ZSINDELY FERENC

DUNÁRÉL FÚJ A SZÉL...

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
1831
1866

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
1831
1866

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
1851
(1866)

OEE Könyvtár
ÁII.EII. 2020

Országos Erdészeti Egyesület
Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár
Leltári szám: 269/2008
Csoport szám: T
Raktári jelzet: S. III. II

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

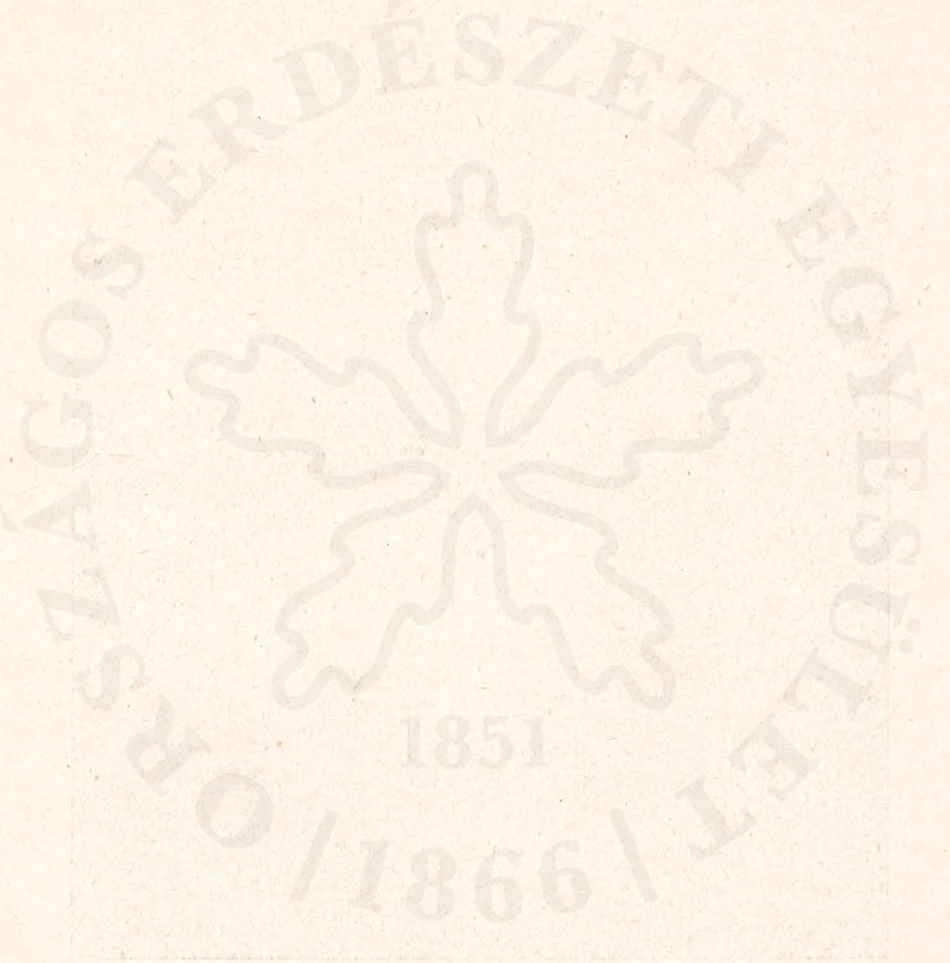

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

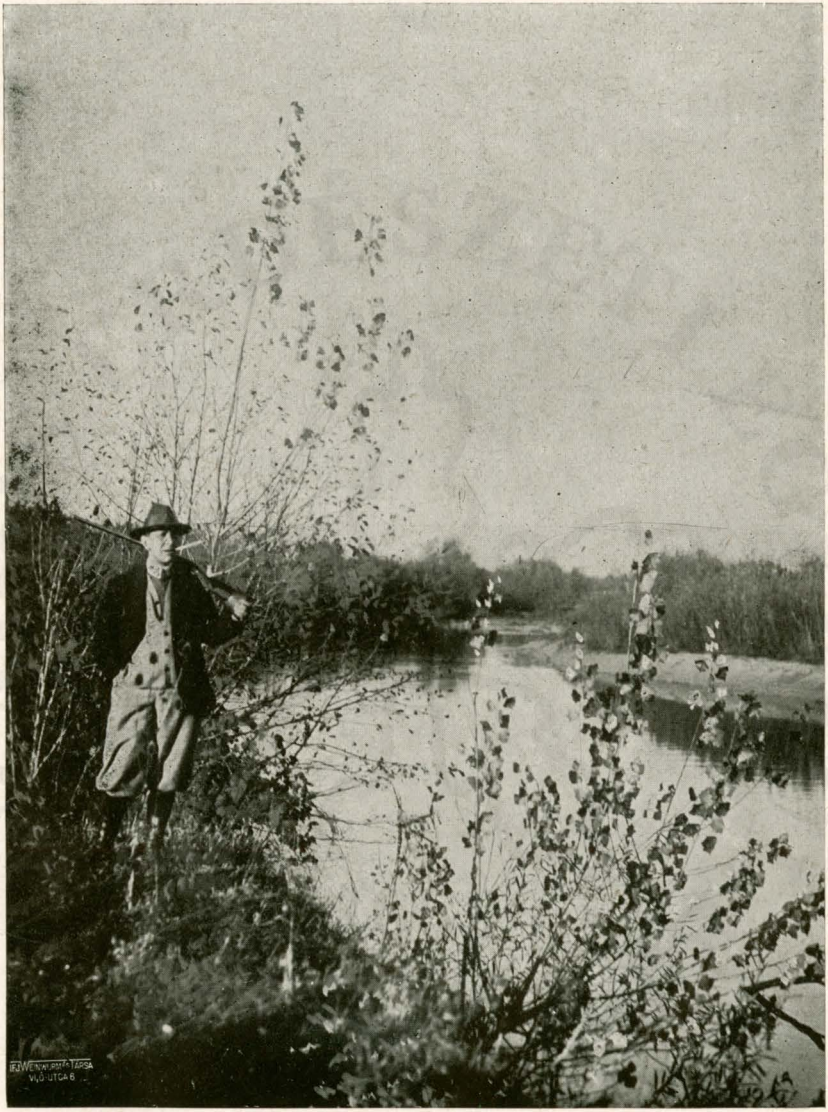

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

DUNÁRUL FÚJ A SZÉL...

ELBESZÉLÉSEK
VADRÓL, HALRÓL,
FŰRŐL, FÁRÓL

ÍRTA

ZSINDELY FERENC

FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPEST

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A kötetben közölt fényképek
ZSINDELY ENDRE felvételei.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ÉDESAPÁNK EMLÉKEZETÉNEK

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

DUNÁRUL FÚJ A SZÉL.

I. János.

Ha Dunárul fúj a szél,
Szegény embert mindig ér,
Dunárul fúj a szél.
Népdal.

Nagy Dunával vesződsége is nagy a télnek. Ellenben az efféle holt víznek nem kell sok biztatás: elég az első könnyű fagyocska, egyetlen éjjel. Mozdulatlan tükrén reggelre ott a jég.

Csodalátni falu alá csődül a gyermeksereg. S hát csengbong ám a jég hosszasan, valahányszor reáhull egy elhajított kavics! Pattanva ugrik el maga a kavics, siklik egy darabot, tétován megáll, — hanem ahol először érte az új jeget, utána ott olyan kerek lyuk tátogat, mint a pipázó ponty szája. Hű! És belőle csobbanva fakad fel a víz! Aztán meg elevenen lüktet, csak a csizmaorrot kell kicsikét a jég széléhez érinteni. Akár a szív. Akár golyóütötte sebből a vér.

Kavics van bőven s mulatságnak első napra ennyi is untig elegendő. A boglyas báránybőrsüvegek beérik vele alkonyodásig. Csuszkálásról még szó sem lehet.

Másnap azonban a csizmácskákon már szörnyen viszket a patkó. Fáznak a fülek, égnek az orcák, nadrágzsebben a a kezek. Felkerekedett a tót szél s az mindig mérgesen szokott fújni. De most az egyszer hiába erőlködik, a csizmácskák kint topognak, dobognak, futkároznak a parton. Uszítják s gyalázzák egymást, hanem kanyarítani azért csak a leghíresebbek mernek egy-egy óvatosat. Miként a valóságos istenkísértés, úgy ropog és hajlik alattuk a jég.

Harmadnap ugyan szintén hajlik s ropog, de akkor már hadd ropogjon! Ahány lelkendező kicsi ködmen, az mind rajta kanyargat. Azonban leánynak nincs közöttük keresete, maradása. Odasomfordál olykor holmi gubanccá csomózott nagykendő, szeme van, feje nincs, földet ér hátul a rojtja: ennyiből áll télen a leánygyerek. Vékonyka lába lötyög a csizma-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

szárban, keze egy még apróbb bugyornak fogja a kezét. Nézik a sarokra állt duhajságot, azután eltipegnek a kertek alatt haza.

Szemközt süvölvény legénykék érkeznek, némelyiküknek már bajsza is ütközik. Bevezetőnek tüstént kanyarítanak egy vígat, noha nem csuszkálni jöttek ők, magukviselete ezt megmutatja. A jégnek tartását próbálgatják ki szakértő módon. A nagyoknak hóna alatt fejsze, a kisebbeknek balta. Mert többnyire olyan gyerekfélék ők azért. A zsebében dróthurok valamennyinek. Halat akarnak fogni vele.

A halászat pedig akként történik, hogy mindenekelőtt meg kell keresni a halat. Nem nagy mesterség, ha víznek beálltakor sem szél nem fújt, sem hó nem esett. Ilyenkor átlátszó a jég, akár az ablaküveg. Sétálhat a halász az ablakon, beleshet a nedves szobába kényelmesen. Annak padlóján most kárászok s compók hevernek, iszappal, szeméttel fülig betakarództak valahol és békén szunnyadoznak. Igen ám, de hol? Néha csak az orruk marad ki a sárból, néha megint a hátuk vitorlája. Itt is valami gyanús, ott is valami. Vajjon hal-é hát csakugyan?

Ha kíváncsi rá az ember, orrát az ablaküveghez nyomja. Lehasal a jégre. Azután vagy odább ballag, vagy a fejszét kapja, — zeng, döng a jég és szikrázva freccsenik szerte a gyémántforgács. Egy-kettőre készen a lék. Léken most vigyázó vesszőt kell ledugni, vesszővel a halat pokrócból, dunyhából szépen kihámozni. Mozdul bár s fordul is álmában a kárász, de a piszkálással nem sokat törődik: kotorjunk le róla bátran minden akadékot. Azután gyerünk a hurokkal! Első pár szárnya mögé behúzzuk, megrántjuk és kész. Ennyi az összes tudomány.

Ez persze a könnyebbik sor. Ha azonban a víz kásásodott éppen, mikor a hó megjött rá, olyan lesz akkor a jég, akár a tejüveg. Göcsörtös is talán, de mindenképp homályos. Ilyenkor egyszerre több a fáradság.

Most hó nem esett, ellenben fújt a szél, hordta a port, csúnyán megpaprikázta vele a jég kocsonyáját. Azon ugyan átlátni nem lehet. Nincs egyebet mit tenni, találomra kell vágni egyremást a léket. Mindenegy léknek vaktában nekihasalni, tenyérből ellenzőt csinálni, vizet így kémlelni.

Magával a vízzel aztán már nincsen semmi zavar, télen az kristálytisztára üllepedig mindig. Mélynek pedig, hogy nem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

mély, szintén tudott dolog. Léknek nyilásán keresztül jó darab feneket belátni. Hal elvégre fekhetnék éppen alatta is, hanem az ilyen szerencse ritka s rendszerint oldalt fekszik. Új léket kell vágni megint, ezúttal pontosan s egyenest a hal fölé. Akkor aztán kiderül, hogy mégsem ha' az a sárga, csak korhadó sás evél.

Hát ilyen ez a halászat. Estig azonban hoz a konyhára nehány tenyérnyi kárászt, arasztos csukafit, — s haszon az is. Úgyszintén férfiúi büszkeség. Növendék emberkék mulatsága, akik a napot hiábavaló csuszkálással már mégis restellnék ellopni. De azért inkább játék, mint munka.

Furcsa tehát, hogy meglett ember is vállalja. Még furcsább ennél maga az ember. Bajusza szárnyaszegett varjú szomorú szárnya, szemében a szorongatott róka riadalma, járása meg olyan, mint akit a játékból már pendelyes korában elszólított a sanyarúság s kemény parancsokkal azóta is egyre messzebb rendeli onnan. Holott tarkója deres már a vedlett süveg alatt.

Tempósan most a part mentén halad, vontatja a láthatatlan hajót engedelmesen, kötelébe a válla belefekszik, terhét egyedül ő tudja. Húzza. Hanem a rikoltozó gyerekseregnek oda sem tekint. Sem senkinek. Magának való ember. Halak ágyasházát másoknál jobban ismeri, de el nem árulhatja. Egyéb titkai is vannak, azokat szintén zsugorin őrizi, egyetlen szerzett vagyonát el csak nem prédálja!

Viszi ki a puszta határba. Ott megáll s miként erdőszélen a szarvastehén, előbb gyanakodva nézeget szerte. De senki semerre. A távol erdő felett magasan-magasan sűrű varjúság kavarog, ezernyi fekete pelyhét el-elkapkodja a szél és csapja, akár a hóförgeteget. Egyébként üres a világ körös-körül. Valami felfuvalkodott nagy madár székel a határkövön, szigorú orrát leereszti s bírói elmélyedéssel az ítéleten gondolkodik. Tőle azonban az egerek tartsanak, rajtuk úr. A két vörösre pállott csizma elindulhat.

Hajlik a jég, de rámegy. Lyukas a csizma, de késlekedni nem lehet. Mihelyt eláll a szél, megered majd a hó, vastag kárpitját leteríti, vizek ablakát végképpen befüggönyözi. Akkor aztán nyugodtan alhatnak a halak. Hiába lék és hurok, ha belül sötét a szoba. Tudja a magányos ember, hogy miért iparkodik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Rongyos a ruhája, de nincs neki másik. Vágja a szél, de mit tegyen ellene? Ha Dunárul fúj a szél, szegény embert mindig ér, — s Dunárul fúj a szél. Mindig. A nótának ebben igazsága van. Nincs más segítség, ki kell állani. Szelet is és minden keservességet. Öt gyerek van otthon s az asszony szintén odajár: erdőre ment tüzelőfát szedegetni.

Az ura csak olyan pákászforma egy ember, bár inkább kénytelenségből az. Napszámba szívesebben járna, de télen? Télen nincs munka. Bármilyent vállalna örömest, de semmiféle sincsen. Jó gazdák kezéből is teljesen kifogyott, a zsel érségnek miből adhatnának? Maguknak sincsen. Tudják, hogy mire vetemednek most a gazdák? Egymásra licitálják a vágnivaló erdőt, áron felül veszik, csakhogy a fával legalább dolgozhassanak. Mert dolog nélkül nem lehet élni s ha ráfizet is az ember!

Hanem aki szegény, az még csak nem is árverelhet. Hát akkor mihez fogjon?

Tisztára éhen veszhetne, ha nem lennének itt-ott vadvizek, nádasok s egyéb ilyes cuppogó, szortyogó haszontalanságok. Nagyrészüket ugyan iga alá törték már s rendben van: békalencsénél csakugyan többet érő a búza. Ámbár leginkább csak annak, akinek terem.

Teremni azonban egyedül a gazdájának terem. Már pedig a temérdek aranyos határban nincs oly darabka föld, amelynek meg ne lenne a maga jogerős gazdája. Földnélküli János ellenben, míg világ a világ, mindig találkozik. De hiába sóvárog az ágrólszakadtja, mert rajta a gazdag és zsiros televények meg nem könyörülnek. Legfeljebb az a kevés mihaszna sár, amely mérnökök bosszújára mégis megmaradhatott.

Guba gubához, suba subához, — az ilyen rissz-rossz vízi birodalom nem néz folytonosan csak a telekkönyvre s a nincsteleneknek is terem. No, nem éppen színarany életet, de aki a kicsit megbecsüli, az valahogyan mégis kihúzhatja vele tavaszig. Összekapargat kosárnak való gyékényt, iszapizű halat, ezer olcsó semmit. És elsanyarog rajta, mint országúton a pipiske madár.

Hát ez a János, ez a kajlabajszú, így éldegél a jég hátán. Most is kihúzott már alóla három darab nyálkás testű és bamba képű halat, olyan baljós színük van nekik, mint az alkonyati zivatarnak. Compók egyszóval, de érdemesebb halak, a leg-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

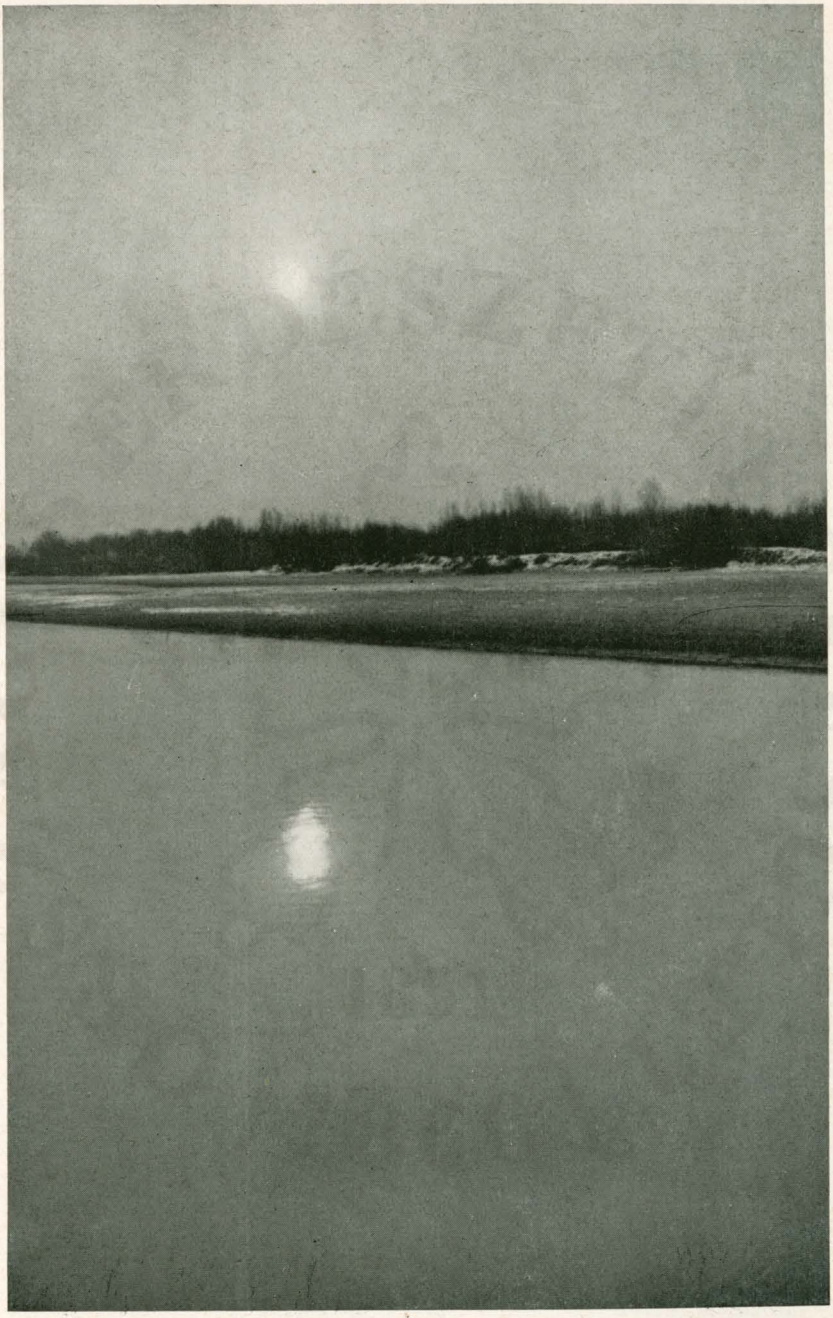

Mihelyt eláll a szél, megered majd a hó . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

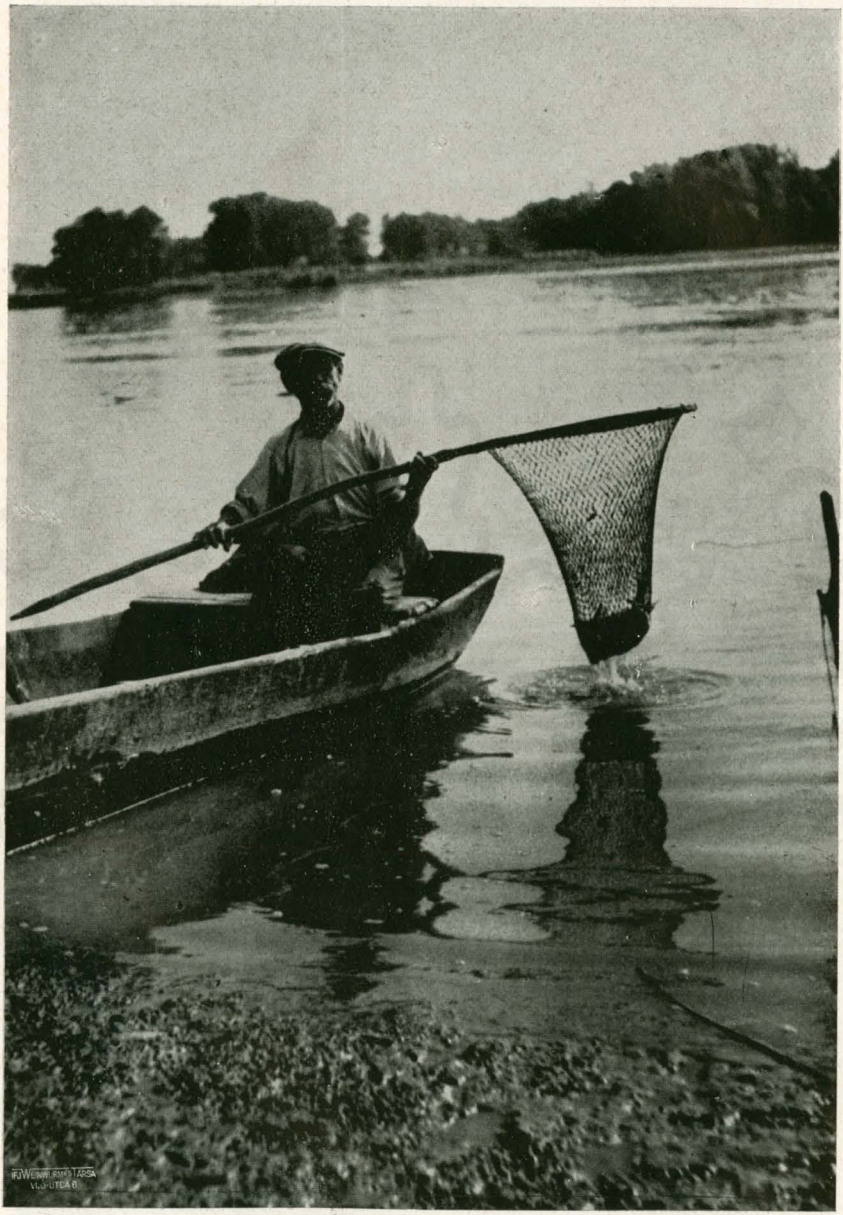

...csak olyan pákászforma egy ember...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

kisebbik is megvan félkönyöknyi és különben lágyhusú, jó hal a compó. Azonban a csuka már mégiscsak más és János egyszer régen kilenckilós csukát fogott. Dróthurokkal, léken. Haj, haj, nagy híre volt annak mindenfelé.

Azt hinné az ember, hogy ilyen szerencse az életben csak egyszer adódik. Holott nem így van, mert másszor meg harcsát fogott János és megint kilenckilósat éppen. De a harcsát nem hurokkal, hanem öllel.

Ezt olyképpen kell érteni, hogy a bolond nagy hallal ölre ment János. Birkózásukat az erdős tulajdon két szemével látta, a harcsát az uraság vette meg másnap, — tiszta színigazság az egész. Történni pedig akként történt, hogy Jánost segítségnek hívta el aznap az erdős, mivel váratlanul köszöntött be a tél és a Dunán sürgősen kellett rendbehozni a fácánetetőket. Efféle munkára Jánosnál alkalmasabb segítséget kívánni sem lehet.

Járták hát a szigeteket kettecskén sorra. Arról még szó sem volt, hogy a friss jég megbírta volna az embert, ladikkal kellett azt töretni. Hanem ok nélkül minek rongálják a ladikot, a téli nap amúgy is rövid, a lulázás meg hosszadalmas munka : ahol tehát megtehették, ott inkább a kövön haladtak át egyik szigetről a másikra. A kőgáton.

Billeg, nem billeg, — tornásztak a mázsás kődarabokon, hadonásztak és hajladoztak is olykor, akár cirkuszban a kötéltáncos szokta. Tudniillik felvert a hullám és belőle csupa nyaktörő sikosság fagyott az ingatag kövekre. János egyszer így nagy hamarsággal előregörnyedt éppen, — lódult az egyensúly után, hirtelen szerencsével még el is kaphatta. S hát billegtében, amint ott arccal lefelé révedezik, az átlátszó jéglepel alatt csak előbugja ám valami holt ember a fejét!

Puffadt az arca, nyálkás a bőre, csapzott bajusza meglibben : János eleintén vízi halottnak vélte s bizony meg is ijedt, hogy mit akar ez a rondaság vele? A hulla ugyanis csak dugdosta azt a kopasz fejét s egyenest neki szemközt.

Nézték egymással a farkasszemet. De nem sokáig nézték, mert ráeszmélt János, hogy harcsa feje az a kerek. Tyüh, hegyibe! Se szó, se beszéd : bele a jégbe! A loccsanásra hátratekint az erdős, mert ő ment elől, azonban János akorra már magához is ölelte a halat s dulakodnak derékig vízben, Isten csodájára.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A csoda pedig abban állt, hogy János a lábát kőgátnak odvas derekában megvethette s ott a bizonytalan mélységek küszöbén a nagy hallal perbe mert szállani. S most azon fordult meg minden, hogy majd hol lészen ítélet, kint-é, avagy bent?

A harcsa mindenáron be a Dunába cibálta volna Jánost, az meg őt két karjával magához szorítván, emelte felfelé. Árva hang a torkán ki nem fért, annyira kellett az erő s mozdulni egyáltalában nem mozdulhatott. A hal ellenben antul inkább ficánkolt s egyre azon mesterkedett, miként gáncsolhatná le Jánost a talapzatáról?

Látnivaló volt, hogy János az álláspontján kitartani nem bír s külső segedelem nélkül a pert is elveszíti. Viszont engedni sem engedhetett. Kiengedjen a kezéből ekkora véletlen gazdagságot? Nem és nem. Ölelkezve buktak térdre s körülöttük törtek a jegek s csunyán örvénylett a víz.

Ebben a veszett pillanatban ért oda az erdős s a harcsát baltafokkal fejbevágta. Arra az egyszeriben megcsendesült. Hozzásújtott megint, arra meg is döglött. No, jól van.

János láncra füzte, vállára vetette, egész nap úgy hordozta. Amíg az etetőket faragták, szögelték, fára akasztotta. Olyanra fagyott a hal, akár a deszka. Kopogott. Hanem a János gunyája szintén, minthogy akkor is Dunárul fújt a szél s elállítani nem lehetett. Tüzet rakott hát, dolgozott mellette keményen s közben aztán megszáradott.

Ilyen egy ember ez a János. Ha egyszer az a parancs, hogy élni muszáj, hát akkor ő ahhoz tartja magát. Megél. Holtig engedelmesen, akár a róka s egyéb vadállatok. Nem enged, spekulál. Most például azon, hogy csukára vethesse a hurkot. Mert a compókat majd megeszik otthon, de a csuka, ha csak valamennyire nagyocska, szegény emberbe kár. Azt a városi urak is szeretik. Jár tehát a bécsi zsidó s nékik drága pénzen összeszedegeti, helybe elszállítja.

Hanem a csukák nem alszanak ám, mint a jámbor compók. Ébren ólálkodnak s ha döng felettük a fejsze, odább suhannak. De a világból ki nem szökhetnek, valahol lest vetni majd megint megállapodnak, — maguk tudják legjobban, hol alkalmas utonállásra a vízi forgalom. Szükséges azonban, hogy ezt János szintén tudja. Ilyen helyeken aztán léket vág, számosat. És lest áll maga is.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...ha nem lennének itt-ott vadvizek...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...az ilyen risz-rossz vízi birodalom... a nincsteleneknek is terem.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Csakhogy a csukának könnyű: őt nem éri a szél. Neki nem muszáj csapkodni, topogni, csizmát bokáztatni, köröm hegyét fújni. Elvan a langyos vízben mozdulatlanul, akár a libegő facövek. Türelmes. Megvárja egykedvűen, amíg fejét János dermedt keze a hurokba belecélozza, s ha éri olykor a drót, hát nem igen bánja azt sem. Vizek ártatlan incselkedésének veszi.

Addig-addig, hogy János végül is madzagra fűzi őt. E diadal után nyomban eszeveszett táncba fog, noha bizony nem olyan csuka ez a csuka, amellyel a bécsi zsidó elé majd oda lehetne állani. Kicsike. De János nem is örömében táncol, hanem fáztában. És mikor befejezte, csak akkor veszi észre a nagy újságot.

Miközben ő a hallal bajmolódott, megindult orvul a hó. Igaz, hogy reggel óta egyre készülődött s ilyen szélben odafent sem lehet kedves a várakozás. Mindegy, Jánosnak ez a türelmetlenség nem tetszik. Nézi a száguldó pelyheket: ritkásan bár, de jönnek azok szakadatlan. Vajjon az égből-é? Mert szinte vízszintesen rohannak. És miféle új tempót kezdenek már ezek is? Nem bírják sorukat kivárni? Hiszen a szél cseppet sem juhádzott, sőt mindinkább belefújja magát a haragba, ebadta méregdudája! Esik a hó, ám azért tiszta a jég mégis, mivel a szél úgy repíti rajta végig a pihéket, mint pirinyó vitorlás szánokat.

A függönnyel tehát egyelőre nincs baj. János folytatná is a lest tovább, hanem ennek az időnek a fele se tréfa. Sikolt és prüszköl és nyerít a duda s vele mint cséphadaróval csapkod s utána eszelősen kacag az orkán.

No, ha nem lehet, hát nem lehet. János elvégzi magában, hogy hazamegy. De nem is megy: szalad.

Vereség ez, no. Visszavonulás. És sikerének láttán a szél azonnal csitulni kezd. Biztonság kedvéért egyet-kettőt taszít még Jánoson, az arcába is hetykén belefüttyent, azonban ellenkezést immár nem tapasztal. Kész a győzelem.

Kicsit dohog még s zörög, de Jánosnak békét hágy, csak a nádasban zizeg még valamicskét: oda tért meg nyugovóra. Fészkelődik, nyujtózkodik, sóhajt egy utolsót.

Akkor nyájas és meleg békesség lesz köröskörül, mintha egyszerre csak befűtötték volna a világot. A nagy csendesség-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ben világosan hallani, hogy valahol az Úristen zsámolyánál ici-pici csengetyűkkel áldásra csilingelnek az angyalok. A szentelt hó is egyenesen onnan hull megint és egyre sűrűbben.

János mindezt a gyermeteg örömöt apróra átérzi. Olyan megilletődéssel lépked a lágy s fehér szőnyegen, hogy első áldozásra sem lehetne különb áhítattal. A szíve szintén lágy, fehér és makulátlan. Mind a kerek világ is szakasztott ilyen.

Leesett az első hó. Benne János otromba csizmájával mintha egyedül csakis abban mesterkednék, hogy lépése most valamiképpen szentségtörő zajt ne okozzon. Amilyen vigyázattal templom padlatán ügyeskedik előre az ember. Vagy nád szélében zsákmánya felé oson a róka.

Ilyenkor a rókák ugyanis bent szeretnek lakni a nádban és megközelíthetetlen nagyurak mindaddig, amíg a nádas alatt is be nem fagy a víz. Ott pedig nehezebben fagy be, mint egyebütt, mert rothad a káka, poshad a sás: melegítik. János ennélfogva becsörtet, hogy személyesen lássa a helyzetet, mivel holnap is nap lesz. No, egyszer-egyszer beszakad bokáig, de amikor előkerül, csapzott bajuszáról elégedetten törli szét a havat mégis.

Megy ez már valahogyan. Csillan a szeme, mint szélben a parázs. Miként prédára ugró rókának a szeme. A hó ráterítette oltalmát kárászok álmára, ellenben a fagy meg hidat vert a rókák szállásához.

Így is jó. Holnap hát meg lehet majd hajtani a nádakat.

II. Az úrfi.

Az uraság a szomszéd faluban székel. Szép, tágas udvara van ott neki s udvar felől tornácos a háza végig. János már kora reggel ezen a tornácon üldögél, persze hátul csak, a konyha előtt. De urasan. Érkeztét az úrfinak jelentették meg a szolgálók s felel tül neki nyomban törkölypálinkát hoztak, valamint azt a parancsot, hogy várjon. Öltözik az úrfi.

János soha máskor nem iszik pálinkát. Pénze sincs rá, az igaz, de sok olyannak sincsen, aki mégis iszik. János nem. Ha ellenben ingyen kapja, akkor igen szereti. Nem éppen az ízét: ugyan mit is érthet magafajta vadember a törköly ízéhez? Legfeljebb annyit, hogy megrikatja a szemét s marja a torkát.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Efféle munkára Jánosnál alkalmasabb segítséget kívánni sem lehet.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...igen örült az úrfi...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ha marja, hát marja, — ennek nyilván így kell lennie, az urak jobban tudják. János tehát behúnyja a szemét és átesik a nehezén, minthogy a pálinkában inkább azt a melegséget szereti ő, amely utána nem is a gyomrát önti el, hanem a szívét. Mert mégsem lehet olyan utolsó és senki ember az, akit a drága szeszital megillet!

Úgy ül most is a tornác könyöklőjén, mint méltó és rátarti férfiú. Önérzetesen. Vállát az oszlopnak veti, két csizmája a fehér fal előtt derűsen harangoz, maga meg üres pipájából gusztussal pöfékeli a semmit. Ilyenkor télen füstje van annak is s az ember elnézegetheti. Majd ád-é vajjon az úrfi pár töltet valóságos dohányt? Könnyen meglehet még az is.

Éhes verebek kaparásznak az uraság udvarán és jó csomó megszeppent sármány velük. Csupa közrendű madarak, ugrabugrájukat János nem sokba veszi. Sercint egyet a pipaszár mellől kegyelmesen: csipegessetek. Akár valami nagymódú s jóllakott presbiter.

De hóban hemperegni csakhamar előrohannak a vidor kutyák, hancurozásukra elszáll az egész testvéri madársereg. No, Jánosnak így is jó. Utánuk se tekint.

Hanem a gondolat is olyan ám, mint a madár: szárnya van neki. A Jánosé szintén csak kapja magát a többi verebekkel s repül. Visszaszáll régi havakba, telekbe s ott a multnak szemetjén csipegetni kezdi az emlékeket. Es madár az megint, aminek emlékezetére ott elsőnek rátalál. De az már jelesebb madár: nyikovics.

Öklében hozta egykor János e nyikovicsot, — Dunárul fújt a szél, zsebben volt az ökle, öklében a nyikovics. Hogy meg ne fázzék.

Így hozta el az úrfinak vigyázatosan. Aztán gyagyát hozott, meg süvittyűt, meg mindenféle jövevény ritkaságait a télnek. Lépvesszővel fogdosta őket, olyiket azonban tökmaggal. Zöldikét, csízt, tengelicét. Csak hordta. Egyik markában ilyen madárka, másikban olyan, ám tapintásra egyaránt meleg s puha jószágocskák, eleven szívecskék, lüktettek riadtan a kis bolondok, — ökléből csupán a farkuk maradt ki s a pislogató fejük. Jaj, de igen örült az úrfi, még táncolt is némelyiküknek!

A tekintetes asszony ellenben haragudott. Hogy ő kiszórja

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Jánost madarastól, ha még egyszer hozni merészelne! Dirr, durr, elég már.

Hanem az úrfinak sosem volt elég s végül mindig csak neki lett igaza. János pedig mégis kapott hol ezt, hol azt : tarisznya krumplit, darab szalonnákat, sütnivaló tököt a gyerekeknek. Egyszóval mindent.

De múlt az idő s vele ez a könnyű kereset is végképpen elmúlott. Az úrfi megnőtt és azóta van is idehaza, meg nincs is. Városon a latin iskolákat járja. Maga az uraság pedig nem szíveli Jánost. Nyulak hurkolásával gyanúsítja télen, tavasszal meg azon bosszankodik, vajjon rántottának hány fácántojást, foglyot s vadrucát ehetnek meg Jánosék ? Sarkal ellene csőszt, erdőst keményen s bár Jánost bünözésen érni egyáltalán nem lehetett idáig, acsarkodik rá, akár a rókára.

Különben is sűrű és mérges úr, arca olyan, mint amikor érőfélben a besztercei szilva. Előtte bajos megállani.

Most kilépett az ajtón, hűh, — János lehuppanik ültéből, kapja a süvegjét, mert jön az uraság egyenest neki, akár a csattogó gőzeke. Hanem az úrfi is mögötte s mintha hirtelenül kisütött volna a Nap.

Kész legény már, biz Isten! Ragyog. Vakáció van, Karácsony lesz, a hó is leesett : földön lehet-é felhőtlenebb az ilyen tökéletes diákboldogságnál? Ezt persze nem tudhatja János. Annyit azonban igen, hogy nincs már hiba semmi.

És valóban, kész az egyezség azonnal. Hajtó nem kell több tíz-tizenkettőnél. Lánc is van alkalmas. Legfeljebb puskának lesz majd kevés a kettő. De mirevalók az agarak? A hó nem kérges még, lábukat fel nem vérezi : jöhetnek. Azonfelül az összes többi kutya is, aki csak fegyverfogható : foxi, vizsla, tacskó, — gyerünk, az egész! Segítsenek hajtani.

Azzal már indúlhat is a sereg. Vissza csupán az urak maradnak és a kényes agárkutyák. Továbbá János. Őt az úrfi tartotta vissza, hogy majd kapaszkodjék a bakra fel.

Ez ismét rangbéli dolog, akárhogyan vesszük. A pipából sem az üres fagy füstje pöfög most, de valami egy finumfánum dohány! Maga a vén Márton kocsis hajtja a két kövér pejlovat s mellette úgy ül János is, mint a vezérkarban. Méltóságosan. Szépen csúszik a szán.

Mögötte a négy agár csak szekéren. Illetőleg talyigán, mert

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

mindig is azon szoktak ők járni. Egylovas a talyigájuk, gyerekember a kocsisa, mellette a pecér szintén gyerekféle. Virítanak a boglyas süveg alatt, mint két piros alma. Ellenben hátul fázik a négy vékonypénzű ebállat. A pecérgyerek dobná rájuk váltig a pokrócot, ők azonnan úntalan kibújnak alóla. Tekintgetni akarnak mindenáron. Inkább reszketnek.

Hát érdemes is, amilyen gyönyörű most fehérben a világ! Nap nem süt még, mivel valamelyes köd üli a határt. De olyan aranyosféle ez a köd. Látszik rajta, hogy majd egy-kettőre feltisztul.

Feketénél is feketébbek máma a varjak. Ülnek a hóban, szótalanok és felfuvalkodottak. Mások megint az útmenti fákon gubbasztanak. Hanem szelídnek egyaránt szelídek valamennyien. Első szárnycsapásuk karéja megmarad a fehér simaságon, mikor nagykeservesen mégis felrepülnek. Rálibbennek az ágra és ilyenkor hullik arról a hó.

Az úrfi persze, hogy ő majd halomra lövöldözi őket. Tölti a puskát, nesztelenül csúszik a szán.

Azonban a varjak egyszerre csak nem akarják többé bevárni. Miért, miért se? Holott a puska megtöltését nem láthatták s az úrfi sem fészkelődik: ül jámboran, ölében a fegyver. Vén Márton kocsis csak úgy fogja a gyeplőt, mint azelőtt, úgy feszít mellette János is és hátul a szánban szintén nincs változás.

Legalább szemre nincsen. Ám az úrfi gyilkos szándékáról mégis tudomást szereztek a varjak. Hogyan, miképpen? Valami titkos szemük lehet-é nekik az ilyenre, — tekintetük, amely belát a bunda alá, fülük, amely a gondolatot kihallgatja? De a hadüzenetet tudják.

Egyet azért mégis eltalál közülük az úrfi. Ugrik érte János, emelgeti, méregeti, nyújtja az uraságnak, szép szóval kínálja:

— Kövér. Levesbe jó lesz.

— Edd meg magad. Varjat én nem eszem.

Ilyen az uraság. Gőgös. Rámordul Jánosra, az pedig kotródik szaporán, húzza árva fejét be a válla közé. Hanem aztán fent a bakon, ott mosolyog a szeme. Tarisznyájában a holnapi leves.

Mert János meg ilyen. Életrevaló.

Repül a szán, beéri a lompos hajtósereget. Közülök egynek-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

egynek lánc a nyakában, másnak póráz a kezében. Káplárjuk az erdős úr, de most bezzeg kapja ő a kalapját, — gyerünk fiam, gyerünk, — kiált neki az uraság, meg sem áll, suhan a szán. Pórázukba belefeküsznek a kutyák, futnának utána, póráz másik végén meglódul az ember, — elrestelli magát, káromkodik. Gyerünk, mert este lesz! Vídám az uraság, tréfál, itthon a fia. Lovak patája felveri a havat, csúszik a szán, János ül a bakon. Szép az ilyesmi, hiába na!

Azután Márton kocsis nekikormányoz a behavazott földeknek. Ma nem igen kell utat nézni. A szántásokon lassít, mivel meg-megdöccenik a szán. Léptet. De rá is érünk: hátra még a hajtók. Minek siessünk?

Egyszer csak hátrafordúl János, sunyi a pofája, akár a rókáé. És azt mondja csendesen:

— Nyúl.

Az uraság ránéz a fiára. Nyel egyet, nem szól. De megcsóválja sötéten a fejét.

E fellegekből János mit sem láthat. Figyeli tovább a végtelen sík havat, végtelen sík hóban is csupán azt az egy kis domborulatot. Göröngy a hó alatt domborodik elég, János azonban csak azt az egyet figyeli. És valóban, nem göröngy az, valami mozdul benne, valami sötét, — mozdult s már el is tűnt újra: barlangjából kilesett a nyúl. Hanem csak éppen egy ici-picikét. Belelapult ismét a láthatatlanságba. Olyan megint, akár a többi behavazott göröngy. Azt hiszi, hogy becsaphatta a szánt. Lapul.

János vigyorog. Hátrahajlik a bakról egészen, nehogy olyan is megtalálja hallani, akire nem tartozik. Vagyis vackában maga az illető. És súgja csupán, szinte leheli a titkot:

— Nyúl.

Felhördül az uraság, mint a hirtelen égzengés, fenyegetőn:

— De jó szemed van, te!

Csak ezt mondja. Azonban fekete a nézése, zivataros a szemöldöke, alatta nagyot villámlik megint, — jaj, megszeppenik János, kis híjján keresztet is vet: Jézus segíts! Előre görnyed és várja füle közé a kopogó jégesőt.

Látta a villámot, hanem a dördülését hiába várja. Azt elharapja az uraság, összerágja, — utóbb is kiugranék a nyúl, a dörgést hát csak elcsikorgatja inkább a fogán. Jégverésre

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

most nincsen idő és alkalom. Hadd mulasson a gyerek, ritka vendég úgyis. Fúj egyet az uraság, nyög egyet:

— No.

E parancsra Márton hátrábbszegi a fejét. Negyven éve ül már a bakon, furcsa is lenne, ha a vadászmesterséget apróra nem értené. Csettint a nyelvével, oldalt kerül a szán, hogy úrfinak a nyúl kezére essék. Aztán igen-igen halkan három olyasfélét fütyül az öreg, mint a húzó vadréce szárnya. Mert a lovait leginkább efféle beszédekkel utasítgatja ő. Három szaporát füttyentett most és nyomban megáll a szán.

De ugyanebben a szent pillanatban felrobbanik a hó is, mintha gránát csapott volna belé. Csakhogy nyomában nem fakad fel fekete füst, nem hullik fekete föld, nincs reccsenés, süvítés, dongás, ellenben hókusz-pókusz, varázslat: a sima pusztaságon veszettül vágtázik egy sárgatarka nagy nyúl. Eldurran a puska, a nyúl meg felkarikázik.

Hahotázik János, vén Márton is nevet, sőt maga az uraság is mosolyog. Egyedül csak éppen az úrfi próbálná a szigorúságot. Kinyitja a puskát, jobb csövébe belefúj, balból a megmaradt lövést kiszedi, forgatja, homlokát ráncolja: egészen jó ez a patron. Dünnyögve csak ennyit mond, senkire a világon rá nem nézne. Zsebrevágja a töltényt és kész.

Hanem mikor János szaladna a nyúlért, őt visszaparancsolja. Maga megyen érte. Elsőbben is oda, ahol az eset kezdődött, ahol felrobbant a hó.

Sárgás, sima teknő van ott, kevéske víz a fenekén. Közönséges nyulvacok, no. Hanem az úrfi azt sokáig elnézegeti. Majd elballag a nyúl nyomdokán és büszkén mutogatja Jánosnak, hogy nézze csak: mekkorákat ugrott ez! János csóválja a fejét s azt feleli: hű, csakugyan, — hogy mekkorákat bírt ez ugrani!

Kilépik tehát az ugrások hosszát is és nagyokat kacagnak. Megkeresik, hol vonalazta be sörét a havat, hol keresztezte a csapát, hol bukott fel a nyúl. Vágott vagy öt bukfencet, hatot is. Orra előtt piros vér a havon. Szép egy állat, meg kell hagyni. Olyan finom a szőre, mint a kócsagmadár tolla.

De hogy mennyi vizsgálnivaló van az ilyen nyúlon! Először is: kan-e, vagy nőstény? Hát kan. Az úrfi ezt tüstént

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

oda is kurjantja az apjának. Az apja pedig visszakiáltja: derék dolog!

Mártonnak harcsabajusza van, de olyan jót nevet a bakon, hogy alig győzi aztán a bajszát helyreráncigálni.

Ekkorra már a sebeket keresik János s az úrfi. Hol vannak a sebek? Nini: a nyúl fülét is átvágta három szem sörét! Két kerek, sötét pont van a jobbfülén, a balon is egy. Ez három. Ennek a három szem sörétnek igen megörül az úrfi. János követi, mint az árnyék és lelkesen örvendezik vele. Aztán emelgetik a nyulat, méregetik, súlyát becsülgetik. János állítja szentül, hogy megvan öt kiló.

Az uraság pedig csak ül a szánban, nézi-nézi őket és szakadatlanul mosolyog. Holott az idő telik ám, jönnek a hajtók, jönnek lomposan a hóban, meg-megcsördül olykor a lánc: fegyenceket hajtanak Szibériában. Nyomukban puskásan az erdős. Hanem az uraság most nem türelmetlenkedik.

Ideérnek a hajtók s hát ördögöt sanyarú rabok: vídám mind, ifjú és piros, — no megállj, róka koma! Rókára vadászni mindnek nagy mulatság. Mennek a nádashoz.

Az a két halottkém is befejezte végre nyúlon a szemlét. János balkezébe fogja a nyúl két első lábát, szakértelemmel megemeli, jobbkezével pedig a nyúl hasát simogatja lefelé, nyomkodja, vele a végső tisztességet így elvégezi.

Ez az uraságnak tetszik. Hm. Ebadta vadorzója, — valami kis becsület tán mégis maradt benne!

— No, gyerünk hát Isten nevében!

III. Rókahajtás.

A rókák lapulnak a nádban. Keskeny a nád, néhol semmi sem lenne kővel áthajítani. A tizenkét hajtó itt könnyen elfoghatja. Keskeny a nád, de hosszú.

Völgynek ágyát tisztába húzta az éjszaka mára, ragyog rajta a gyüretlen lepedő. Süti a Nap. Mozdulatlan a nádas: rozsdasárga óriáskígyó sütkérezik a frissen vasalt lepedőn, hátának hamvas a taréja. Mellette kétoldalt apró gyűrődések a lepedőn, ráncok, pupocskák. Zsombékok. Azontúl sima a fehérség, azontúl rét van a hó alatt.

Völgy fenekén keskenyen kígyózik a nádas. Karcsú

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

teste azonban két helyütt csunyán kihasasodik. Ott jól kell majd vigyázni. Ott könnyen visszaszökhetik a róka.

Keskeny a nád, de sűrű. Benne öt lépésre járnak csak egymástól a hajtók, hanem látni olykor még egyre sem látnak. Ezért huzzák a láncot.

Bár igazság szerint nem is húzzák, de tolják. Megfogja mindenik, halad, mellével nekifeszül, — a lánc aztán fésüli a nádat, minden egyes szálát megmozgatja, a tövében lapuló rókát talpraugrasztja. Nagy kérdés persze, hogy merre ugrik hát a koma, előre-é, vagy hátra? Erre azonban feleletet most még senki sem adhat, maga a róka sem. Mert ugyan kicsoda tudhatná azt megmondani, hogy első ijedtében majd mit is cselekszik?

Az a fő, hogy ugorjék, az a fő, hogy megijedjen. Ijesztésére pedig legjobb a lánc. Meg-megcsördül, csikordul s az ércnek irgalmatlan hangját nem bírja nyugton elhallgatni a rókaféle. Nyest is és görény, menyét, — valamennyi véren élő szegénylegény így van vele. Inkább hanyatt-homlok veti magát ki a pusztaságra, bele inkább a veszedelem kellős közepébe, mintsem rejtekében ezt a szörnyű csengést, bongást elviselje. A róka szintén iszonyodik tőle, menekül előle.

És ez a cél éppen: nyugton ne lehessen, el ne maradhasson. Sűrű a nád, de vannak azért benne ritkásabb helyek, jártában-keltében ott mégis csak lövésre kerülhet. Kivált, ha megrémül, kivált, ha rémültében józan eszét veszti.

Hanem ebben már egészen más a róka, mint a nyúl.

Nyulat? Másodmagával mindet agyonlövöldözhetné az ember, ballagna csak nád szélében a hajtólánccal együtt. A bolond nyúl addig-addig riadozik hajtók előtt a sűrűben, míg egyszer ki nem nyomják őt oldalt valamerre.

Bár nem éppen mindet. Nyúlban is van elég, amelyik végigbandukol hosszant a nádon, lapítja azt a két híres, nagy fülét és elől aztán orvul kicsúszik. Olyan szintén akad, amely visszatör, — kiabálhatnak néki ilyenkor bármi gorombát a hajtók, visszatör, megette a fene! Elmenekszik.

Nem lehet tehát olyasmit mondani, hogy oldalozva mind egy szálig puskavégre kapható a nyúl. Hanem annyi aztán már szent igaz, hogy elől egy vadász, oldalt kettő: nyúlra elegendő lenne.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A róka más. Azon kezdem, hogy minden színre, szóra ő nem is veszti fejét. Meg-megijed olykor, ugrik nehány eszeveszettet ő is, ám összeszedi magát egy-kettőre s a többit már józan fővel ugorja azontúl. És útjainak nincs olyan kötelező s biztos szabálya, amelyet kitanulhatna az ember. Ez a legnagyobb baj.

Egyszer: fel sem álltak még a hajtók s ő már szökik a hajtásból. Másszor meg fel s alá járhatják a nádat, közöttük a róka mindig csak visszatör, — másszor meg a szentnek sem akar kibujni belőle!

Nem-e?! Mirevalók hát akkor a kutyák?

Talpon a róka, szimatol a sűrűben, fülel, oson, mögötte ropog a nád, hallgatja: ott jön az ellenség. Lelapul. Rozsdás, loboncos nádban rozsdás, loboncos szőrcsomó. Fekszik mozdulatlan. Úgy számít, hogy észrevétlen csuszhatik majd át az ellenség rajvonalán. Bevárja.

Lelapul a róka és jön, jön az ellenség. Lapul a róka, de alig bír magával. Zihál és lüktet benne a felfűtött motor, vinné őt akárhová, csak el innen, csak messzire, jaj, — röpítené! Azonban hová hát s merre? Neki vaktában a halálnak?

Lüktet a motor, egész teste reszket belé, ugrásra feszülnek az izmok. Hanem a róka kemény akarattal fogja a féket. Szaladnának a gyáva lábak világgá, azonban moccanni sem engedi őket. Lapul. Halállal játsza a bujócskát.

Jön, jön az ellenség, itt csörtet mindjárt a nyakán, három lépés még, kettő, jaj, jön a szabadulás, most, most, fogja a féket, szorítja, most, — körötte mozdul a nád, felette csörren a lánc, lazul a fék: az utolsó pillanat feltett szándékából mégis kiugrasztja! Futhat már szegény, kárbaveszett minden, kezdheti előlről! Ám csapájába belebotlik valamelyik kutya, rááll tüstént, egyet-egyet vakkant, lapulásról immár szó bajosan lehet. Fut a koma, jobbra fordul, balra vág, fondorlatosan előre s hátra tekereg, nyomában a csaholó méregduda. De hátha lerázhatja?

Ez most már a kutyán múlik. Sűrű a nád, éles a csonkja, szúrós a törekje: megvérez talpat, orrot és fület. Hanem seb most ne sajogjon, vérét nyalogatni üldögélhet aztán, sántikálhat majd két hétig is akár! Most azonban ne érezzen semmit

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

sem belőle, törtessen csak, rohanjon, ne engedjen, — ezen fordul meg az egész, a szenvedélyen.

Nono, máson is fordul. Főképpen az orron. Hasztalan a szenvedély, ha nem lehet vele okosat kezdeni. Sűrű a nád, zörög, törik s nincs benne nagyobb bosszúság, mint a vakon csörtető kutya, amelyet hajt-hajt az indulat, de ugyan merre hajtsa, ha egyszer az orrból hiányzik az iránytű? Az ilyen eb még a többit is megbolondítja.

Vagyis : szenvedély és szaglás, ez az igazság. Együtt szükséges a kettő. Ellenben a kutyák különbözőek.

Némelyik kotoz, motoz fáradhatatlanul, minden zsombékot megkerülget többször is, minden nádszál tövéhez különkülön odaszimatol, alapos eljárást folytat. Mint az az akkurátus hivatalnok, aki időtlen-időkig elpiszmog az aktán. Forgatja, lapozza, nézegeti, megint visszaforgat, egy-egy szót aláhúz, élvez. Felületességre ő világért sem vetemednék, megdolgozik becsülettel, izzad, — de hová lesz ezenközben a róka?

A másik eb viszont maga a megtestesült nagyvonalúság, kicsire nem néz, csupa fölény és lendület. Ha nem is világrészekben gondolkozik, de olyan harminc négyszögöles tagokban legalább. Ez pedig itt határozottan sok. Elvégre nádban vagyunk s rókát keresünk benne, nem elefántot.

Aztán vannak megint maguknak való kutyák, társtalan lelkek, ádáz kajtatók. Nem néznek ők akadályt, szenvedést, törtetnek szent s önfeláldozó hevületben előre, csupán a cél lebeg előttük s a kötelesség. Segítséget senkitől sem várnak.

De nem is bizonyos ám, hogy csakugyan segiteni akar mind, aki nyomukba szegődik. Ebek közt szintén akadnak élelmesek, okosak — nem is a rókát keresik ők annyira, hanem a símább utat inkább, könnyebb végét a dolognak. Hadd törje más bolond a csapást, csak az eredménynél lehessenek ottan. Legszorgosabban úgyis ők nyüzsögnek majd a végén, fontoskodnak, farkukat csóválják, — úgyis ők lesznek ott a leghangosabbak.

Elég is ebből ennyi. Láthatják belőle, hogy különbözőek az ebek az ő lelkületük szerint. Hanem a lábukat tekintve szintén különbözőek ám s itt az ideje, hogy egyszer már a lábakról is beszéljünk.

Mert nézzék csak : hogy valaki hórihorgas vizslalábakon

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

vonul-é a nádi mozgosításnak elébe vagy szaporácska tacskófelszereléssel karikázik, az igen nagy különbség. Tiszta sor eddig. Jó szérzsám : fél munka. De hogy melyiké hát a jobbik szerszám, azt nem lehet csak úgy egyszerűen eldönteni.

Ahol szél megtörte, hó lenyomta a nádat, ott a tacskó van vígan, mert ott az alagutakon ő símán átbújkál. A vizsla? Kúszhatik hegyette, leszakad, elakad, sírhat. Másutt azonban lehetnek megint olyan akadékok, amelyeken játszódva szökell a vizsla keresztül, ellenben a tacskó nekirugaszkodik ötször is, mássza, kerülgeti, vinnyog.

Hol így, hol úgy. Akként van ez éppen, mint a katonaságnál. Egyszer a huszár jobb, másszor a kerékpáros, ismét másszor a gyalog baka. Különbözőek tehát a fegyvernemek és különböző a felszerelésük. Aztán valamelyiküké csak beválik.

De más itt a bibi. Az itt a bibi, hogy ennek az egész kutyamozgosításnak legtöbbször semmiféle értelme sincsen. Ha már annyi sokat elmondottam maguknak, elárulom én most ezt az utolsót is, a legfontosabbat. Használnál rendszerint nagyobb a kára.

Mert rendben van : ugorjék a róka! Ez a fő. Meg ne lapulhasson, el ne maradhasson. Ugorjék. De nem mindegy ám, hogy merre!

Ha előre, akkor jó. Akkor hasznosak a kutyák. Ha ellenben hátrafelé ugrik, akkor okosabb lenne békében hagyniok. Hogy csillapodhassék, nádban megmaradjon, ott árva fejének új búvóhelyet kereshessen. Hisz úgyis sarkonfordulnak majd a hajtók, visszafelé húzzák a láncot, a komát ismét felzavarják. És le és fel, és újra és megint. Amíg egyszer mégis kézrekerül.

De mikor nyomában liheg gyűlölet és halál, miként állapodhassék meg akkor a nyomorult? Tetszik, nem tetszik : ki kell a nádból menekülnie. S minthogy mindenüvé mégsem futja a két szál puskából, szerencsésen meg is szabadulhat. Inal a puszta határnak, mögötte az összevissza falka, valamely laposon eltűnik az egész. Aztán nagysokára visszaszállingóznak az üldözők. Fáradtan és sikertelenül.

Csakhogy a mai nap más, mint a többi közönséges napok. Mára nagy újság történt : leesett a hó. A fiatal rókák ilyen csodát még sohasem értek. És az öregek? Hej, rettentő régen volt az a tavalyi tél, talán igaz sem volt. Mára pedig megvál-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

tozott a világ teljesen. Fehér lett, süppedő, gyanús. Benne minden lépés merő hideg veszedelem. Egyelőre jobb a sűrűségből ki sem mozdulni.

Rókáék fiatalja, öregje nyugtalanul sündörög a nádban, nyugtalanul és éhesen. Vadászni senki sem mert közülük az éjjel. Töprenkedni lompos farkára ráült, olykor le is feküdt, — de fekvése nem volt nyugodalom, töprengése nem lett eredményes. A sűrűségből nem szabad kilépni : ez az egy bizonyos. A többi majd elválik.

Ez az oka, hogy máma mégis szükségesek a kutyák. Az első hó teszi.

Zörög a nád, elindultak a hajtók, megeredt a szavuk is, a kacagásuk. Sürögnek előttük az ebek, szimatolnak, a friss hóba beletüszkölnek, minden módon buzgólkodnak. Ellenben a vadászoknak mozdulatlan kell állaniok. Akár a cövek.

Hanem a nádnak igen nagy a kerületje. Hová cövekeljék le benne magukat?

Az uraságot a nád felső végénél letette a szán s alig maradt magára ottan, már dördült is a puskája. Az uraságnak tehát megvan a helye s onnan ő a dolgok végeztéig egy lépést is el nem megy. Mozgó harcra most nem vállalkozhatik, fáj ugyanis a dereka. Berozsdásodott megint. Ilyenkor ő haragudni szokott, görbén jár s nem is szívesen. Ezért választotta a nád csücskét máma. Holott az a könnyebbik hivatal. Ahhoz csak egy kell : a mozdulatlanság.

A másik puskának nehezebb a sora. Olykor sietnie kell, előre, vagy hátrafelé meg-meglódulnia, majd ismét a földbe gyökeredzni, — settenkedni, ügyeskedni : kikeresni mindig az alkalmas helyet s ott éppen addig időzni el, ameddig szükséges. Erre bizony jobb lenne az uraság, mivel az úrfi mégis csak gyerek még. Tapasztalatlan.

De az uraságnak rozsdás a dereka, továbbá megtetszett neki az imént, amit János a nyúllal művelt. Így adta hát az úrfi mellé őt. Tapasztalatnak. Ketten együtt csak kitesznek ők egy egész vadászt!

Kitesznek-e? De még föle is van annak az egynek! Négy a lábuk, igaz, de nem üt az annyi zajt sem, mint másé kettő. S ha négy a lábuk, a szemük is négy ám és a fülük szintén! Es jár a szemük, ellenben meg sem moccanik a lábuk. Mert

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

éppen állanak most megint. Tucatnyi botlófa ritkás eredeje mögöttük.

Apróka páros nyomok tarkázzák itt a jeget: menyétnyomok. Fejével a botlófánál intett maradást János. Elül járt idáig, most hátralépett, süvegjét feljebb taszította, száját összeharapta keményen, titokzatosakat hunyorított és állát a nád felé háromszor előredöfte. Hogy oda kell majd vigyázni, arra az egy bizonyos helyre. A zsombékok közé.

Errefelé csupa hó még a nád bóbitája. Ám csördül a lánc, előtte sorjában meghajlanak a dali nádszálak s mikor felegyenesedhetnek újból, sötét akkorára sisakforgójuknak fehér kócsagbokra. Közelednek a hajtók, egyre több a sötét sisakbokréta, egyre fogy a kócsagtollas tábor. Egyszer aztán feles a sereg: elől csupa fehér toll, hátul csupa sötét.

De semmi. Felét a nádnak lehajtották már, de semmi. No, egy-egy fácán felberreg néha, ilyenkor megélénkül a kutyák csörtetése. Berregnek a fácánok, többnyire tyúkok. Bár mindegy az mostan, fácánra nem eshetik lövés, ez a parancsolat. Fogolyra sem, nyúlra sem. Egyedül rókára.

Jön ám pedig egy nyúl, jön az úrfira szépen, — most vajjon mi lesz? Az úrfi megállja, nem lő. És kakatol egy kakas, egyenest az úrfinak száll az is, süti a Nap, ragyog a tolla: úrfinak rá legfeljebb csak a sóvár szeme rebben. A kísértést állja vitézül.

Hanem akkor elkurjantja magát valamelyik hajtó, szinte uszít a hangja: kakas!

És erre az egy szóra az úrfi megperdül, felette elhúzott már a parádés madár, botlófák üstöke mögül még utoljára visszaragyog,—hajtó egy szavára csak váratlanul megperdül az úrfi s az ágak közé hirtelen utána lő. Zörög a kakas estében az ágakon s a puha hóra lehuppanik. Lábát halottas ágyának patyolatába mérgesen belerúgja s végsőt reszket a farka.

— Róka!

— Előre megy a róka!

— Róka előre! Róka!

Jobbszélről riadoznak a hajtók s jobbszélen az úrfi. Ennélfogva elönti a forróság azonnal. A forróság elönti, egyúttal azonban a hideg is beléáll és rázza. Mered a nádra s csak vár, vár. Jaj, minek is lőtt arra a kakasra! Utóbb is . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Az uraságot a nád felső végénél letette a szán...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Apróka páros nyomok tarkázzák itt a jeget...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

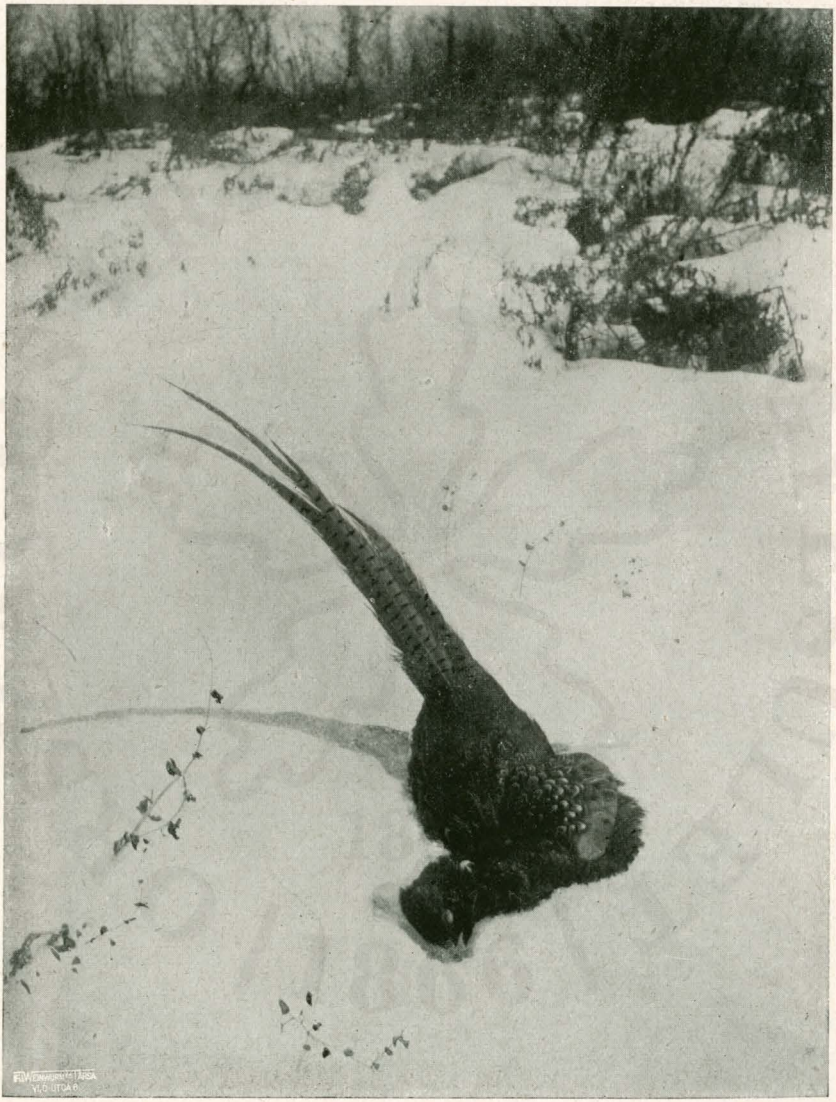

...a puha hóra lehuppanik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...széles talpa nyoma áttetszik a vizen...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Így telik el két, három emberöltő. Hallani, hogy megálltak a hajtók, várnak ők is, fülelnek. Azután megunják s dödörögni kezdenek. Gyerünk, gyerünk, parancsolja nekik az erdős. És semmi. Megindul ismét a lánc.

Hát mi ez? Hátranéz az úrfi, panaszosan tekint Jánosra s tanácstalanul. De János csak harapja ám a száját, döfi az állát előre, — az úrfi szíve akkorát dobbanik, akár az üstdob, markolja a puskát, szeme a nádon, lelke a szemében s az egész földkerekség merő egy feszült várakozás megint.

Mígnem a balszárnyon felhördül egy hang, káromkodik, elámul: róka! De ordít már az egész, szitkozódik, nevet: hátra tört a róka!

Hátratört, ám ebben nem nyugszik meg egykönnyen a hajtósereg. Zsivajából azonban egyre fogy a fenyegetés, harag és szitok, sokasodnak az elismerő kurjantások, harsány kacajok, — mintha csak tetszenék nekik a koma kópéága. Szerencséjének mintha örülnének.

Ellenben az úrfi reszketegen sóhajt fel. Mint mikor a pattanásig feszült gumit kilyukasztják, úgy megy ki belőle minden lélek, szándék és erő. Hát vége. Olyan ábrázattal fordul János felé, mint aki most menten sírvafakad. De János döfköd az állával szigorúan, — juj, hiszen zörögnek a kutyák, izgatottak, nyomon vannak, erre tartanak, — juj, haragjában még a fogát is rávicsorítja az úrfira János!

Megszeppenik az úrfi, fordul ismét szemközt a nádnak. Hanem a róka frissebb nála, a sűrűbe már vissza is perdült. Neki egyenest a kutyáknak. Nyomában ugatás, csörtetés, zűrzavar. Belőle a róka egyszer csak elővillanik megint, — róka-é, vagy tán mégis a Csámpás? De valami vörös volt. Se eleven, se holt az úrfi: vaktában odadurrant.

Nem talált. Odább kavarog a lárma, nem talált a lövés s ez tiszta jószerencse. Mert a sok hajtó és eb között miért találta volna el bolondjában éppen az egy rókát?

Kurjongatnak a hajtók torkuk szakadtából, valamit riogatnak, fenyegetnek, gyaláznak: vigyázz, ne engedd! Es aztán mégis: visszatört a róka! Ezt kiabálják. És nyiff-nyaff, hallani, hogy a kis Csámpás elkarikázik hátra a csapán.

Hanem a többiek meg erre robognak megint, készen vár a puska, vörös árnyék suhan a zsombékok között, átvillanik

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

csupán, lompos farka is eltűnt már az átellenes sűrűben. Odalő utána az úrfi. Elhibázta, — ez az első gondolata. Súlya alatt szinte összeroskad.

De János rikkantja már: megvan! És törtet be a nádba és már ott az összes kutyák, örülnek, csaholnak, zörögnek, ott táncolnak az ellenség teteme fölött, alig bír velük János. Mikor a rókát diadalmasan felemeli, még akkor is kapkodnak utána s cibálnák.

Rohan az úrfi toronyiránt, János vigyorogva emelgeti feléje a rókát, aztán pedig pörögnek egymás körül, — ha az úrfi hamarjában át nem nyalábolhatja Jánost, tán a világból is kipenderítené őt az öröm forgószele. Lábuk alatt törik a nád és felsír az egyik megtiprott kutya. Az urfi most lőtt először rókát életében.

János ellenben lát is, hall is. Most tehát mutatóujját égnek emeli és figyelmeztetőleg így szól: a! Rezegteti az ujját, lehúnyja hozzá a szemét is: a! Fülel.

Nyiff, nyiff, nyaff, — csakugyan. Halkan hallani vékonyka panaszos szavát a tacskónak. Hajtja a rókát valahol.

— Dolguk lesz az agaraknak, — véli János. Mert ez nem enged, ez a Csámpás.

Dombon áll az agarak kordéja, két agár a kordén, tartalékban. Kordé előtt lent a másik kettő, szigorú készültségben. Nyakörvükön a póráz csak éppen átalhúzva, kettős vége a pecérgyerek kezében: egyiket elereszti és kész. Már futhat is az agár.

Erre akkor kerül sor, ha lövetlenül szökik nádból a róka. Ilyesmi könnyen előfordul, minthogy ide két puska kevés, hiába. Ezért az agarak valamely alkalmas dombon elhelyezkednek. Amerre puska nem jut s ahonnan jókora világot belátni. Aztán, mihelyt rókát pillant meg a pecérgyerek, őket ráereszti.

Bár nem éppen mindegyikre. Ha például közöttük a nádas, akkor minek eresztené? Nádba nem való az agár, mivel ő a szeme után megy, nem pedig más ebek szokása szerint az orra után. Ahol nem lát, ott egyszeriben csődöt mond a tudománya.

Erre tehát a kordé állomáshelyének kijelölésénél figye-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

lemmel kell lenni. Fontos továbbá az is, hogy merre szeret szökni a róka s hogy majd hová iparkodik?

Nyiff, nyaff, — ezúttal jófelé poroszkál. Nem siet ám, nem is fél, meg-megáll. Eszmélkedik. Hogy a nádból ő ki nem bújik, ezzel az eggyel persze tisztában van elejétől fogva, ezen nincs mit gondolkodnia. Oldalt vág inkább, cselt vet, visszafelé próbálkozik. És más efféle huncutságokban fő az ő vörös feje.

Végbe is viszi rendre valamennyit, azonban : nyiff, nyaff, nyaff. Mindenre csak ez az egy válasz. Annyit jelent, hogy szedheti a sátorfáját ismét. Félni nem fél, — ettől a nyafogástól féljen? De bosszankodik. Micsoda egy féreg lehet ez, micsoda utálatos egy féreg! Pfüh.

Így szorúl apránként kifele nádból, türelemből. Néha már-már azt hiszi, hogy sikerült a csel s lerázhatta a nyafogó férget, Elfekszik. Ám rövidesen ott a nyakán megint. Mint a kullancs, mint a piaci légy, olyan. Nem bírja már az örökös piszmogását. Nyiff-nyaff s a sarkában mindig. Nem bírja, no. Egyszer amúgy is elfogy előtte a nád, — ej, lesz, ami lesz! Kiugrik.

Csak elbődül ám az uraság : hajrá! Öblösen, akár a nagy harang : hajrá, hajrá!

Kisvártatva ráfelel a pecérgyerek éles csengettyűje is : hajrá! És elnyúlik a két agár, porzik a hó. Repülnek. Hajrá!

E hadizajból csupán annyit ért meg a róka, hogy szökését észrevette az ellenség. Tudja azonfelül a havat, pusztaságot, benne saját magának rejtezetlenségét s a veszedelemből úntig elég neki ennyi is. Szalad tehát lélekszakadva, mögötte a nádas, mögötte minden egyéb, — előtte nincsen más, csak a futás egyedül. Dombnak hajlatán így rohan felfelé.

Pedig most még, most talán még visszafordulhatna, agarak elől a nádba tán még becsúszhatnék. De néki egyelőre sejtelme sincs az agarakról. Szalad a nyomorúlt, csak szalad, torka liheg belé, nyelve kilóg, — egész jövendőjét tette fel erre az egy lapra, jaj, el ne veszítse! Rohan. Ami ereje, akarata, figyelme, azzal ő minddel csak rohan, egyébre nincsen most érkezése, se lát, se hall. Ó, bár el ne tünhetnék domb háta mögött, mire majd az agarak beérik!

Mert beérik, ebben nem lehet kétség. Mint két fékevesztett

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

motor, úgy zúdulnak feléje, ördögszekér, lavina, szállnak s mire a róka meglátja a bajt, akkorra messze már a nád, elveszett a vissza és nincs többé menekvés: útját az agarak elvágták. Némán száguldanak s hogy őt hamarosan beérik, azt immáron maga a róka is tudja jól. De csak szalad azért. Körötte hó mindenfelé, síma fehérség, rajta sem irgalom, sem remény, rajta árva fűszál sincsen. Csupán ő egymagában s mögötte a halál förgetege.

Szalad mégis, bár nincs hová futnia, szalad tovább, de irama lecsökken s úntalan hátratekintget. Előtte amúgy sincs élet s mögötte közelg a halál. Szepegve inkább azt nézi tehát s közöttük fogy a távolság szemlátomást.

Hajtó, pecér, kocsis és mind, aki csak száját tátja kint a határban, de maga az uraság is s az úrfi: valamennyien csak ezt a hajszát figyelik és egynek sincs most semmi egyéb gondja. Róka fejére kész a halálos ítélet s az ítélet egyhangú. Végrehajtását lihegve várja az egész világ. Száguld a két agár egymás nyomában, előttük a róka, elnyújtja bozontos farkát, szinte éri már az első agár orra. Hajrá! Egy ugrás még, egyetlen utolsó ugrás kell csupán!

Hanem ezt a róka szintén tudja, nem hiába sandít folyton visszafelé. Combja közé rántja farkát hirtelenül, dereka hátrahajlik, bal válla a hóban, teste vonagló szőrgomolyag, — felette pedig ádáz vicsorgás, fagyos láng lobbanása, rekedten fújó gyűlölet és szikrázó fogak: a róka váratlanul szemközt fordult az agárnak.

Qui habet tempus, habet vitam. De vajjon mennyi hát az az életmentő drága idő, amelyet így még megszerezhet? Negyede a másodpercnek, vagy fele is van talán? Hiheti-é, hogy majd épp ezenközben történik valamely kedvező fordulat?

A róka nem gondolkozik a parancson, a róka teljesíti. Tudja dolgát s a halálnak most elszántan szemközt vicsorog.

Megtorpanik erre az agár, azonban olyan veszett sebességgel száguldott idáig, hogy nincsen az a lábfék, amely őt egyszerre lefoghatná. Keresztülbukik a váratlan szőrgombócon, keresztül tulajdon fején, kavarog és porzik a hó, hosszan csúszik benne az agár, — ám ott már a másik, rókának gerincét elkapja, megrázza és kész. A közóhaj beteljesült.

Felújjong a hajtósereg, öreg Márton rég megeresztette

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

már a gyeplőt, vágtat a tetthelyre, hajt a kordé is toronyiránt, nehogy a koma bundáját széjjeltéphessék a bősz agarak. De ilyesmitől nem kell tartani. Róka teteme körül békésen hasal a két ösztövér sphynx, hónak hűvös sivatagján fáradtan hasal és tulajdon lábát nyalogatja.

És megütődve kezdenek ráeszmélni némelyek, hogy ez a János ugyan mit is ordít ilyen eszeveszetten? Már régen ordítozik ő, hanem hát ki törődhetett véle idáig? Ordítozott más is. Az egy János ellenben most sem csendesül, sőt egyre jobban kikel magából. És látni, hogy amerre mutogat, ott a messzeségben megint szalad egy róka, — szalad és farkával vígan hadarint. A hajsza izgalmában ő baj nélkül megszökött. Utolsót hadarint a dombélen, azután mögötte eltűnik.

Hadarint kezével János is egyet: vigye fene hát azt a negyediket! Az a fő, hogy az első meglett. Az úrfi legelső rókája.

Botlófák alatt megbékélten fekszik egymás mellett a két ellenség, róka s fácánkakas. Botlófák előtt megáll a szán, mosolyog benne az uraság: ni csak, — a gyerek! Meglőtte. Múlik az idő, no. Öregszünk, Márton.

Deresfejű vén Márton derűsen bólint rá a szóra. És mosolyog öregesen a téli Nap is, mosolyog az ég megtört fényű kékje, amely fátyolos, akár a vén Márton szeme. Mosolyog a hó, amelynek oltalma alatt friss vetések nőnek, gyarapszanak. Vén Márton megvárhatja-é az aratásukat? De két unokája bizonyosan vágja majd benne a rendet.

És szép, szelíd örvendezéssel így mosolyog minden, akinek megadatott, hogy az eljövendő új tavaszt takargathassa, nevelgethesse. Hát Istenem, — az öregeknek el kell majd egyszer az útból takarodniuk! Ez a világ sora. Megnőnek a gyerekek.

Szellő se rebben. Verőfényes és valami gyönyörű egy nap ez a mai. Az árnyékok hosszúak, azonban nem fenyegetőek, nem is feketék: kékek. Akár a nyájas és nyugodalmas távoli hegyek.

IV. Betlehemesek.

Vídáman indult el hazafelé János, a világ berendezésével valami tökéletes egy megelégedésben. Az uraságí konyhán ő gulyáslevest evett, továbbá turóscsuszát. Ugyanis ő nyúzta meg a rókákat. S ezért.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ő nyúzta, az úrfi nézte. Bekapta az ebédet, szaladt ki tüstént a rókájához. Meg volt beszélve köztük, hogy azt legutolsónak hagyja majd János. De még az elsővel sem végzett rendesen s már érkezett az úrfi. És fia mellé egyszer csak odaállt az uraság is, jött az istállók felől, megállt. Nézte a munkát, csóválta a fejét :

— Sokat tudsz te János! Jól vigyázz magadra, azt mondom.

Azonban nem igen haragudott, noha a derekát most csakugyan ferdébben hordozta ám a kelleténél. Bement a házba megint. János tehát tovább mesélhetett a vidrákról, melyek dunaágak jege alatt ragadozzák éjjel a halat, de véle jég hátára aztán mindig csak kimásznak bizonyos helyeken, — aki e lékek titkát ismeri, semmi annak ott meglőni a vidrát. Hiszen majd megláthatja maga is az úrfi, fagyjanak csak be jobban a folyók.

Effélékkel kecsegtette János az úrfit. Mikor pedig a rókanyúzást befejezte, a konyhán finom ebédet kapott. Rá fél üveg bort, — egy ültő helyében kiitta urasan. Az úrfitól dohányt, a tarisznyájába köleskását, meg paszulyt. Valamint préssajtot is kapott és kenyeret, hanem ezeket inkább a zsebébe gyömöszölte. Furfangból.

Tarisznya fenekén ugyanis a köleskása volt, bolti szép papiros-zacskóban. Maga a tekintetes asszony rakta volt belé, mert János gyámoltalan két keze örökre megtelt azzal a kis préssajttal, kenyérrel, jómaga meg csak tiblábolt sikertelenül, forgott, tekintgetett, kereste az Úristenen azt a harmadik kezét, amellyel a kásás zacskót is még hamarjában megfoghatná. Előtte sürgetölődző, gyilkos nézéssel állt a tekintetes asszony, toppantott : de nagy istencsapása az ilyen mafla férfiember, juj!

És mire ezt nagysebesen kimondta, tarisznyába már belé is nyomta a kölest, már odább is perdült, perdültében adta a rendeletet, hogy mérjenek majd paszulyt is ennek a síri szobornak. Mennyit? Juj, mit kérdeztek annyit, — ami még a tarisznyába fér! És bevágta az ajtót maga után.

Dirr, durr, — de mindig is ilyen volt a tekintetes asszony. Kicsike, gömbölyded, hanem fürge, mint a fürjmadár.

Ellenben a paszuly nagyszemű és ibolyaszínű. Manap, amikor mindenfelé csak apró s fehér babokat szokás termelni,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

az efféle szép paszuly ritkaság. Ésszel élő ember János, ha lassú is a mozgása. És odahaza öt gyermeke van. Zsebregyűrt hát hirtelen préssajtot, kenyeret. A varjat meg a tarisznyára madzaggal kívül rákötötte. Nyakánál fogva, mint valamely dicséretes vadászi zsákmányt. És csak akkor állott paszulyért a szolgáló elébe.

Megkapta rendben s útjára elindult. Rátartian kissé, mert dolgozott benne a bor és gőgös érzelmeket nevelt. Ennek folytán szakadatlanul dohányzott János. Kiégett a pipa? Ő megáll azonmód rágyújtani.

Tömködi a pipát, de a drága dohányra legfeljebb, ha az ujja begye ügyel fel. Szeme baráti érdeklődéssel inkább szerte a világba tekintget. No, meglehet még látni, hogy merre szállott alá a Nap és világít szépen a hó is. De árnyéka már nincsen semminek. Szent és kék mennybéli világossággal dereng a földi világ.

János elsercinti a gyufát. Akár a szobában, meg sem libbenik annak a lángja. Megy is a rágyújtás, mint a parancsolat.

Jól van. Itt-ott a messzeségben ugatnak a kutyák, de egyik sem mérgesen : inkább csak a hivatal okából s a rang fitogtatása végett. Ám a házőrző ebnek, ha ád magára valamit, olykor-olykor muszáj is lármát csapnia, akár haragszik, akár nem. Muszáj neki, minthogy a pályájával ez együtt jár. Hát kaszárnyában az őrmester úr? Vannak ilyen pályák. János pöfékel s belátja. Érvényesüljenek.

Amúgy nyájas csendesség köröskörül. Éppen az az időjárás, amelyik a karácsonyváró napokhoz illendő : vídám és bizodalmas. Szakasztott ilyen János maga is. Ha tudna nótát, elfütyörészgetné. Így csak ballag komótosan és igen-igen tetszik neki a világ.

Megy-mendegél bátran, hetedhét ország ellen, mint kisbojtár a mesében. Nincs előtte közel, nincs előtte távol, kék homályosság szelíden világít. Benne lépésének nincsen zaja, csizmájának súlya, magának árnyéka. Tarisznyával viszi haza a megszerzett kincset. A világot megpróbálta, az emberséget benne kitanulta.

Megy csak, mendegél s hát egyszerre látja ám, hogy előtte az úton valami mozog. Valami kis fehér. Havas úton, tejes

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

derengésben jön vele szemközt. De nem is egy: több kicsi fehérség. Négy.

Hát tik mik lehettek? Kutyák? Nem. Angyalok?

Azok, szentúgyse: angyalok. Még hozzá gyalogosan! Ám olyan csodálatos egy este a mai, hogy ezen sem lepődik meg túlságosan János. Félni pedig éppen nem fél semmit, sőt inkább mindenáron végére akar járni a csodának.

Ő is kilép, az angyalok is szaporázzák. Haladnak egymás felé.

Aztán János mégis felismeri, hogy alighanem inkább betlehemes gyerekek ezek. Fehér ingecskék rajtuk, fejükön szintén ilyen-olyan holmik, valami szentségek. Hű! Azok lesznek, betlehemesek.

János jobban elámul rajtuk, mint előbb a baka-angyalokon. Mert otthon a faluban, az utcán, az semmi. Szemét sem veti ott reájuk. Hanem itt egészen másként áll a dolog! Ej, az angyaloknak szárnyuk van, ha megúnják a gyaloglást, felrepülnek. De ezek, szegénykék? Mi keresetük lehet öreg este itt az országuton?

Bort ivott János, magát hatalmasnak tudja s most egyszerre a világi szép rend sáfárjának érezi. Rájuk szól tehát igen jótékonyan: megálljatok! És úgy emeli kegyes mutatóujját eléjük, mint a plébános úr.

Azok meg is állanak engedelmesen, egy sorban a négy pendely. Velük szemben János szintén megáll, miként egy hivatott apostol. Olyan a helyzet, hogy most majd valami szép csodatételnek mindjárt történnie kell.

Előbb azonban János megvizsgálja mégis a betlehemeseket, mivel őket erre a hivatalra apróknak találja. De nincsen itt csalás. Egyiknek kócszakáll az arcán, másiknak hóna alatt a Betlehem, cifra papirosokkal illendően teleraggatva. János lekuporodik és félszemmel szigorúan belepislant. És látja, hogy a Betlehemben jászol, jászolban az Úristen újszülött meztelen fiacskája s minden egyéb is úgy, ahogyan szükséges. Középen füstös gyertyácska csonkja.

Gyujtaná a gyerek buzgón, azonban a szótlan János kegyelmet int neki. De nem is János int és a kegyelem nem csupán az egy gyufás gyermeket illeti: maga a vizsgáztató nagyságos tanfelügyelő s az egész iskolának legyezi János keze-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

fejével, hogy felesleges a tovább. Látja ő ennyiből is, hogy rendes és igaz ez a Betlehem. Leülhettek.

Azzal felemelkedik a tanfelügyelői rangból és visszaáll elibéjük az országutra megint. De nem ám apostolnak, mert ő most adományozni kíván. Belémarkol a kincses tarisznyába, az ibolyaszín paszulyt morzsolgatja és miként a bőséges hajdani királyok, várakozó pici népére jótévő arcával rásugárzik. Kétkét szemet adjon-é fejenként nekik? Hármat-hármat?

És ekkor beléje nyilallik, de egészen váratlanul, hogy nem lesz ez jó mégsem. Paszulyt? Morzsolgató pazar keze tétovázni kezd a síma drágaságok garmadájában. Ejnye, csakugyan. Ki hallott olyat, hogy paszulyt? Elrestelkedik.

Hanem akkor meg mit hát? Hiszen megérdemlik! Nekik jutalmul ő mi egyebet adhat?

E kérdésre nincsen más válasz, csupán a hirtelen rémület. János egy álltó helyében is olyan szédületeset esik beléje, akár a lehulló csillag.

Mennyicske ideig tart a kilobbanó csillag zuhanása? Közben János kijózanult mégis tökéletesen, hideg és fekete üresség suhog körülötte, a keserves ürességben pedig untalan ez az egy szó csikordul: nyikovics. Mint a kocsikerék. Nyikovics.

Hát persze, hát igen. Nem is ám paszuly, — nyikovics kellene ide! Négy méltó nyikovics. Azonban nincs egy sem és csak sustorog a semmi.

Most mi lesz? Mi legyen mostan?

Áll a négy kicsi pendely szívfacsaró szép egyenes sorban és áll János is velük szigorúan szemközt. De valamennyiök között ő lett most a legeslegkisebbik. Mintha bort sosem ivott volna, — sem pálinkát, sem bort: csak éppen akkorácska. Állanak és a világ szintén megállt.

Csakhogy a gyerekek mindezt a nagy változást nem látják. De nem is láthatják, minthogy négyüknek összesen sincs több szeme nyolcnál s az a nyolc mind a János tarisznyáját süti. Megigézte őket a varjúmadár, amely a madzagján csendesen ingadozik. S ha egyre sűrűbben szipognak is az orrok, szipogásukat nem pityergés okozza, hanem a fagy csupán. A pendelyes arcvonal rendíthetetlen gyönyörűséggel nézi a varjat és széles e világnak semmi más eseményére tekintettel nincsen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Olyannyira, hogy ezt a helyzetet előbb-utóbb Jánosnak is tudomásul kell vennie.

— Ide gyertek, — rikkantja akkor. Azonban egyszerre olyan magasságból megint s olyan örvendező szép ragyogással parancsol, mint három királyoknak hajdan az a híres betlehemi csillag: ide gyertek!

A gyerekek fogadják a szót tüstént, szemükben izgalom van, hit és várakozás. Ennek láttán János hangtalanul nevetgérez. Ám beszélni még nem beszél, csupán fejével inti a biztatást nekik: nem kell félni, türelem! Mert olyan igazságot tesz ő itt mindjárt, hogy maga igazságos Mátyás király sem tehetne különbet!

És valóban már cibálja a varjat, már húzgálja szárnyából a tollat. Balszárnyából is a két leghosszabbikat, jobbszárnyából is. Nyujtja kinek-kinek a magáét diadalmasan.

— Ismertek-é engemet?

A gyerekek nem ismerik.

— Hová valósiak vagytok?

A gyerekek a szomszéd falut mondják. Jánosra ismét rájött a belátás, megvígasztalja tehát őket:

— Akkor nem ismerhettek. Most az uraságtól jövök én. Azt sem ismeritek?

— Azt igen.

— No lássátok. Tik meg hova mentek?

— Haza.

— Hát csak iparkodjatok. Hanem tudjátok meg, hogy ez a toll az valóságos varjúhájon nevelkedett kálomista varjú tolla. Nehogy utóbb is elveszejtsétek!

Az apróságok beleporoszkálnak a fehér semmibe. Viszik a Betlehemet, a Jézuskát s a valóságos kálomista varjú négy szárnyatollát. János még utánuk gondolja: bogárkáim, — s aztán már üres is az országút. Csupán a hó látszik rajta s az éjszaka felette.

Hanem csodálatosan szelíd egy éjszaka ez a mai. Megymendegél benne János vídám békességgel, mint afféle sikeres és hű sáfár. Valami halaványkis árnyék most ugyan halad már előtte a havon: feljött a vacsoracsillag, attól van. De a csodálatosságnak nem árt az egyáltalán semmit. Ha maga az Úristen ballagna most szemközt az úton, János tán meg sem lepődnék

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

rajta. És bizodalommal merne Elébe állani. És tán repülni is tudna, miként a madár. És mindent.

Jókedvűen hunyorgatnak rá a csillagok, mint bizalmas barátok, akik elvégre le is szólhatnának hozzá, ha akarnának, — de minek ide szó? János is csak visszahunyorít nekik s a többit ők már aztán megértik kölcsönösen.

Máma Dunárul nem fúj a szél.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

FÁCÁNOK A DUNÁN.

1.

A szigetközi magyarok többféle ciglét is ösmernek. A piros ciglét, a sárgát, a feketét, a rakotlaciglét, — no és a vetköződőt, amely a bőrét egy-kettőre leveti. Hanem a Dunát járó szigetközi magyarokon kívül vajjon kicsoda tudja, hogy voltaképpen mi is hát ez a cigle? Vetik-é, eszik-é?

Nem veti azt, csak maga az Úristen és nem eszi más, csupán a szarvasok. Azok is a sárga ciglét szeretik inkább, mint a pirosat, ámbár telente mind a kettő fáját mezítelenre szokták rágni. Sőt még a rakotla cigléket is meg-meghámozzák néha azzal a csunya, nagy lapátfogukkal. De már a fekete cigle héjját vagy a vetköződőét a szarvasok sem eszik. Ők maguk nyilván tudják is, miért. Én nem tudom. Biztosra tehát egyebet annál nem mondhatok, hogy ezt a kettőt sohasem bántják.

Mindezek a különbségek azonban csak a szarvasok ízlése szerint léteznek. Emberi szempontból egy kutya a cigle, akármilyen fajta. A dunai vadligetek puha fái hiszen általában keveset érők, de rangsor van azért közöttük. Ebben a sorban a ciglék a legeslegutolsók. Fának sem tartja őket az ember.

Aminthogy csakugyan nem is fák ők, noha kezdetben nagyon is annak teszik magukat. Eleinte haj, de nagyra vannak! Úgy indulnak neki, mintha növekedésükben meg sem állanának a magas égig! Ilyenkor a versenyt semmi más komoly fa meg nem állja velük, mindenkit elhagynak. Öt-hat év alatt szinte combnyi vastag a törzsük.

Hiszen, ha az idejükből futná! Azonban úgy nyolc esztendőnél tovább nem élhetnek szegények. Akkorra elöregednek s ha békén hagyják őket, el is vesznek végképpen. Ellenben, ha időközben levágják, akkor megint és megint fiatal, új vesszőt hajtanak: ha vágják őket, akkor örökéletűek.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Bolond egy sors, de mikor épp ilyet kíván meg a hivataluk! A hivataluk pedig az, hogy nekik kell megkötniük a zátonyokat, mert ők az erdőség honfoglalói. Vizek osztatlan ősi birodalmában az első szárazföldi harcos telepesek.

Nyilvánvaló tehát, hogy valami finom nagy uraságok ők bizony nem lehetnek. Dolgukat ha elvégezték, fel is út, le is út: jönnek a helyükbe kényesebb, híresebb, törzsökösebb nemzetségek. Ha egyszer kész már az uradalom, gazdát könnyű beléje kapni, jobban meg lehet válogatni. A ciglék nem valók grófoknak, mivel ők csak ciglék. De éppen ezért szívós telepesek és a halállal komázó katonák. Ha mindenüket elveszítik is, akkor sem veszítenek valami sokat: ez oknál fogva bátrak.

A zátonyokat ugyanis a szeszélyes, örvényes, ifjúi vad vizek rakják le. Tulajdon saját medrükben rakják, igazság szerint hát ők az urak rajta! Meghordták, mert kedvük egyszer úgy tartotta, szétbontanák máskor, mikor meg ez a tréfa jutna majd eszükbe. A két játék között azonban orvul, vakmerőn, észrevétlenül rátelepszik a cigle vizek birtokára.

Különben bánják is azt ilyenkor a vizek! Kergetődzve, bolondosan nyargalnak a zátonyuk mellett, egy-egy megűzött, tajtékos hullámparipával olykor átugratják, fövenyét döngelik, padlóját felmossák, küszöbét tördelik, máshová viszik el s lejtősre simítják. Ekként játszadoznak.

A zátony lustán fekszik a fürge vizek árjában, barnán és nedvesen csillog csupasz háta, akár valami alvó óriási cethalé. Fordul egyet felette a szürkegém, azután rászáll, hosszú két lábával a sekélyben bólogatva sétál, széles talpa nyoma áttetszik a vizen, napokig megmarad. Hullám fiacskái jámboran lapulnak s kuncogva nevetik a madár munkáját. Azt hiszi a bolond, hogy itt szigeten jár, ők azonban tudják: nem szárazföld ez még, csupán rengeteg egybehányt homokszem. Szétmoshatnák könnyen, de még nem akarják.

Egyelőre más huncutságot próbálnak s gyenge, kicsi hátuk folytonosan reszket a nagy kacagástól, annyira sikerül: a gém tükörképét torzítják most a haszontalanok. Pedig mulatságosan furcsa egy figura ő torzítás nélkül is. Térdig gázolt a folyóba s ott mozdulatlanul megállott, olyan ferdén, mintha menten előrebuknék. Horgászok módjára maga elé mered. A hullámocskák felcsillanó kedvvel lökdösik sorra egymást:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ni-ni, de komolyan bámulja ez a hosszúorrú madár tulajdon torzképét!

Pedig a gém azt még csak meg sem látja. Irgalmatlan, fagyos zöld tűzben ég a két feneketlen szeme. És a hosszú nyaka nem is nyak, de villámokat hajító, gyilkos, izmos kar és a hosszú orra nem is orr, de hegyesre köszörült eleven szigony. Mert a csendes, langyos, sekélyes vízben, tavaszi verőfényben apró halacskák serege sütkérezik. Hol összefut egy pillanatra, hol meg nekiindul olyan gyors iramodással, hogy még a vizet is felkavarja. Szigonyával őket döfköli halálra a gém.

Este a zátonyon vadkacsa hápog, éjjel a fövenyét vidra kaparja fel s reggelre ragyogó halpénzt hágy rajta borravalónak. Délben partfutók sípolnak, sürögnek a szélén. Így telik az idő. A vizek meg közben tulajdon zátonyukat tán el is felejtik.

Hü, milyen lázasan dolgoznak ilyenkor a ciglék! Hajtják a csirát, verik a gyökeret, kötik a partot. Kizöldel a zátony, akár a selymes rét, ezer és ezer szorgalmas kubikos munkálkodik rajta.

Ha idejében kapnak észbe a vizek, akkor persze hiába volt minden iparkodásuk, akkor meghalnak mind a telepesek, akkor csatát veszít az erdő. Többnyire így is szokott az lenni. Az ár elhordja a zátonyt.

De néha megkésik, de néha diadalmaskodni lehet rajta s ezért a reményért érdemes meghalni! Így tartják a ciglék.

Őszre térdet verő a vesszejük. Esztendőre fácskák. Mint a fűzeké, olyas a levelük, fájuk, — pedig hát nem azok, pedig csak ciglék.

A zátony ellenben bigecs lett ekkorra. Ha sziget nem is még, de már nem is zátony. Mindenesetre szárazföld. Jöhet birtokba venni az erdő, telepedhetnek bátran a fűzek, nyárak, égerek. Hízhatnak, ráérnek, akár évszázadra szóló fundamentumot is vethetnek. Útjukból a ciglék pusztulnak, kotródnak, gyarapodásuknak elébe nem állnak. Kiszorulnak a partra, amelyet közben magasra feltöltött a megbőszült vizek örökös ostroma. Itt a végeken áll még a harc s állani is fog örökkön örökké, e határvidéken mindig kellenek tehát a halállal komázó olcsó zsoldosok, a semmirevaló ciglék.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Térdig gázolt a folyóba...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Így készül a sziget...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Így készül a sziget, így épül meg a dunai erdő.

Az emberi nemzetnek valami túlságosan sokat akkor sem ér az, amikorra kész. Ezért hát elég szabadjára is hagyja, erdők rendőrségével agyon nem reguláztatja. Itt nyugton élhet minden haszontalan csavargónépség, amelyet pedig tűzzel-vassal üldöznek más erdőségekben. Itt nem sajnálják tőle a levegőt.

A partosabb részeken kökény, galagonya, lánysom, csipke kedvükre tanyáznak, sátrat verhet az erdőn a vadkomló, tisztásokon kaszálatlan érik az ezerfajta gyom, ölesre nőhet a bogáncs és járhatatlanná sűrűsödik a földiszeder. Csupa terített asztal, csupa vetett ágy, csupa békés oltalom. Mert bár egészen magára nem hagyta is az ember, de a féllábát legalább kihúzta belőle.

Sehol másutt nincs biztosabb kvártély, sehol másutt változatosabb ebéd. Jó az ilyen istenáldotta sűrű minden üldözött teremtménynek. De legjobb talán mégis a fácánoknak.

2.

Furcsa egy nemzetség ez a fácánoké! Nem a mi józan, magyar talajunkból sarjadzott. Hosszú uszályt visel, — olyan pompázatos életre teremtetett, amelyben nincsenek, csak ünnepnapok.

Úgy fordult azonban a sor, hogy egynehánya idekerült egyszer a Duna mellé. Erős szél lehetett, amely őket ilyen messze fújta. Mindegy, megtelepedtek, búja őshazájukat régen elfeledték, sőt arról sincsen már sejtelmük sem, hogy ők idegenek. Sok száz nemzedékük mult el itt azóta, poraikból pedig tökéletes színmagyar füvek és virágok fakadnak. Az unokák megszoktak teljesen, el sem is kívánkoznak innen, állják hűségesen a nyarat és telet, itt élnek és halnak. De hiába mindez a hűség, hiába — mégiscsak idegenek maradtak ők!

Rég letűnt távol meseidők szülöttei. Átmentették magukat a célszerű mába, szaporodnak is benne, sokasodnak és terjednek. Azonban mintha meg-megtántorodnék bennük és elszédülne az életerő. Még az ösztönük is botladozik untalan és eltévelyedik. Mintha elöregedett és megfáradott volna a fajtájuk.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Furcsa felemás egy nemzetség!

A férfiak grófok és bárók náluk valamennyien, ékszeres, aranyos, nagyhangú-nagyrangú főurak, a ruhájuk csupa bársony és selyem, az életük csupa pompa és ragyogás. Gondjuk más tán nincsen is, mint saját úri kedvüknek szorgos keresése. A nyakukon hófehér, finom csipkegallér, lovagi csizmájukon félelmetes sarkantyú, — harmatos pázsiton, szikrázó hóleplen nagy büszkén sétálnak, egymást megbecsülik, másra nem is néznek.

Az asszonyok meg póri fajta mind, a földnek együgyű, alázatos jobbágynépe. A viselő gunyájuk bizony csak daróc, színtelen az is, akár a mindennapi gond, — úgy iparkodnak benne a dolgukra, olyan fontoskodva, meggörnyedten, mint vásárra a nagykendős falusi nénikék.

Hanem a fácánasszonyok kendőjén ezer a megfakult jóslás, a titokzatos ábra, az olvashatatlan betű: időtlen időknek minden veszedelme ráírta arra a maga homályos emlékezetét. Ezerhangú, ezerarcú, bizonytalan félelemnek sejtelmét hordják ők állandóan a szívük körül, a nagykendőt soha le nem köthetik, szorosan csomózta meg azt hátukon az élet. Hogyne lapulnának a porba minden kis pisszenésre! El sem is ütnek tőle és ez a boldogságuk. Mint afféle szegény nincstelenek, örülnek ők, ha látatlan élhetnek.

Ez a szédületes rangkülönbség pedig változatlanul fennáll fácánéknál, mióta csak világ a világ és örök időre fennmarad megváltozhatlanul. Köszönje éltét a lány bár a legcifrább herceg szerelmének, az atyai pompából ő semmit sem örököl, — s viszont lehet az anyja a legsilányabb koldusasszony, a fiú nem sinyli meg anyjának rongyait. Mert a férfi gróf, a nő pedig paraszt. Fácánéknál ez a törvény.

Szigorú rendjét évszázadokkal ennekelőtte ázsiai őshazájukból hozták ők át ide a Duna mellé, arról az asszonyt megvető irgalmatlan földről, amely Mohamed vallását is nagyra nevelte. A hárem intézményét is persze magukkal hozták. De a fácánkakasok háreme kényelmesebb, mint a törököké: csak addig ád gondot, amíg örömöt is ád, mert addig van meg csupán, ameddig a szerelmi vágy. Mihelyt tűnik a mámoros tavasz, mihelyt beköszönt a gyerekszoba ezer nyüge, baja: feloszlik a hárem. Az anyává nehezült karcsú odaliszkok me-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hetnek terhükkel világgá. Kényes főuri férjük azontúl feléjük se néz. Ő a maga dolgát elintézte velük és ezzel vége.

Jó, jó, azonban bármennyire férfi is az ember, ilyesminek becsülettel nem helyeselhet. Mindennek van határa s amit a fácánok törvénye a nőkkel szemben megenged, az már valóban több a soknál. Lelketlenség az, ha hetvenhét törvény van is rá! Már pedig a férfiúnak Mohamed szerint is volna lelke, csupán a nőnek nincsen.

De akármennyit háborgunk is, bármennyit bölcselkedünk: a kakasok azzal semmit sem törődnek. Csupa grófok ők és bárók, az ősi jussukból nem engednek, a megszokott tempót tartják. Kár a szóért.

Az ember különben se zavarja meg senki családi békéjét, ha nem kénytelen vele. Seperjen csak ki-ki a saját portája előtt. Ha a tyukoknak nincs bajuk a fácánék rendjével, nekünk se fájjon miatta a fejünk. Van aki sósan szereti a túrós lepényt, van aki cukrosan: az ilyesmibe másnak igazán nem lehet beleszólása.

Hanem annyit így magunk között mégis csak megmondhatunk, hogy a fácántyukok bizony ostobácskák szörnyen. Kiviláglik ez egész életükből. Itt van a bibi. Nemcsak a tolluk színe tompább a kakasok ragyogó tollazatánál, de az értelmük ragyogása még sokkalta inkább. Szinte nem is egyfajta ők: kakasok és tyukok.

Hát ebből a felemás nemzetből származott a jérce.

3.

Tegnapról-mára megcsillapodtak a vizek. Sietve visszatértek medrükbe az éjjel s most békésen játszadoznak megint: vidáman kacarásznak a csorgókon és lustán nyujtóznak a zátonyok szegélyén. A ciglék partverő munkájában nem esett nagyobb hiba. Amilyen váratlanul jött, olyan hirtelen el is múlt az áradás.

Hanem a nyoma megmaradt, hanem a szigetek földje még csupa sár. A cserkészutakat azonban mintha ropogós kaviccsal hordta volna meg valaki, olyan sűrűn lepik el a kárvallott háziurak, a fehér és sárga és rózsaszínű kis csigabigák. Megázott házikójukat szárítgatják.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

No de a csigák sem háziurak ám valamennyien! Közöttük is vannak nincstelenek. Mit tehetnek hát ezek a szegény zsellérek, a házatlan, meztelen, apróka csigák? Felkapaszkodnak földiszeder levelére, elégedettek a sorsukkal és örülnek a létnek. A fácánok pedig kényelmesen eszegetik őket.

Vagy tízen vannak együtt, csupa tyúk. De csiga van tíz ezer is, tíz millió is talán. Nem kell sietni, nem kell irígykedni, jut mindenkinek elég. Közben lehet nézegetni is, figyelgetni, okulgatni.

A jérce tehát megáll és feszülten szemléli, amit most megpillantott. Előtte víz van, a vizen túl part s a parton nagy munkában egy csupa fény, csupa rang uraság, egy öreg fácánkakas. A körmével vág, a csőrével tép. Vajjon kivel hadakozik?

Más cifra lovag is előrohan most nézni ezt a tornát. De az öreg nem várja meg. Felkapja a zsákmányt és sürgősen elgyalogol vele. Lám, béka a csőrében s a békának remeg még kinyujtott hosszú lába. Elbűvölten néz a jérce a kakasok után.

Hiszen valamikor voltak fitestvérei neki is, azokkal jóban-rosszban összetartott,egyazon önfeláldozó anyai szeretet szárnya alá húzódott. De mindez nagyon régen történt. Akkor még egyforma gyermekcipőben jártak jércék és kakasocskák, ugyanazt az olcsó, maszatos kis ruhát hordták s ugyanegy vékonyka cérnahangon sápítoztak.

Az együgyű fiatal jércének azonban ilyen szédítő messzeségekbe tán nem is ér el az emlékezete. Fakó hamupipőke, honnan sejtheti mégis, hogy valami közössége van ám az ékköves, díszruhás gróf urakkal? Egy-egy színes pehelyben, aranyos árnyalatban már korán felcsillámlott ugyan a fitestvérek rangja, de mire teljesen beleöltözködtek, akkorra szerte is mállott a család.

Az atyjukat pedig sohasem is ösmerték a gyerekek. Sokat az anyjuk sem tudhatott róla. Szép volt, erős volt, — de hát minden kakas erős és szép. Minek azon töprenkedni, ami elmúlt? A fácáncsibék anyjának akadt más, okosabb dolga elég, amíg a fiókáit felnevelgette.

Amikorra meg felnevelte őket, akkorra ez az öröm is ugyanúgy elmúlt, éppen olyan nyomtalanul, észrevétlenül, mint ahogyan május hónapjával a szerelem letelt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Fácánéknál ismeretlen ám az a meleg családi szeretet, amely a fogolymadarakat télben, fagyban tavaszig együtt tartja. Náluk hamarosan megúnják egymást a testvérek, a gondoskodó, rendelkező anyjukat még inkább únják. Alig várják, hogy megszabadulhassanak tőle s mihelyt tehetik, faképnél hagyják búcsú nélkül. Olykor hamarabb is, mint tehetnék. Néha azt sem győzik bevárni, hogy a maguk lábán akár jól-rosszul is megállhassanak s máris felmondanak szeretetet, hálát, engedelmességet.

Megyen kiki a maga külön útján. Előttük a széles, nagy világ. Szétszóródnak benne jércék, kakasúrfiak, mind a gyerekek. Keresnek maguknak kedvesebb társaságot.

Hanem a kakasok világa külön világ, a jércének oda bejutása nem lehet. Zárkózott nagyon ez a főrendű társaság. Hiszen sokadmagukkal ők amúgy sem szeretnek együtt, nappal is csak leginkább kettesével, hármasával páváskodnak. Éjszakára pedig sokszor a legjobb rangbéli cimborájuktól is elköszönnek, nyugovóra többnyire egymagukban térnek, közös kvártélyon mással nem szívesen alusznak. Ilyen előkelőek ők.

A tyúkok póri népe azonban nagyobb falkába is szívesen összeverődik s a jércét ugyan miért is nézné le közülök bárki? Együtt éldegélnek itt leányok és anyák és nagyanyák, mindmind szakasztott egyformán fakó asszonyi sorban, gondban, aggodalomban. Legfeljebb, hogy az anyák testesebbek a lányoknál s hogy a nagyanyák szoknyáját sötétebbre fogták az évek s a dédanyákét még sötétebbre. Egyéb különbség azonban nincs közöttük. Egyenruhát viselnek ők is, bár nem selyemből és aranyból valót, nem oly ékeset, mint a kakasok : az alázat szegényházának kolostori egyenruháját hordják. Így hát békességes testvéri közösségben élnek.

Éppen ezért meg is szűnt közöttük minden vérségi kapcsolat : leány az anyját, anya a lányát immáron meg nem ismerheti többé. Fészek pernyéjét, gyerekcipők apróka nyomát régen elfújta a szél s a nyarat eltemették a hulló falevelek. Ősz van. Az égen vadludak kiabálnak.

Este, mikor sűrűsödni kezd a homály és rettegés, mikor köd száll, árnyékok terülnek, mikor az éhes veszedelmek láncai sorra eloldódnak s a borzalmak nagyra nőnek : a szegényház örökké megszeppent népe ilyenkor még szorosabban húzódik

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

egymáshoz. Ugyan kicsoda is merhetne a sötéttel négyszemközt maradni, ki bírhatna benne nyugton elaludni, magánosan hálni? Ki érheti fel ésszel a hetyke kakasok dolgát, akik éppen ilyenkor lármázzák tele az erdőt éjjeli magányuk hírével s ingerlik vakmerően a kísérteteket?

A tyúkok bizony hangtalanul, észrevétlenül lopják fel magukat közös hálószobájukba és közel egymáshoz ülnek el az ágakon. Fejüket behúzzák, tollukat felfújják és olyan mozdulatlanul gubbasztanak, mint a fagyöngy fekete csokrai.

Így borul rájuk az éjjel, így száll le az álom.

De azután valami csörgetni kezdi az avart alattuk, valami felettük cibálja a felhőt, koppannak a gallyak, lépések dobbannak, — csitt, csitt, a közelben nem ellenség liheg? A távolban vajjon most nem áldozat sikoltotta-é az utolsót?

Tele az éjszaka mozgással, árnyékkal, telistele alattomos rémmel: mi lenne, Úristen, ha mindezt egyedül kéne elviselni? Ha mások édes aluvásán megbátorodni nem lehetne? Megnyugodni, elszenderedni, saját alvásával ismét másokat nyugtatni?

Így derül rájuk a hajnal.

Szürke még a föld, szürke még az ég is, de ők már készülődnek szellős nyoszolyájukon az eljövendő új nap elé. Berzenkednek, tollászkodnak. A galagonyásban elsőt csattant valamelyik felserkent rigó. Másik is kattog és nagy sebesen egyik bokorból másik bokorba rebben. Az éjszaka bolyongó árnyait sorra láncolja meg a világosság. Veresbegy pittyeget és reggeli nagy zsibongással karéjba rendezkednek a húzó vadludak.

A tyúkok is alámerészkednek tehát. Egyideig a sűrűség avarjában kaparásznak, — sokáig tart, mire kióvakodnak a szélére. Körültekintenek.

Süt a Nap akkorra, csupa fehér csillogás a deres mező s a friss napsütésben két ragyogó kakas legénykedik. Felszállnak a csipkebokrok tetejére, fel a galagonyákra és szárnyukkal verdesik le a dércsípte sok puha, piros bogyót. Nagy zajjal jár ez a szüret s a tyúkok gyanakodva nézegetnek szerte. A két kakas meg mintha csak fittyet hányna minden veszedelemnek, ütik a zajt, az ágat, csillog-villog rajtuk a sok drágakő, hullik a finom gyümölcs. A földről azután kényelmesen felszedegetik. Reggeliznek.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A rét túlsó szélén toporogva feszeng az egész szegényház és némán és irígyen bámulja a hangos urak lakomáját. A tisztás egyik oldalán a tyúkok, másikon a kakasok és rettentő nagy az ötvenméteres távolság közöttük. Ősszel a szegényházban sem lehet ugyan az ellátásra panasz, azonban a szüret nemcsak a bársonynak, a darócnak is szüret s abból az asszonynép sem akarna kimaradni.

Lassan odasettenkedik tehát a grófi asztal közelébe, magát megalázni, elhullott morzsákat kapkodni. Volna más piros bokor elég, futná akár tucatjával is külön-külön mindegyiküknek, — de hát a bátorságukból nem futja. Már pedig attól terül meg az asztal. Azonban hangoskodni, fát rázni, újat kezdeni? Csak ha igen-igen muszáj. Így gondolkoznak a tyúkok.

A kakasok ellenben odább állanak. Tán be is teltek már a csipkével, tán csak a póri tolakodást únják, ilyen semmi néppel marakodni nem akarnak. Ellépdelnek inkább nagy gőgösen. Az asztal meg egy-kettőre kiürül. Sóváran pislognak fel a tyúkok a bogyóra. Százféle finom falatot kínál bőkezűen az őszi erdő, de ők most éppen csipkére áhítoznak. Nagy jó dolgában hamar megtanulja az ember a finnyáskodást.

Jár velük egy igen öreg, igen szikár, igen furcsa szerzet, olyan sötétre avult, olyan férfias szabású ruhában, hogy szinte kakasnak látszik, mikor Nappal szemközt repül. És a szokásai is szinte férfiasak, holott asszony ő : örök időkre megözvegyült, fészket immár soha többé nem rakó kiaszott vénség.

Hát éppen ő segít most a bajukon, ez a rideg, furcsa asszonyság. Kapja magát és fenn terem a bokor tetején. Veri a termést, akár a kakasok.

A jérce pedig ugyancsak iparkodik, hogy a többi elől minél többet felcsíphessen belőle. Eszeágába sem jut, hogy valami szégyenleni való is lehetne durva mohóságán, — szent az ő önzése, hisz csak a parancsot teljesíti vele.

Életben maradni, — ez a törvénykönyv legelső rendelkezése. Egyelőre csupán ezt a legelső parancsot kapta meg ő : máról-holnapra, bármi áron, bármi módon életben maradni. Más gondja, feladata, más semmi, de semmi kötelessége egyelőre, csupán ez az egy, a legelső.

Elsőbb meg kell érnie a tavaszt. Akkor majd megtudja a többit.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

4.

A legádázabb ellenség, a veszedelmek veszedelme: az a Halál. Ő a megnevezhetetlen borzadály, a felfoghatatlan iszonyat, a beteljesedett rossz. A mindennek vége, a tébolyító «nincs tovább». Ő a Halál.

Ő a legnagyobb bűn s egyben a legirtózatosabb büntetése is ennek a bűnnek. És minden ellenség és minden veszedelem végeredményben ő, csakis ő.

Már pedig ő nem akarja, hogy a jérce az élet más további parancsolatjait is megtanulja. Sőt azt kívánja, hogy a legelsőt is elfeledje. Ezért nincs előle egy percnyi békesség soha és ezért lapulnak a porban és ezért járnak a rettegés csuhájában a fácántyúkok. Mert ő fáradhatatlan. És mesterkedéseit kitanulni nem lehet, mert neki száz az arca és ezer a kísértő álöltözéke.

Ha akarja, szárnya van, akár a sasnak, vagy körme, mint a vadmacskának. S a szárnya is hol szélviharként zeng, mint a prédára vágó sólyom szárnya, hol pedig lágyan libben, mint a nesztelen bagolyé. Tud ágról-ágra kúszni óvatosan, miként a nyuszt szokott, máskor meg róka módján meglapul. Egyszer kicsiny, mint a menyét, másszor embernyi óriás. Halk mint a hurok és dörög, akár a puska. Örvénylő víz, amelybe beleszédül az értelem s ha úgy tetszik neki, akkor mozdulatlan gyilkos fagy.

Ő az örökös próba, amelyet meg kell állani. Ő a tilalom, amit nem és nem szabad. Ő a Halál.

November végén, ködös, borús reggelen a Halál egyszer óriási fésű képében jelent meg kísérteni az erdőn. Jött száz elevenfogú, lármás, nagy fésű színe alatt.

Előbb csónakok úsztak át a folyón, a szigeten kikötöttek és embereket tettek partra. Evezők koppantak, láncok csörögtek. Tüzek gyulladtak fel és kesernyésen szállongott, terült a füst. Éppen úgy, mint máskor. Éppen úgy, mintha csak most is erdőlleni szándékoznának az ártalmatlan favágók. Végig a víz hátán messzire vert a szavuk, kacagásuk. Csakúgy, mint máskor.

S lám tüstént ráismer mégis az erdő minden lakója. Egyszeriben átlátja a furfangot, egyszeriben tudja, hogy ez megint csak Ő.

A fésű pedig nekiakaszkodik az erdőnek és jön és zörög és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...a szigeten kikötöttek és embereket tettek partra.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

. . . ijedten felkiált és ragyogva húz el azután a fák felett.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

kiáltozik. Akadozva, meglódulva kezdi járni, bontogatni a sűrűség kusza, csomós üstökét.

Elébe állanak a fák keményen és az ágak összekapaszkodnak, hogy testükből fonjanak gátat elébe. Segítene ki-ki a maga módján. Szúrnak a kökények, karmol a csipke és gáncsot vet a földiszeder indája. Amit megtehet, azt vitézül meg is teszi az erdő. Azonban mindez nem elég. A fésű halad előre mégis.

Aki csak szaladhat, mind fusson előle! Hangos rémület veri fel az erdőt s a sűrűség alján láthatatlan szívecskék kalapálnak. Iramodnak a fácánok is, meg-meglapulnak, ismét nekieredenek, előresietnek.

Két mátyásmadár röpköd az ágakon, egyre rikácsolja, hogy vigyázat, hogy elől is baj van, hogy ott mozdulatlan veszedelmek ólálkodnak. Nem hiszik a fácánok, amíg maguk is nem látják. Akkor aztán sarkonperdülnek és visszagyalogolnak.

Hanem hová gyalogolhatnának? A fésű közeledik irgalmatlanul. Nem siet, de el sem is fárad. Kurjant, kopog, minden gazcsomót megtapos, minden bokrot megzörget. A mátyásmadarak megszöktek valamerre, elől pedig az ólálkodó veszedelmek dörögni kezdenek.

Megint csak ők vesztik el fejüket előbb, a tyúkok. Ők bírják kevésbbé ideggel. Lapulnak, pislognak, reszketnek s mikor már-már beléjük botlik a fésű egyik foga, huppogva felszállnak. Bezzeg a kakasok nem adják fel ilyen könnyen a játszmát, ilyen egyszerre nem adják meg magukat! Hiszen nyilvánvaló, mit akar a fésű! Kényszeríteni őket, hogy szárnyra keljenek. Hát nem! Ezt az oltalmazó sűrűséget ők el nem hagyják, ilyen ostobaságot nem cselekesznek! Nyargalnak inkább össze-vissza kétségbeesetten.

Ellenben a tyúkok már repülnek, a nyavalyások. Nem állják tovább a kínzást. És lám, igazuk van, épségben szállhatnak, őket nem bántja senki. Furcsa. Máma válogat a Halál.

Azonban hiába sarkantyús csizma, hiába selyem mellény, — ami sok, az sok. Apránként a kakasok is kezdik elveszíteni a fejüket. Száguldoznak, megtorpannak, se elevenek már, se holtak. Mit tegyenek? Azt az egyet tudják csupán, hogy felrepülniök nem szabad. De hiába tudják, mert mégis csak mind sűrűbben kiált fel valamelyikük, — mérgesen, ijedten felkiált

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

és ragyogva húz el azután a fák felett. Míg rá nem dörrent a baj és össze nem csuklik a röpte.

Még mindig inkább csak a tyúkok szállnak. Jaj, kiabálni ők dehogy is mernek, legfeljebb pisszenteni egyet halkan, vékonyan, aggodalmasan: Isten segíts! Repülnek. Most próbálja a menekülést az a sötétruhájú vén tyúk, aki a multkoriban a csipkebogyót verte. Mögötte a jérce iparkodik. Az öregnek nem sikerül a próba: addig-addig majmolta a férfiakat, míg most kakasnak nézte a Halál is. Hanem a jérce baj nélkül menekszik. A szomszéd szigetre vitorlázik át, onnan hallgatja a távoli lármát. Úristen, de csunya világ lehet most ottan!

Ott most csakugyan elkövetkezett az az idő, hogy nem lehet várni tovább. Elfogyott a sűrű, szaladni nem lehet, de lapulni se tovább. A fésű kurjongat és topog és veri a bokrokat eszeveszetten.

A kakasoknak fejükre érett a baj. Rosszul spekuláltak. Egye fene hát: csapatostul kelnek szárnyra és dacos, ijedt méltatlankodásuk hangja szinte egybefolyik. Egybe a puskák durrogása is.

Azután elcsendesül hirtelen minden és a fésű összetöredezik. Az elesett nyalka úrfiak, fényes uraságok hosszú sorba rakva nyújtóznak el a csatatéren. Bezzeg sokadmagukkal vannak ők most együtt. És az ékköves bársonyok és selymek sorában ott fekszik két egyszerű darócruhás tyúk is. A sor végén, igaz. Kicsit hátrább is, mint a grófok.

Mert még holtában is előbbrevaló a kakas, mint a tyúk.

5.

Kettős, furcsa vonalkák kanyarognak a frissen esett havon. Mint valami rejtelmes törpe vasút vágánya, — négyujjú nyomok talapzatára rakott szakadatlan apró sínpár. Keresgélő fácánok csapája ez, ők utaznak rajta.

Iparkodnak a tavasz felé. El kell oda jutniok okvetlenül, mert fontos parancsok várnak ott rájuk és nagy feladatok.

De széles e világon van-e két ország egymástól távolabb, mint őszétől a tavaszé? Hiszen közéjük esik a tél! Az ő végtelen, úttalan, fehér birodalmán előbb átal kell vergődni.

A fácánoknak eszükbe se jut, hogy talán meg is kerülhet-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

nék, miként azt a gólyák teszik, a bíbicek és a nádirigók. Az előrelátásnak ezt a furfangos kerülőútját ők nem ismerik. Nekivágnak toronyiránt fagynak és hónak, történetnek hűségesen, csak történetnek szegények, — az az egy szerencséjük, hogy nem sejtik, minek is vágtak hát neki és mi áll még előttük.

Az öregebbek hiába járták meg többször is, alig tudnak belőle többet, mint a jérce. No persze, egykor más parancsokat is kaptak ők, fészket kapartak, tojáson ültek, csirkéket vezettek, — s lám elfeledték, tökéletesen elfeledték mindezt.

Életben maradni! Ezzel az egyetlen útravaló rendelettel mennek a télbe valamennyien.

De vajjon mikor is lépték át a határát? Félénken, habozva, ingadozva szállingózik még olyankor a hó, lengék, gyengék az első pihécskék, gyéren hulló, a leheletlenél alig szilárdabb, ártatlan kis szelídségek. Kicsinyenként szakad le a baj és fokozatosan. A fácánok mennek, mendegélnek, napról-napra mélyebben gázolnak bele a télbe s egyszerre már mindegy, egyszer csak nincs többé vissza. Egy út maradt csupán : előre!

Vastag, lágy dunyha borul valamennyi szigetre. De nem is dunyha az még, nincsen még huzatja, nincsen rajta kéreg : milliárd laza, puha pihe fekszik eleintén egymáson, Semmi azt szerterúgni, az anyaföld tápláló öléhez könnyű hozzáférni.

Hanem a patyolatfehér párnás partok között már feketén folyik és fenyegetően az ólomszürke víz. Viszi a mát, hozza a holnapot. És a Dunán megindul a zaj.

A sötét folyamon fehér jégtáblák úsznak, fent pedig a világos égen nagy, sötét madarak. Horgas a csőrük, nemesi a rendjük, szilaj a kurjantásuk : szülőhazájukból száműzte őket a tél, itt a dunai szigeteken ütnek hát tanyát sasok és sólymok, királyok és rablólovagok. Éhesen, mérgesen a sorsuk fordulását várják. Akit elkaphatnak, menten szertetépik.

Ekkorra az idő is szigorú keményre merevedik és sziszeg, mint a kígyó. A leggyengébb szellő is élesebb a tőrnél. A hópelyhek sem pihék már ilyenkor, hanem acélhegyű gyilkos nyilak : hullanak süvöltve, hullanak egyre és zizzenve kopognak a fagy páncélján.

A tisztások öles gyomerdeje nem bírja rég, földig hajolt a fehér súly alatt. De nem is erdő az már, hanem sűrű hóbuckák símahátú összevisszasága. Töretlen hullámos lepelnek látják,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ha elszállnak felette. Mikor azonban gyalogosan járják, akkor ezer homályos barlang, titkos folyosó, zegzugos alagút. Néha börtön, néha kelepce, legtöbbször menedék.

Hanem szemet, eleséget alig találni már benne.

Másutt azonban földet sem találni. Porka havak alatt kegyetlen jégkéreg, alatta megint hó, még lejjebb megint jég: összedűlt a világ. Kaparni sem lehet.

Ott fent, a szellős, tar ágon végtelen hosszúra nyúlnak ilyenkor az éjjelek. Hiába nincs mivel, az éhes, dermedt, kábult madaraknak fűteniök kell kétségbeesetten. Zsírjukat, izmukat, minden kincsüket, kevéske gondolatukat, egyre fogyó testüket inségükben apránként már mind-mind feltüzelték s a temérdek hideg sötétségben önmagukat emésztő eleven kis kályhák bizony könnyebbek a pehelynél. Holnapra tán ki is alusznak végképp.

Hangja ha volna minden szenvedésnek, akkor most eget verné a téli erdő ezerszavú jajgatása. Azonban nem hallani egyetlen pisszenést sem. Még a zajló jég sustorgása is elült. Halotti csend gubbaszt a behavazott szigeteken.

Látja-e vajjon ezt a néma vitézséget valaki? Számontartja-e a fácánok holtig való engedelmességét? Tudja-e, mit is kíván hát tőlük, micsoda kínt és akaratot az az egyszerű parancs: életben maradni?

Azonban hiába itt minden. A mozdulatlan, fehér szigeteken nem is a csend gubbaszt, hanem maga a Halál. Vár nyugodalmasan.

A fácánokon immáron nem segíthet más, csak a csoda.

A csoda ez oknál fogva meg is történik. Itt is, ott is elsöpri a havat s ferde nádtetők árnyékában keze nyomán egy szép napon bőséges étkekkel terül meg váratlanul az asztal. Mert befagytak a Duna-ágak többnyire, járhat az erdős megint, csónak sem kell hozzá, jégnek hátán járhatja meg az eleddig hozzáférhetetlen szigeteket. Akár mindennap jöhet ő ezentúl: mihelyt kiürülne, megint megterül majd az asztal. Megterül piros búzával, drága élettel, színarany kukoricaszemmel.

Apró adagokra osztott, áldott nyári melegséggel. A nagy, fehér télben pirosan és sárgán hever a forró aratásnak sok megőrzött pirinyó maradékja, — búzaszemekbe rejtett, kukoricákba

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...sűrű hóbuckák_símahátú össze-visszasága.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A tőkéskacsa fiókáit vezetgeti már...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

elraktározott egy-egy éltető kánikulai napsugár. Fűtenek majd azok, csak éppen fel kell őket szedegetni.

Kanyarog a havon a furcsa kettős vágány, keresgélő fácánok nyoma, Halál elől menekülő életecskék sínpárja. Keresztezi egymást, behálózza az erdőt, perces állomásokról megint nekilódúl, sürgeti a parancs. Minden fát megkerül, mindenegy bokor tövéhez odafordul, lekopasztott kórókat ismét és ismét sorra felkeres, nincsen az a semmi, amit meg ne becsülne, tekereg, elnyúlik, — s egyszerre csakugyan befut a ferde nádtető alá, az igéret földjére.

Persze, a kakasok azok megint, akik legelsőbb rátalálnak. Mások ők, hiába. Különbek a tyúkoknál.

A havon is mindenfelé csak a tyúkok szétzilált tollát találni. Mindenütt csak az ő összetépett, póri gunyájuk rongyait. Mintha még a héja is megbecsülné a rangot s a görény is tisztelné : nem a ragyogó bársonyból, az ő fakó condráikból vetkőzteti ki a véres, meztelen életet, sovány táplálékát.

És mégis, a kakasok száma jobban megcsökkent, mint a tyúkoké. Gyilkosok voltak nagyon azok a novemberi sortüzek. Hanem aki megmaradt akkor közülök, az ma ott van mind a ferde nádtetők alatt. Aki megmaradt, az ma is még gróf.

Azonban az idők mások : a parasztságból kiveszett a tisztelet. Odasereglik az most szemtelenül az uraságok asztalához és versenyre kelve kapkodja a szemet előlük. A rátarti főurak pedig lám, alább is adják és bizony jóízűen lakmároznak egy tálból a póri renddel. A hetyke ruhájukat meghagyta, hanem a gőgjüket ugyancsak megtépázta a tél.

De mindegy az ilyenkor. Az a fő, hogy az éjjel lesz mivel fűteni. Az a fő, hogy teljesülhet a parancs.

Lobognak az eleven kis kályhák. Duruzsolva árad bennük valami jóságos meleg. Az éjszaka sem olyan fekete, mint tegnap. Valaki őrködik az elhagyatott szigetek felett.

6.

A szomszéd szigetecskén egy szarvastehén lakik borjastól. Bizvást el is lakhatik ottan, mert olyan sűrű már azon a cigle, hogy maga az ördög sem járhatja meg. De a szarvas-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

tehén szörnyen gyanakodó egy jószág. Nyilván eleget próbálhatott életében.

Esténként tehát, mielőtt a ciglés sűrűjéből kióvakodnék a partra, ez a tehén sokáig habozik : merjen-é, ne merjen? Elsőbb csupán az orra leghegyét dugja elő, de hamarosan visszakapja azt is. Azután a fejét szánja rá. Kidugja nehányszor, s mindig csak visszahúzza. Majd nagy óvatosan a nyakát is kitolja utána s így vár mereven. Kémleli a tájat. Végre megkockáztatja az egyik első lábát is és úgy tesz, mintha most aztán valóban jönne már. Azonban még földet sem ér a kinyujtott lába, mire újból meggondolja magát. Visszahátrál ismét és megint.

Hát szakasztott úgy tett a tavasz is az idén, mint ez a szarvas szokott. Hosszú hetek múlottak el közben. Hanem a hó eltakarodott ezalatt s végül is diadalmasan megragyogva az aranyos verőfényben itt áll íme a tavasz. Tisztán és világosan és teljesen. Kilépett a porondra.

A fácántyúkok azonban még ekkor sem veszik észre. Pedig a fák barkás sudarán már örvösgalambok sütkéreznek, barázdabillegetők illegnek a száradó kavicson és este és reggel is húznak a szalonkák. Ott pisszegnek, korrognak a tyúkok éjjeli szállása felett, elalvás előtt és ébredés után eleget láthatják imbolygó játékukat. De nem értenek meg belőle semmit az ostobák.

A kakasok bezzeg már észbekaptak! A kakasok már javában dürögnek. Mit nekik a tyúkok! Megjött a tavasz, megjött a parancs : hát nékik ennyi ne volna elég? A cinegék hímje nem ül-e ki harsogó torokkal az ág végére s még a keserves kanvarjú is nem kísérel-e meg lágy furulyaszót a nyárfa tetején?

Cinke és varjú szavára persze hamarosan hajt a párjuk. De a fácánkakasokat mintha nem is kergetné parázna testi vágy, mintha nem is törődnének még a tyúkokkal. A tavaszba bolondultak ők bele, magába a szerelembe szerelmesek, az eljövendő üdvösségbe. Annak dürögnek olyan szent önkívületben, ahogy a pogány pap láthatatlan istenének táncol.

Olyan furcsa is és olyan rejtelmes a dürgésük, mint valamely ősi szertartás. Még fel sem kelt a Nap, amikor elkezdik és lenyugodott régen, mikor ők még mindig járják. Fel-felkiáltanak sóváran, rekedten, harsányan és utána pereg és dübörög a szárnyuk és repül a homok és száll a por.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ekként imádják saját eljövendő gyönyörűségüket naphosszat fáradhatatlanul, magánosan. Egymást most rettenetesen gyűlölik ők.

Dunán és szigeteken eluralkodik a lármájuk. A tyúkok pedig hallgatják és nem értik és izgulnak. Addig-addig hallgatják, míg végre sandán kezdenek egymásra nézni, gyanakodnak kölcsönösen és titkokat rejtegetnek. Hol az egyikük szökik el megnézni ezt az ingerlő, magános férfiúi táncot, hol a másikuk. Előbb csak az öregebbek. De ha elindulnak is, feleútjáról lopva megint csak visszatérnek.

Mert áll még a szegényház testvéri rendje csorbítatlanul. Lassanként azonban derengeni kezd a valóság. Lassan hazuggá válik a kolostori ruha és kiderül, hogy alatta forró női test van és abban csiklandozó vágyak. Vetélytársak ők, a cifra kakas kegyéért már-már versenyre kelő szerelmes odaliszkok valahányan : lányok és anyák és nagyanyák.

Aki ezt először megsejdíti közülük, megint eltűnik a dürgést nézni. De nem is tér többé vissza. Azután elmegy a második, harmadik. Indul a szende jérce is, mint gyertyalángba a lepke. Feloszlik a szegényház.

Ki mondhatná azt meg, hogy miért indul egyik tyúk ennek a kakasnak a hangja után, másik meg miért iparkodik amannak a dürgőhelyére? A szerelmet nem lehet kitanulni. Azonban akár ide, akár oda, bujkálva osonnak mind a tyúkok, titkolódzva, szinte restelkedve. De menniük muszáj. Náluk az a rend, hogy a leány fusson a legény után.

Hanem amikor a közelébe ér, mégis csak meglapul. Mégis csak leány. Fél.

Így lapul a sűrűben egy-egy csapat vágyó, izgatott, reszkető tyúk minden kakas körül. A szegényház lakóiból így alakul ki a hárem.

A hárem köteléke sem szorosabb, mint volt a régi közösségé. Aki akar, mehet másfelé, nem tartóztatja senki. Jelentkező van elég. Egy csomó tyúk szorong minden kakas udvarában. És alázattal vár sorára.

A kakas pedig dürög. Bele kell szédülni abba, hogy milyen csodaszép! Kifényesítve rajta mind a sok ragyogó drágakő, kikefélve parádésan a selyem és bársony, frissen mosva a patyolat gallér és mint maga az izzó, lüktető, piros vágyakozás,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

úgy tüzel két hatalmas vérszínű rubint a szeme körül. A szemét azonban lehunyja kéjesen, azután felkiált és csupa hivogatás a szava, csupa biztatás. Titkos, halk igéket suttog utána, mint valami varázsló. Perzsiában tanult, vérpezsdítő varázsigéket.

Nem lehet ennek ellentállani. Mozdulnak a füvek, zörren az avar, közelébb csúsznak a tyúkok. Megigézve nézik a fényes leventét. Az mintha nem is ügyelne rájuk. Szárnyát leereszti, feltartja a farkát, nyakát kevélyen hátraveti, úgy sétál gangosan. És a fején két tollbóbitát mereszt, két valóságos szarvat, mintha a pokolnak volna fejedelme, maga a kísértő, ifjú, diadalmas sátán. Jaj, de gyönyörű!

És gyönyörűbb mindennél, hogy ez a hatalmas, büszke úr éppen őket hívja, őket akarja, szegény, jobbágyi asszonycselédeit. Hisz még az ártatlan jérce is látja jól, hogy sarkantyús grófi csizmájában mind csak nekik táncol. Jaj, vajjon mit is akar hát? Jaj, vajjon sor kerül-e rá is?

Mocorognak, közelednek, de félénken, szemérmesen ismét meglapulnak a tyúkok. A tapasztaltabbak ott reszketnek már a dalia közvetlen közelében. Csoda, hogy a szívük dobogását nem hallja.

De lám, meg is hallja s az egyikhez délcegen odarugtat. Megugrik a tyúk, kicsit kergetődznek, mert a módját meg kell adni azért. A többi azonban kínálkozva mozdul meg erre, sokáig ellenkezni nem tanácsos, — lelapul tehát ura előtt engedelmesen. Az rápattan és kész. Tovább nem gondol vele. Megyen vissza dürögni megint a helyére. Alkalmas mély vályút rúgott ki már ottan.

Soha izgatóbb játékot ennél! Ítéletnapig is elnézné a jérce. De a többi is mind. És így folyik a tánc napestig, mert a kakas étvágya kielégíthetetlen. Az öregebb tyúkok, az ügyesebbek sorra kerültek már valamennyien többször is. Velük hogyan kelhetne versenyre egy tapasztalatlan leányka? Ők tudják a magukkelletésének módját, ismerik a kacérkodás mesterkedéseit. És amíg egyikük szeretkezik, addig a többi melegszik a láttán.

Nap múlik nap után, de végre felforr az elbúsult jérce szűzessége is. És hogy másként mozdul-e ettől, vagy hogy a kakas külön jel nélkül is megérzi-e vérének sütését, — de íme egyenesen feléje táncol. Pedig az első sorba még mindig nem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

merészkedik a jérce, csak a háttérben izgul s gerjedezik most is. S lám, ide hátra is eljön érte az úr!

Hanem amiközben az úr kackiásan lépdel, hirtelen felugrik előtte az egyik telhetetlen, tüzes tyúk, noha láthatja jól a cudar, hogy a jércén az úr szeme. De felugrik mégis, kettőt lép csupán s máris visszafordítja a fejét szemtelenül. No, megérdemelte, amit megpillantott! Ajánlkozására bizony ügyet sem vet az úr, csak lépeget gangosan a jérce felé. Éppen az ilyen fínom úrnak kell ám az efféle szemérmetlen népség!

Öröm váltotta fel a jérce ijedelmét s az örömét megint ijedelem. Itt az úr előtte, — jaj, jaj, mi lesz mostan? Nem bír megmaradni, felugrik, elszalad.

S lám az úr utána! Hosszan kergetődznek. Ver a jérce szíve, aggodalom tépi: nem lesz-e baj ebből? Szót kéne fogadni! Mégsem bír megállni, zakatoló torka míg csak ki nem fullad, míg csak el nem ernyed reszkető két lába.

Akkor szelíden, megadón lelapul s valami feneketlen jóba beleszédül.

Megrázza a tollát, megkuszált ruháját pironkodva rendezi. De még el sem készült vele és ismét itt az úr és pár tétovázó, akaratlan lépés után ismét itt a feneketlenül jó szédület. És megint és sokszor még ezen a ragyogó tavaszi napon.

Így diadalmaskodik a tapasztalatlan kis leány ifjúsága a kitanult asszonyok praktikáján. És így érti meg végre a jérce is a tavaszt. Így teljesíti a második parancsot.

7.

A tőkéskacsa fiókáit vezetgeti már a vízirózsa levelei között s lám, a fácánkakas táncol még most is egyre, kurjongat és suttog és ragyog csak úgy, mint azelőtt. Néha a jérce is azt hiszi megint, hogy mindez csodaszép. Ilyenkor oda kell lapulnia elébe a porba és türelmesen kivárnia, míg a basa szerelme feléje fordul. Odaoson tehát és nézi a parádét.

De mind ritkábban oson oda és a táncot is egyre értetlenebb szemmel nézi. A szíve sem dobog már a titkos varázsigék hallatára s a teste sem reszket. És minduntalan beléje nyilallik, hogy más az ő dolga, efféle bolondos játékokra nem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ér ő rá. Így hát egyszer elmarad végképpen és nem is megy többé. Rajta megszűnt a szerelmi varázslat hatalma.

Mert akkor rég megkapta már a harmadik parancsolatot és ennek folytán gödröt kapart a földbe egy ferde növésű fűzfa tövében. Oda tizenegy napon által tizenegy tojását egyenként rendben lerakta. Mikor pedig ezzel is szépen elkészült, megjött akkorra a negyedik parancs is. A jérce tehát a fészkére ráült.

Kiabálhat miatta ezentúl a világ kakasa, járhatja a bolondját! Ő a tojásait senki szép szaváért el nem hagyja.

Hanem a kakas nem kap több parancsot, nem kap újabbat annál a tavaszi parázna másodiknál. A kakas ennélfogva továbbra is dürög.

No, sajnálni azért nem kell őt. Fácánéknál elég könnyelmű fehérnép akad. Elvetemült asszony, lelkiismeretlen anya, aki elpuhult kényelmében tojásait más asszony fészkébe is orvul belerakja, gyerekeit ekként olcsó dajkaságba adja, velük nem vesződik. Akad olyan is, aki alig várja, hogy valami árnyéktól megijedhessen, s ha kell, ha nem, elhagyja a fészkét, mihelyt csak bármily ürüggyel megteheti. Fiatalos kedvében úgy tartja, hogy ráér ő még gyerekkel bajlódni. Az ilyen persze azért legtöbbször új fészket rak később.

A kakas tehát nem hiába dürög, ha megcsappant is a forgalma. Az efféle ráérő, dologtalan nőcske nagy unalmában ugyan mit csináljon? Megyen a táncba.

A jérce ellenben engedelmes, régimódi asszony. Ül a fészkén tisztességesen, szigorúan s mennél tovább ül, annál jobban átalérti, hogy így van ez rendjén. A kakas csábító szavait még csak meg sem hallja immár, telhetetlen legénykedését az erkölcs tojástrónusáról talán le is nézi.

Holott fordulhatna ám úgy is a sor, hogy megint rászorulna, megint odaborulna elébe reszketve, könyörgőn és alázatosan. Ha — ne adj Isten — baj érné a fészket, ha elpusztulnának a tojások, ha újra kellene kezdenie mindent. Mert a fészeknek ezer a veszedelme. A még ki sem kelt életecskékre különös sóvárgással acsarkodik a Halál.

Itt a szigeteken árvíz a fészek legnagyobb átka. Néha eső sem esik és jön az ár, — azt sem tudni, honnan és miből. Egyszerre itt terem. Mert a messze-messze hegyeken hirtelen olvadt el a hó. Az ilyesmit honnan lehessen előre tudni? Mit tegyen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

az a nyomorult madár, amely a csupasz földön kénytelen költeni?

Hát ha igen magas a víz és mindent elönt, akkor bizony nem tehet semmit. De szerencsére nagy-nagy ritkaság az ilyen bolond víz. Rendesen jócskán maradnak ki belőle dombok és partok. Aki rájuk fészkelt, az jóljárt. Hanem mindenki mégsem költhet ottan s a fácántyúknak szegénynek nincs is az efféle mérnöki kérdések megfontolásához elegendő tudománya.

Ami a jérce szempontjából ugyan tisztára szerencse. Fiatal kezdő létére aligha számíthatott volna ő ilyen jó helyre, ha rangsor szerint történik annak a kiválasztása. De hát a többi nem bánta s ő véletlenül ide a dombra választott, a ferde fűz alá. Több volt a szerencséje, mint az esze.

Azonban csak nyugtával szabad dícsérni a napot. A jérce is rövidesen hej, de megszenvedte ezt a választását! Amikor a szomszédságában az a két nagy madár megtelepedett! Két karcsú testű, fehérfarkú rabló, a fejük mint a bagolyé, a színük, akár az égbolt, — nem amikor tiszta, de amikor ködös: nem kék réti héják, de hamvasak. Bár hiszen egy a baj, a [illegible] vasok, akár kékek, ha egyszer réti héják. A tojásokat ugyanis leginkább velük szereti összerontatni a Halál.

Szóval a jércének valóban minden oka megvolt az aggodalomra. Ha csak egy kevéssel előbb jönnek meg a rablók, el is költözik ő biztosan, otthagyja a tojásokat, vállalja a kárt. Vagy ha legalább a megjelenésük napján biztosan tudhatta volna, hogy éppen itt ütnek majd tanyát! De eleintén abban lehetett még bizakodni, hogy talán mégis mást gondolnak majd, hogy amiként jöttek, másnapra talán úgy odébb is állnak.

Azonban nem így történt. Pár napig csak szállongtak a réti héják, csapongtak, játszadoztak, de azután a csőrükben száraz fűszálakat kezdtek hordani és tavalyi sáslevelet. Odahordták mindezt egy kis nádas dombra. A jérce sem tagadhatta immár, hogy ott épül a fészkük.

Igen ám, de vagy tíz napja kotlott ő már ekkorra! Tíz napja költött tojásokat pedig mégsem lehet elhagyni, ilyen rettentő kárt nem lehet vállalni! A jérce legalább így tartotta. Ennélfogva ülte őket kétségbeesetten tovább és pislogott a kristálytiszta égre fel, ahol a két rémületes rabló táncosan ke-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

rengett, pislogott a szomszédos dombocskára, ahova fészket rakni midegyre megszállott.

Azonban ült mégis, melengette a tojásait, nem engedett és magával az ezerarcu Halállal is vakmerően farkasszemet nézett.

Életben maradni! Hát persze, hát hogyne: érvényben volt most is ez az örök, legelső rendelet. Azonban a jelennél fontosabb a jövendő és az elsőnél erősebb az utolsó parancs. Egy gondolatocska sem volt rémült, ostoba, csúnya kis fejében, de ezt az igazságot mégis halálos biztosan tudta a jérce.

Ült tehát a fészkén rendületlenül, ami öröme, aggodalma, reménysége, ami drágasága, azt mind soványodó, kopaszodó testével fedezte, ült szemközt a balsorssal, mint ingadozó trónusán valamely erőslelkű király. Lesz, ami lesz. Várta a holnapot.

Az égen akkor már egy fehérfarkú árnyék szállongott csupán. A párja szintén költött annak is. Négy halványkék tojásukban csírázni kezdett az élet.

A ferde fűz tövén s a nádas dombocskán egyformán teljesült a közös parancs. Agyagszínű és halványkék tojások burkában egyazon törvény alapján kezdtek fejlődni láthatatlanul a jövendő rablók és jövendő áldozataik. Hűséges anyai szeretet melege dajkálta mindkettőjüket.

8.

Ekkor azonban nyugalmas ágyában nagyot gondolt az öreg Duna. Fecsegő hullámok, szószátyár fodrocskák nem sejtettek belőle semmit, szeliden játszottak.

De a titkos parancsok mentek szanaszét és egyszerre csak mozgolódni kezdtek mind a termérdek vizek, amelyeken a Duna az úr. Öltözködtek valamennyien egyforma hadiruhájukba, mint mozgósításkor a tartalékosok és a regruták. Felhőkké sűrűsödtek a párák és cseppekké a felhők, az égbenyúló láthatatlan, távol bérceken pedig lerugták kristályos bilincsüket az olvadó hópihék.

Öt ország határára hullott a csendes, langyos, sűrű eső. Megdagadtak csermelyek, patakok, folyók, de a szántások

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...kapukat törnek és sziklagátakon tajtékosan vetik által magukat.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Fogynak egyre a hatalmas ősi törzsek . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

barázdáin, az utak árkaiban is mindenütt vonult a vén Duna népe, vonult a hívó szóra.

Omoljatok zátonyok, reszkessetek ciglék : most majd megmutatja nektek, ez egyszer nem enged a Duna! Nem szeszélyes rohamra, de szívós hadjáratra készül. Visszaveszi elorzott törvényes birtokát. Hahó, ti zúgó, büszke erdők, turbékoló vadligetek! Tudjátok-é?

Nem, ezt a nagy hírt a szigetek világában nem tudja még senki. Lassan árad a folyam és naphosszat esik az eső. Hát aztán? Egyszer majd csak el kell állania! A meleg cseppek dobolásában is a tavasz muzsikál és az öröm.

A réti héják sem tartottak semmitől. A laposabb tájakon ugyan csillog az ár, no de van nekik magukhoz való eszük és dombra építkeztek. Aki meg nem lát az orránál tovább, annak úgy kell. Berzenkedik a víz, azután megúnja. Hadd játssza ki magát.

A Duna azonban nem únja meg és csak dagad, egyre dagad. Az égszínű rablómadarak erre kerülnek egy aggodalmasat a sziget felett s úgy beszélik meg a helyzetet.

A jérce látja ezt jól, de neki szegénynek senkije sincsen széles e világon, akivel akár csak egyetlenegy szócskát is válthatna. Bár hiszen nincs itt sok beszélnivaló. A réti héják sem kerülnek másodikat és az asszony sürgősen visszaül a fészkére szintén. Megint szemereg az eső, a tojásoknak pedig nem szabad kihülniök. Ez az egy bizonyos. A többi majd elválik.

Nappal csak súgnak, zúgnak, sustorognak, az éjszaka fekete csendjében azonban bömbölnek és részegen káromkodnak az egyre sűrűsbödő csapatok, a bevonuló vizek. Dőzsölnek, tombolnak, hatalmaskodnak, kapukat törnek és sziklagátakon tajtékosan vetik által magukat. Erejüket érzik, versengve próbálják.

Reggelre zsákmányt cipelnek diadalittasan, zilált boglyákat és szénarendeket. Győztek az első csetepatán. Maga az öreg Duna sem bírna már velük, ha akarná is.

De nem akarja. Most kezdődik a tánc, most kezdődik csak az igazi! Friss csapatok jönnek és előre, rohamra! Mindenki ellenség, aki az erdővel tart! Fák és vadak és bogarak és virágok : pusztuljanak! Hajrá! Rabolni, rombolni, gyerekeket halomra

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

öldökölni, mindent szabad, mindent muszáj! Hajrá, nincs irgalom! Ez egyszer tiszta munkát akar a Duna.

És Úristen: bent a sziget közepében most is dürög még egy fácánkakas! Elbódultan, elvakultan nagyokat kurjongat, szárnyával követelődzve verdes. Csupa selyem és bársony, csupa szerelem és drágakő.

Ezenközben a széleken szakadnak a partok és töri, morzsolja őket az ár. Megint hiába dolgoztak a ciglék. Azonban, ha csak a ciglék vesznének, — ki bánja a ciglét? De nyárak és égerek dülnek le egyre-másra, törzsökös nemzetségek! Csapzott hajukat, ázott köntösüket úgy tépi, cibálja az örvény, olyan mohón, éhesen, mint kopó a halálra sebzett vadat.

A fák, — no jó. A fák, az: erdő. És rendben van az egér és rendben a róka is, az ökörszem és a fülemüle.

De hát a jégmadár? Tán ő is az erdő jószága? Ő is ellenség? Hisz a folyó partjában lakik, tükre felett töpreng, jóvoltából él! De akkor meg miért? Miért kell megfojtogatni azokat a hófehér golyócskákat, amelyekből eleven ékszerek kelnének szárnyra, türkizszínű villámok? És mire jó hontalanná tenni a partfutót és minek kiönteni sásos oltalmukból a vadrécék fiókáit?

Minderre a tolakodó sok kérdésre csak egy a felelet: háború van. Aki tud hozzá, annak untig elég a magyarázatból ennyi. Aki pedig nem tud hozzá, hát annak sincsen egyéb válasz. Háború van és ilyenkor kicsire nem lehet nézni.

A szarvastehén tisztában van ezzel. Kedves kis szigetét ellepte az ár? Áll bokáig vízben borjastól. Áll térdig is, hasig is, — azonban, hogy még egyre dagad a folyam, mégis tanyát kell változtatnia. Átúszik dombosabb tájakra.

A költözködés megindult azokon is. Elnehezült vemhes őzek tipródnak a parton s helyet keresnek, ahol majd lebetegülhetnének. Szomorú szemükben a születendő gidák aggodalmas sorsa. Ugyan mi lehet itt belőlük, ártatlankákból? Azonban hiába, a rohanó, sebes víznek ilyen állapotban ők neki nem vághatnak.

Ropognak a gyökerek, szakadnak a partok, zúgnak a zavaros vizek. Hanem a mérges nagy hadilárma csak kint tombol, a végeken. Ott becsületes a harc, világos a szándék, egyenes a beszéd.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A szigetek belsejében ellenben antul nagyobb a csend, antul alattomosabb a hallgatás. Mintha nem is történnék semmi. Halk buborékok gyöngyöznek fel a laposok mozdulatlan vizéből, elpattannak azok is nyomtalanul. Nedvesen kezd csillogni a vakond turása, semmicske kis csergedezés fakad fel belőle, vékony gyerekhangja alig gügyög párat s már el is hallgat a lapulevelek alatt. Másutt pirinyó szökőkút bugyogyanik.

A nagy csendesség leple alatt ilyen csunya munka folyik itten. Kint a körülözönlött bástyákon tombol az ostrom s ezenközben aláaknázva már az egész erősség. Egérlyukakon és giliszták földalatti folyosóin keresztül oson be az ellenség a várba s gyülekezik észrevétlenül. De ahány ér, ahány árok azokon is mind folyik, folydogál befelé a víz.

Így keletkeznek itt bent a tavak. Hangjuk sincs, hullámuk sincs, fodruk sem, terjednek mégis, mélyülnek és hatalmasodnak. Beszopják magukba a szárazföldet, mint kigyó a békát. És híznak tőle szemlátomást.

De az ujjaik is, amelyekkel tétován még más zsákmány után tapogatnak, a csillogó, nedves ujjaik is úgy tekeregnek, mint száz hideg kígyó. Csúsznak simán, nesztelenül, éhesen, bozótok és füvek között, felfalnak mindent, amit elérhetnek. Ó, nem sietnek ők, nem könnyelmüsködik el a dogot! Mindent megtapintanak előbb, mindent végignyalnak, — ami útjukba áll, azt megkerülik, körülölelik, ráérnek. De egyre tovább nyujtogatják sziszegő fejüket, egyre feljebb és feljebb.

És a jérce naphosszat szemközt néz velük és a héja asszony is naphosszat szemközt. Az ötven öl távolság vízzel telt meg közöttük és köröskörül is csupa víz és víz. Két sziget mered ki belőle : az ő két szigetük. Oda sziszegnek fel a kígyók. Sáslevelek és szederindák alatt arra gyűrűznek, kúsznak, azt akarják még, az ő drágaságukat. Ők azonban vigyáznak és a szemüket le nem veszik a kígyók szeméről.

Hanem este sötét lesz s akkor a kígyókat nem látni. Akkor egyebet tenni nem lehet, mint várni a hajnalt.

Azonban messze még a hajnal, az éjfél is messze, mikor a réti héja mezitelen hasa valami hüvös érintéstől megborzong. Egyszerre a szívéig dermed fel ez az iszonyat. A szárnya repülésbe lendül tőle s őt magát nekiviszi a vak éjszakának. Egy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ideig hurcolja, forgatja, végül egy fa sudarára leteszi s otthagyja.

A fészkébe becsuszott a kígyó. Most nyálazza a négy tojását. Reggelre felfalja.

Gubbaszt az ágon a ragadozó madár. Horgas a csőre, éles a karma. Előtte a feneketlen sötétség. A sötétségben a fészke. De a fészekben benn tekereg a kígyó és hiába csőr, hiába karom: tenni nem lehet semmit ellene.

9.

Virradatra erek és csatornák mind kifelé folynak. Éjfélkor takarodót fujatott a Duna. A visszavonulás megkezdődött. Beállt az apadás.

Virradatra a réti héják fészkéről is lement a víz. Jött, ment, egy éjszakát sem alhatott benne. Szárazon a fészek megint.

Érkeznek a héják, nézik a kárt s hát mintha nem is történt volna semmi. Éppen, hogy a fészek gödre sáros. De a tojások hidegek, miként a halottak.

Nem csoda, hogy ezt így hirtelenében bajos megérteni. Pirosan ragyog a hajnal s tanakodva szállonganak benne a kárvallott rablók, az elbúsult fehérfarkú madarak. Ide telepednek le, odaülnek, de egyre csak a fészkükhöz térnek vissza. És hiába nézik, hiába vizsgálják, mert szakasztott úgy van abban minden ma, mint volt a tegnapi napon. Hiszen ha valaki, ők csak tudnak hozzá: elég fészket kifosztottak életükben, elég tojást feltörtek! Azonban az övéké megvan valamennyi sértetlenül. Hol a lyuk, amelyen a jövendőt kilophatták volna belőlük?

Lyuk valóban nincsen azokon, sem repedés, sem horpadás, hanem a tojásokat mégis felfalta valami. Az apjuk ezt egyre biztosabban érzi. Az anyjuk ellenben nem hisz neki. Kapja magát és a fészkére ráül.

Juj, sütik a tojások, akár ha jégből volnának, vagy parázsló gyötrelemből! És ő ül rajtuk mégis, legfeljebb megborzong néha, legfeljebb feszeng, azonban nem hiszi, nem és nem akarja belátni, hogy nem bölcsőket dajkál, de koporsókat. Különben akár bölcsők, akár koporsók, ha egyszer az ő tulajdon

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

édes fiókái szunnyadoznak bennük! Lám, mennyire megfázhattak szegénykék! Lehetetlen az, hogy ő fel ne bírná melegíteni az ágyukat: ő, az édesanyjuk!

A párja meghökkenve libben fel egy szomszédos fára. Onnan lesi, mi lesz? Mert eszelős gondolatok ezek.

A reggeli Nap vídáman kacag az égen és lomha fekete szárnyalással mennek halászatra a kárókatonák. Csak olyan ez a reggel is, akár a többi. A szellő játszik a falevelek között. Széles e világon semmi különös nem látszik. Hátha csakugyan nem is történt semmi? Talán az asszonynak lesz igaza?

Hanem a vizek sugnak, sustorognak ám kajánul és őzgidák tetemét hömpölygetik. Lám, hogyan rohannak, milyen ádázul rohannak! Viszik a zsákmányt. Ameddig a szem ellát, mindenütt csak folyam, mindenütt diadalmas, eszeveszett hajrá.

A fácántyúkok elzsibbadva nézik. Gubbasztanak az ágakon és kábultan bámulnak a tegnap után, amelyet elsodort az ár és a fiaikon gondolkoznak, akik immáron nincsenek. Jó szerencse, ha valamelyikük idejében feleszmél. Aki lerázza az ólombéklyót és szárnyra kap, az meg is menekszik. A széles, sebes folyam felett kirepül a partra. Akit azonban fogva tart az igézet, az elveszett. Az csak nézi, nézi a vágtató, szennyes áradatot s addig-addig nézi, mígnem beleszédül. Elkapja az örvény, elviszi a Duna.

Minden más madárnak több esze van ennél, csak fácántyúk lehet ennyire ostoba. Vízszemű kísértést naphosszat bámulni, láttára a legfőbb parancsot feledni! A réti héját bezzeg más fából faragták. Hívogatólag kering egyet a párja felett, de mivel az csak nem hagyja a fészkét, mit tehetne egyebet: elmegy magában vadászni. Konok az asszonynép, vele vitázni nem érdemes. Ő pedig a nagy busulásban megéhezett szörnyen.

Így hát magáramaradt a két kotló anyamadár, a héja s a jérce. De a jérce alatt forrók a tojások, mint az eleven élet s maholnap kipattannak. Egy arasz hiányzott-e, kettő? Ezt az egy utolsót azonban már nem bírta meg a Duna. Vagy talán megunta a dolgot, tán az éjjeli sötétségben a jércéről megfeledkezett? Már akárhogyan volt is, de a sziszegő, csillogó kígyók ím reggelre visszahúzódtak s a fészek megmenekült.

Ilyen meleg fészket nem nehéz megülni. Ellenben a héja, —

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ki emberfia tudná azt elmondani, mit gyötrődhetett szegény, kétség s remény között mint vergődhetett? Hányszor indult útnak hitevesztetten! Kéken ragyogott és szélesen tárta ki eléje két karját a tavasz. S ő megint csak visszatért mégis mindig, megújuló, kétségbeesett bizakodással: hátha!

Esténként pedig az ura is elkísérte, mert a jó asszonyt illik megbecsülni. Valahol amúgy is csak meg kell hálnia. Azonkívül előbb-utóbb új fészekrakásra kerül majd a sor s új szerelemre. Éppen ezért néha napközben is ellátogatott hozzá.

Egy ilyen alkalommal egyszer, mikor már-már elsuhant volna éppen a ferde fűz felett, megpillantotta a jércét. A jérce lapult most is, aminthogy a láttára mindig meglapult. Pedig elégszer elsuhant már felette a végzet s körülötte a füvek is nagyra nőttek időközben, a bokrok meg dusan kilombosodtak. Eltakarták. A szívverése ugyan elállt, mert az ilyen halálos bujósdit nem lehet megszokni, azonban valami különösebb bajra nem gondolt. Lehet, tudta is tán a héjatörvényt, hogy a tulajdon fészek körül ne raboljon az ember. Elég széles világ.

Hanem fészek? A gyilokszemű árnyék már leszámolt régen vele, hogy oda a fészek. Ha pedig fészek nincs, a törvény sem kötelező.

Visszafordult tehát menten, rövid kört vágott, — azután lábát előrenyujtotta, karmát szétmeresztette mohón, mintha már markolná is vele: így csapott le a jércére. Egyetlen gondolatocskára sem futhatta az idő. A csűdjéről selymesen lógott a toll, sárgán villant meg a szeme s alázúgott, miként az átok.

De a jérce kicsúszott alóla, — éppen csak, hogy kicsúszhatott még s a csatakos sűrűségben elrejtőzhetett. Ellenben a tojások ott maradtak a ferde fűz tövén, mind a tizenegy forró tojás. És bennük tizenegy tollas, eleven fióka. A bagolyszemű hóhér nekiállt s rendre felfalta valamennyit. Akkor dolgavégzetten elszállt.

A jérce nem mert moccanni sokáig. Végül mégis visszaosont a fészkéhez s az összetört bölcsőket s a véres pólyákat hosszan elnézegette. Azután nekirepült a világnak. Alatta zúgtak a vizek, ő pedig egy füves, galagonyás szigeten partraszállt. Árván, hajótörötten. Terve, kedve, szándéka: semmi. Minden ott veszett a ferde, öreg fűz alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Így lépegetett előre s még csak azt sem vette észre, hogy uton jár. Valami gyalogmadár kitaposott ösvényén. Lépegetett rajta ösztönösen, gyomok zöld alagútján bujkált s egyszerre megtorpant : csallán árnyékában ott csillogott előtte az ösvény vége, az élet célja, nagy halom gyönyörű, halovány tojás.

Idegen madár fészkére bukkant. Nyilván most hagyta el a gazdája s rövid időre hagyhatta csak el. Enni mehetett, pár sürgős falatot sietve befalni. Mindjárt visszatér. Ilyen szédítő nagy kincset senki sem hágy sokáig őrizetlenül.

A tojások kisebbek, mint amekkoráknak őket a ferde fűz tövén megtanulta. De éppen olyan forrók. Olyan elevenek, símák, kedvesek.

Megigézve bámult rájuk a jérce. Egy pillanatig csak. Mert akkor valami csodálatos dolog történt.

Furcsa, piros melegség áradt fel benne, hatalmasabb, mint akár a Duna lázadása. És elöntött mindent, az egész világot s az ő tulajdon két szemét is. Nem látott ő semmit, nem is gondolt, nem is érzett, ellenben mohón, kiéhezetten rávetette magát az idegen fészekre. Mint a réti héja imént az övére. De nem bántotta, jaj, dehogy bántotta! Hanem ráült. Ráültette valami ellenállhatatlan erő.

Ettől azonban zsibbasztó, feneketlen és tökéletes boldogságra eszmélt. Minden más dolga a világnak beleveszett ebbe, mint lángba a szalmaszál és lobbot vetett. Az emlékezés is. A ferde fűz s a héjamadár s az idegen fészek fellelése, — mindez nyomtalanul megsemmisült, csend volt, édes, zsibbasztó csend, csak az ő szíve dobogott benne s a tojásokban az élet s a mindenségben a negyedik parancs. De ez a hármas lüktetés eggyé vált teljesen s maga volt a boldogságos csend.

Nem tartott sokáig, mert íme előtermett a földből egy fogolymadár. Elszántan lármázott és kétségbeesetten követelte a jussát. Azt állította, hogy ő a tojások anyja.

A jérce felháborodva szállt szembe vele. Szent igazában tudta magát s a tojásokat saját tulajdonának.

Rövid ideig folyt ez a családi per, mert a szigeteken az erőszak a bíró. Hiszen csak ne lett volna özvegy a fogolymadár, csak meg lett volna az ő hűséges, harcias párja! Akkor bizony pórul járt volna a jérce. De hát a fogolykakas nem segíthetett immáron, a jérce pedig nagyobb volt sokkal és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

erősebb. Ez oknál fogva megnyerte a pert, előzte a foglyot és neki ítéltetett a fészke.

A fogoly persze nem nyugodott bele egykönnyen ebbe a törvénykezésbe. Nehányszor megpróbálta még a perújítást, nehányszor visszatért. A jérce azonban ügyelt és elverte mindig. Utoljára is jobb észre tért a fogoly s nem próbálkozott többé.

A tizenöt körteformájú kis tojás így véglegesen a jérce tulajdonában maradt.

10.

Befelé ugrálnak a halak, a folyam közepe felé, mert a Duna egyre apad még. Bölcsen teszik tehát, ha ügyelnek magukra. A vizek ugyanis állhatatlanok. Bent a szigetek laposaiban sok már az olyan tó, amelynek nincs többé lefolyása. A halak persze azt hitték, hogy végleges a folyam diadalma s jöttek vele bizodalmasan ide is, a rétek és rovarok paradicsomába. Most azután bezárult a csapda és nagy a baj.

Már pedig a bajban válik csak el, hogy ki az igaz barát. A vizek lám cserbenhagyják szövetségeseiket és megszökdösnek alóluk. Alattomosan, észrevételenül szivárognak vissza a Dunába, rejtett, földalatti ösvényeken. Vagy páraként tűnnek el a napsütésben. Napról napra fogy a laposok leve, napról napra melegszik. Ösztövér gémek álldogálnak benne s az aléldozó rab halacskákat falatozzák.

Ellenben a békáknak megjött megint a kedvük. Ők persze könnyen vannak: akár a víz kerül felül, akár a föld, ők mindig a győztessel tartanak. De az áradás megúnta ezt a kényelmes kétlaki módszert s ugyancsak beléjük fojtotta a szót. Azt hitte volna az ember, hogy valamennyiüket elsodorta s meg sem is állt velük a tengerig. És lám, mennyi maradt belőlük! Mihelyt elmult a veszedelem, egyszeriben megjött a hangjuk. Úgy tesznek, mintha ők kergették volna vissza medrébe a Dunát!

És a csigák is kimásznak megint a szárazra és a házukat sétáltatják. Friss fű zöldül a szikkadó sárból, szúnyogok rajzanak és akár csak a felhőtlen égnek egy-egy darabkája szállt volna le virítani a földre, úgy kéklik a sok nefelejcs virág.

Másodszor zsendül fel a szigeteken a tavasz. Ohó, az élet szívósabb ám a halálnál! Nemcsak a gerlék búgnak — ők

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hiszen örökkön csak búgnak — hanem ismét dalra kél valamennyi madár. Elpusztult a fészek? Újat kell hát rakni.

Csupa újjongó szerelem az erdő. Ami elmúlt: elmúlt, ami bánat volt, azt elvitte a víz. Sietni kell, mert rövid az idő; — a nyár itt áll a küszöbön és sürgeti a tempót. A megszabott sorrendet nem lehet ilyenkor megkövetelni. Egyszerre szeretkezik fülemüle és ökörszem, poszáta és rigó és barázdabillegető.

Ez ám az igazi diadalének, ez az ezerszólamú nászinduló! Hallod-e Duna? És látod-e a cigléket, akiket letepertél, eltemettél, iszapbilincsekbe zárva elevenen befalaztál? Föld alól és bilincsek közül is hajtanak megint a ciglék! Elsodortál egy-egy zátonyt, összetörtél nehány szigetet, no jó. De a földjüket leraktad ám más szigetek tetejére! Tenyérnyivel magasabbak most ezek a bástyák, — lásd, lásd vén bolond, ekként építed te saját magad ellen a várakat!

Csendesen csobog a Duna, csókolgatja a megkínzott partokat és szelíden mosolyog. Tehet ő róla, hogy mindig csak épít, — amikor rombolni akar, még akkor is? Hibája-e vajjon, hogy rosszalkodni akarván, akkor is csak jót tesz?

Mosolyog az öreg Duna s talán éppen az efféle bölcsködő beszédeken mosolyog. Ki tudja: tán most sem rontani akart ő, hanem építeni. Nyilván okai vannak mindeneknek és törvényei, ő pedig tán többet felismert belőlük Kőmíves Kelemennél. Tehet ő róla, hogy a falat megrakni csak úgy lehet, ha ártatlan áldozatok gyenge hamvai keverednek a mészbe?

Daloljanak a madarak és zoldeljenek a ciglék. Ez a fő. Hogy a vén Duna őrizhesse őket, dajkálhassa és új szigeteket emelhessen nekik, új várait az életnek. Erdőket nevelhessen a szarvasoknak és a fácánoknak sűrűségeket. Nélküle ugyan mi lenne itt belőlük?

Így azonban a szarvastehén visszaköltözik borjastól a régi kvártélyra megint, a fácánkakasok meg pláne tökéletes boldogságban kurjongatnak. Dürögve, mámorosan járják a hetyke verbunkost, gyüjtik a háremet, jövendő fácánnemzedékek számára toborozzák az anyákat. A tyúkok pedig jönnek rendre. Az első vetés elveszett, jönnek alázatosan, engedelmesen az új magért.

A zengő, madárdalos szigeteken megint eluralkodik a tán-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

cos, aranyos gróf urak lármája. Kikefélve rajtuk a selyem, a bársony és olyan csodaszépek, hogy reszketve borul a porba előttük a póri asszonynép.

Egyedül a jérce az, aki ügyet sem vet rájuk. Jaj, a jérce e napokban rettentő nagy hivatalhoz jutott: a tizenöt kis csirkéjét vezetgeti! A jércének ennélfogva szörnyen megnőtt a gőgje. A csibék fiatalok szegénykék, igen meg kell válogatni ám még a táplálékukat is! Rengeteg a gond, a vigyázat, a tevés-vevés velük. Ezt mind ő intézi, a jérce. Nyakig a dologban most is: egy hangyabolyt rugdos szerteszét nekik, hogy hangyatojásokat csipegethessenek.

A hangyák persze megdöbbennek ezen a munkán és felháborodnak. Szorgalommal, szakértelemmel és vállvetett tengernyi iparkodással gyönyörű várost építettek ők fel és tökéletes rendet szerveztek meg abban. Jól ment a soruk, különösen, hogy mostanában háborút is nyertek, idegen tojásokat zsákmányoltak és már kész eleven rabszolgákat is szereztek. A szomszédos gazdag hangyaországot ugyanis kikezdte, legyengítette az árvíz. Ők kihasználták a kedvező alkalmat, megrohanták a bajbajutott szomszédot, várát szerencsésen fel is dulták, minden gazdagságát összecsomagolták s hazaszállították. Bőségben éltek tehát s a világi dolgokkal való nagy megelégedésben.

Most azonban itt termett íme ez a tollas óriás, ez a mesebeli sárkány a tizenöt fiával. Beleállt a városuk közepébe s karmainak minden egy rugására utcák dőlnek össze, emeletek roskadnak, házak repülnek és bástyák pozdorjává szakadoznak. Mígnem a kincseskamrák falai is leomlanak, feltárulnak a féltveőrzött termek, amelyben a bábokat raktározzák, a szép sorjában felhalmozott hangyatojásokat. Ez a rejtegetett drágaság most a napfényre kerül és úgy gurul, repül a romok között, mint megannyi kicsinyke igazgyöngy. A csibék azonban közömbösen szedegetik fel őket, akár csak holmi értéktelen kis rizsszemecskék volnának.

Ezt nem nézhetik tétlenül a hangyák, hiszen ezeken a magatehetetlen bábokon mulik a nemzetük jövendő hatalma s gazdagsága. Nemcsak azokat a parancsokat kapták meg ők, amelyekre a jérce olyan büszke, de más, titkosabb törvényeket is tudnak. És belőlük jól megértették, hogy külön-külön egy-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

egy hangya: az semmi. Élete, halála egyéni boldogsága: jelentéktelen. Fontos csak a nemzet.

Így rendezték be tehát állami és társadalmi rendjüket. És szigorú fegyelmük most a rémségek idején is pontosan működik, akár a gép. Mindenki talpon van, mindenki sürög, mindenki tudja dolgát. A kőművesek hordják a széthulló téglát és rakják az új falat. A katonák vívóállásba helyezkednek harciasan és fegyverüket villogtatva keresik az ellenséget. A bábok ápolói pedig a tojásokkal szorgoskodnak, a sárkánytól sem félnek és mindenki nekik segít, akinek más megbizatása nincsen. Csak éppen a szárnyas előkelőségek járják a romokat látható cél nélkül. De talán ők rendelkeznek.

Mindezt a nagy iparkodást azonban semmibe veszi a jérce, mivel neki megint más a dolga. A katonákkal legkevesebb a baja, mert vele szemben a katonák vitézsége csak annyit ér, mintha valaki bicskával menne a kikötők vasdarujának, vagy a robogó gyorsvonatnak. Ellenben a tojások cipelőire ügyelni kell s ha már fogytán volna a csirkék eledele, akkor a hangyabolyban megint erélyesen szét kell rugni.

Azután gyönyörködhetik ismét a fiaiban. Egyenek csak, egyenek! Ez való a gyerekeknek, az ilyen zsenge táplálék, nem terheli meg a gyomrát. Ez az igazi!

Szedegetik is ügyesen, — valami nagy öröm az, hogy milyen jóétkűek! Édes kis jószágocskák, fürgék, okosak, engedelmesek, — s hát az ő fiai!

Annyi mindenképpen bizonyos, hogy a jövendőnek egy-egy darabkái s hogy a jérce jól sáfárkodik velük. Ő maga szinte nincsen is immáron, csak a gondjára bízott kis életecskék vannak. Ostoba, gyáva, alázatos asszony létére az ő kedvükért még a bölcseséget is megtanulta és a bátorságot s megismeri apránként az önérzetet.

Nagy huppogva egy fácánkakas száll le a közelébe. Alig ér földet, máris dürögni kezd. A nyakán hófehér csipkegallér, a csizmáján lovagi sarkantyú. A tizenöt kis fogolycsibe mostoha édesanyján pedig csak fakó, foltos, póri daróckötös. De ezer azon a titokzatos ábra, a csodálatos írás.

S a jérce akkor belőlük egyet ismét megért. Büszkén, boldogan megérti, hogy hiába gyémánt és arany, ész, erő és szépség is hiába, — különb az ő hivatala mégis, mint a kakasoké.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

TÜNDÉREK BÁLJÁN.

Rőtesre festett nyugaton valami vékonyabb felhőrongyot : ennyiből állott ma a naplemente. Hozzáfakult a többi szürkéhez réges-rég az is. A vadrécék húzása megszűnt. Itt van az este.

A vadász mozdulatlanul üldögél felette a magaslesen s nézi kanyargó dunaágak homályos csillanását, dunaágak ölelésében sűrűsödő erdős szigeteknek fekete árnyékát. Dolga nincsen semmi. Ha a szarvasok most jönnének éppen, hát akkor békével járhatnak. Agancsot megismerni már dehogy lehetne! Korán beestéledett máma.

Sok feszült, izgatott meresztgetés után megpihenteti fáradt szemét a vadász. Lázas szenvedelmek és kapkodó izgalmak pernyéjét messzire fújta a szél, amely fent az égen tombol és iparkodik még egyre, a bolond. A vadász szívében azonban elült a lárma. Derülten és békességesen nézi maga alatt a vesszős szigeteknek borzas, sötét üstökét s pillantásával és szeretetével őket meg-megsímogatja.

Hiába, ezeken a dunai erdőkön csak nem bírnak kifogni a józanra fordult, keserves új idők!

Pedig puha ám a fájuk, az idők meg kemények szörnyűségesen, — az acélos csert, bükköt, tölgyet s mind az egyéb évszázados kemény faóriásokat szigorú üzemtervbe kényszerítették már valamennyit. Fegyelmet parancsolnak a sorokba, megalkuvást a hajlíthatatlan büszke derekakba s az öklökbe számoló ceruzát. Eleve el van itt már rendezve minden, lajstromba szedve még a jövendő sarjadzásának sorsa is és a haszna előre kiszámítva száz esztendőre pontosan.

Helyesen is van így, persze. Súlyosak, kegyetlenül súlyosak az új idők, be kell ezt látnia mindannyiunknak. Hiszen a rengeteg magyar erdőségekből is lám mi maradt meg csupán, jóságos Istenem!

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Lejárt bizony a rakoncátlan erő gondnélküli kora, vége az ifjúi kedvnek és a zabolátlan akaratnak. Fogynak egyre a hatalmas ősi törzsek, lassanként el is fogynak egészen. De mennél fiatalabbak lesznek a fái, annál öregesebb, megfontoltabb, annál rendesebb és józanabb lesz maga az erdő. Csupa koraérett, símára fésült, engedelmes kisdiák szomorú iskolája. Az ember azt a híres nagy eszét csak meggyőzheti róla, hogy jól van ez így, hanem a szíve, — a szíve, hiába no, összefacsarodik. Hogyne örülne hát ennek a megregulázhatatlan népségnek, hogyne cirógatná a sok borzas, maszatos, pajkos nebulót, hogyne szeretné a dunai vadligeteket!

Csak fűz, nyár, éger, de törhetetlen kedvű valamennyi. Csupa haszontalan, rövidéletű puhafa, erdők társadalmának semmirevaló cigánynépe, de a tekintélyes, kemény, gőgös urakkal elbírhat a nyomorúság, velük ugyan nem! Konok szívósséggal meghajlanak ők, színre minden szellőcskének meghajolnak, azonban fel is egyenesednek megint s nem engednek a maguk kedvéből sem jó szónak, sem erőszaknak. Fegyelmezetlenek, szeszélyesek, fütyülnek ők ésszerűségre, új törvényre, bölcs rendre. Nem bír velük senki.

Fejsze vágja őket, szarvas rágja, Dunának árja elsodorja. Nem bánják. Kitelik a maga foltjából mind ez a kár.

A szarvasrágta csúnya seb beheged. A kivágott törzs halálra szánt egyetlen csonkjának tíz izmos árvája sarjadzik elő s még a karónak beütött ág is gyökeret ver és lombkoronát nevel. A Duna pedig a kimosott fát bármennyire sodorja is, bármennyit görgesse, tépje, marcangolja, egyszer valahol csak partraveti. Ott hajtani fog az tüstént. Gyökéren esetleg levelet fakaszt, galyon gyökeret, leszakított vesszőből is önálló utódot. Majd ahogy éppen lehet.

Mert nem kényesek ezek a puhafák, de egy cseppet sem, és egyéni külön életük szinte nincsen is, annyira semmibe veszik. Ha pusztul a fa, hát pusztuljon : de éljen és sűrűsödjék az erdő! Ilyenek ezek a nyárak és fűzek. Ebben rejlik győzedelmes erejük titka, amiként ebben rejlett minden más diadalmas ifjú népeké is öröktől fogva.

Ilyesmiken tünődik a vadász. Máskor dehogy érne ő rá az efféle hiábavalóságokra, hiszen felette is suhognak a hajszás új idők és pattog az ostor. Most azonban kiszabadult a hámból.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Feláll a magasles páholyában s az ismeretlenségbe rohanó sötét vizek zúgása felett, a beborult fekete éjszakával szemben elmosolyodik. Ami rossz az életében, abból nem igaz semmi.

Alatta sűrű bozót az egész sziget. Tavaly szálerdő állt még a helyén s a szomszéd szigeteken is csupa szálerdő. A télen vágták le. Egyetlen fűzfát hagytak meg belőle a parton, azt az egyet éppen, amelynek szétágazásában a magasles épült. Ennek az egynek is lefürészelték mind az öt ágát, — a csonkja úgy mered felfelé, mint égnek fordított óriási tenyér öt vastag ujja. Közéjük rakta meg a fészket az erdős.

Dehát ez régen történt, még a tavaszon s azóta méteres hajtások friss bozótja sarjadt ki mind az öt megkínzott ágon. A dunai fák nem hagyják el magukat s nem lopják a napot.

A téli tarvágás helyén járhatatlan a sűrűség. Ez most a legjobb szarvastanya. Csak hát a bőgés, — a bőgés nem akar megindulni az idén! Ki tudhatná, miért? A nappalok melegek, az éjszakák hűvösek s a bikák nem bőgnek mégsem. Legfeljebb éjszaka. Ezért a vadász elhatározta magában, hogy ha nem megyen másként, ma megpróbálja holdvilággal.

Délben azonban felkerekedett a szél s beborult az ég. Mindegy. A vadász elküldte az erdőst a csónakkal, — így hát, ha akarna, sem mehetne haza reggelig. De nem is akar. Csak nem ered meg az eső? Ha pedig nem ered, nincsen hiba semmi. A termosban forró a tea s a tarisznyában elegendő az élelem.

Megvacsorázik, ásít, nyujtózkodik. De nemcsak karosszék van ám a magaslesen, van ott heverő is, keleti kényelem. Végigdől rajta s magára húzza a takaróját. Fekszik hanyatt s nézi az eget.

A Hold feljöhetett már a felhők mögött, mert látni valamelyest. Látni, hogyan iparkodik ott fent, milyen keményen robotol a szél, azokat a rémségesen nehéz, vastag feketeségeket miképpen tolja, taszigálja. Vállát nekiveti, inát megfeszíti, — úgy látszik, rövidesen végeznie kell a munkájával, azért siet ennyire. De ugyan mire végzi? Esőt kell-e összehordania vajjon, vagy tisztára takarítania ki az eget?

Hever a vadász urasan s félálomban nézi ezt a sietős nagy munkát. Keserves egy dolog lehet, az bizonyos. Nem csoda, ha tőle a szélnek máshoz nincsen érkezése. Ide a földre le sem kukkant.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Pedig a fiai itt játszanak bújósdit a magasles alatt. Elfeledte ágyba dugni őket, itt rosszalkodnak hát, meg-megkergetik egymást, zörgetik a bozótot. Felugranak néha a lesre is és megint meglapulnak. De a játékuk csendesedik egyre. Fáradtak már a gyerekek. Egy mélyet sóhajtanak még s elalusznak csendesen valamelyik utolsót libbenő nyárfalevélen.

Ekkorára a vadászt is elnyomta az álom.

Mire felriad, ünnepi tisztára van seperve az ég pitvara s rajta a Hold ezüstje gyönyörűen kifényesítve. Csend van, mélységes csend, csak a vizek zúgnak, csobognak, sietnek fáradhatatlanul.

A vadász szempillantás alatt talpra pattan. Körülnéz a holdsütésben s szíve a gyönyörűséges ámulattól szinte elakad : tündérmeséknek varázslatos tája dereng, libeg, csillámlik alatta. Itt van megint, megkerült az elveszett mesebeli Aranykert.

Színezüst cserjék pompáznak és szikrázó gyémántalmákat termő csodafák. Köröttük Tündér Ilonának ködszőke tündérleányai lejtik a táncot s a zátonyokon sellők hevernek és fátyolukat lengetik. És folyók fénylenek, megolvadt habkönnyű ragyogást ringató folyók, égi vidámságot tükröző eleven ezüstlapok.

Ismét más tükrök pedig megvakultak, mert a bánat bámul beléjük és saját arcát nézegeti. Sötétek ezek a hullámtalan folyók, halottak, feneketlen és ólomnál nehezebb fekete csüggedést úsztatnak. Partjukon ádáz szörnyetegek s a bokrok tövében borzas, vén boszorkák. De az elátkozott fekete vizek felett keskeny hidat vert a Hold, drágakővel rakva a hídnak padlója, bátran járhat rajta Árgirus királyfi.

Él, mozog, testetlen álomlakókkal népes az éjszaka. De csend van felette, halotti csend, rejtelem és igézet. Úgy borul mindenre, mint a szemfedő. És hideg van, dermedést lehel a Hold is, megborzong a vadász, titkot néz, tilosat lát, — piros és meleg a vére s az nincsen itt senkinek másnak. Mozdulatlan lapul a lesőhelyén. Hogyha észre vennék, bizony vérét vennék.

A csendülte ködös derengés némaságába hirtelen és váratlanul kiáltás hasít bele, rémült, vacogó sikoltás, veszendő és szorongatott lélek szaggatott rimánkodása. Megint megborzong a vadász. De megborzong az öreg Duna is és az öreg Dunának száz alvó szigete köröskörül s mindenünnen felhangzik

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ugyanaz a riadt, fájdalmas kakatolás s tán az egész világon végiglúdbőrözik ez a lárma, mint valami eleven visszhang. Lassan vész el a messzeségben.

Az erdő valamelyik fáján rosszat álmodott egy magányos fácánkakas és felsírt ijedtében. Hirtelen azt gondolta tán, hogy egyesegyedül maradt a világon. A többi pedig felriadt a hangjára és felelt neki.

De vajjon miért kiabálhatott a többi? Azok meg a pajtásuk ijedtségétől rémültek meg? Hiszen az ijedtség ragadós. Vagy vigasztalásnak szánták ezt az éjszakai lármát, kölcsönös biztatásnak? Hogy : ne félj, itt vagyunk mi is az erdőn, magányosságunknak külön-külön fáján ugyan, de egyazon bajtársi sorsközösségben mégis?

Így lesz, mert a kakasok mindig megnyugosznak egyetlen ilyen biztatásra. Éjjelenként többször is megtartják ezt a seregszemlét, de rögtön egymásután sohasem ismétlik kétszer. A kakatolás hirtelen kél s lassan halkulva oszlik el az éjszakában, mint az az oktalan borzongás az ember testén, melyre mosolyogva szokás mondani, ha észrevette valaki : átugrott a halál.

A vadász megiszik egy csésze teát s annak forróságától kijózanodik. Vadkacsa hápog valahol nyugodalmasan s ő ennek a nyárspolgári hangnak megörül. Fürkészve és hidegen nézi most maga alatt a világot. Ugyanaz a táj, mint az előbb, de az igézet megszűnt : feloldotta varázslatoldó erejével a megszokás.

Hanem a szarvasoknak sem híre, sem hangja. Csak a vizek súgnak s a vadrécék neszeznek. Halásznak.

A magasles alatt is járja egy sietősen, szürcsöli a vizet : nini, nem kacsa ez, hanem kanalas gém! Úgy szaladgál a sekély dunaágban hosszú két lábán fel s alá, ahogyan a halászó kacsa úszni szokott. Meggörbített nyaka beleér a folyóba, s csattogó, széles csőre mintha csak rágná, harapná, úgy szűri a vizet.

Hát ezek még itt vannak? A nyáron idevetődött belőlük hét hófehér, furcsa, kanalascsőrű, gémlábú madár. De mindig együtt jártak s már jó egynehány napja eltűntek. Hogyan került most ide ez az egy? Szorgalmas tevését-vevését, munkás virrasztását nagy együttérzéssel szemléli a vadász. Hiába, vadászembernek, halászembernek nincs éjszakája.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Csak a vizek zúgnak, s a vadrécék neszeznek.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

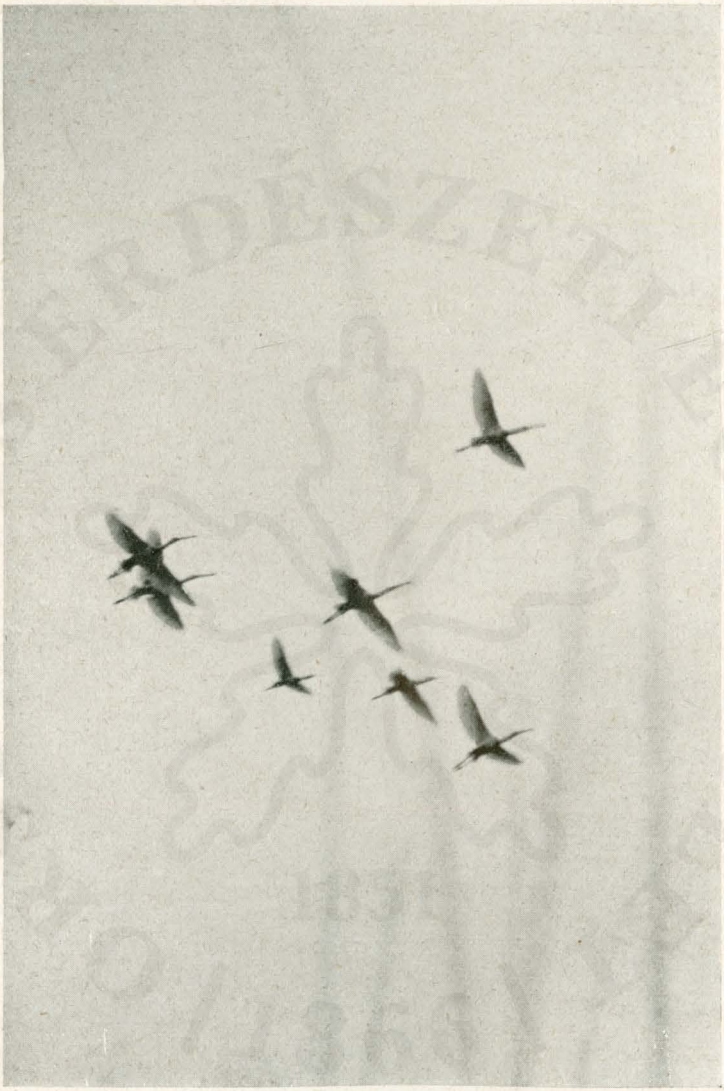

...hét hófehér, furcsa, kanalascsőrű, gémlábú madár.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Őzikék mennek át a folyón. Előbb az anyjuk lép belé, utána a fiai. Van neki három. Igen derék egy asszony, igen szép egy család: egész falka, amint a fényes vízben feketednek. Állnak keveset, azután a fiak átszaladnak a partra. Az anyjuk csendesen utánuk.

Hideg van, annyi bizonyos. A vizek felett mindenütt fehér pára, mint valami puha dunyha. A vizek fáznak s nappali melegüket féltik. Azonban hiába, mert láthatatlan manók nem engedik nyugodni őket. Szellő nincsen semmi, de itt vannak ők, a haszontalanok s untalan lecibálják a dunyhát a vizek mezítelen testéről.

A dunyha pedig erre megelevenül. Jön, megy a sűrűség felett, néha lustán megül, azután bolyong megint a holdsütésen, karéjba terül, vagy szerteszakadozik. Közben új párát leheltek a vizek s a manók lecibálták róluk azt is. És leeresztett hajjal, kitárt karral, lengő-libegő fátyolruhában megint csak táncba fognak a tündérek.

Hiába, a mesék éjszakája ez máma. A hullámok halkan muzsikálnak nekik.

Holdsugarak és ködfátylak élettelen, hideg bálján azonban most mordult egyet valami. Mélyet, forrót, remegőt, — ez a hang eleven és valóság és lüktet, akár a dobogó szív. Testvér. Hallatára a vadászt is elönti meleg áradása a vérnek. A tündérek felőle járhatják kedvükre ezentúl! Ő ugyan nem törődik most magával Tündér Ilonával sem, de semmit.

A bika ott bolyong valahol túl dunaágon s szigeten, a másik dunaágon is túl. Egyedül jár-e szerelem után, vagy nászúton a párjával? Ezt volna jó tudni. Mert ehhez képest kellene rászólani, ide csalogatni. Csak úgy véletlenségből aligha tart majd erre.

Mindegy, no. Ha tehenekkel van a bika, legfeljebb nem jön. Felelni tán akkor is csak felel, s az is valami. A vadász tehát felemeli a kagylót és beleharsogja a csendbe az elégedett, jóllakott szerelem hencegését. Azután fülel és azután megint harsog. És megint.

A bika mordul még egyet, de nem haragosabbat az elsőnél. Többet nem szól. Csak a vadász bőg a kagylóján egyre szenvedélyesebben s csak a visszhang felelget neki. Bereked, kifárad.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Abbahagyná éppen, mikor nagyot csobban a víz. A magas partról szarvas ugrott a Dunába.

Győzedelmes szarvasbika sem kiálthatna igazabb diadalmat, mint most a vadász. Azután elhallgat és fülel. A szarvasok gázolják a vizet.

Látni nem láthatja őket, mert egy bozótos zátony van közte és közöttük. De hallja, hogy közelednek, egyre mélyebb vizet gázolnak s azután csend lesz. Most úsznak. Annak nincsen zaja. Mikor azonban túl vannak a mélyén s megint földet érnek, akkor újra hangzik a gázolásuk.

Most hát merre mennek? Óvatosan dünnyög még egyet a kagylóján, azután leteszi a kagylót s a távcsövet szorongatja. Egyzserre csak a zátony holdsütötte, kopasz szélén megjelenik egy szarvastehén. Néz egyenesen a vadász felé. Azután szemmellátható nagy érdeklődéssel, szinte kínálkozva léptet szemközt. Mögötte távolosan és kissé vonakodva: a bika.

Kis bika. Nyolcas. Nem lehet meglőni. A vadásznak játékos kedve támad. Nem bánja, ha elugratja is őket, de onnan felülről rájuk bőg. Ugyan mi lesz erre?

Megállanak. Néznek. Csodálkoznak. De a bikának esze ágában sincsen felelni a kihívásra. Csak tipródik, csak feszeng, — le sem tagadhatná, hogy zavarban van. Fiatal nagyon.

Fiatal a tehén is, jóvérű, karcsú ünő. Ez az első házassága s ez bizony nem valami híres nagy szerencse. Azonban kevés a kérő s a szegény leány ugyan mire várjon? Hozzámegy tehát egy ilyen mamlasz nyolcashoz is. Hanem az urával nincsen megelégedve s az első házasságát nyilván nem tartja véglegesnek. Hisz előtte a gyönyörű, változatos élet s olyan ifjú ő, olyan tapasztalatlan, — a második házasság talán jobban sikerülhet. Reszket a kalandért.

Így állanak ők ketten ott a magasles előtt. Állnak, várnak, azután egy nagy kerülővel eltünnek abban a bozótban, melynek szélén a les áll. A vadász vékonyabbra fogja a hangot és bőg szorgalmasan.

És csakugyan, zörögni kezd a sűrű. Jön feléje a nászutas pár. Hanem a bokrok árnyékában megnő ám a nyolcaska férji önérzete. Meg akarja mutatni, hogy legény ő a talpán, a családi szentély és hitvesi hűség elszánt védelmezője. Tehát

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

bőg. Legalább is ő maga így hiszi. Valójában azonban inkább csak mekeg. Minden gyámoltalansága benne van a hangjában.

A vadász visszanyekereg neki. Ilyesmit persze nem volna szabad onnan a magasból, a szarvasoknak ennyire közelében. A vadász azonban nem törődik most semmi okos szabállyal, hanem játszik, mint a gyerek.

A nyolcas viszont nekibátorodik. Hiszen nincs itt baj! Az a másik, a vetélytárs, az gyáva egy fickó. De hogyan mászhatott fel oda a fára? Ezt szeretné tudni a nyolcaska.

Már húsz lépésnyire sincsen a magaslestől. A tisztáson áll s nagy kíváncsian bámul felfelé. A tehén nem lép ki a bokrok közül. Neki nem tetszik az eset. Se szimat, se semmi: a tehén gyanakodik. A bika ellenben hetyke, egy bokorba hánya-veti módon belegázol, kerül, fordul s megint bőg. Fel egyenesen a fára.

Ezt már nem hagyhatja szó nélkül a tehén, ezt a szédítő ostobaságot. Böffent. Elvégre bármilyen tökéletlen is az ura, csak szarvas mégis. Figyelmeztetni kell a bajra, ha már maga nem látja.

Azonban a nyolcas fütyül most minden asszonybeszédre. Mert rongy fráter az a másik bika, ha fel bírt is mászni a fára. Az a másik fél. A híres. Akinek a szavára az ünőnek ide kellett jönnie árkon-bokron át. Most hát szégyelje magát az ünő! Most megláthatja legalább, hogy milyen legény az ura.

És nem enged. Ahányszor a vadász bőg odafent, ő mindannyiszor visszafelesel neki. A tehén pedig mindannyiszor aggodalmasan böffent egyet a sűrűben.

Jó ideig tart ez a disputa. Végre azonban a nyolcas jóllakik a diadallal. Visszamegy a párjához. A vadász elhallgat. De a kis bikának bezzeg megjött a szava! Távozóban is nyekereg egyet-egyet. Az ünő pedig most már maga sem érti, mi történt hát itt valójában s mint történt? Hős-e az ura, vagy csupán ostoba?

Egyelőre különben mindegy is az. Egyelőre nincs a láthatáron derekabb férfi a nyolcasnál. De semmilyen más férfi sincsen. Így hát kacéran, pajkosan megugrik az ura előtt, azután engedelmesen megáll neki az ünő. A hűség diadalmaskodott.

Az ifjú pár elballagott valamerre. A vadász leheveredik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Nem hallani mást, csak a vizek suhogását. Az álom halkan száll, selymes szárnyon, mint a bagoly : észre sem veszi, hogy a szemére telepedett.

Arra rezzen fel, hogy futás robog-zörög valahol a közelben. Felugrik, körülnéz.

Sokáig alhatott. Az árnyékok meg is nőttek, meg is híztak közben. Lefelé csúszik az égen a Hold. A köd elnyujtózott hosszan, csaknem a les alá ér a lába. Befagyott láp a sziget s benne a bokrok csúcsa kiálló, fekete zsombékok. De a dunaág tiszta s túl rajta a szigetet is jól látni. Azonban a szigetnek meredek a partja s előtte minden sűrű árnyékba veszik. A lapos kavicspadból semmit sem látni.

Már pedig a kavics csikorog éppen. Megint megiramodtak rajta a szarvasok. Azután lépésben vonulnak el a magasles előtt. Négyen vannak.

A vadász nem láthat belőlük mást, mint sötét árnyékban négy még sűrűbb árnyékfoltot. Mereszti a szemét, de hiába mereszti. Ötven lépésre előtte a szakadékos part, annak tövében léptetnek el sorjában a szarvasok. Bika is velük bizonyosan, az kergeti a tehenet. Az agancsát azonban nem lehet meglátni! Borzasztóság ez mégis! Hogy éppen a legnagyobb feketeségben kell haladniuk, mikor pedig annyi a holdsütés még mindig!

Most az utolsó árnyék csikorog el a vadász előtt. Ez nagyobb, mint a többi. Ez a bika. És hiába. Nem látja az agancsát. Nem lőhet.

Reszkető kezében véletlenül lejjebb billenik a messzelátó, — s Úristen, mi ez? Hiszen a dunaágban ott a négy szarvas! Hasztalan rejti őket láthatatlanságba az éjszaka, képüket az ezüstös víztükör híven megmutatja. Az utolsónak agancsa van, — micsoda pompás egy agancsa!

Sietni kell, mert rögtön eltűnik. Hamar a puskát! A leghátulsó árnyékfolton rajta a kereszt, csattan a lövés, robog az éjszaka, csobog a víz : a bika azonban nem rohan a falkával. Ugrik nehányat a többivel, de hirtelen megfordul s halálos fáradtan kocog vissza a tulajdon nyomán. Mintha csak elveszített volna valamit s most keresné.

Mit is keres, mit is veszített el ezen a kis úton? Már nem tudja. Kábultan, csüggedten megáll a meredek part előtt. Oda fel már nem bírna, meg sem is próbálja. Valamit elveszített

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

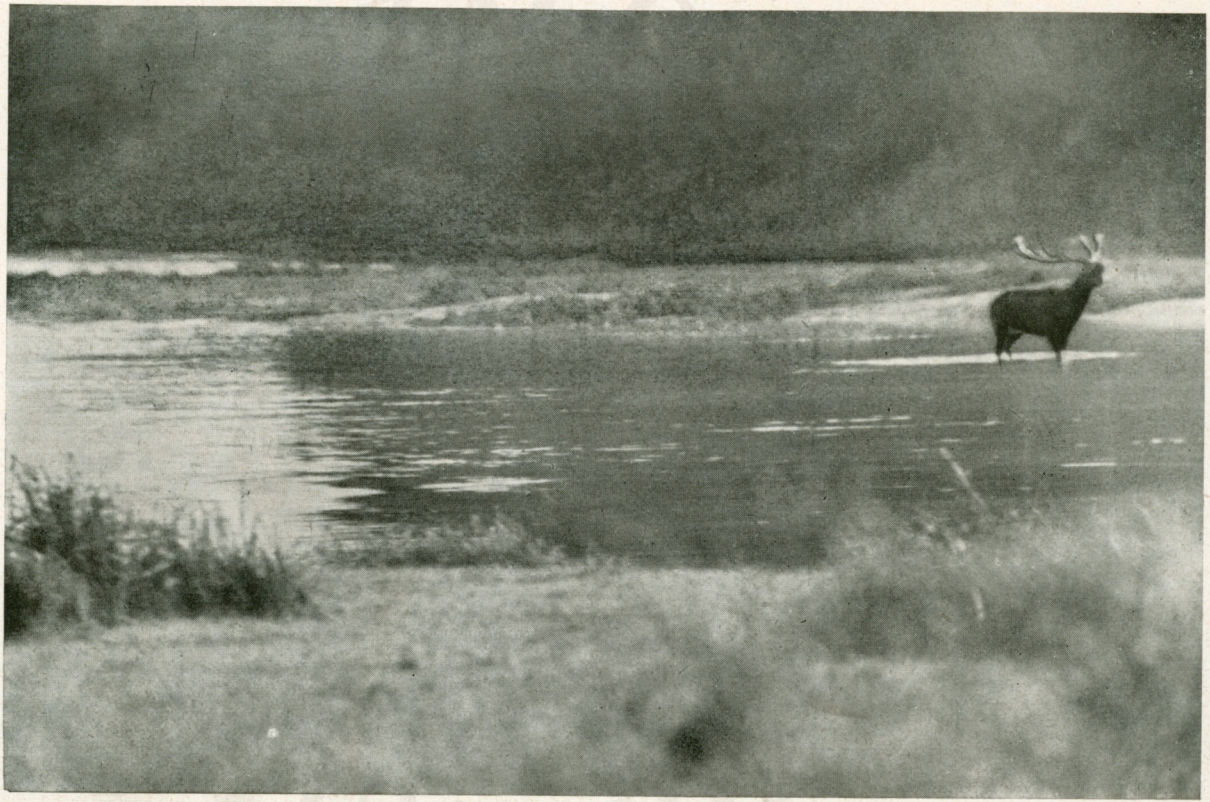

W. Grovermann

Holdsugarak és ködfátylak hideg bálján azonban most mordult egyet valami.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Nem akarta, nem ezt akarta . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

s nem fogja meglelni. Mit is? Áll, áll, mintha töprenkednék rajta. Azután lefekszik és sóhajt egy nagyot.

Sóhajt a vadász is, de boldogan. Megvan a bika. S micsoda derék egy bika! Most ugyan nem látni belőle többet egyetlen sötét, elmosodó foltnál, de a víz varázstükrében megnézte ő az agancsot pontosan. Koronája nincsen ugyan, azonban méteresnél jóval hosszabb a szára. Valami ritka szép öreg tizes lehet. No, hála az Istennek!

Teát iszik, rágyujt. A Göncöl szekerének erősen lefelé áll a rúdja, hanem azért jócskán kell még a hajnalra várnia. Türelmetlen pedig. Szeretné már az agancsot nézegetni. Tizes-e hát, vagy nyolcas? Nem mintha sokat számítana ez : a fontos csak annyi, hogy hosszú legyen a szára és vastag. Ennyi meg bizonyos, mert látta. Azt is, hogy az ágak hosszúak. Olyan volt az agancs, mint valami göcsörtös, kusza, száraz ág. Tán még jobban is örülne neki, ha nyolcas volna. Visszarakott, hatalmas, erős nyolcas. Szép az!

Tiszta szerencse, hogy a túlsó parton a bika. Különben tán nem bírna a kíváncsiságával és tüstént odamenne hozzá. De hátha eleven még a bika? Hátha felugrasztaná halálos ágyából?

Jobb ez így, ahogyan van. Reggel is megláthatja majd. Ilyenkor könnyen van az ember. Ráér.

Ledűl a fűzvesszőből font nyoszolyájára és betakaródzik. Próbálna aludni, de nem bír. No, néz majd nagyot az erdős, ha reggel a ladikkal megérkezik! Ilyen egy pompás bikát! Erről nem is tudott senki. Így van ez, a dunai szigetvilágban szüntelenül jön, megy, kóborol a szarvas. Amelyikre legjobban számítana az ember, azzal nem találkozik, egyszerre meg váratlan szerencséje akad. Rendben is van így nagyon.

Hanem elalvásról szó sem lehet. A hajnali csillag fent ragyog már az égen. Fent az égen is, de lent a víz tükrében is ragyog. Nézi a vadász, nézi boldogan, fáradtan, gondolattalanul, — azután hirtelenül vacogtató aggodalommá dermed benne a meleg, jó bizodalom.

Hiszen az égen pont csak az a csillag, egyetlen fényes pont csupán : a víz tükrében ellenben araszos sáv! Csak tán nem . . . Micsoda gonosz varázslat ül ezen a tükrön? Mindent ennyire torzít? A bika agancsát tán nem nyujtotta meg?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ugyan, ugyan! A vadász rágyujt és fújja a füstöt, mintha szúnyogok közé fújná. El kell hessegetni az ilyen ostoba gondolatokat. Megnézte ő azt az agancsot jól! Hosszú volt s erős volt, — látta.

Igen ám, csakhogy koronája semmi. S lám ez a csillag is milyen hosszú.

Hej, de nehezen virrad a reggel! De sokáig nem jön a csónak!

Amire megjön, addigra a vadász ott topog lent a parton. Pedig akkorra tudja ám régen, hogy becsapta a víz. Varázslat éjszakája volt ez a mai, pajkos tündérek bálja, gonosz boszorkák szombatja. Megtréfálták, megbüntették, leselkedéséért kemény bosszút álltak. Éppen azt a jámbor nyolcaskát lövették vele agyon, azt a kedveset, amellyel olyan ártatlanul játszogatott el az éjjel.

Rózsásan hasad az ég, szikrázva kél a Nap. De a vadász szíve szomorú. Nem akarta, nem ezt akarta, — azonban mit ér a késői bánat? A kacér kis ünő mégis csak özvegyen maradt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

VADLUDAK KÓRHÁZA.

Sötéttel történt még, sirós-csepergős hajnalon, senki nem láthatta, senki nem hallhatta, mikor valamely kemény varázslat szigorú nagy átkot mondott a fellegek szárnyára.

Elsőbb csupán azt parancsolta: állj! És még a szél is elült ez egy szavára engedelmesen. Csak a felhők megűzött, rongyos hada menekült volna tovább, tovább — fáradt, nehéz, elbódult szárnyalással.

Akkor aztán elérte az átok és bénultan hullott a földre alá. S a búbánatos őszi mennyboltozaton azóta is ahány felhő csak elérkezik ide a Dunáig, szárnyaszegetten suhog le valahány, mert megfogja az átok. És meg sem is mer moccanni többé.

Sok hosszú hete immáron ennek. Azóta pedig nincsen ég, sem Nap, sem távolság, sem szín, de még csak egy eltévedt sugárka, egy parányi csillagocska sincsen. Nyirkos, szűk tömlöc a széles világ, se ajtó rajta, se ablak, csak hideg sötétség.

Köd van időtlen-idők óta, sűrű, szürke köd. Szinte csoda, hogy a nappalok és az éjszakák azért rendre meg bírnak jönni s hogy úttalan-utakon lám a tél is idetalált. Amióta pedig a fagy beköszöntött, azóta a köddé alázott felhők mozdulatlanságában titkos munka folyik, halk sóhajtások szállnak és csodák történnek.

Kezdetben mintha csak játék volna az egész. A sóhajtások megkristályosodnak s reggelre ártatlan szépségüktől fehéren virágzanak ki fák és füvek. Csupa zuzmara minden. Nyílik, lehullik, megint csak bimbózik. Olyan fehér, mint a hab, olyan könnyű a szirma, mint az álom. Máskor megint a csunya nagy szürkeségből parányi szép hópihécskék szállingóznak. Libegnek, eltűnnek, nyomukat sem látni, amikor leszállnak.

Apránként azonban mégis fehér lesz tőlük a világ. Zuz-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

marát sóhajtanak, havat könnyeznek a békóba vert felhők, gyötrődnek, lázonganak — a szívükbe váj, láthatatlanul bujtogat közöttük a tél. De a szenvedésükkel nem gondol senki, mert a szenvedésük még senkinek sem árt: virágot fakaszt a tar ágakon, ártatlan csillagocskákat libegtet a csillagtalan sötétségben.

S az egyik reggelre megint csak fehérek mind az ágak, de ami rajtuk fényeskedik, az nem virág és nem is játék. Amerre a tél jár s amerről a sóhajtások szállnak, azon az oldalon vékony kis jégkéreg vonja be a törzseket és galyakat. Mit törődött azzal eddig az erdő, hogy merről száll és miért kél a köd sóhajtása? Akármi az oka, ő nem hibás benne.

De neki kell megszenvednie mégis, mert minden egy hajnalra vastagabb s nehezebb lesz rajta a páncél. A füzek kibontott, hosszú, szép haja csapzottan csüng alá és csilingelve verődik össze, mint a csillárok üvegje. Napról-napra alázatosabban hajlanak meg az ágak, megint hulldogál a hó, ráfagy a csengő-zengő erdőre, az elnyomott felhők kínjának szelíd virágzása súlyos, gyilkos gyümölcsöt érlel. Alatta roppanva törik le a nyárfák sudara, hasadnak tőből az ágak —fellázadtak a ködök és hódolattal rázza a csengetyűt és reszketve-ropogva görnyed előttük térdre az erdő.

Mi lenne, Úristen, ha most hirtelenül feltámadna a szél?

Ez a gyilkos zuzmara. A vadász dideregve hallgatja irgalmatlan sziszegését, csikorgását. Ül a fekete vizek partján, zengő, bókoló, megnehezült fejű nádasnak tövében. Az alkonyatot várja.

De ki tudhatná azt manap, este van-e már, vagy még reggel? A ködök és erdők átka nem oldódik, a szürkeség nem ritkul. Alig is látni mást, mint ezt a megsűrűsödött, alattomos semmit. A szem keveset ér, inkább a fülre kell adni. Az sem tud azonban egyelőre más hírt, mint nád rebbenését, üvegerdő vacogását, szálfák pattanását.

Az átlátszatlan nagy-nagy messzeségben szanaszét végzik még napi dolgukat a rucák és ludak, mindazok a titokzatos, furcsa vadmadarak, melyeket a világ négy tájáról éjszakai nyugovóra majd úgy szippant ide az este, akár mágnes rejtelme a vaspor fekete szemecskéit. Hiszen nappal alig is egyebek, ilyen egyforma semmi kis fekete pontocskák ők, a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Köd van időtlen idők óta...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...szépségüktől fehéren virágzanak ki fák és füvek.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...leparancsolja őket a földre magához...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

. . . szellő legyezése valahol partra sodorja.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

különböző színű, más-más alakú csodálatos vadmadarak. Mielőtt pompájukat meglophatná az ember szeme, semmi kis feketeségek, a messzeségben odább állanak.

Most pedig alighanem nappal van még, a vadlibák és lilikek ilyenkor a vetéseken legelésznek, a tőkéskacsák zátonyokon tollászkodnak, a kercerucák az öreg Duna mélységeit bukdácsolják s az apró récéket ki mondhatná meg, merre vitte villámgyors fecskeszárnyuk?

Azonban bárhol legyenek is, itt csillog a vadász lábánál ónosan, nyugalmasan a sötét tükör, álmok mozdulatlan vize. Bármerre járjanak is, ide mind megtérnek. Jönnek majd zúgva, zengve, növekvő pontocskák, testetlen árnyékok — a vadász pedig várja őket és hiába üli meg a dér gallérját, süvegjét, hiába körötte a rengeteg fagyos köd, a szívéig nem bír a hideg behatolni: a szívében forrón, szinte szerelmesen lobog a vágyakozás.

Csodára vár, csodára készül ő. Tűnő árnyékok, suhanó kísértetek húznak majd homályban, ködben, magasságban, ő pedig, akár a mesék boszorkánymestere, leparancsolja őket a földre magához s arra kényszeríti, hogy testet öltsenek és parádés díszruhát. Mindegyik mást, mindegyikük, amilyen dukál neki. Ércesen ragyogó zöld csákót, vagy fehér-fekete csuklyás bóbitát, nyilas farkot, vagy kanálformájú csőrt: mind e rejtegetett kincsüket látni akarja. Hiszen ő érette van mindez a pompa, egyedül csak ő érette, mert csupán az ő szeretetének varázstüzében, az ő pillantásának ígézetétől változik át arannyá, rubinttá, smaragddá a szürke semmi. Más eleven ember nem is bánja, nem is tudja, szeme sincsen hozzá, amellyel megláthassa. Senki más teremtett lénynek e világon.

Ő azonban igenis számontartja legkisebb pelyhüknek is selymét, színét, szabását, lesi az elejtett szavukat s minden mozdulatukra úgy elönti a forró izgalom, akár menyasszonyáéra a boldog vőlegényt. Ugyan kicsoda is szerethetné ezeket a furcsa, tarka madarakat jobban nála, aki lám az életük árát sem sokallja érte, hogy kedves, drága tollukat legalább ha egyszer megsimogassa holtukban.

Éltükben ha nem félnének tőle, ha gyalog jöttére nem kapnának szárnyra, ha nem menekülnének előle hozzáférhetetlen magasságokba, de szelíden megvárnák és becézését szívesen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

eltűrnék, akkor talán másként lehetne minden. Bizonyára másként. Azonban hát fittyet akarnak hányni neki, ők akarnak felülmaradni s véle hetykén versenyre kelnek: no, ha ők így, ő is így! Lássuk meg, melyik hát a különb, melyikük ravaszsága s az ő gyorsaságuk-é, vagy az ő ügyessége?

Elszabadult az átok és áll a verseny. A nád tövében lapul a vadász. Ide ültette, mert most őt választotta eszközéül az a Valaki, aki nem szívelheti a sebes szárnyak büszke röptét s aki azon a csepergős hajnalon a felhőkre is ráparancsolta: állj!

A vadász tehát ül engedelmesen, vágyának madaraira gyengéden gondol és ölében türelmetlenül szorongatja azt az acélból vert gyilkos varázsvesszőt, amellyel, mihelyt ideje megjön, fel fog mutatni az égre és tüzesen villanó, hirtelen pattanó szóval tovább adja a parancsot: állj!

Pedig lassan meg is jött már az ideje. Besötétedett. De a köd leple alatt olyan orvul, olyan észrevétlenül osont be az este, hogy a vadász csak ül, csak gubbaszt és a jöttét észre sem veszi.

Lám, a tőkéskacsák szemfülesebbek nála. Ők nyitják meg a sort. Kezdődik a húzás.

A szem nem ér sokat máma, inkább a fülre kell adni. Megtelik súgó-zúgó hanggal a magasság. A hang nyomán kaphatja el csak a szem azt a rövidke utat, amelyen a rucák fénytelen fekete meteorként a semmiségből szempillanatnyi időre elősuhognak, hogy máris megint belevesszenek a semmiségbe. Közben azonban a puskából vörösen csap ki a láng s dördül utánuk a parancs fel az égre: állj!

Mögötte a jeges, zizegő nád gyilkos késeket köszörül, a vadász pedig osztja a halálos parancsokat és csupa mámoros boldogság a szíve színültig.

Mert szép a repülés is. Szép a szárnyak gyors suhogása, a száguldás homályból induló, homályba vesző töretlen vonalú tudatos uton, — hanem az alázuhanás az öntudatlanságba még sokkalta szebb. Néha megtorpanás sincs közben, a sebesség is marad, élet s halál határán meg sem törik a pálya: csak éppen alázatossá hajlik az új parancsra s finom, mély bókolás után tompa koppanással ér véget másutt, mint ahová indult.

Máskor hirtelen, meglepetten egy pillanatra szinte megáll,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

mint hogyha haboznék : vajjon engedelmeskednie kell-é csakugyan? Kell hát, hogyne kellene, teszi is már a dolgát, teszi egyre hangosabban zúgó belegyőződéssel s végül csaknem vidám loccsanással bukik a hideg, fekete vízbe. Körötte békésen tágulnak a hullámkarikák.

Megint máskor utoljára még kitárulnak egyszer az átokérte szárnyak, úgy is maradnak s a magasban húzó madár pörögve, keringve akként hull a halálba alá, olyan lassú lejtéssel, könnyedén, táncosan, miként a libegő őszi falevél. Nem is hallani pontot az élete végén.

Hanem olykor meg úgy tesz a ruca, mintha meg sem kapta volna a parancsot, mintha letagadhatná. Átvette pedig, kicsit meg is rándult belé, azonban csak száll a többivel tovább, sőt éppen az ő szárnya verdes a legsebesebben. Az örök mozdulatlanság eljegyzett madara ekként nem egyszer elébekerül a többi eleveneknek s nem ritkán valamennyiüknél magasabbra repül. De meddig lehet megőrizni az ilyen nehéz, halálos titkot? Sokáig ritkán bírja azt cipelni a madár, s rövid kis lázadása után vak engedelmességgel hull alá a földre, amelyből vétetett. A pajtásai alig is veszik észre, hogy vele megfogyott a csoportjuk.

Még kevésbbé veheti észre a vadász. Neki vidám dologgal tele mind a két keze, topog, táncol a lába, akár a muzsikáló cigányprímásé, hajladozik a dereka, vállán a hegedű, — ohó, ma nagyot mulat vele Valaki, rendeli a pattogó, tüzes nótákat és értük az öröm bankóival egyre-másra gavallérosan fizet. Egy árva szál cigánylegény csupán a banda, de nagy uraság huzatja vele s ő belemámorosodik a dáridóba, örül a bankóknak s mintha csak ő maga volna az úr, úgy mulat.

Ilyenkor miként érhetne rá arra, hogy utána vigyázzon minden egy elhúzott nótának, madárnak? Ma meg hiába is vigyázna, ebben a mai ködben semeddig sem látni.

Hiszen már azt a récét is alig pillanthatja meg, amely felette suhog el éppen. Ma igen hirtelenül sűrűsödött éjszakává az este. Pedig most állana ám csak igazában a húzás, de hiába, nagyon besötétedett közben, — le kell tehát a vállról ereszteni halál hegedűjét s meg lehet törölni a csapzott homlokot. Szünetel a munka, cigarettára gyujthat a cigány.

Hallgatja azt a másik muzsikát, azt a szelídet, dallamosat,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Duna rengeteg zenekarának estéli hangversenyét. Pattogó, vad nóták kezdetleges ritmusa után ezt a művészi tökéletességgel egybehangolt finom zenéjét a láthatatlanságban húzó szárnyaknak.

A tőkések sziszegő, zizegő, magasban kóválygó, földet sem érintő hegedűszavának egyhangú staccatójával kezdődött a nyitány. Most is hallatszik még ez a motívum is, szürke mint a köd, mint a mindennapi gond, öröm s bánat mögött halkan s konokul egyre vissza-visszatér, — azonban a fáradt tőkések hangszerén már mind gyakrabban felbúg a nyugodalom sóvárgása, a sebesség lefékezése és mint mély ostorpattanás pendül a végző pizzicato, álom csobbanása a csend tükrén.

De akár a fák sudarában zúgó szélvész, miként a mélység és magasság titkait áhító gondolat, olyan fortissimo száll a láthatatlanságban nyilaló aprórécék szárnyán a «csak azért is». Hol az égre csap fel s ilyenkor Isten zsámolyánál semmivé halkulva már-már mintha meg is lelné a békét, — hol megint egyre fergetegesebb zuhanással hullik a mélybe, mindent merő fecskeszárnya szinte éri is már a fekete vizeket, mikor végre ismét felfelé ível az útja.

A kercerucák meleghangú röpte lüktet, mint a szív. Hol örömet csilingelő karácsonyi csengő, hol pedig árván és egyedül fütyül az éjszakában, bátorítván magát, akár a megszeppent gyerek, — ha pedig csapatba verődik, zeng miként az akkordba hangolt aeolhárfa : crescendo, ha jön, decrescendo, ha távolodik.

Közben tökésréce trombitaszava recseg, fütyülő réce sípja éleseket szól és dallamosan fújja mélabus, mély furulyáját két póling valahol a messzeségben. Zeng a Duna rengeteg zenekara, a jégcsapok hárfája meg-megpendül az erdőn és a parton játékosan csobog a hullám és a forgókon fenyegetően örvénylik az ár.

Hideg van s a fekete vizek partján megborzong a vadász. De nem indul mégsem, cigarettája a sötétben fel-felvillan, mint leselkedő farkas szeme s mögötte a jégbilincsbe vert nádas gyilkos késeket köszörül.

A vadász a vadludakat várja. A vadludaknak nagy a teste s a röptük lomha, azokat még meg lehet majd látni, hiszen érkezésüket már messziről hangos szóval jelzik. Lassan érkez-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

niök is kell már, lassan inteni fog nekik a karmester : a finale mindjárt megkezdődik. Abban pedig az övéké a főszerep, a ludaké.

Olykor mintha már jönnének is csakugyan. De nem még, csak a nád az, a nád köszörüli a kését. Az hangzik szakasztott úgy, mint a vadlibák távoli halk zsibongása.

Végre azonban nem a nád, végre valóban a ludak. Erősödik a lárma, az egybefolyó zsivaj külön-külön hangokra szakadozik. Ércesen válik ki belőle egy-egy «gi-gá», még inkább egy-egy éles «dilik». Jönnek.

Örökkévalóság mégis, mire megérkeznek. Néha olyan magasan, hogy köd rejti őket, néha olyan alacsonyan, hogy erdő árnyéka takarja : csak a hatalmas szárnyak suhogását hallani. Hanem legtöbbször előderengenek az égen mégis, katonás fegyelembe sorakozott árnyékok : akkor pedig villan és dördül a lövés, parancsa ellen méltatlankodva lázadnak a ludak és azután megint nem látszik semmi, csak a távolodó zajongást hallani.

És újabb közeledés zsivaját. Ismét villan a kettős parancs, ismét tiltakoznak ellene a ludak, de hangos rémült kiáltásukon is világosan átver két súlyos puffanás, üstdob tompa, mély dobbanása, két holtig engedelmes : igenis.

Egy szárnycsapásnyi csend, egy ütemnyi néma döbbenet, utána a fuvók elcsukló hangú rézsípján egyszerre sír fel a tehetetlen kétségbeesés és tépázva, kuszálva jajgatnak az ürben a miértek. Csupa össze-vissza gágogás, sikongás az éjszaka, megőzött, halálra rémített eleven árnyékok, gazdátlan, kósza lelkek kavargása, ködön át és csillagokon túl verdesve, jajongva ostromolja az eget : fortissimo és dissonánsan cseng a finálénak békét, csendet, harmonikus megoldást esengő hangzavara. De irgalmatlanul pattog beléje tüzes, kemény parancsa a a sorsnak.

Mennek, jönnek, falka falka után, vissza-visszatérnek, tanácstalanul kóválygognak a ludak. Száll a csapatjuk süket, csillagtalan éjszakában, alattuk az erdőn reccsenve törnek le az ágak s kegyetlenül gyilkolnak a fellázadt, néma ködök, ők pedig szállnak, kiabálnak, de egymást el nem hagyják s megint csak a szokott, katonás rendbe sorakoznak. Mint háború fergetegében a katonáknak, nekik sincsen most más segítségük,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

mint ez a beléjük edződött fegyelem, ez az utolsó szalmaszál, amelyben megkapaszkodhatnak.

Hanem amikor vagy négyszáz lépést repült a csapat, az egyik lúd kiválik a sorból, megtagadja az engedelmességet és leereszkedik a vízre. Hej, szidja is ám, gyalázza hangosan a többi! Ez az egy ott a vízen nem tud többet a maga mentségére visszafelelni, csak annyit, hogy: ga-ga. Úristen, vajjon mit jelenthet magyarul ez a mély torokhangon kiejtett sarkvidéki szó, bujdosó szegény madárnak ez a rövidke végrendelkezése? Akármit jelent is, úgy sem hallja senki. Zsinatozva távolodnak a többiek, ő pedig csap még egy utolsót a szárnyával és mozdulatlanul nyúlik el aztán a sötét, idegen vízen.

De másik olyan lúd is repül ugyanebben a falkában, amely szintén megkapta a tüzes parancsot és ősi más parancsra emlékezvén, szintén dacolni próbál vele. Ez a másik még bírja. Száll a falka a szigetek felett, a szigeteken szűzi friss hótakaró, ráhull a magasból a sebesült nagy madár vére. A széles fehér havon minden öt lépésre kicsinyke szem rubint: a vadlúd ekkét jelzi rajta az utat, mint hogyha másnap e nyomon visszaindulhatna, elcsepegett erejét összeszedegethetné, az út végén sértetlen önmagát megtalálhatná.

Pedig lám, a mai utat sem bírja már tovább. Ólomsúlyával egyre erősebben húzza lefelé az új parancs, a régi fegyelem köteléke mind jobban vásik, el is szakad egyszer, oda az utolsó szalmaszál, — ő tehát kábultan, kimerülten alámerül a ködbe s annak fenekén, mint elsülyedt hajó a folyam medrében, tétován megüllepedik. Bólogat csendesen s az új helyzetén töpreng.

Elhullatott piros vérének útjelzését más vércseppek vonala is keresztezi a havon. Egyik keresztezi, másik párhuzamosan fut vele. Az esti parancskiadáskor sok madár megsebesült máma. Némelyikük megéri majd a reggelt, másikuk nem éri meg. A holtakat víz folyása, szellő legyezése valahol partra sodorja.

Hogy ki lőtte őket, ezt bizony senki emberfia meg nem mondhatja. Esténként nem csak egy puska szól ám a Duna mentén s az éjszaka halott madarakat úsztat a folyón lefelé. Amelyet az ember meglel, az tán fent a harmadik határban kapta a halál parancsát, amely pedig itt sebesült meg, annak

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

tollát talán oda alá a harmadik határban tépik a varjak, fújja a szél.

Ezek mind nem érték meg a reggelt. Hanem amelyek megérték, azok többnyire már életben is maradnak, ha csak más újabb baj a nyakukba nem szakad. Hisz a tél orkánjában egészséges madárnak sem könnyű megőrizni azt a kis lebegő pisla lángot, veszendő gyenge életét. Hát még ha rossz az olaj, ha lihegve lobban a láng, ha betegen serceg a kormos kanóc! Azt a legkisebb szellőcske is elfújhatja.

Nyugodalmas, békességes árnyékba kell vele elbújni. Ahová le nem ver a magasságban keringő sas szeme, ahova be nem fér a bokrok felett suhanó sólyom pillantása. Itt kell takargatni a beteg lángocskát, amely lázasan tántorog sötétség és fény határán, amely elalvás és kigyulladás keresztútján riadtan tétovázik. Jaj, kínos zihálását az éjszaka csendjében valahogy el ne kapja a bársonyröptű bagoly kegyetlen éles füle, füstjét meg ne szimatolja a sűrűben bujkáló karcsú menyét, vagy narancsszínmellényű nyuszt. A parányi mécsest el ne oltsa nagybajúszú harcsa, vagy kerekfejű vidra, lerántván magához a víz alá!

Mélység és magasság, nappal és éjjel, föld, víz, levegő, mind-mind tele ezer ellenséggel. Erősek valamennyien, fürgék, éberek, — jaj, valamennyien egészségesek! Meg lehet-é ellenük próbálni?

Bár legalább az olajat ne kéne feltöltögetni egyre, bár élelem után ne kellene járni! De kell, hiába. A lángot etetni kell, mert a lángnak nem szabad kialudnia.

Hová mentse hát a szerencsétlen sebesült madár? A menekülést ki súgja meg neki? Mert mire az éjszaka tűnik, megleli a maga oltalmát mindegyik. A kacsák ki ide, ki oda húzódnak, szárazra az egyik, vízre a másik, — ők nem tartottak szorosan össze sohasem és más-más a gusztusa, természete mindegyik fajtának. Hanem a vadlibák, amióta csak élnek, összetartottak mindig. Valamennyiüknek az esze egy srófra jár.

No jó. De ez az ország mégis csak idegen nekik! A fél világot bejárják, jönnek, odábbállanak, némelyikük alig, hogy vándorlásában ideérkezett : akármilyen nagy is az eszük, ezt az új vidéket olyan igen-igen apróra valamennyien csak nem ismerhetik? Különösen a fiatalja. Amely csak most a nyáron

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

bújt ki a tojásból, valahol messze-messze a szibériai tundrán. Honnan ismerheti ez a szédítő idegenségből ideszakadt, tapasztalatlan, ifjú libácska száz és száz folyó közül éppen az öreg Dunát? Európa valamennyi folyóját ennyire ismeri? Hiszen sok száz és száz szigete van itt a Dunának, sűrű a köd, sötét az éjszaka, évtizedek óta vizetjáró, idevalósi embernek sem kis mesterség eligazodni rajta!

Hát akkor meg hogyan bírja megtalálni minden egy sebesült liba éppen a Jakabot? A sok-sok sziget közül éppen ezt az egyet? De honnan tudja egyáltalán, hogy neki a Jakabra kell igyekeznie, a Jakabra minél előbb, — ki mondja meg neki, hogy a Jakab a kórház?

És pedig tudja és pedig odatalál. Folyókon, zugókon, sodrókon keresztül. Kacskaringós vízi utakon. Noha eddig soha nem járta őket, noha eddig toronyirányt vert szárnyával magának utat a levegőben.

S lám evezve, totyogva most mégis megleli a kórház ajtaját. Holott eddig azt sem tudta, mi a kórház, s betegségre és nyomorúságra dölyfös egészségében csakúgy nem gondolt, akár az emberek.

Hol az az okos ész, amely mindezekre a kérdésekre bölcsen megfeleljen? Hol az a kevély értelem, amely e titkok láttán meg ne alázkodnék?

Itt járt az élő Isten. Íme a világosan látható bizonyság: láthatatlan friss lábanyoma. Itt járt a Duna elhagyott vadonában Ő, akinek tudta nélkül egy verébfiú is ki nem eshetik a fészkéből, itt járt s mindenegy reszkető, szegény madarat betegágyán vigasztaló szóval sorra látogatott. Hiszen hív kis szolgáinak ő adott egykor szárnyakat, hogy a levegőégben fennen repülhessenek, most tehát, midőn hirtelen bezárult előttük az ég, alászállott hozzájuk aranytrónusáról, kezében leveles, szelíd ág, akár a libát őrző mezítlábas gyerekek veszszeje, azzal terelgette szegényeket. Ködben, éjszakában így biztatta őket egyenként maga előtt, óvatosan, türelmesen, mert ő az elesettek pásztora. A rucákat kit ide, kit oda terelte, hanem a libákat mindet a Jakabra.

Hosszú nagy sziget ez a Jakab, a felső orra csupa sűrű galagonyabokor, az alsó szálas égerfaerdő. A közepe rétség s a déli partja füves, — nyáron a gulya él ezen a szigeten. Szól

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

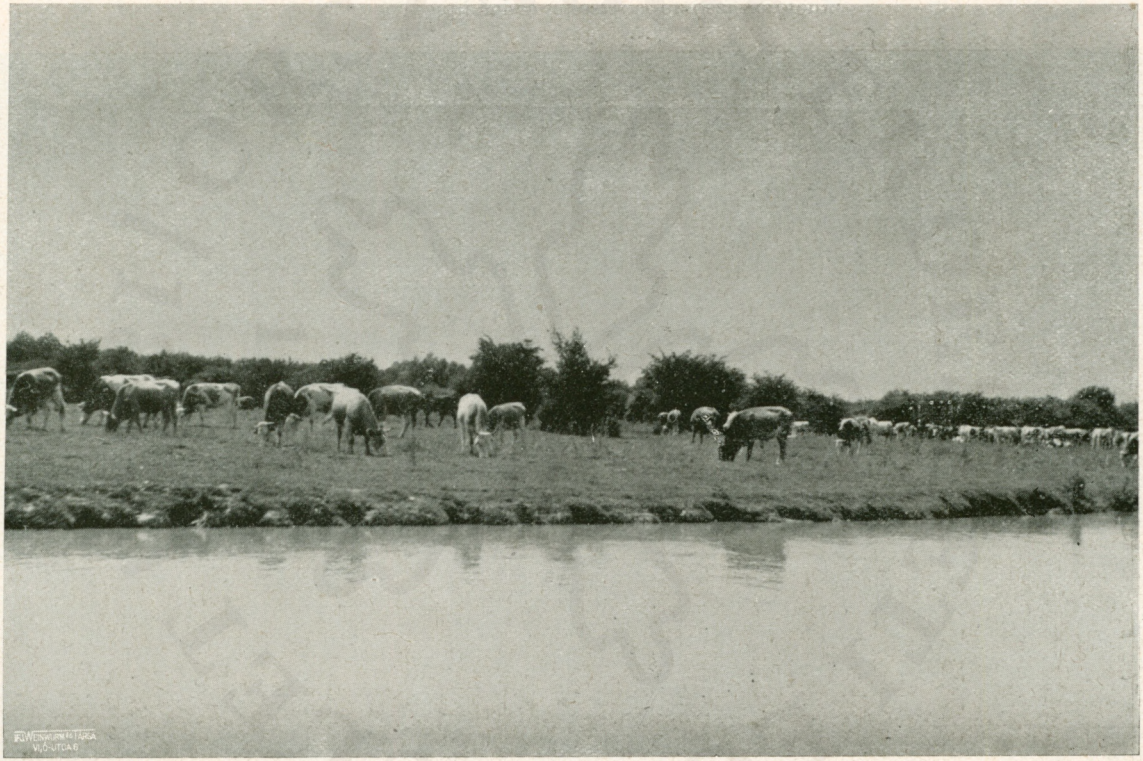

...nyáron a gulya él ezen a szigeten.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

. . . üde, zöld gyepet fakasztott az őszi verőfény.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

a sok kolomp, bőgnek a marhák, kurjongat a csordás, a kutyák ugatnak. Nyáron hangos rajta az élet.

Hanem ilyenkorra persze már rég behajtották a csordát s a lekopott legelőkön üde, zöld gyepet fakasztott a meleg őszi verőfény. Néhány vadlibafalka mindig beszáll esténként melléje a dunaágra, — szép, csendes, nagy öböl van a Jakab oldalában s a partja enyhén lejtős, zsenge füve jóízű : mielőtt a vetésekre húznának ki reggel, hajnali szürkületben először itt früstökölnek meg a türelmetlen, éhes vadlibák. Ők pedig válogathatnak az ételben, mert egészségesek. Tehetik.

Mi panasza lehetne tehát a beteg ludaknak az öreg Jakab kosztjára? Ők aztán már csakugyan megelégedhetnek vele, hisz a vetésekre nem járhatnak s különböző vendéglők étlapját sorra nem fitymálhatják.

Az öreg Jakab kosztja jó. Gyógyulnak, iperednek is rajta a betegek. Mikor pedig már valamennyire feljavultak, akkor az a kórházi rend, hogy éjszakánként ellátogathatnak a vízre, az egészségesekkel kibeszélgethetik magukat és a nagyvilágból híreket hallhatnak. Ilyenkor már gyorsan halad a gyógyulás. Addig beteg igazán a liba, amíg nem beszélhet.

Válthatnának elvégre szót egymással is a betegek, azonban azt sohasem teszik. Szóra sem méltatják egymást. De magukat sem. Ugyan ki látott valaha veszedelem elől némán felreppenő vadlibát? Jöjjön a Jakabra, verje fel a betegeket : ott láthat. Hangtalanul kelnek szárnyra, hangtalanul repülnek. Igen lealázónak érzik ők a betegséget.

Napközben a lábbadozók is bent lapulnak a szigeten. A bokrok sűrűjét kerülik, az olyan, mint a ketrec. A széles pusztaságok madarai ők. Azonban hát meg kell alkudni, a pusztaságra egyelőre csak gondolni lehet. Még csak a kis tisztásokra sem mehetnek. Hanem az egres árnyékában, ott a Jakab alsó orrán, abban az oszlopos, tágas csarnokban, ott szabad.

Igen nagy ez a homályos csarnok, ezer oszlop tartja s bármennyi is benne a beteg, csendes mindig, akár a sír. A vadludak egymásétól távol állíttatják fel az ágyukat, egymás nyomorúságáról nem akarnak tudni. A maguk nyavalyája is elég baj, azt is únják, hát még a másét! Nyűgösek, szeszélyesek, mint afféle betegek s a gyógyulásukat szívrepesve várják.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Az öreg Jakab hiába takargatja őket, hiába szíveskedik, iparkodik: alig várja mind, hogy hátat fordíthasson neki. Az öreg tudja ezt jól. Bizonyosan mosolyog is magában, mikor valamelyik betegje egy szép éjjelen, szó nélkül, jelentkezés nélkül elhagyja a kórházat. Meggyógyult, járjon Isten hírével! Hoz helyébe új beteget az éjszaka megint. Az öreg Jakab égerfa kórháza vissza nem utasított még egyet sem soha. De azzal mit tehetne, mi jót, aki már meggyógyult, aki az ápolására nincs többé rászorulva? Ha felépült, csak szálljon, fizetségre dehogy is gondoljon: övé a széles, messzi, nagy világ.

Ilyen az öreg Jakab. S az ő betegjei meg szoktak gyógyulni mind. Az egres kórházban nincs halálozás. De rend az van. És csend és nyugalom.

Ha emberek vetődnek olykor az egresbe, még inkább, ha vizsla, csak ilyenkor bomlik meg az oszlopos kórterem békessége. Ekkor hirtelenül megelevenedik az erdő, bénán, sántán, verdesve, botladozva menekülnek a betegek. Gyalog, amelyiknek súlyos még az esete, de aki bírja már, az szárnyra kap. Olyikuk elnyujtott, koldús lábával szinte éri a földet, annyira alacsonyan repül, de van, aki már magasra emelkedik. Erőlködve, lassacskán néha a szomszéd sziget erdeje felett is elszáll.

Ilyenkor ürül csak ki a kórház. Ilyenkor a vízre menekülnek a betegek, dunaágak közepén figyelve megülnek. Nyakukat nyujtogatják, fejüket forgatják. Az öreg Jakab azonban tudja jól, hogy mihelyt tisztának látják majd a helyzetet, sietnek a kórházba vissza. Amiatt ő nem fél, — csak valami baj ne érje addig a nyomorultakat. Ezen a vidéken nincs több ilyen kórház, mint az övé.

Messzebb, oda alá, bizonyosan van másik is. Kell lennie, mert árral szembe aligha tudnának ide felevezni a betegek. Már pedig miért volnának azok mostohább testvérek?

Egyazon gondoskodó mennyei irgalom őrködik mindannyiunk felett.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

SZÓLNAK A MADARAK.

Napkelte.

Eleintén más madár nem is szól, csupán a fülemüle. Hanem abból száz is. Csattogásuk hol itt, hol ott lobbanik fel a némaságban, akár tűzijátéknak szikrázó rózsája. Amikor kihúnyt, körötte mintha még süketebbre mélyülne a sötétség.

Holott a szigetvilágban nincs csendesség soha. Most is: a messzeségben szakadatlanul karicsol egy nádirigó, versengve forgatja a kereplőjét ezernyi béka és brummog az ungok távoli nagybőgője. Azonfölül a parti fák lombjáról szaporán hullik még a zápor és valahol az öreg Duna sodrában zúgnak a rohanó vizek. De ez a sok apró, kusza nesz a távolban úgy összesímul, mint szőnyegben a szálak. Világ végén, valóság határán feszül belőlük óriási kárpit, fekete égtől fekete földig ér, fínom a szövése, fakult a mintája s hogy mögötte vajjon mi lehet? Talán a semmi.

A csend azonban itt nyujtózik előtte. Benne énekelnek a fülemülék és benne csúszik a csónak símán lefelé. Egy-egy csillag olykor előragyog, hullám lágy hintáján kicsit ringatódzik, ismét csak elbúvik. Mert a vihar nem ült ám el végképpen. Villog az ég alja köröskörül és hol innen, hol onnan mordul vissza mérgesen a dörgés.

Törődnek is a fülemülék vele! Valamely mélyfekvésű és alkalmas torokhangra reáhelyezkednek, akár uszoda ütemes deszkájára a műugrók és rajta addig-addig lendítik neki magukat, hogy végül olyan káprázatos bukfencet vágnak ki, mint a pinty. De még sokkalta különbet! Szinte hallani a csendnek csobbanását, mikor beléje zuhannak.

A többi madár még alszik. Part alól némely vadrécék a csónak jöttére ugyan fel-felriadoznak, hápognak is párat, de rögtön leszállnak. Hová is mehetnének a nyomorultak? Éjszaka van még.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Azonban egy fácánkakas nem bírja kivárni a végét. Elkiáltja magát türelmetlenül: mi lesz már? De mivel szavára senki sem válaszol, úgy megszeppenik a saját bátorságától, hogy a második kurjantással inkább vár még egy sort.

Eközben pedig megszólal valahol az első kakuk. Ráfelel a másik tüstént, rá a harmadik is, negyedik és mindenfelé csupa kakukkolás a sötétség. Bár keleten, ahol a mennyek és földek összeérnek, ott mintha lassacskán pitymallanék már. Ott a keresztúton mintha megállt volna a halavány hajnal és gondolkodnék, hogy ugyan merre is induljon? Csenevész létére mégis inkább a meredeknek kapaszkodik neki, égnek boltozatján kezd mászni felfelé.

Így hát a föld csupa homály még és éjjeli pára, ellenben a magasság egyre foltosabb: pávakék tengeren lompos fellegek úsznak ott, árnyékos szigetek. Közöttük egyre mélyebbé válik a kékség, egyre átlátszóbbá, zöldesebbé — jaj, dehogy is víz ez, selyem, selyemfüggöny, szelíden fénylő áhítat, a színe meg olyan, mint az üdvösségé! Láttára le kell kapni a kalapot. Tárva az ég kapuja s a láthatatlan Istent nem leplezi egyéb, csupán ez az áttetsző, tengerzöld lepel.

Fekete rigók és húrosak tele tüdővel fújják meg egyszerre a mélyhangú fiótát. Zsoltár van a kótájukba írva, komoly és méltóságos dallam. Az első egy-két taktusát hiszen le is billegetik ők belőle szabályosan, de tovább nem futja a fegyelemből: elsietik a többit, feljebb is srófolják, frissebbre cifrázzák s lám nem is bírják rendesen befejezni, mert haszontalan gyerekek módjára elnevetik a végét. Azután nagy ájtatosan kezdik elölről megint.

Hát a vörösbegy nem ilyen. Szava halkabb, mondókája kevesebb, nótája szomorúbb. De az Úristenhez teremtett lélek nem beszél nála igazabban. Őt hiába kísérti meg csüggesztő ködével a tél s most hiába csiklandozná pajzánkodásra május. Ohó, nem játék s nem tréfa az élet! De jóra fordul. Az Úr kegyelmes s mindig bízni kell benne és szerelem aranyekéjével is csak az Ő földjét szántogatni. Legyen Övé a hála és Övé a termés!

A pintyek? Ujjongó strófájuk bizony rövidke, mint a cifra karikás nyele, azonban a hangjuk sudarát kieresztik, akár ostorát a kondásgyerek és olyat csördítenek vele, hogy csak

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

úgy zeng! Isten dicsőségére, virradat örömére, maguk mulatására nagy vígan végigcsördítgetik az erdőt, miként karácsonyt köszöntő legénykék szokták a falut.

Hanem erre a lármára már csakugyan fel kell ébrednie mindenkinek! Elsőnek persze a poszáták serkennek, erdő hamupipőkéi. Az álmot ki sem törlik a szemükből s máris rágyujt a maga külön nótájára valamennyi fajta. De az énekléshez annyira tud mind, hogy azt ugyan ki nem nézné belőlük az ember! Közöttük is legelső a barátka, aki szakasztott olyan fekete bársonysapkát visel, mint az előkelő úrlovasok, furulyázni ellenben úgy furulyázik, hogy nincs az a bojtárgyerek! A híres fülemüléknél is kedvesebben.

Bár hiszen az efféle ítélkezésnek sok értelme nincs. Kinekkinek úgyis a tulajdon nótázása tetszik a legjobban. Különben ugyan kicsoda érthetné meg a nyaktekercset, hogy időről-időre csak világgá rikoltja : ki-ki-ki-ki-ki! Mint a vércse, akkora csúnya, nagy hangon. Holott alig nagyobb legény a verébnél. És hát : ki-ki-ki-ki!

No, rendben van, a nyaktekercs bolond. Igaz. Tollát borzolgatja, arcát fintorgatja, akár a bohóc. Az ágra is úgy ül, mintha valaki nem tudná, mire jó a szék s féloldalt feküdnék az asztalra. Hogy pedig miért művel ilyeneket s csak tételti-e magát eszelősnek? Tudniillik amúgy megvan ám őneki a magához való esze. Mégis a nyakát, ha kell, ha nem, tekergeti, nyelvét öltögeti s néha szinte nem is madár, de kígyó. Rajta elindulni valóban nem lehet.

Azonban a csil-csal? A füzike? Ellene nem lehet semmi ilyes furcsaságot feltenni, mert ha picike is, de egészen tökéletes egy madár. És lám, azt hajtogatja naphosszat : csil-csal! Többet nem mond egy szóval sem, hanem ezt az egyet folytonfolyvást mondja.

De vegyük csak leginkább mindjárt a búbosbankát. Ő még a rigókkal rákezdte, hogy upupu, upupu s a földkerekségnek ezt a legsivárabb egyhangúságát lám azóta is önfeledten ismételgeti. Megállás és szünet nélkül szakadatlanul! Még hozzá ezen a közömbös fahangon! No?

Igazságot ebben nem tehet emberfia. Annak pedig, akit a száznyelvű dícséret illet, egyformán kedves a himnusz és ostorpattogtatás, ezüstcsengő vagy tökszártülök, mivel Ő a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

szíveket s veséket vizsgálja és egyedül a tiszta szándéknak örül. A bibliából ennyit az égi madaraknak is megtanított valaki. A nekik prédikáló Szent Ferenc talán, vagy ama János apostol, akit az Úr szeret vala. Sőt meglehet könnyen, hogy maga az Úr tartott vélük iskolát. Elég az hozzá, hogy tudják a leckét és fütyülnek a világ ítéletére.

A fülemülék sem veszik tehát számba, hogy immáron kevesebbet ér a szavuk. Noha valóban kevesebbet ér, minthogy mindenki más szintén énekel s az éjjeli csendnek síma vize most csupa hab és buborék és egymásba olvadó hullámkarika. Erdei pityer trillázik, cserreg a nádi veréb, bizserget a sitke, — egyik-másik jellegzetes hangról hiszen tüstént meg lehet mondani, ki is a gazdája.

De hangzanak ám rejtelmes füttyök is és titkos jeladások: nyafogások és csittek, perregés, pengetés, pirinyó kaszáknak fenése. Halk pittyentések szólnak le a fákról, elharapott szavak, a bokrokban surrogás bujkál, a nádban búgó csiga búg. Azután meg törpék kristálykorsójából friss kotyogással édesség csorog.

Csodálatos ezer hangon zeng a szürke derengés, zsong a láthatatlan méhraj, amelyet temérdek kasába befogott az ég. Lehetne-e mind az ezret különválogatni? No, aki rikácsolva nevetett fel az imént, most meg befelé szívja a szájharmonikáját, az a geze. Igen ám, de rögtön rá csicsörkét utánoz, cinegét, tengelice szavát, arasznyi evező csapását. Minden útszéli anyagot összeszed és beledolgozik a dalába, akár fészkébe a veréb. Csakhogy az ő műve nem kócos verébfészek, kerek az s takaros, abból ugyan ki nem lóg sem tyúktoll, sem egyetlen szalmaszál! Úgy összeilleszti, amit idegenből összecsipegetett, hogy szinte tulajdon költői alkotása az egész.

És ha csak az egy geze volna ilyen! De ugyanígy lopkod a szomszédból gébics és kékbegy, nádi poszáta és mátyásmadár. Ámbátor nyugodtan mondhatják, hogy nem tesznek ők tilalmasat, — változatokat játszanak idegen témákon s hiba-é, ha bennük a szekrénynyikorgás is művészi élménnyé válik? Előbb, utóbb úgyis elárulnák magukat mind: csettegésével a gébics, cserregésével a nádi poszáta, saját nevének rikácsolásával a mátyás. Azonban most nincs idő kivárni a titkot, halad a csónak, sietős az útja.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Szélsebesen nyilal vele szemközt valami fehérfarkú madár. Úgy tartja a szárnyát, akár a lecsapó sólyom és időnként a trombitájába belefúj. Kicsiny a trombita, de bezzeg nagy a hangja és azt fújja: hiü!

A kis lile ez. Szorosan a víz felett repül s hát mikor a csónak mellett elsuhan, kiderül akkor, hogy nem is egy, de kettő. Az egyik valóság, a másik meg tükörkép: hanyatt fekve szállanak egymás alatt és mindegyik csapásával csaknem összeér a szárnyuk. A dunaág megvakult tükre ugyanis kifényesedett észrevétlenül. Az előbb olyan volt még, mint az ólom, most pedig len kicsiszolt tiszta ezüstlap. Domború, sötét fából van a kerete.

A partokon éppen csak, hogy ébredezni kezdnek a színek. Legelsőbben a fák és bokrok körvonalán, zöldesen derengő glória képében. Az ég ellenben, miként szentképeken a jámbor asszonyok köntöse, csupa nefelejcskék, meg rózsaszín. Azonban keleten szilvaszínű bércek tornyosulnak, nőnek, növekednek. Valahol mögöttük lehet az a keresztút, amelyen az előbb még sápadtan tépelődött a vérszegény hajnalgyerek. De micsoda tüzes legénnyé serdült ő mostanára! Amelyik felhőre csak ráveti a szemét, kipirul az menten. Akire meg kést fog, azt elönti a vér.

Egyre burukkolja az örvösgalamb, szaggatott ütemben, balladák szavával ismételgeti el a szomorú hírt: kis Péter, szegény, — megszúrta Katát — két ág közt — ott! Véres a mennybolt és véres a víz. Megvirradt.

Csodaváró sötétkék bércek csipkéjén színarany villám cikázik végig. De valamely igézet megfogja, — el ne lobbanhasson, ki sem is húnyhasson, szegje be a bércek ormát, szegélynek maradjon! Megmered a villám, vékony, mint a cérna. Hanem aztán szélesedni kezd s fényesedni, fölötte ízzik az ég, mindig vakítóbban lobog, mígnem hirtelenül aranyporral s bíborköddel telik meg színültig a világ, ragyogó reszketéssel, tánccal, sugárnyalábbal: mint hálójában a pók, ott ül a rőtarany rettentő fényesség bíborpalástban a szilvaszínű felhőbércek hátán. Felkelt a Nap.

Reá vártak a madarak mind. Mert ami csicsergést eddig műveltek, az mintha nem is lett volna egyéb, csak kusza hangicsálás, húrok pengetése, sípok próbálása, készülődés és várakozás. Most azonban belevág az egész töméntelen zenekar

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

egyszerre és tele torokkal harsanik fel ujjongva az ének, bétölti az aranyködöt, szárnyal a mosolygó, kegyes mennyországig : Te Deum laudamus!

Felkelt a Nap.

Csigák.

Ahány épkézláb csiga, ilyenkor az valamennyi sétál. Mintha a madarak nem is a Napnak énekelnének, de nekik s nem is zsoltárt, de csicsergő gyermekversikét : csigabiga öltsd ki a szarvadat! Öltögeti száz is mindenegy madárnak mindenegy szavára. Ki maga nem látta, dandárjuk nagyságát el sem gondolhatja.

Vannak köztük borsónyiak és akkorák is, mint a gyermek ökle. Legtöbbjük barnás, akár a daróc, vagy szürke. De vannak szép pirosak is, meg citromsárgák, úgyszintén olyan színűek, aminő a halovány korál. Mások megint tarkák, fehérrel, feketével csíkozottak. Tiszta fehérre meszelt házukat is látni olykor, feketét is. És mindenfélét.

Bármilyen azonban a házuk, a háziurak maguk vagy világos testűek, vagy sötétek. Színben nincs egyéb választásuk ennél a kettőnél és ez a kettő is egyre megy tökéletesen. Mert ami itt fontos, abban az egyben úgyis hajszálra hasonlóak ők mind. Ez az egy pedig a sétaszenvedélyük. Ördög bánná azt is, ha a sűrűben andalognának, vagy a gyepen legalább! De nem. A cserkészutakra húzódnak ki valamennyien és mentül frissebben söprött az ösvény, antul inkább szeretik. Pitymallat előtt megkezdik a kivonulást és mire a Nap felkél, javában áll a vásár. Tarka-barka bódékban önmagukat árulgatják, kínálgatják a szerelmes csigák.

Dehogy is a madarak szavára járják ők a bolondját! Házuknak épségét nem külső erőszak fenyegeti : belülről feszítik azt dagadó gerjedelmek. Kiállanak tehát a kapuba, miként este a leányzó, szemüket sóváran meregetik és elindulnak szeretőt keresni. Hja, vannak ám az életben olyan furcsa percek, amikor az a híres csigavér is felforr s ha most odahaza kéne maradniok, tán szét is pattannék akkor a ház fala! Szófukar természet az övék módfelett, a nótázás is ugyan nem kenyerük, sem egyéb duhajság : mely más ficánkolással köszöntenék hát a szerelem napfelkeltét? Sétálnak hallgatagon, érzelmesen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

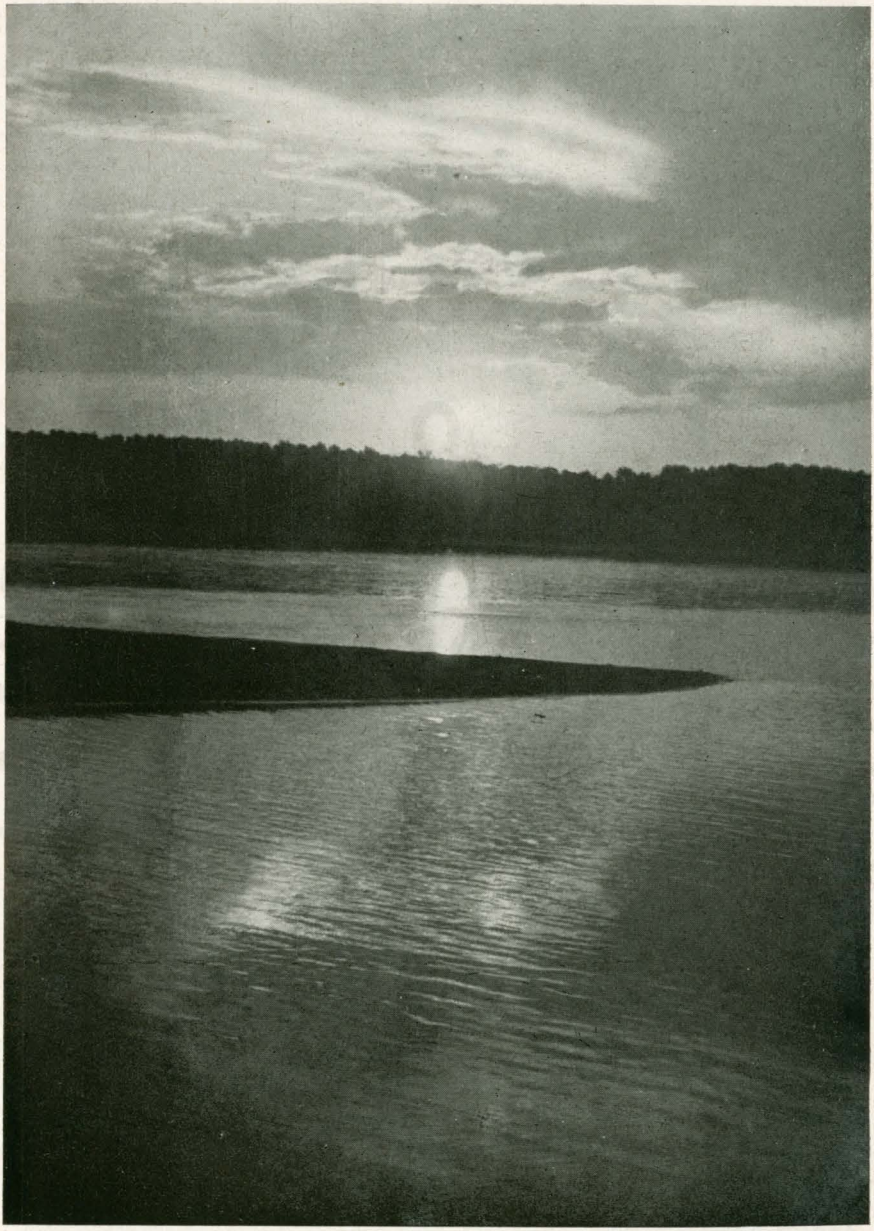

Felkelt a nap.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...gólyahíres réteken is kereshette...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Rendben van, senki sem akarja nekik megtiltani, valamennyien voltunk egyszer fiatalok. De miért kötik a szerelmet éppen a cserkészutakhoz? Ilyen csatakos reggeleken azon szeret járni a szarvas s az őz is, egyikükbe, másikukba mégis belegázol. A zsenge rétek zöldje pedig annyira kívánatos, hogy szinte az ember maga is beléjük harapna. Csupán nekik nem volna jó cicázásra, játszódásra, páros hentergésre?

Hát persze : lakóházat vonszolgatni sűrű szálfák között, füvek erdejében s így vonulni találkára, pajzán kalandokra, — egy szóval sem mondom én, hogy ez valami úri nagy mulatság lehet! Nékik azonban nyilván más a gusztusuk. Különben minek cipelnék magukkal olyan vállalkozásokra, amelyekhez okos ember esernyőt se vigyen, úgyis csak elhagyná. No, ők elővigyázatosabbak. Nékik még ilyen bizalmas helyzetekben is hátukon az összes felszerelés. Mert ami biztos, az biztos.

Az efféle fontolva haladó szerelmesnek csakugyan kívánatos lehet a síma ösvény. Kivált ha a járása sem túlságosan libbenős. Elösmerem. Azonban az ösvény csak harmadéve készült! És ha nem volna meg máig? Mi? Akkor megbuknék a szerelem? Ugyan, kérem!

Már akár kényelem az oka, akár a divat szeszélye : erre a ropogós korzóra méltán haragszik a vadász. Hiszen ha folyton a lába elé nézhetne s egyéb gondja sem lenne, néha akkor sem kerülhetné el a bajt, olyan sűrű az aknamező. De végtére is nem abban mesterkedik ő, hogy kötéltáncos módjára billegje végig az erdőt s e közben folyvást a csigákra ügyeljen. Más dologban jár ő, minden vigyázatával őzbak után leselkedik. Így tehát untalan felrobbanik egy-egy bomba a sarka alatt. Hej, a teremtésit!

Mikor pedig annyira sietni kell, amióta őzbakra csupán május elsejével nyílik meg a vadászszabadság! Hegyvidékek erdőségeiben még csak hagyján, mert azok a keményfák kényelmesebben veszik a kikelet parancsát. Tempósabbak. Hanem a dunai ligetek csupa ügybuzgó és lelkes puhafa. Első szóra mozdulnak, derűre-borúra leveleznek, egy-kettőre bomlanak. Közöttük bizony keserves az új rend.

Azelőtt? Vadász a bakot barkás bokrok, rügyező vesszők között megláthatta, gólyahíres réteken is kereshette, sásnevelő vadvizek szélében is találhatta. Április elején az őzek még

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

emlékeznek a télre s örülnek a tavasznak. Napközben is bolyongnak, puszta laposokra is szívesen kijárnak. De mostan? Megszokták az újságot és kényeskednek. A bokros sűrűségek meg májusra úgy kizöldülnek, hogy azokban az őzet emberfia meg nem pillanthatja.

Ellenben a rudas égererdőbe jócskán belátni még. Mintha olvasztott vajjal kente volna meg ifjú törzsüket a tavasz, úgy csillog a vékonyka fácskák síma héja. Még mezítelen. Mert futását bár a vadkomló ismét csak megkezdte, sokra idáig nem juthatott. Térdig sem ér. Pár hét csupán s akkor vége itt a szép világnak! Akkor buja szövevényétől olyan vad lesz újból az egres, akár a trópusok sötét rengetege.

Ilyenkor azonban merő szelídség, merő ragyogás és szinte nem is sűrű. A földiszeder bokra szintén alacsony még. Mikor lásson itt őzet az ember, ha most meg nem látja?

Pedig hát nem látni, de semmit.

No, egy szarvast megint. Ez bika. Csipegeti az ágak zsengéjét és a szőre csupa lucsok. Nem valami híres legény, mivel a nyaka vékony. A fején persze nincsen még agancs, csak holmi furcsaság. Lőportülök. Úgy bizony, szakasztott az a lőportülök, aminőt a nagyapáink vadászatra hordtak. Hanem ezé szőrös. Hatos agancs azért lesz belőle, talán nyolcas is. No, eredj, Isten hírével!

Azonban nem megy. Szörnyen mafla most az ilyen bikaféle, — ez is csak fal, csak válogat, az ágat rángatja. Neszez. A cserkészúton pattog a csigák riasztója, ő pedig nem hallja. Hm. Éppen az őzeket nyelte volna el a föld? Mert ez már a második szarvas máma. És úgy húsz lépésnyire bevár ez is. Akkor azonban olyant robbanik egy csiga, hogy arra a süket is felütné a fejét. Felüti a bika is, azután ugrik ám egy nagyot! Elment.

Hiába, no: nem lehet itt cserkészni! Megeredt az eső is megint. Olyan apró, hogy nagyon, de antul sűrűbb s antul szaporább. A Nap meg csak süt azért rendületlenül. Az eső sem enged. Hajtja mindegyik a magáét, a reggel meg ismét kipirul zavarában, hogy ugyan melyiküknek van hát igaza?

Csupa rőt pára köröskörül az egész világ: irdatlan nagy üst s benne valamely varázslat fő. Azonban lám nem is varázslat, sőt inkább áldozat, még hozzá Istennek tetsző, különben

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hétszínű áldásával nem szentelné meg a szivárvány. Vörös a langyos permeteg fátyola és a felhő szintén vörös, amelyből aláhull.

Jobb mindezt a csodát innen felülről nézni, magasles trónusáról. És örülni a fűszerszámos illatnak, amelyet a galagonyák virágbaborult száz oltára áraszt. Mert az ő áldozatuk szintén kedves az Úr előtt, láthatatlan füstjét hiába paskolja eső, nem bírja leverni: diadalmasan száll az a szivárványos egek zsámolyához.

A madarak meg úgy döntöttek, hogy mivel a választás tisztára rajtuk áll, ők bizony a napsütést választják, nem az esőt. Inkább ahhoz tartják magukat. Énekel hát valamennyi, még az ökörszem is torkaszakadtából. A többire hiszen túlsokat nem lehetne adni, de annál nagyobb szó ebben a kis ökörszem szava. Neki ugyanis akár nyár, akár tél, nem oly nagy különbség, hanem egyet aztán megkíván mindenkor okvetlenül: a verőfényt. Nap ha nem süt, akkor ő a szentnek sem gyujt nótára.

Csorog a lé a vadász kalapjáról, köpönyegje ázik, azonban illenék-e gondolnia vele? A napsütés, csak az az érvényes! Hiszen az ökörszem énekel.

Ehhez igazodnak hát a többi madárkák is. Mezei poszáta kiül az esőben bokor sudarára, onnan kiabálja: hozd, vedd, vedd! Azután zengedezve száll fel a magasba és zengedezve ereszkedik vissza megint. De nem csupán ő egyedül: így tesz a csicsörke is, így a foltos sitke és a vadász alatt csupa égnek törő lelkendezés a bokros, csupa alászitáló mennyei öröm, csupa fel-feldobott pehelykönnyű labda, estében is énekelő pirinyó pacsirta. Fütyülnek ők az esőre! Szárnyukat rezegtetik, farkukat terpesztgetik, párjukat mulattatják.

Közöttük is legelső a kékbegy. Ennek itt a fészke szakadékos parton, megkuszált tavalyi vadkomló törekjén. Zilált a külseje, senki ne gyanítsa, maroknyi szemét, — benne a nagy kincset senki ne keresse! Hanem bezzeg a belseje! Az a szentek szentje. Fínom szőrszál, vékony gyökér, drágamívű csésze. Öt darab tengerzöld, meleg tojás benne, rajtuk forró fedő: az anyamadár. Meg nem mozdul, meg nem rebben, csak a szeme csillog, csak a szeme él.

Annál többet illeg, hajlong, ágaskodik és feszeleg a párja,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— felszáll, aláereszkedik s mindegyre énekel. Búzavirágszínű a mellénye s ez a kék selyem parádé szorosan az álláig ér. Közepén hatalmas fehér gyémántcsillag, alatta pedig három nagy rendjelnek három szép szalagja. Fekete a felső, fehér a középső, széles a harmadik s rozsdavörös. A kékbegy művészetének ilyen nagy a híre, becsülete. De tud is ám egyszerre két hangon dalolni, ha pedig úgy tartja kedve, hát akkor bármily idegen nótát akár egy hallásra leénekel!

És nem csupán az éneklésben ekkora mester, de a szinjátszásban is. Ritka művészt látni operák színpadán, aki úgy értené, mint ez a kis madár itt az égerfa tetején. Minden egyes szavát komolyan megjátsza s akármi nagyot mond, egészen átéli: bizodalmat, féltést, esküt és könyörgést, holtig hű szerelmet, — ő igazán érzi. De ami több ennél: mind ki is mutatja. Szárnyát lecsüggeszti, keblét kidülleszti, fejét hajtogatja, rozsdaszínű farkát pávásan teríti, legyezőre nyitja. Így játsza meg magát.

Ellenben az ökörszem megsértődött és elhallgatott. A csilcsal is vele és sorra mind a kényesebb dalnokok. Közben tudniillik eldőlt a per. Az eső elállt, azonban a Napnak szintén befellegzett. Egyiküknek sem lett tehát igaza. Így szokott ez lenni, régi tapasztalat. Perre menni kár. Hogy még mindig nem tanulták meg a népek!

Elborult ezen az idő, de olyan tökéletesen, mintha soha többé nem akarna kiderülni.

Tőzikék.

Ezek a dunai szigetek csupa nyár és fűz, éger és jegenye. Puha a fájuk. Az emberfiához is kevésbbé szigorúak tehát, mint a keményebb fából faragott erdőségek. Teszem a bükkösök, vagy a tölgyesek. Azok bizony nem irgalmaznak neki, szemébe vágják az igazat és hiába tenné hallatlanná: gorombán megmutatják. Ismerték gombászó gyerkőc korában is és azóta alig változtak. Meg sem őszültek, meg sem fáradtak, pápaszemük sincsen. És ugyanilyen daliás, büszke szálfák lesznek ők holnap s holnapután is. Amikor a vadászt már nem engedi többé hegynek a köhögés s a halál.

Persze vágtak is belőlük. Sokat levágtak. Új írtások kelet-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

. . . úgy húsz lépésnyire bevár ez is . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...büszke szálfák lesznek ők holnap s holnapután is.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...nyáron már szarvasok napozó szállása lesz a letarolt szálerdő ismét.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Vajda László felv.

Nyílnak a tőzikék!

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

keztek, bokrosok sarjadtak és helyükbe fiatalosok. Felépíti majd az idő megint a ledöntött szálerdő oszlopos templomát. De azt már nem várhatja be a vadász. Az idő ellenben ráér. Az új templomban pedig más fog imádkozni. És kész.

A dunai ligetek nem ilyenek. Ók jóságosak. Meghagyják kinek-kinek a maga hitét, boldoguljon vele, érezze nagynak magát s arasznyi életét végtelennek. Nem hánytorgatják ők úntalan az igazságot, mert ugyan mire jó az? Csak hadd játszadozzanak a gyerekek. Nem való szegényeket százesztendős vágási forgókkal ijesztgetni!

A dunai erdők forgója emberséges: tizennégy, tizenöt év. Ennyit el lehet bírni könnyen. Ezidén lám másodszor vágatta le a Kőerdőt a Földes úr. No, nem éppen földesúr ő, paraszti sorban él: csak a neve Földes, nem az urasága. Bár elég hatalom így is, mivel feje a közbirtokosságnak, uralkodik a szigeteken és ő osztja ki a nyilasokat fertályok és oktálok szerint, kinek ahogyan dukál. A Kőerdőt már másodízben osztotta, noha nem öreg ám, jóval innen ballag az ötvenen. Levágatja tehát majd harmadszor is, sőt ha Isten erőben megtartja, negyedszer is talán. Télen levágatja, tavaszi vízzel a csónakok elhordják és nyáron már szarvasok napozó szállása lesz a letarolt szálerdő ismét.

A vadász pedig megint emeltethet majd lest a vágás fölé, hogy jobban belelásson. Akár csak az idén. Tizenöt kurta kis esztendő? Így május elején deresedő fejjel sem látszik az olyan rengeteg időnek. Phű! Semmi. Harminc esztendő is semmi. Volt, nincs, elszállt. De minden megmaradt változatlanul. A vadász szintén.

Egyedül az őzek tűntek el hajnalra. No, nem éppen nyomtalanul, mert csapájukkal telis-tele az ösvény mindenfelé. De hogy mikor taposták? Éjszaka jóllaknak, hajnalra elnyugosznak, — mit tehet itt az ember? Csak ül és ül és néz, hallgatja víz locsogását, madarak beszédét s nagy várakoztában szinte elbóbiskol. Ilyenkor nincsen még szúnyog, a dolga felől meg bízvást bólogathat.

Az esze pedig megeresztett gyeplőszáron poroszkál ezenközben, megjár életet és halált, jövendőt és emlékezetet, azonban mint afféle szabadjára hagyott ló, rátalál végül is a helyes útra. Attól kezdve nincsen zökkenő, sem rázás, azt sem tud-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hatni jóformán, halad-é a szekér, áll-é? Síma a futása és valami kellemetes. Akárhova tart is, hazafelé visz.

Jó így elüldögélni. Jó ráérni. Erdő kebelére rásímulni, nyugodalmas szívverését figyelgetni: nem hágy-e ki vagy egyszer? Nem hágy, — erős szép lüktetéssel turbékolnak a gerlék. A sárgarigók ellenben senkitől sem férhetnek, hetyke nagy kedvükben magába a bíróba is egyremást belekötnek. Ejnye: hát ezek ketten meg vajjon miért hallgattak eddig?

Hogy miért? Messze idegenből nem régen érkeztek, itthon még meg sem igen melegedtek. Tessék csak sorát várni! Két-három hét multán majd ők cibálják ébredésre a pitymallatot, gerlék és sárgarigók. Akkorára úgy belejönnek a szerelembe.

Így üldögél a vadász, tanakodik, vitáz, magyaráz, idegen sorsokat bogoz és hetet-havat összeábrándozik. Mígnem hirtelenül olyat zörrenik a bozót, mint a szentségtörés. Valami megugrott benne. A vadász kapja karabélyát, mert ugyan ki lehet a békebontó? Csakis goromba, vén bak. Az nem tűr meg mást a maga portáján.

Hát itt az öreg végre! Ifjú bakocskával találkozhatott össze, — vagy tán sutával? Az is meglehet. A sutát szintén csak szeretkezésre használja ő, egyébként nem szívelheti. A szerelem azonban messze még nagyon, majd a rekkenő nyár forróságában nyílik ki csupán. Addig a vén bak asszonynép láttára nemhogy örvendeznék, de mélységesen felháborodik.

Minden halk moccanástól félti ő az erdő békességét s a maga biztonságát. Megzavarni azt senki ne merészelje, különben... Akkora nagy dühbe gurul a csendzavarásnak puszta lehetőségére, hogy íme még az elővigyázatról is megfeledkezik és csörtet, mint az eszeveszett. Vérét akarja ontani az illetőnek mindenáron, egyébbel most nem törődik. Kergeti megint, zörög a cserje, — ni, ott hajlik az ága!

Annyi bizonyos, hogy őz: hallani a dobogásán. Az üdvösséghez egyelőre ennyi bizonyosság úntig elegendő, mert ha őz, akkor bak is. Jó bak.

No lám, hát ilyenkor járunk, atyafi? Spekulálunk, ravaszkodunk? Azt hiszed, megúntam a várást és hazamentem? De nem így verik ám a cigányt! Gyere csak, gyere.

Azonban csak a bokrokat csörgeti. Hadd csörgesse. Előbbutóbb úgyis ki kell a világosságra lépnie. Néha megvillanik hol

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

itt, hol ott, — de nem őz s nem is állat villanik : valami piros foltocska zöld levelek között, illanó sugár. Illanjon kedvére, ráérek. Páholyban ülök. Csupa üresség a tavalyi vágás, nincs is benne több sűrű annál az egynél, amelyben az öreg zörgölődik.

Hanem, hogy az a másik még ki nem ugrott belőle? Furcsa. És időnként milyen hosszan elálldogálnak odabent. Csendben, halálos csendben. Azután hajszolódnak újból körbe-karikába. Haj, haj, kész a baj. Nem az öreg van a bokorban, bárki mondja is! Akár suta légyen az a másik, akár bak : az öreg onnan régesrég kiverte volna.

Itt van-e : hát persze, hogy nem ő! Kifut a bokorból egy gida, szép piros már a szőre. Kiszalad, megtorpan, visszanéz, iramodik tovább s utána az anyja. Ez szürke még, miként a téli sanyaruság, csak éppen a nyaka pirosodik. Kergetőznek. Játszanak a haszontalanok. Fogócskát.

A suta mintha abba akarná hagyni olykor. Erősen dagadt a hasa, gömbölyödnek benne az új gidák, nehány hét csupán és megszületnek. Hanem mit törődik azzal a tavalyi fiú? Nekinekirugtat az anyjának, megfordul, csalogatja. A vén bolond meg ismét csak beugrik neki, mulattatja a játék szemlátomást. Hát való az ilyesmi? Lármát verni, hancurozni, veszedelmet ingerelni, — jaj, hogy nem szégyenli magát? És az a híres anyai gondosság, he? Az hol maradt el a sűrűségben?

Mindegy, no. Ha nem bak, hát nem bak, kár mérgelődni rajta. Nem is lehet, mosolyogni muszáj. De olyan aranyos ám az a kis piros gyerek, hogy akár négykézláb állana maga a vadász is, ha azzal kedvében járhatna neki. Azonban pisszennie sem szabad, nehogy elijessze őket. Akár délig is elnézné örömest és sajnálja váltig, hogy egyszer mégis csak félbe szakad a játék. Szigorú képet vág a mama. Vége a tréfának.

A gida hegyezi fülét komolyan és nézi az anyját. Egyszer még a térdét megroggyantja kissé, mint aki nagyot ugrik mindjárt, — de megszeppenik közben és óvatosan inkább mégis visszaegyenesedik. Így nézi az anyját mozdulatlanul s a szülői akarat szilárdságát fürkészi. Az orrát szimatolva fintorgatja s kettőt közelébb is lép. Hiába. Legelni kell.

Nem próbálkozik tovább, hanem megfogadja elsőre az anyai szót. Az őzek gyermekei ugyanis jól tudják valamennyien,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hogy az engedetlenségnél nincsen nagyobb bűn és nincsen nagyobb veszedelem. A gidának tisztelnie kell anyját, hogy hosszúéletű lehessen e földön. Legel tehát szép engedelmesen. Egyébiránt az üde rétek zöldje annyira kívánatos, hogy az ember maga is szívesen beléje harapna. Azt hinné, ízesebb legelő már igazán nem kell. Azonban ez megint nem így van. Az őzek csak értenek hozzá s ők a réthez lám oda sem szagolnak.

Úri jó dolgában finnyás az őz mindenkoron. Megnézi alaposan, mit eszik s bizony hármat-négyet is lép, mire valamely fűszál végre megtetszik neki. Ezt az egyet nagy kényesen lecsípi. Fínomkodva emelgeti a lábát és fitymálón szemléli, hogy vajjon akad-e még más szál is kedvére való? Ekként halad át a tisztáson.

Hanem ezek ketten itt még csak nem is válogatnak. Fűnek, virágnak oda sem hederítenek. A bokrokat vizsgálják csupán, kerülgetik, friss hajtásukat eszegetik. Legkivált a galagonyákét.

Ezek úgy tesznek most, mintha merő virág volnának és illatos szelídség fenékig: egy-egy ártatlan menyasszonyi csokor valamennyiök. Noha igazában tűzrevaló boszorkányok. Águk olyan megátalkodott kemény, akár a vas, fejsze alig fogja, vízben szinte elül s rajta minden csupa mérges tövis, csupa alattomos rosszindulat, — még a levél is, még a virág is. Akibe tehetik, abba ártó szándékkal belekötnek, bárki járókelőt megtépnek, véreznek, senkit sem kímélnek.

Nézd meg az anyját: látnivaló, hogy őszre szakasztott ilyen lesz a zsenge hajtása is! Csakhogy szerencsére most még tavasz van. A legszúrósabb vénassszony is volt leányka egyszer, — bőre lágy, húsa rugalmas, dereka hajlékony és ifjúságának íze kellemes. Szeretett akkor szellők szárnyán ringatódzni és anyjának öléből a Napra vágyódott, miként most ezek a lenge, friss ágacskák. Az őzek tehát megkerülgetik az elterebélyesedett galagonyánékat, ábrándos leánykáikat ellenben befalogatják. Húzódnak lassacskán a tavacska felé.

A vágásban tudniillik van egy kicsi tó is és abban most csodálatos dolgokat művel a békák gerjedelme. Köréje oltalmul millió lángocskát gyujtott fel a tavasz, millió zöld lángocskáját a sarjadzó nádnak, — hűvös tüzecskéjüket éleszti, szítja, fúj-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

tatja, hogy mielőbb öles lobogássá nevelhesse. Tüzes varázslatával Wotan is így plántálta körül egykoron az alvó Brünhilde nyoszolyáját.

Csakhogy a békák nem alusznak ám, sőt nagyon is elevenek. Egyremást csobog a víz, amint a szédült fejeseket ugrálják belé. Izmos csapásokkal eveznek a maguk szerelmetes Hérojához, amiként úszott a férfiúi hűségnek amaz egyszervolt gyönyörű pédája, Leander. De ebben a pocsolyában száz és száz kis Leander tempózik ám szerte! Ezer trubadur meg versenyezve fújja torkaszakadtából. És erőlködésükkel nem törődik a kutya sem. A sok mindenféle mesterdalból pedig mi lesz együttesen? Unalmas kuruttyolás, egyhangú brekegés. Rossz szavalókórus.

Holott a békák szintén különbözőek ám az ő természetük szerint. Egyéniségek. Ha így a magaslesen egyszer lesz rá érkezésük, tessék megfigyelni őket! Az egyik nyafog, a másik csak ümget, a harmadik örökkön kerepel; van köztük méltóságos szavú, van kenetes beszédű, — ingerült is van, pöffeszkedő is, azután pityergős is, holdvilágos álomlovag és orrhangú krakéler. De szerelmesnek egyaránt szerelmesek valamennyien és innen a nagy illegés, hencegés, hazudás és lárma. Mindez a nők kedvéért történik egyesegyedül.

Ami különben tiszta szerencséje a dalnokoknak. Ha ugyanis, teszem, az őzeket akarnák vele elkápráztatni, akkor bizony hiába fáradoznának. Az őzek oda sem pislantanak nekik. Szaporázzák lépésüket, minthogy itt a laposon nincsen már galagonya. Antúl sűrűbb a cigle és szinte térdet ver a nefelejcs halovány lombja. Virágja sehol még neki, csupán bimbaja: lehúnyt pillájú, pirinyó szemecskék. Hogy nemsokára majd az égszínkék menyország mosolyog belőlük, azt ugyan ma nem sejthetné senki. A mesebeli királyfi csókja nem csattant még el. Alusznak a tündérkisasszonykák.

Az őzek beléjük gázolnak. Elől nagy bátran a gida. A legelésnek, úgy látszik, vége van, kezdené tehát újból a játékot. Megugrik. Hanem erre az egy ugrására hirtelenében olyan csoda támad, hogy maga a gida is dermedve nézi.

Megmozdult egyszerre a nefelejcs, valami fürge egerek nyüzsögnek ki belőle, apró feketeségek tán a föld alól, borzas kis ördögfiak, de olyan gyorsan ám, hogy egér így nem is tud-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hat! Csak amikor a tóra loccsannak, akkor tűnik ki, hogy hiszen hát vadrécefiak ezek! Középütt az öreg tőkés, mint anyahajó a torpedónaszádok között. Úsznak sebesen, mert micsoda rejtek is ez a csupasz tócsa? Kikötnek a túlsó parton, neki a sűrűnek, el is tűntek benne, — hányan lehettek vajjon? Tízen, tizenketten? Ember azt ilyen hamarsággal össze nem számolhatta.

Megyen utánuk az öreg. Kacsázó a járása, nehézkes a teste, ruhája meg fakó is, lompos is: menyecskének bizony nem nagyon csinos. Azonban törődik is ő csínnal, ruhával! Anya csupán, semmi egyéb. Annak pedig így is jó, így is szép, — tán éppen ilyen viseltesen s boldogan a leggyönyörűbb.

Egyszer-kétszer megmutatkozik még a feje, itt-ott mozdul a fű, azután nincs tovább. Percig sem tartott az egész. Elszégyenli magát a gida is, mert mit bámulja nyomukban a semmit? Indul az anyja után.

Elmennek békében.

Mehetne a vadász is már Isten hírével, azonban csak szorongatja szeméhez a távcsövet. Nagyot dobbant szívében a váratlan öröm, hogy nyílnak a tőzikék. De ez az öröm annyira makulátlan tisztaságú, mintha nem is az ő szíve lüktetné, hanem valamely gyermeké. Azé a régi fiúcskáé, akit mindmáig így szokott becézni emlékezetében: én. Úristen, hát lehetséges-é, hogy megmaradt volna épségben, — lapult, lapult annyi zavaros időkön keresztül és egyszerre csak megdobbanik? Már akárhogyan van is, de most az ő vén szemét melegíti. Nyílnak a tőzikék! Ott ni, az ér partján, amerre az őzikék elvonultak.

Hej, kicsikorában mennyi sokat szokott belőlük szedni a vadász, — egész nyaláb hűvös gyönyörűséget! Vékonyka, meztelen karjával alig bírta mindet magához ölelni. A száruk ugyanis vastag ám nekik, leves csudamód és hozzá szögletes is, hallják? Szögletes. Nagyot roppanik, amikor az ember letöri s ha már nem érheti át marokkal, akkor igen csuszkerál a hóna alatt. Az ember meg csak antúl inkább szorítja, csak szedi...

De tudják-e maguk egyáltalán, hogy mi az a tőzike? Virágnak virág, — de miféle virág? Jaj, valami kedves! Egy-egy kis család mindegyik szála és csupa leánygyermek van mindegyik családban, olyik helyen öt is, hat is. Sem apa, sem anya: csupa-csupa mosolygó leány. Ülnek összebújva egy csokorban. A legidősebb már eladó és sorjában cseperedik a többi, a leg-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

kisebb még akkorka, hogy alig-alig bimbó. Karcsú derekukon feszül a pruszlik, egyforma zöld valamennyié. A szoknyájuk meg fehér, kivasalva keményre, harangosra, de az alja csipkés. Valahány csipke, ugyanannyi halványzöld babocska benne.

Így ülnek együtt, parádésan, símára fésülten, mivel náluk vasárnap délután van mindig. Susognak, mosolyognak, — hogy ugyan mit is? Már elfeledte a vadász. Hanem annak a titoknak olyan szelíd kis illata volt, mint az angyaloknak.

A vadász ugyanis kicsi korában értette ám a virágok beszédét, sőt azt is kileste olykor, miként nő a fű. Akkoriban neki még színaranyból volt a haja. Hanem aztán amint nőtt, növekedett, a fejéről lassan lekopott az arany s azzal együtt mind e szép tudományok is elsötétedtek apránként. Ekként élt, éldegélt ő sokáig. Egy idő óta azonban ütközni kezd újból valami fényes a halántéka körül, — ha nem is arany, legalább ezüst és azóta belül mintha szintén derengene megint.

Szeretné tehát kilesni a tőzikék elfelejtett titkát is, ezért fehér nyílásukat a távcsövön át sokáig nézegeti. Vállára veti a karabélyt. Innen felülről a vágásba jól belátni mindenfelé, az igaz, — de mit ér vele, ha egyszer a bakok nem mozognak? A tőzikék csilingelése pedig nem ver fel idáig. Ő bizony leszáll közibéjük!

Tocsogós a rét, a sarjadzó káka zöldje meg haragosabb a legsötétebb fenyőnél. Megjárja mégis mindegyiket és ragyog az arca. Mert csoda az tisztára és megint új öröm, hogy a marka harminc éven át emlékezetében tartotta tőzike szedésének fortélyát. Úgy kell azt csakugyan, hogy lent pattanjék el a szára, egészen a tövénél. A vadász maga bizony rég elfeledte ezt a mesterfogást. A marka meg számolt vele, hogy egyszer még sor kerülhet reá? Azért őrizgette? De annyi bizonyos, hogy az egykori bevált mozdulatot próba nélkül is tudta mindjárt.

Sárban cuppog, vízben tocsog a vadász, hajlong, lelkendezik. Csatakos kötésig, azonban egyet sem gondol vele. Hóna alatt meg-megcsúszik a virágcsokor, szorítja hát erősen és csak szedi, szedi. Hátát süti a Nap, homlokát lepi a veríték. Megáll, szabad könyökével letöröli. Nagyot nyujtózkodik.

Mert a hajladozás azért mintha mégis csak melegebb mulatság lenne mostanában, mint volt harminc esztendőnek előtte.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ladikázás.

A folyam háta szőrös. Igenis: szőrös a víz. Ezen pedig ne tessék csodálkozni, mivel szőrös a part is, pelyhes a bokor, a levegő szintén csupa szállongó pihe és még a pókháló is fehér szöszmöszöket fog máma. A cigle gyapját. Tegnap ritkaság volt egy-egy szálát látni, mára meg felborzolódtak egyszerre mind a barkák. Fiait szárnyukra ereszti a cigle. Annyi a fia, hogy rengeteg. Jut tehát belőlük a csónakosok izzadt arcára is, csak győzzék törülgetni.

Part mentén csobog a csónak, kilógó füzek sátrában. Most bezzeg nem síma a járása, se nem halk, noha olyan lusta ám, hogy folytonosan taszigálni kell. Felfelé iparkodik. Mintha burrogna olykor az eleje, utóbb is árvíz lesz talán? Egyéb semmi sem hiányzik! Mi lesz akkor vadrucák költésével, fácánok tojásaival? Már pedig mindenki tudja, hogy a ladik burrogása biztos árvizet jelent.

A szigetvilág nem tudja. Tűz a Nap, régesrég megszáríttkozott a lomb és jókedvű az erdő. Csak éppen az egy fűzfa sír most is még, akár a záporeső. Mentül vigabban kacag a többi, ő antúl sűrűbben hullatja könnyét s antúl kövérebb cseppeket potyogtat.

Azt mondják, vannak dúsgazdag emberek, könyökig vájkálnak gyémántban, rubintban s azonközben az éhhaláltól reszketnek. No, a fűzfa ugyanilyen bolond? Itt áll a Duna partján, gyökerét egyenesen a folyamba ereszti s mégis szomjúságtól fél, noha dúskálhat az italban. Habzsolja hát mohón és ha kell, ha nem, csak szívja, szivattyúzza. Holott megtelt régen az összes hordaja és amit ezután gyüjt, azt úgyis ki kell öntenie, el kell prédálnia. Kapzsiságában talán emiatt sír? Akkor meg minek végez hiábavaló munkát, miért nem hagyja abba? Hiszen ostobaságokat a fák nem szoktak cselekedni.

Nem cselekszik a fűz sem, arra mérget vehetünk. Az aranymosó cigányok miért állnak bele a Dunába s miért lapátolják a vizet ferde padkájukra? Nem a víz kedvéért. A víz a gyalulatlan deszkán alácsorog, ellenben az aranyszemecskék fennakadnak a szálkák között. Hát a fűz alkalmasint szintén valami effélében mesterkedik. Olyasmit szűrhet ki a Duna vizéből, ami neki aranyat ér. És tán örömében sír, hogy megtalálta.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...gyökerét egyenesen a folyamba ereszti...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...fűzfák kibontott hajára így szövi, fonja, varrja a fészkét.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Hanem barátja és lakója, a tarkatollu függőcinege: ő vajjon mely okból siránkozik egyre? Mert reá aztán valóban bajos volna fogni, hogy örömének ád ilyen keserves kifejezést. Mi panasza lehet azonban éppen a függőcinegének, mikor a többi madár alig győzi a tavaszt hanggal, torokkal, ujjongással? Egyedül neki fekete, ami mindenki másnak égő tulipiros? Eledele bőséges, felesége hűséges, cigle gyapja száll, fűz vesszeje hajlik: mit akar még? Annyira szerencsétlenkedik valahol a fűzfa sudarán, hogy akinek gyenge a szíve, bizony megeshetnék rajta.

Tegnap, — nem mondom. Vagy még inkább tegnapelőtt. Akkor még nem igen eregette gyapját a cigle. Szűkében volt tehát a nyersanyagnak, amelyet feldolgozzon. Már pedig, tudjuk jól, milyen az iparosféle. Szeret óbégatni. De máma már? Ingyen dobálják utána a legfínomabb szálakat minden bokorból!

A függőcinege ugyanis hivatására nézve takács. Ezenfelül kitanult szabó is, továbbá kalaposmester, kárpitos és kötélverő. Az igazi mestersége azonban mégiscsak a szövés-fonás. De nem is mestersége, hanem szenvedelme, — gyönyörűsége, vágya, mindene! Hol találni manapság ilyen iparost? Aki csupa szorgalom, csupa buzgalom, akinek nem élet az élet, ha munkája nincsen.

Munkája különben van az ilyennek mindig, mert amikor nincsen is, csinál ő magának. Jár a feje fürgén, miként a vetélő, máskor meg fel s alá rángatja, mintha csak varrótű volna a csőre: fűzfák kibontott hajára így szövi, fonja, varrja a fészkét. Többnyire olyasformát, aminő a dohányzacskó. Esetleg azonban fedeles kosárkát, amely a folyam fölé csüng négy-öt lobogó fűzágon. De bármilyenre határozza rá magát, azt olyan vastagra kárpitozza ki, hogy a legpuhább paplan sem melegebb. Jönnek a goromba őszi szélviharok, minden egy levelet letépnek a fáról, magát a mestert is délvidékre röpítik, — hanem a fészkét hiába cibálják, azzal nem bírnak el. Olyan tartós a kis takács munkája. Egyszerű parti népek tél közeledtével összekeresgetik és kapcát szabnak belőle a gyerekeknek. Mások megint, régi öregek, a tehén tőgyét gyógyítják füstjével, amikor véres tejet ád a tehén.

Fészkét hiszen más madár is megrakja, legtöbbjük szívesen is rakja, akárhány remekül is tudja. Ha már építkeznie kell,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

gondolja, akkor hát legalább legyen értelme. Pedig kell, mert a fészekre szükségük van a tojásoknak.

A függőcinke nem ilyen muszájból dolgozik, hanem sokkalta nagyobból. Ezért aztán hiába kész a fészke : a munkájával nem készül el soha. Felesége már a tojásokon ül, de a párja még egyre vastagítja körülötte a párnát, szövi, veri, csinosítja, — sőt amidőn etetni kell, ebben a szörnyű robotidőben is szakít reá időt. Nem lehet el szövés nélkül semmiképpen. Ha a fiak már kiszálltak, akkor megint új dologba fog : önmagának készít párnázott hintát éjjeli szállásul. Esetleg többet is.

No, aki ilyen csodabogár, annak a siránkozását se lehet komolyba venni. Beszéljen bármit, most éli ő a legeslegboldogabb napjait. Ez az igazság. Szerelmes fülig a tulajdon feleségébe, ami magában véve is ritka szerencse. De még ennél is ritkább, hogy a menyecske hajlandósága tökéletesen egyezik az uráéval : bolondja a takácskodásnak maga is.

Hát ilyen szerencsés egy kópé a kicsi függőcinege. A kárókatonák ellenben majdcsaknem akkora nagyok, mint valami vadlúd és fegyelmet is olyan katonásat igyekeznek tartani. Hol itt, hol ott hangzik fel lihegő repülésük, sötétlik elő egy-egy marcona őrjáratuk. Azt az ocsmány csőrüket többnyire kitátják és testüknek tengelyét lefelé billentik, akár a repülőgépek. Így szállnak. De ha magasan húznak el a csónak felett, akkor fura fekete keresztecskék sorakoznak az égen.

Repülnek felfelé is olykor, igaz, hanem lefelé szintén eleget repülnek. Nem lehet mondani, hogy határozott irányt tartanának. Vagyis az az árvíz tán mégsem olyan bizonyos, Istennek hála. Mert az tudnivaló megint, hogy amerre a katonák vonulnak, arra van mindig a nagy víz.

A folyóból hirtelen őskori szörnynek bukik fel hüllőszerű feje, sikos kígyónyaka, — megrémül, hogy előtte a csónak, szárnyra kap : s hát ez a sárkány is a káró katonája! Tapossa a vizet, vonja a barázdát, veri a levegőt, felemelkedik. Száll. Csőrében ázott gyökeret szorongat, veszni nem engedi, viszi a fészkébe. Jóllehet katona ő is, a fekete sereg katonája, az inge acélos, pikkelyes és sárgán fénylik sötét sisakjának viaszosvászon álladzója. Most azonban olyan idők járnak, hogy még a sárkány is családi boldogságról ábrándozik és rózsaszínű gyermekáldásról.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...fura fekete keresztecskék sorakoznak az égen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

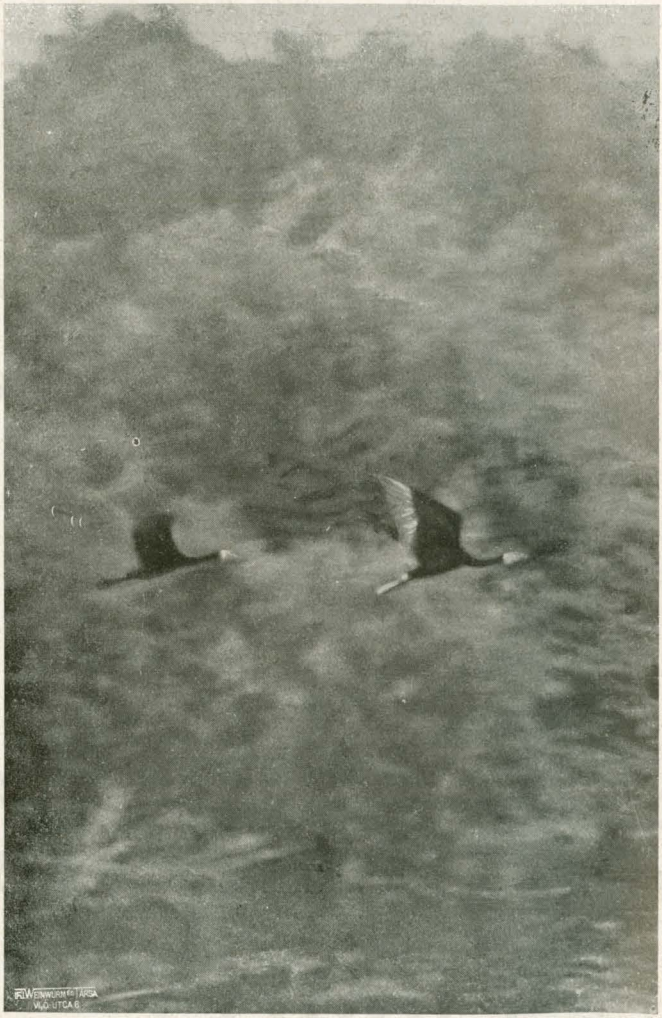

...sárgán fénylik sötét sisakjának viaszosvászon álladzója.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ennélfogva vigyázzunk, mivel könnyen meglehet, hogy a hivatalát is elhanyagolja s a vízállást ott egye a fene: tán meg sem jelenti! Túlságosan helyhez köti az érzület. A falujához. Magas fákon a falu, zöldár az ő házát úgy sem fenyegeti s ha jön, hát egyszer majd csak ideér. Azt a napi három kiló halát addig is meg bírja ő fogni.

A messzeségben nehány gém szárnya lomhán veri hol a vakító fehéret, hol a koromfeketét. Idébb pedig kacsák táboroznak szanaszét a zátonyok között. Négy cigányréce, a többi sok mind tőkés.

A cigányok párban vannak, nyugodalmas hitvesi állapotban. Az asszonyok naponként rendben letojnak egy-egy tojást és az uruk örül ennek a szorgalomnak. Kell-é a családi boldogsághoz egyéb? Nem is törődnek ők, csak egymással, még a másik cigányrécepárral sem közösködnek. Nevüket füstös színük miatt kapták, de nem ám erkölcsük jellemzéseképpen. Jóravaló, tisztes nyárspolgárok ők. Begyesen álldogál a kavicson mindegyik a maga feleségével külön és a hóbortos világ zajlását elégedett botránkozással nézi. Költés előtt vannak még, idejükből, módjukból telik, kirándultak hát és süttetik hitvesi hűségüket a Nappal.

A tőkések, mi tagadás, sokkal cigányabbak a cigányoknál. Pláne ez a ledér társaság, amely világát élni itt összeverődött! Nagyrészt gácsérok persze, elléhásodott agglegények és lelkiismeretlen újházasok, akik a mézeshetek után faképnél hagyták az asszonyt, rátestálták a családi gondot egészen és rá a tojásokat is mind: csináljon velük, amit tud. Ők maguk meg inkább itt uraskodnak a vízen. A gallérjuk patyolatfehér és hetykén kunkorgós a farkuk.

Ezen hiába botránkoznak a jámbor cigányék, mivel tőkéséknél ilyen haszontalan a férfinép. Semmirevaló volt mindig, az is marad. Náluk olyan a szokás, hogy mindenért az asszonynak kell helytállania egyedül. A férfi: úr.

Csakhogy ám itt asszonyok is lebzselnek velük! Hát ehhez mit szóljunk? Miféle szemérmetlen perszónák ezek? Lányok nem, hiszen tőkéseknél májusban már nincsen is leány, egytől-egyig feleségül vették azt régen valamennyit. Vették? Kapkodták! Verekedtek a legcsunyábbjáért is!

Lányok tehát nem lehetnek, az bizonyos. Akkor asszo-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

nyok talán? De tisztességes tőkésné a nyilvánosság előtt ilyenkor már nem mutatkozik. Sőt egyáltalán sehol sem látható, minthogy fészkén a helye. Vagy káka között és csatornák holt vízén vezetgeti kicsi fiait. Tulajdon két szemünkkel láttuk az imént.

Már pedig akárhogyan, de itt mégis van tőkés asszony! Hat is. Olyan a sík víz, hogy nincsen bálteremnek tükrösebb parkettje, símább ragyogása. Illegnek rajta csábosan és fontosságukat teljesen átérzik. Gácsér kettő-három csapja olyiknak a szelet s mennyi még, aki a majomszigetről meresztgeti szemét! Kacéran úszkál a menyecske, utána a gavallér és nyomukban fodros a víz. Másik meg félrevonult valakivel. Nyakukat behúzzák, tollukat borzolják és csak gubbasztanak elmerengve. Vagy szundikálnak talán? Hanem a nehezén túl vannak, azt a vak is láthatja. Csupán a reménység nem akarja látni, amely kunkorgós farkú gácsér képében körülöttük ólálkodik, — egyszer áhítatos lest áll, másszor meg úszik körbe, karikába.

Most hát hogyan állunk? Ezek az asszonyok mindnyájan rosszfélék?

Ilyen is akadhat közöttük, nem mondom. A meddők. Van azonban jó is, kárvallott feleség, szerencsétlen anya. Fészeknek, tojásnak száz az ellensége, könnyen elpusztulhat. Mit tegyen ilyenkor az az asszony, ki a dolgát tudja s ez okból a tavaszt veszendőbe nem hagyhatja? Menjen az ura után, aki búcsú nélkül tűnt el valamerre? Vajjon hol keresse? Hiszen igazában nem is őt akarja, hanem az elrablott anyaságát! A tojásokat.

No, elég gácsér gyülekezett itt egybe: valamelyiknek segítségével majd csak megleli.

A récék különben is nagy bizodalommal tekintenek most a dolgok elé. A ladikot szintén szokatlanul közelre bevárják. Máskor, síkvízen? Iszkolnak, mihelyt bárkit megpillantanak s ha ötszáz lépésről is! Ilyenkor azonban szelídek és valósággal terelgeti őket a ladik. Csupán az a felekezet kap szárnyra, amelyiknek már csakugyan muszáj. És tüstént leszáll megint az is.

Pedig a parton ugyan kolompol a gulya és a pulik bősz ugatással, föcskölléssel engedetlen tinókat hajkurásznak. Mert nagy úr a Földes úr s az állati sorsokba is beleavatkozik:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ők maguk meg inkább itt uraskodnak a vizen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

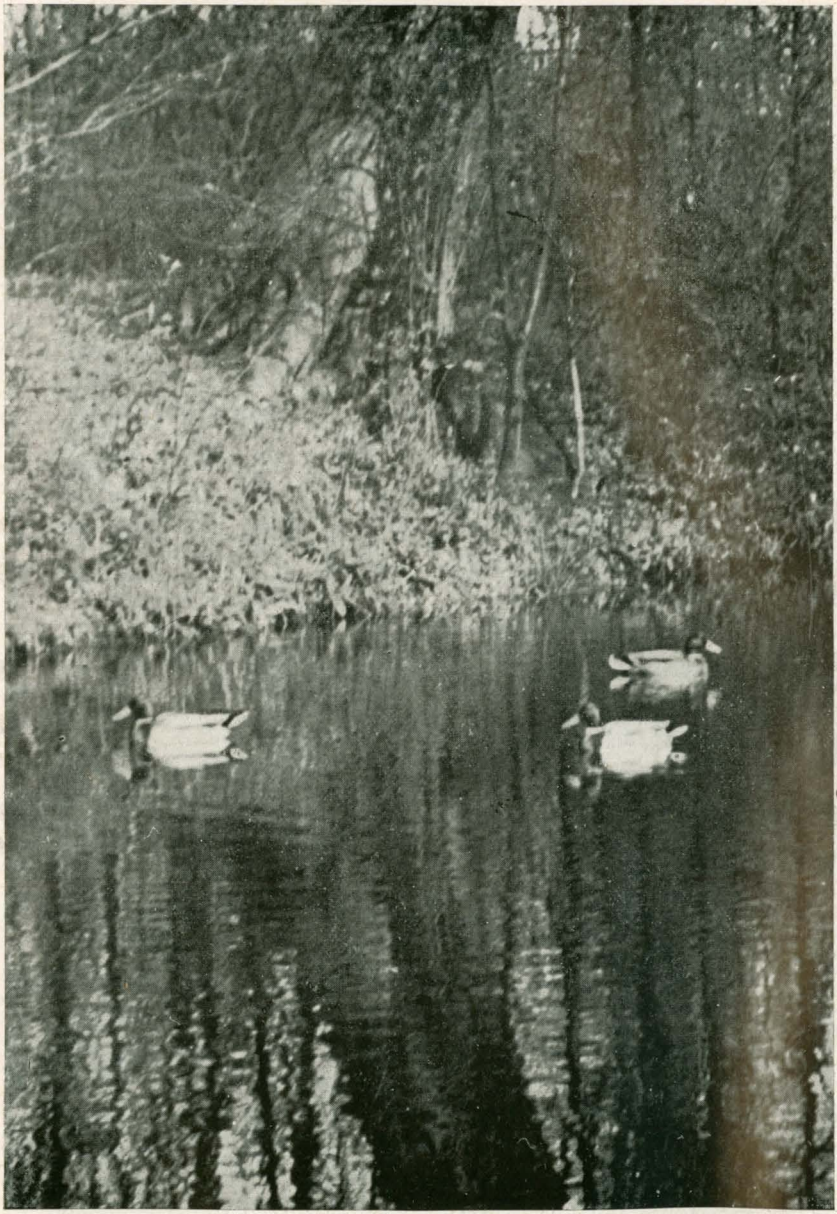

A galléjuk patyolatfehér s hetykén kunkorgós a farkuk.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hatalmi szóval íme elrendelte, hogy ki kell a csordát csapni a szigetekre, éljen meg ott őszig a maga emberségéből. Az állatok ellenben mintha nem helyeselnék ezt a hirtelen fordulatot. Aggasztja őket a szabadság és bőgnek. Vadítják és keserítik egymást.

Hanem a pulik tudják jól, hogy a parancs : parancs. Egyelőre ügyelniök kell erősen, nehogy fellázadjon a jószág és világgá szaladjon. Vagy látatlanul haza ne szökhessék valamely megszomorodott üsző. Borzasztó szégyen az, amikor az ilyet csónak mellett úsztatva emberek hozzák vissza! Ezzel tisztában vannak a pulik.

Jaj, szörnyen értetlen a marhaféle. Később meg annyira megkedveli a víziéletet, hogy ősszel némelyiket majd alig lehet hazaparancsolni.

A csikókkal még több a bosszúság, minthogy azok gyorsabbak és bolondabbak is. Dobognak, nyargalnak, rakoncátlankodnak és semmi törvényt elösmerni nem akarnak. Holott nem úgy van ám, hogy most már sziget : sziget és mindegyik egyformán legelő! Földes úr e tekintetben szintén rendelkezett és hát bizony több a tilos sziget, mint a szabad. Tilosba a pulik a csikókat sem engedhetik átal, mivel hogyan engedhetnék? Földes úr azoknak sem hagyott több jogokat másnál. A csikók meg eleintén sehogysem akarnak a gulyával egyesülni és időbe tart, mire majd összeszoknak. Addig untalan eszeveszett vágtákat művelnek, — eredj puli, gurulj csak nyomába, elébe!

Szóval a pulik nagy gondban, szaladozásban vannak, s ha rövid is a lábuk, hangjukkal megtoldják. Itatni hajtják a jószágot.

Fent az égen igen fehér és igen lágy fellegek vitorláznak s az árnyékuk gyalogosan szalad utánuk árkon, bokron, szigeteken át. Mikor a Duna fölé ér, olyankor megszőkül a víz.

Jó lenne megfürödni benne.

No, ez nem áll sokból. Csupán feljebb kell tolatni előbb valamelyest, hogy a csorda majd alulra maradjon. Ott azután alkalmas helyet néznek ki a csónakosok, zátonyra húzzák a hajót, hanyatt feküsznek benne s már alszanak is. Meleg van.

Hanem a víz olyan élesen vág még, akár a beretva. Dolgozni kell benne irgalmatlan és így is pirosra csípi az ember bőrét s még a lelkét is megdideregteti. De a zátony jó langyos,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

a legeslegfínomabb homokból való, királynak sem lehet ennél rugalmasabban tömve a derekalja. A napsütésnél pedig van-e takaró könnyebb s melegebb? Fülére húzza a vadász és már elszunnyadna éppen, amikor egyszerre éktelen locsogás, dobogás, lubickolás támad. Vajjon micsoda lehet? De a feje nehezebb a sónál. Mindegy: feltámasztja mégis a tenyerére.

Hát a csikók Harsogva zúgnak végig a folyón, mint hullám a viharos tengeren, harminc sűrű táltos egy szilaj csomóban. Vagy talán ötven is. Tajtékos hullám fehér tarajából csak a sötét fejük mered ki, csak a sörényes nyakuk, — egyetlen százfejű szörnyeteg rohanása kavarja a vizet, hullám a teste, tajték a sörénye, az ereje pedig akár a dübörgő vízesésé. Még a porrá taposott hab szivárványa is reszket felette.

Azután megállanak a csikók hirtelenül, szőrükön csorog a lé, csillog a napsugár: állnak mereven, mint bronzból öntött szoborcsoportozat. Egy percig talán. De a fülük hátul, de az orruk tágul, minden izmuk feszül: és valóban, a szobor fehér örvénylésbe vész ismét. Ezúttal visszafelé csattog s hömpölyög a hullám. És újra és megint.

A parton ezenközben valami apró és kócos szőrgombócokat görget az indulat, csikók futása szerint gurigázza őket fel s alá a partszegélyen. A pulik ezek. Időnként lihegve megtorpannak és olyan elszánt helyzeteket vesznek a Duna felé, mint akik tüstént móresre tanítanak most tengert, vihart és Niagarát. Bele is rugtatnak a folyamba csakugyan, midőn pedig kurta lábuk alól elfogy a talaj, hát azzal sem törődnek, — úsznak szaporán a lompos kis méregtarisznyák és csak ugatnak, ugatnak rendíthetetlenül.

Elannyira, hogy végül is szűnik a varázs, elsímul a dagály, a százfejű bősz vízicsodából nem marad egyéb, mint harminc megjuhádzott csikó. De lehet, hogy talán csak huszonöten vannak. Diadalmasan terelik őket kifelé a pulik, korholják, gyalázzák. Helyre állt a rend.

Csakhogy akkorára szemközt, a bokros bigecs sűrűjéből két szarvas előkocogott. Hasas tehén, meg a tavalyi borja. Ami sok, az sok, ezt a hadilármát tovább nem hallgatják! Elcsitult-e közben, nem csitult: ők e zajos kvártélyból most már kiköltöznek! Ügetnek, megállnak, egyet-egyet lépnek. Idegesek. Neki szánják magukat a víznek mégis, belé is óvakodnak

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

apránként hasig. Ott hosszan elidőznek. Tipródnak, töprengnek, tájékozódnak. Majd megfordulnak se szó, se beszéd, és amilyen vigyázattal jöttek el idáig, olyan hirtelenséggel szaladnak újra vissza ugyanazon az úton. Zörren az ág, suhog a lomb, kisvártatva meg két hatalmasat csobbanik a víz. Túloldalt magas, meredek a part, ott ugrottak le.

A vadász egyre azon tusakodott magával, hogy odacsúszik a ladikhoz, kiemeli a karabélyt és majd a szarvasokra célozgat vele. Igen szépen álldogáltak azok ott a Dunaág tükrében. Háromszáz lépésnyire? Tán még közelebb voltak. Jó kis játék az ilyesmi. Most már elmentek, most már mindegy. Tanulság: a fegyvert sohasem szabad elhagyni. Bár hiszen másrészt, ha jobban meggondoljuk... Játék. Mire lett volna az jó? No, lusta az ember így tavasszal, ez az igazság. Nehezen mozdul.

Efféléket jártat fejében a vadász, amikor a bigecsből szép öles ugrásokkal csak elővágtat ám egy deli őzbak. Hű, — félarasznyi agancsa csillog a füle fölött! Bele a folyóba egyenest, meg sem áll előbb, csupán a túlsó partján. Hanem még ottan is jó lövés esnék rája, megpróbálni mindenesetre meg lehetne.

Próbálná a vadász, csúszik a puskáért, azonban rácsodálkozik a bak s már szökken is tovább. Csupa ősz volt a pofája. Kétszer megvillanik még, azután vége. Eltűnt. Néz utána a vadász ostobán, anyaszült meztelenül: megijedni sem volt érkezése idáig!

Ezt hát megcsinálta.

De a keserves árgyélusát neki, mi van ezzel a rossz bigecscsel? Jár benne valaki? Kicsoda? Pásztornak, halásznak, senkinek sincsen ottan semmi keresete! Vagy hogy talán a szarvasok? Ej, akkor a bak nem rémült volna meg ennyire, hiszen rohant az, akár a bolond!

Persze, ha az ember célozgatta volna a szarvasokat... Azonban ki gondolhatna az ilyesmire! Micsoda gyönyörű egy bak volt! Lám, itt lakik ebben a keskeny bigecsben, — harminc lépés a szélessége, háromszáz a hossza s ő éppen itt lakik. Meg a szarvasok is. A homok ugyan tele van csapával, őzével, szarvaséval, tele van, igaz. De fényes délben, — no mondják meg őszintén: lehetett erre számítani?

Hanem hát nem is ez most itt a fő. Az a fő, hogy mit

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

lehetne tenni? A bak után eredni? Megkeresni hamarjában, amíg el nem fekszik? Csakhogy a bak arra tartott, amerre a gulya kolompol. Ott pedig ő aligha maradt meg, dehogy maradhatott. Átment más szigetre, ördög tudja, merre!

Pucér a vadász és megborzong, mert hűvös szél kerekedett. A Nap elé meg valami vékony kárpit nyomult, fényét még csak átereszti, hanem a melegét elfogja. Fönt fehér a kárpit, lejjebb egyre szürkül, az ég alján már olyan sötét, akár az ólom.

Halk morgolódás hallatszik arról. Utóbb is megázunk megint.

Kárókatonák.

Hiába no, hiába : burrog a ladik orra! Ezt letagadni nem lehet. A csónakosok, miközben a ladikot fölfelé húzzák, nyíltan beszélgetik már egymás között, hogy bár inkább holnapra jönne meg az áradás, mint holnaputánra. De áradást mondanak, nem pedig árvizet. Ezért hát óhajtásuk ellen nem való tiltakozni. Mert igaz ugyan, hogy az árvíz nagy baj és nagy kár lenne a vadászatra, másrészt azonban az is csunyaság megint, amilyen alacsony mostanában a Duna. Egész tavaszon csak apad, örökkön csak apad. Ami viszont a halászatra nagy baj és nagy kár.

A csónakosok ugyanis halászok lennének voltaképpen, még hozzá halászoknak sem olyan akármifélék, hanem bokorba szegődött rendes halászlegény mind a kettő. A bokorban viselt rangjára nézve egyikük laptáros, a másik csak futosó, akit egyéb néven fattyúlaptárosnak is szokás nevezni. Ez az utóbbi bizony alantasabb állás, leginkább csak ifjú legényeknek való. De állás. Bár hogy éppen álldogálni, — no, ezt az egyet nem igen lehet benne. Azonban egyszerre öreglegénységen nem kezdheti senki, amúgy meg a futosó sem kutya.

Egyszóval halászok. Igazság szerint tehát úgy kellene, hogy halból legyen ki a kenyerük, öregháló húzásából az állandó hivataluk. Hanem a halászatról régesrég lemult a jó világ és manapság ilyen vízzel, mint ezek a mostaniak is, tökéletesen hiábavaló a tanyavetés. Tavaszon áradással, nyáron apadással kell halászni, ez tudvalevő dolog. A legények ennélfogva igen ráérősek és fuvarozást is felvállalnak. Akár így, akár úgy,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

áradás, vagy apadás, de élni muszáj. És hát nem is utolsó sor a csónakosi sor. A ember eltaszigálja a ladikot, egyéb munkája nem igen adódik, közbe-közbe nagyokat alhatik. És a Duna hátán van mégis.

Csakhogy mikor akad ilyen jó kereset? Minden szent időben. A halászat ellenben télen-nyáron való rendes mesterségük. Hogy tehát tavasszal áradást kívánnak, Istenem, — pusztán ezért az egyért még nem szabad megharagudni rájuk. Elég csupán arra ügyelni, hogy túlságosan nagy vizet azért még se kívánjanak, mert középütt az igazság. Halász, vadász, madarász : üres tarisznyában kaparász. És ha közös jussuk is ez a szép üres tarisznya, a tartalmán azért meg lehet egyezni atyafiságosan. Hiszen halásznak sem kell okvetlenül árvíz a tanyavetéshez.

Hanem látott-e már mindenki tanyavetést? Mikor az öreg halász rászáll a Dunára s valamely darabját öreghálóval elkeriti? Nekidűlve feszül parton a laptáros, derekán a farhám, fogja keményen a bejáró kötelet, — a folyam közepén meg halad a ladik, hányja vízmentén a hálót kifelé, míg csak el nem fogy rendben az egész. Akkor szép körívben evez ki a partra. De oda sem ért még, már ugrik a legénység, húzza a hálót, készen a csapda, szűkül a kör. Ámbátor félkör az inkább : íve az öregháló, átmérője a part.

Hát ilyen az öreghalászat. Látták-e valaha? Csak azért kérdezgetem, mert aki látta, a kárókatonák tanyavetését is egyszeriben megértheti. Sőt a tanyahelyüket is jóformán mindet tudhatja, mivel tiszta sor, hogy ők szintén csak azokat az alkalmas helyeket szokták elkeríteni, ahol a halak tanyázni szeretnek. Úgy spekulálnak éppen, akár a halászok. Megvan a magához való esze mindegyik felekezetnek.

Az esze egyformán volna meg, hanem már a szerszámja más-más. Ennélfogva különböző maga a bokor is. Az emberi halászoké négyes, legfeljebb hatos. A katonáké annyi, amennyi: ötven, vagy kétszáz, vagy bármennyi. Gazda nincsen köztük, sem laptáros, sem futosó, sem egyéb ilyen hivatal, mivel ugyan mirevaló is lenne? Nem kell ladik, farhám, szolgafa, sem a többi száz emberi cókmók. Nyargaló bárka meg pláne felesleges : arra ott a tulajdon begyük.

No, ha ez sem kell, az sem kell, — rendben van. Hanem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

egy szerszám mégis csak szükséges ám mindenképpen. Ez az egy a háló. Mégpedig nem is akármilyen piszlicsár háló, de egyenesen öregháló. Amelynek lehet pár száz méteres a hossza, azonban úgy száz körül legalább is lennie kell. Háló nélkül tanyát vetni teljes képtelenség. Csakhogy katonáéknak nincsen kenderük, guzsalyuk és kötélverőhöz sem mehetnek. Miből kössenek hálót?

Miből? Fegyelemből kötik és tulajdon önmagukból csomózzák. Gyakran kétolyan hosszúra, mint a halászoké. S hogy miként?

Hát mindenekelőtt megülik a folyam hátát, félkörben és ugyanolyan szép tagozással, akár a kivetett öregháló parái. Éppen így is úsznak egyhelyt libegve és hallgatagon. De begygyel partnak fordul az egész. Amikor ez nagy rendben, nagy csendben megment, akkor mái ki is van vetve a háló. Akkor valamely titkos jeladásra megindul a kaiélyos fekete lánc, szárnyverdeséssel, lubickolással nyomul a part iránt, alá-alámerül, szorítja kifelé a halat, vissza nem ereszti. Felbukik, összerendeződik, alámerül megint.

Ekként történik a háló kihúzása.

De némely hal csökönyös, nem akar engedni, inkább nekimegy vakon az öregháló léhésének is. A kisebbje aztán fennakad olykor, megszorul a szemben és úgy csillog-villog benne hálóhúzás után, akár a valóságos ficánkoló öröm. Mert az ilyen léhéshal a halászbokor legénységének jár ki ráadásul, ősi szokás szerint az osztozik rajta. Káró katonája azonban a saját jószántából nem osztozik senkivel és soha. Ameddig kicsiny hal nyaklik meg csőrében, addig könnyen teheti: elnyeli azonmód és kész. Maga pedig marad a láncban, marad a helyén.

Hanem akadhat a torkán akkora falat is, hogy azt egy darabban semmi erőfeszítéssel le nem szoríthatja. A szomszédok meg egyszeriben ott vannak a nyakán és nem is osztályrészt követelnek, de a teljes egészet akarja mindegyik. Áll a per. Bíró egy van benne, az erő és apelláta nincs. Az eredeti tulajdonos sem abban látja az igazát, hogy a halat ő fogta, — ki törődik az ilyesmivel? De a csőrében ő tartja! Erre a jogcímre már igen, erre tán lehet alapítani! Repül tehát a zsákmányával, mentené, rejtőznék, kisérgető, irigy szomszédokkal

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

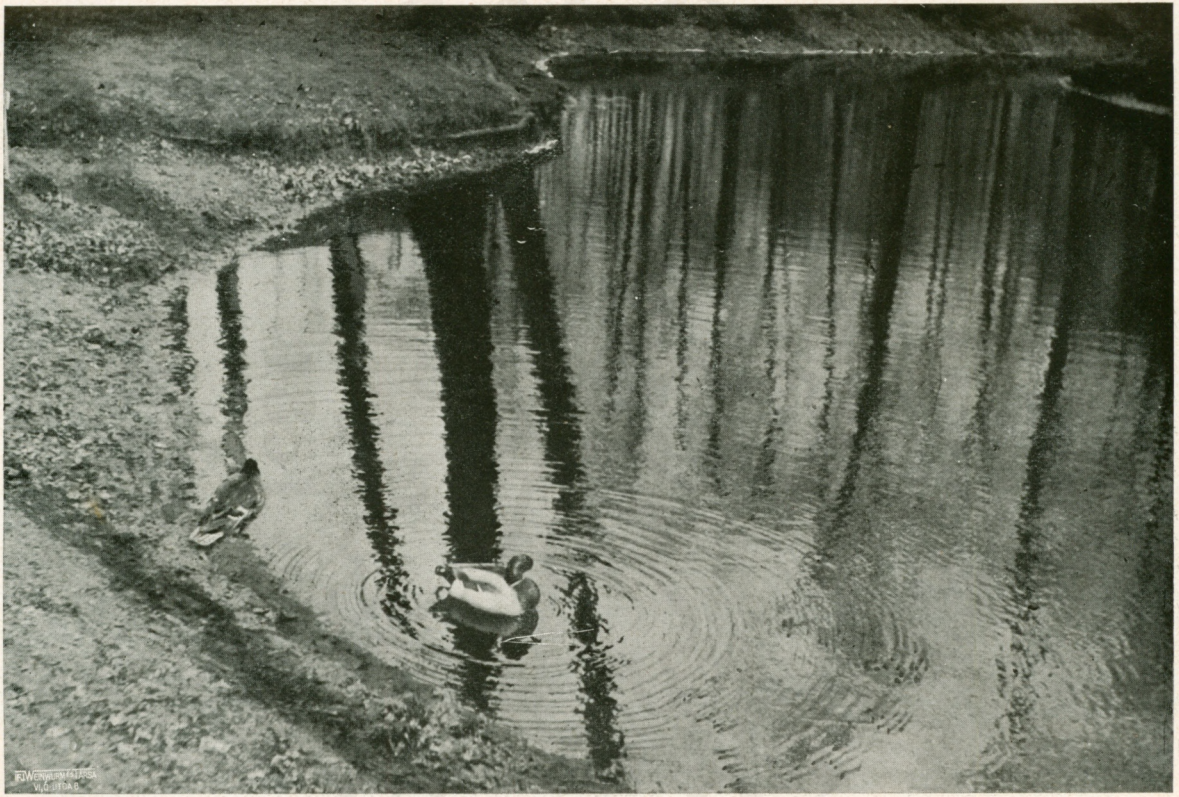

Másik meg félrevonult valakivel.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Jó lenne megfürödni benne.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Hát ilyen az öreg halászat.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...de egyenesen öregháló.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

irigyen veszekszik. Mert a katonák nem bírják elviselni a jószerencsét. A magukét sem, hát még a másét!

Civódásuk helyén elvásik a fegyelem, kilyukad a háló. Nagyobb kár azonban nincsen belőle, a szakadást kitoldja a többi tüsténT. Fogjon, aki foghat, szálljon, aki száll: marad hálónak még mindig elég! Hiszen egyre szűkebb, egyre laposabb a félkör.

Térdig vízben ott áll szemközt a gémek rajvonala, ferdén nekidűl a folyónak valamennyi, mintha megkeveredett laptárosok vízbe húznák be partról a hálót. Holott persze szó sincsen efféle őrültségről. A gémek lezárták a kört, csőrük szigonyával ugyan vagdalkoznak, állják az őrséget, vissza a katonáknak zavarják a nyilaló halat. Azok ismét nekik.

Hanem ilyenkor már bomlik a rend, parton a háló. Erre a hírre megjönnek a varjak is szép és tisztes szürke dolmányokban, csokorra kötött fekete nyakkendőben. Úgy lépkednek a parton, szürkében, feketében, zsinórosan, mint templomba szoktak az egykori nemzetes urak. Holott ők cigánykodni jöttek, koldulni, lopni, átkozódni, minden módokon komiszkodni. Az ünnepi öltözetnek becsületet ugyan nem szereznek. Hát a sirályok tán igen? Mert ők szintén beállítottak hárman. De még a varjaknál is csunyábbakat kiabálnak.

Repülnek a gémek dolgukvégezetten, méltatlankodva egy-egy gorombát visszaszólnak. Szállnak a katonák is, ficánkoló ezüstöket visznek, minden darabjáért öten veszekesznek. Hát még az akkorákért, melyeket el sem lehet vinni, de ott a helyszínén kéne feldarabolni! Szemérem, emberség? Még a józan eszük is elhagyta őket! Ha valaki hamarjában a közelükbe juthat, könnyen ehetik az ebédre halat, kergesse el őket! Oldalt fekszik a nagy hal, vérétől piros a víz, csak ki kell emelni belőle.

A pásztorgyerekek figyelik is a fekete madarak viszálykodását és néha az ő bográcsukban fől meg a bajtkeverő nagy szerencse. Néha megint egyéb módon vész el. Véres halakat usztat alá a Duna veszendőbe, kárba. Egyik-másik még vergölődik. Legtöbbjük persze majd elpusztul, de amelyiken nem ütött túlságosat a szigony, az talán megél. Kivált, ha compóval hamarosan találkozhatik és így orvosi kezelésben idején részesül.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A halászok ugyanis váltig bizonygatják, hogy ő a sebesült halak doktora. A compó. Nem valami híres hal amúgy, azt a nagy tudományát ugyan ki nem nézné belőle emberfia, bár a kövér husát sokan szeretik. A pikkelye nyálkás igen és éppen ebben a csunya nyálkában van a gyógyító erő. A compó csak odatörleszkedik a beteghez és a sebet nyálkájával alaposan, rendesen bekeni. Ennyiből áll az összes kezelés, hanem a compó kenőcse igen hasznos a sebre és a halak meggyógyulnak tőle. Legalább a halászok így tudják.

De akár meggyógyul a beteg, akár meghal, a károkatonák számára mindenképpen elveszett. Mihelyt pedig egyszer elveszett, a civódó katonák azonnal összebékülnek megint. Abban a szent pillanatban. Az a fő, hogy a komáé sem lett a zsákmány. Mert rosz az éhség is, igaz, azonban sokkalta rosszabb még a mások jóllakása. Amint ennek veszedelme elmúlt, lehiggadnak a szenvedélyek, visszatér a józan ész, a fegyelem helyreáll. Haragtartás nincsen. Tökéletes egyetértésben gyülekeznek a káró katonái újabb közös halászutakra.

Néha több tanyahúzást is végeznek így napjában. Hogy mégis hányat hát? Az legelsősorban a húzások eredményétől függ. Ha mindjárt az elsőn jóllakott a bokor többsége, akkor az öreghálót kivetni egyelőre nem is lehet, mivel nem futná a hossza. Ez esetben majd csak egyszer vetik ki még aznap: estefelé. Akkorára ugyanis feltétlenül megéheznek megint, tehát két tanyavetésükkel legalább számolni kell. De inkább többel. Olyan nehéz időket élünk mostanában, hogy naphosszat húzhatják, vonhatják azt a hálót, akkor is sovány az eredmény. Hiába, — kevés a Dunában a hal.

Most mégis szünetel a munka, minthogy harangozzák a delet éppen. Már pedig délidőben nem jó tanyát vetni. Törzsökös halásznép a katonáké, ezt az ősi regulát csakúgy tudják ők is, akár az emberi halászok. Ilyenkor tehát inkább valamely zátonyon delelnek. Ott szárad az öregháló, ott feketedik az egész töméntelen halászbokor. Vadrécék szintén táboroznak közöttük, azokat le kell ütni a számból, de még így is maradnak vagy nyolcvanan.

Ez napi harmadfél mázsa hal. Legalább a csónakosok azt mondják, hogy napjában legkevesebb három kiló kell nekik fejenként. Ők meg örülnének, ha hónaponként foghatna

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

bár ennyit a bokruk. Pláne most a halászati tilalom idején, amikor még csak kivetniök sem szabad a hálót. Mogorva elismeréssel szemlélik hát az ellenséges fekete hadat, amely mindenféle tilalom alól mentes. Könnyű nekik, a büdösöknek!

No, büdösnek csakugyan büdösek, ezt magam is tudom. De annyira büdösek, hogy ritkaság az a vizsla, amely biztosan hozná el a lelövött katonát. Legtöbbje ha hozzányul is, rögtön elereszti és olyan képet vág, mintha tüstént ott a vízben kavarodnék föl a gyomra. És inkább süketnek téteti magát a legszófogadóbb is, de vissza nem fordul érte, hasztalan a lárma, fenyegetés, parancs: konok és utálkozós pofával úszik ki a partra. Azt a halszagú, áporodott feketeséget vigye a víz, ahova akarja, hanem ő bizony nem viszi!

A vizsla, ámbár a rothadó halfejeken tilalom ellenére is szívesen meghentereg s orcáját élvezettel törülgeti ahhoz a csúnyasághoz, a katonák illatáról mégis ilyen szigorúan vélekedik. Holott neki aztán semmi ellentétes érdeke nincsen velük, tehát nyilván elfogulatlan. Szóval a büdösség dolgában igazat mondanak a csónakosok. Más kérdés megint, hogy a katonáknak olyan igen könnyű-é a sora? Elvégre ők szintén halászattal foglalkoznak. Már pedig rémségesen megfogyott a hal.

De hiszen az a hiba éppen, hogy ők élik fel azt a keveset, ami még maradt! Meg ne sajnáljuk őket ideát is, elég baj, hogy odaát hatóságilag vannak felkarolva! Mert kiveszendő ritkaságok, úgy mondják, azért. Falujukat védi a cseh törvény, magukat sérthetetlennek nyilvánítja: sokasodjanak és szaporodjanak. A falujuk ugyanis odaát van a csallóközi parton, — csehek hatalmában, miként most az összes többi falvak is odaát. Hanem azokat a többieket nem védi semmi. Fogy a hal, fogy a magyarság, ellenben a károkatonák szaporodnak. Mintha nem lett volna belőlük a régi jó világban is mindig elegendő! Ej, csak arra való ez az új kitalálás, hogy a mieinket hadd egye még jobban a méreg! Már tessék meghinni, hogy így van! Amióta világ a világ, cseh halász járt-e valaha a Dunán? No, úgy-e? De többet mondok: cseh halász itt egyáltalán nem is lehetséges! Jaj, tudnak ám azok odaát mindent! A magyarok meg akár idevalósiak, akár túlra, csak károsodjanak.

Efféle keserű gyanakodásokkal háborognak a csónakosok.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Hanem mindebből csupán az az egy bizonyos, hogy a katonák valóban elégedetteknek látszanak. Szaporán beszélgetnek, jóllehet máskülönben hallgatag természetűek. Most azonban fennen zsinatolnak azon az ő furcsa nyelvükön, amely talán leginkább még a vadludakéhoz hasonlít, de olykor a tőkésekéhez szintén, bár azért másmilyen ám mégis, — egyszóval kárókatonául beszélgetnek, no!

Ki kellene őket hallgatni. Gyéren adódik erre ilyen nagyszerű alkalom. Most pedig jóformán időbe sem kerül, mivel a katonák amúgy is útba esnek. A csónakot régóta nem láthatják: fordul a dunaág, bigecs takarja. Az ő táboruk meg túlnan zsibong, fent a bigecs orra körül. Ezért tehát lent, a bigecs farkán köt ki a ladik, — burrog az eleje, nehogy megneszeljék! A vadász aztán gyalogosan felcsúszhatik a bigecs orrára, bokorban megbújhat, onnan mindent kileshet.

Csak a gémek észre ne vegyék! Mert az egész társaságban a gémek a legszemfülesebbek. Strázsát állnak nemcsak a zátonyon, de a partokon is köröskörül. Azonban a récékre szintén ügyelni kell. Belőlük bigecs szegélyén, bokor alján, hol itt, hol ott lapul egy-egy szerelmes párocska s hápogva ha felkél, könnyen szétugraszthatja a nyugodalmat. A varjak is örökkön szállonganak, de ők már kevésbbé veszedelmesek. Az ő szavukra nem igen szokás adni, hiszen mindig csak kárognak.

Elég az hozzá, hogy e cserkészet nem könnyű mesterség és néhány hét mulva megpróbálni sem lehetne. Árnyékban kell csúszni, iszapban, sűrűben s pár tucat korai szunyog itt most is jelentkezik már. Hanem ezeket agyoncsapja az ember és kész. Nehány hét mulva bezzeg felhőben száll majd a szunyog, — ahány fűszál, ahány levelecske, annyi éhes cigánybanda leskel az alján, rántja meg a vonót, veti magát a szegény vendégre! És ezek a muzsikusok még a legirgalmasabbja! A legtöbb hangtalanul vág, akár a sólyom, akár a haragos méhe: vág és csíp is már és a szem sarkában megragad. Vagy az orr kürtőjébe húzódik a légzés huzatával.

Egyelőre azonban nincs szükség ilyen tüsszögő, lármás hadakozásra, célhoz ér a vadász szerencsésen és tudják-e, mit lát meg legelsőbb? Ne is találgassák, mert úgyis hiába: két fekete gólyát! Ez aztán a meglepetés! Gyönyörűek. Feketék

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

egészen, de olyannyira feketék, hogy szinte acélos a tolluk ragyogása. Zöldes. Csak éppen a hosszú orruk piros, meg a még hosszabb lábuk. De az olyan piros, akár a vér. Kissé távolosabban álldogálnak a többi madártól, mint afféle idegenek, akik nem ismernek senkit és barátkozni sem igen akarnak. Már a dédöregapjuk sem vetődött soha a szigetközi Dunára.

Őket is vajjon mi szél hozhatta erre? Aligha jó szél. Tanyátlan férfiak, hallgatag cimborák s meglátszik rajtuk a piroson, feketén, hogy nem mai legények. Megözvegyültek valahol, egyébként ilyenkor nem vehetnék nyakukba a világot. De így? Valamiképpen csak nekik is el kell mulatniok ezt a céltalan tavaszt. Hát utaznak. Álldogálnak, töprenkednek, szép piros csizmájukat szomorúan nézegetik. Mit is ér az csakugyan, ha nincs kinek ablaka alatt megjártatni?

Egy ideig hiszen elszánakozik rajtuk a vadász, azonban bármennyire gyönyörű madarak és bármekkora ritkaságok, mozdulatlan búsulásukat nem nézheti estig. Annál mégis érdekesebb a rút katonáknak tevése-vevése. Amiért zátonyon szárad az eleven öregháló, nem szabad mindjárt azt gondolni, hogy most már a katonák a napot lopják valamennyien! A jóllakottak, azok igen. Azok sütkéreznek és emésztenek és a világ rendjével elégedettek nagyon.

Azonban az éhségbe nem lehet ám olyan könnyen belenyugodni, mint a teli gyomorba. Az éhesek ennélfogva halásznak. Ha nem az öreghálóval, úgy más módokon. Olyik a maga szakállára egyedül, némelyek megint piszlicsár hálóval, kisebb bokorban. Egyik a folyam közepén bukdácsol, másik meg összefog ötöd-hatodmagával s ezek aztán valamely öblöcskét elrekesztenek, abban lubickolnak, dolgoznak.

De pihenő sorral is mozgalmas a fekete sereg tábora. A katonák tollászkodnak és tereferélnek. Fegyverzetüket tisztogatják. Felágaskodnak, kinyujtózkodnak, szárnyukkal szaporán legyezik ázott köntösüket, ekként szárogatják. Néha azonban nem is a parton legyeznek így, hanem a rohanó vizen : szinte lábujjhegyre ágaskodnak rajta, vitetik magukat lefelé, farkukat a Duna hátának feszítik, csőrüket eltátják, — szárítkoznak-e, vagy talán hűtőzködnek? Én nem tudom. Eme sötét buvároknak mintha melegük lenne mindig. Másrészt a száraz ruhát is igen szeretik. Mentül többet tartózkodnak a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

folyam mélyén, utána antul inkább kívánják a száraz váltást. Ellenben máskor meg ki sem akarnak bújni a vízből. Úgy sodortatják magukat az árral, hogy pusztán a fejük áll ki belőle s miként a tengeralattjáró naszád periszkópja tekintget szerteszét.

Ilyenkor sziszegő kígyónak nézhetné őket az ember. Amikor repülnek, olyankor rendes és tökéletes madarak. Ha zátonyon állanak, akkor már semmi más madarához a világnak nem hasonlítanak, egyedül a fehérhasú pingvinekhez. Ha viszont valami csökön gubbasztanak, tuskón, vagy vízhordta faágon, hát akkor még furcsább az eset. Akkor a káró katonái se nem madarak, se nem sárkányok, hanem palackok. Vékonynyakú, hasas palackok, olyasfélék, aminőben a chiantit tartják az olaszok. Alul két terpedt lába van ennek a chiantinak, két fekete denevérszárny. Felül pedig hosszúcsőrű dugója.

Hát csuf jószágok ők, nem lehet tagadni. De van mit elnézni rajtuk. Futárok jönnek, mennek, — repülnek a folyam felett, hogy csaknem a vizet veri szárnyuk. Egy-egy őrjárat is felkerekedik, másik bevonul. Szemlátomást törekszenek ők a katonás viselkedésre és ami a vizi szolgálatot illeti, nincsen is az övékénél különb fegyelem. Maguk azonban a légi szolgálatot mintha többre tartanák a vizinél s abban is éppen a vadludak rendje lenne a mustrájuk. Holott meg kell mondani őszintén, hogy a levegőben bizony csak olyanok ők a vadludakhoz képest, mint gyakorlótéren a tűzoltók meg a sorkatonaság. Iparkodnak is, sorakoznak is, lépést is tartanának, a sisakjuk pláne százszor harciasabb — de azért csak tűzoltók mégis, hiába! Kár ez a vetélkedés.

Kár, kár. A varjak hajtogatják egyre, noha nekik igazán nincs mit csúfolodniok. Ejnye, mit veszkődnek a varjak azon a kis zátonyon? Tán nem is csufolódnak ők, inkább haragszanak. Ugyan mi bajuk lehet?

Hüh, — sas ül a kavicson! Sas. Vagyis áll. Úgy áll a két gatyás lábán, mint két hatalmas, vastag oszlopon, kissé szét is veti őket. Sötét a gatyája és a bokáját veri. Pusztán a gatyaviseletéről is meg lehet tehát ismerni, hogy ez a sas itten: parlagi sas. A réti sasnak ugyanis rövid a gatyája, térdig érő. A szirti sasé pedig olyan világos színű, hogy csaknem fehér.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ekkora nagyfajtájú sas meg nincsen több, csupán ez a három. Legalább mifelénk nincsen.

Úgy bizony, fiatal parlagi sas ez. Hogy miért éppen fiatal? Hát először is, mert az öregnek ilyenkor fészkénél a helye, már pedig e vidéken sas nem költ. Tudnivaló továbbá, hogy az alsórendű nép bár egész ifjan is összepárosodhatik, de az efféle nagy családokban más a törvény. Harmadik évének betöltése előtt nem gondolhat házasságra, aki fejedelmi sarj. Addig ráér hát világot próbálni a bujdosó királyfi. Ez egy.

A kettő pedig az, hogy más öltözet illendő az öreghez, megint más a fiatalhoz. Királyi családokban is megvan ez a szokás. Ilyen rozsdasárga színt, teszem, csakis fiatalok hordanak, az öregek sötétbarnában járnak. Azonfelül az öregeknek a farka is cifrább : a töve ugyan fehér szintén, de kiljebb szürkésbarna keresztcsikokat viselnek rajta, egyre szélesbülő sávokat. A fiataloknak ilyesmi nem dukál, minthogy ráérnek még a cifrálkodással, várjanak sorukra. A farkuk vége ennélfogva csak egyszínű barnás. Kinek-kinek rangja, állapota így az öltözékén meglátszik.

De akár öreg, akár fiatal, a vérük ugyanaz a büszke nagyúri vér, mint az ősöké is mind. Ó, nagy és szent emlékezések élnek a vérben, tanulságok és tudományok. Innen van bizonnyal, hogy bármit tegyen is az ifjú sas, szépen van az téve. Tekintete merész, nézése kemény, magaviselete magyarnak tetsző. Felséges a keringése, szárnyalása, vitézlő fejének gőgös mozdulása és faágon trónolása is királyhoz méltó. A magasságokból szabad-e hát leszállnia a sárba, a földre?

Lám, ez a királyurfi itten aláereszkedett. Vizet inni talán? Zsákmányát megenni? De ha már leszállt is, csak ne járna gyalog! Tollas, selymes két oszlopán esetlenül düllöng, tántorog, gyámoltalankodik és szárnyával ha olykor egyensúlyát meg nem segítené, szégyenszemre tán fel is borulna. Jaj, a rangnak is megvan a maga csínja, binja, követelése! Aki korpa közé keveredik, azt megeszik a disznók s a gyalogos sasmadarat egyre szidják, kerülgetik, támadják a varjak. Vajjon mit akarnak tőle? Alamizsnát? Zsákmányától gusztusát elvenni, hogy nekik maradjon?

Aligha. Ugyanis látnivaló, hogy nem eszik a sas. Nem is őriz semmit. Horgas csőrét olykor a varjak felé tátja, máskor

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

meg inkább kitérne előlük s oldalt billen ügyetlenül. Sokáig tűri így a szemtelenkedést, de végre is megúnja. Baktatva szökdécsel végig a kavicson, szárnyának vitorláját bontogatja közben, nagysokára üggyel-bajjal ki is terjesztheti. Egyszeriben úr megint. Repül. Övé a világ.

A varjak azonban szemmeltartják és óvakodva kísérgetik. Repül a sas. Elérték tehát, amit akartak. Mert amíg zátonyon gubbaszt, addig nem foghat semmit. Ellenben ha az égben uszkál, majd csak levág előbb-utóbb valamit. Miből áll az neki? Azután az ilyen uraság kényes, a lármát nem állja, a tolakodást nem szenvedheti, — inkább otthagyja felében az ételt. A varjak tudják ezt jól. Hát majd cigánykodnak akkor megint, szemtelenkednek, zajonganak.

Egyelőre pedig figyelik a sas büszke útját. Az a fő, hogy ésszel éljen az ember.

Mi ellenben csak evezzünk most frissen, gyerünk a kunyhóba fel. Fejünk fölött dörög már az ég. Továbbá valamicskét még aludni is kéne. Nemsokára lefelé indulhatunk megint.

A kőhíd.

Szakadékos itten a part. A magasles annyira kint áll a szélében, hogy nagy vízzel lábát mossa az ár. Fundamentumát elhordta, legközelébb a lest viszi mindenestől. Ha nincsen előtte nád, már rég elvitte volna.

A folyó nem valami széles, mindössze olyan száz lépés körül lehet. Amúgy bolond egy folyó, hol lefelé folyik, hol felfelé. Most például semerre sem folyik, mert éppen megállt. Holott nem is olyan régen még ő volt az öreg Duna és idős emberek mesélgetik, hogy rajta jártak a nagy gőzösök mind. Ám ez a hatalma végképpen megszünt.

Jórészt maguk a vizek hibásak benne. Az ő örökös állhatatlanságuk. Hogy békében meglenni soha nem bírnak, mindig mesterkednek valamiben, mindig mást akarnak. Egyre újat.

Amíg csak a partot igazgatják, addig hagyján. A part türelmes. Ide teszik : jó, oda teszik : ott is jó neki. Ellenben a vizek úgy belezavarodnak olykor a különböző elgondolásokba, hogy utóbb tulajdon ősi ágyukat is elrontják. Már pedig a vízzel nem tréfálhat büntetlenül senki. Még maga a víz sem.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Máról holnapra nem megy a munkájuk, mert szeszélyesek a vizek szörnyen. Amit egy nap elvégeznek, másnap összedulják. De erejük van bőven, idejük fölösen, így hát annyira-annyira, ide homok, oda kavics, itt egy új zátony, ott megint egy bigecs — és készen a baj. Beáll az apadás és a nagyhatú folyó azon veszi magát észre, hogy nincsen vize. Megszeppenik ekkor, lecsendesül bezzeg azonnal. De hiába az már, a vizek elkerülik, útjukat másfelé veszik. Addig okoskodott a folyó, addig rendezkedett, mígnem elsáncolta maga elől az eleven életet. Meghalt.

Ne gondoljuk azonban, hogy most majd ki is szárad menten, — vize lefolyik, újat nem kaphat és egyéb sem marad belőle, csak a fehér csontváz. Más az üres meder s megint más a holt ág: édes gyermeke ő az öreg Dunának. Bajában tehát hóna alá nyúl neki az öreg.

Azon kezdi, hogy széles hátával nekifeszül a meder alsó kapujának és keményen tartja. Amíg majd új vizet nem adhat belé, addig legalább a régit nem hagyja egészen lefolyni. Újat csak áradással nyomhat fel az öreg és ilyenkor a holt ág visszafelé folyik. Ez is valami. Ha ellenben tovább dagad a folyam, előbb-utóbb úgyis átömlik a felső kapu lezáró töltésén. Ekkor a holt ág majd újra megéled és ameddig az árvízből tart, úgy tesz, mintha soha sem is lett volna semmi sorvadása. Töri a partot szilajon s a kitépett fákat ugyan táncoltatja. De utána ismét nem tudja, hogy most aztán tül-e, vagy hozzád? Hát ácsorog inkább.

Az idő azonban nem áll meg. Múlnak az esztendők tizével, huszával és ellenük mit tehet akár az öreg Duna is? Apránként az alsó kaput szintén beiszapolják. A holt víz pedig csak fekszik az ágyában mozdulatlanul és az örökös tespedésben elposványosodik. Fenekén kedvére turkálhat a szegény ember hala, a kárász és a compó. A széle csupa nád és káka és tocsogó. Rajta buborékok pattannak, szárcsák lubickolnak, vízirózsa nyílik, nádirigó éjjel-nappal karicsol és nagy az élet mindig. Csak éppen ő maga nem vehet részt benne.

Így szoktak keletkezni a holt ágak. Hanem a gyéresi ággal más az eset. Korlátlan hatalom volt ő, hátán a teli vashajókat pehelyként hordozta, jókedvében sziklát morzsolgatott kaviccsá, haragjában áldást átokká ronthatott: az ilyen rettenetes nagy erő útját nem lehet csak úgy egyszerűen elállani.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Hogy az öreg Duna királyi folyását lezárják, ilyen felségsértésre nem is gondolhattak kezdetben a vizek! Tudja a mindenttudó Úristen, miben főhetett a nyughatatlan fejük!

Kavicsot kupacokba kezdtek rakni, homokot padokba mosni, iszapot ársodorta fatörzsek köré. Hogy miért? Valamit azért tán tervelhettek ők a sok fínom anyagokkal. Talán, hogy aztán majd elviszik mindet megint máshová. Talán a gőzösök dohogását unták meg s abban fáradoztak, hogy a kerekét megakasszák.

No, a gőzösöknek egy szép napon be is kellett szüntetniök erre csakugyan a közlekedést. Ez volt-e a vizek akarata, más-e? Azonban az emberek beavatkozásával nyilván nem számoltak. Jóllehet a népek akkor már lakni kezdték a Gyérest és untalan volt oda útjuk: télen és nyáron, szekéren és gyalog. De a Duna mindenképp közbeesett nekik. Nem ugyan az öreg Duna, — ebben a rangban már másik ág uralkodott. Hanem azért a gyéresi ágat sem hívták még senkinek. És hát valahogyan át kellett jutni rajta.

Nagy vízzel a ladikot oldották el, de kicsivel már a gázlót keresgették. És látták ám, hogy egyre sekélyebb a gázló, egyre sűrűbb a zátony. Kevesebb vizet kellett gázolniok évről-évre. Ennek pedig nem hogy megörvendtek volna, sőt inkább a fejükbe vették, hogy ők ezentúl majd száraz lábbal fognak átkelni a Dunán. Ugyanis az emberi nyughatatlanság a vizekéhez szerfelett hasonlatos.

Elhatározták tehát, hogy hidat vernek. Ha a régi erejében van még a gyéresi ág, ellene ilyet dehogy mertek volna! Azonban a vizek már megkezdték itt a munkát, a hídnak alapját baj nélkül lerakták, az emberek hát vérszemet kaptak ezen, gondoltak egyet és megépítették a Kőhidat. Úgy felefele formán: részben a zátonyokra, részint a vizekre.

Ez a Kőhíd töltés voltaképpen. Sziklagát. Magasabb a szokásos töltéseknél, amelyekkel a mérnöki tudomány a Duna egyik-másik sarkát hátrakötni szeretné. Szélesebb is jóval, hogy a szénásszekerek nyugodtan áthaladhassanak rajta. Az oldalán betonlapok és a teteje szintén síma beton. Ezek a különbségek valóban megvannak. Hanem a folyó szempontjából mégis úgy áll a dolog, hogy ime: kőgátat feszítettek szemközt a Duna felséges vizének! Hallott már valaki ilyet?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...egyre sekélyebb a gázló, egyre sűrűbb a zátony.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ez a Kőhíd töltés voltaképpen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

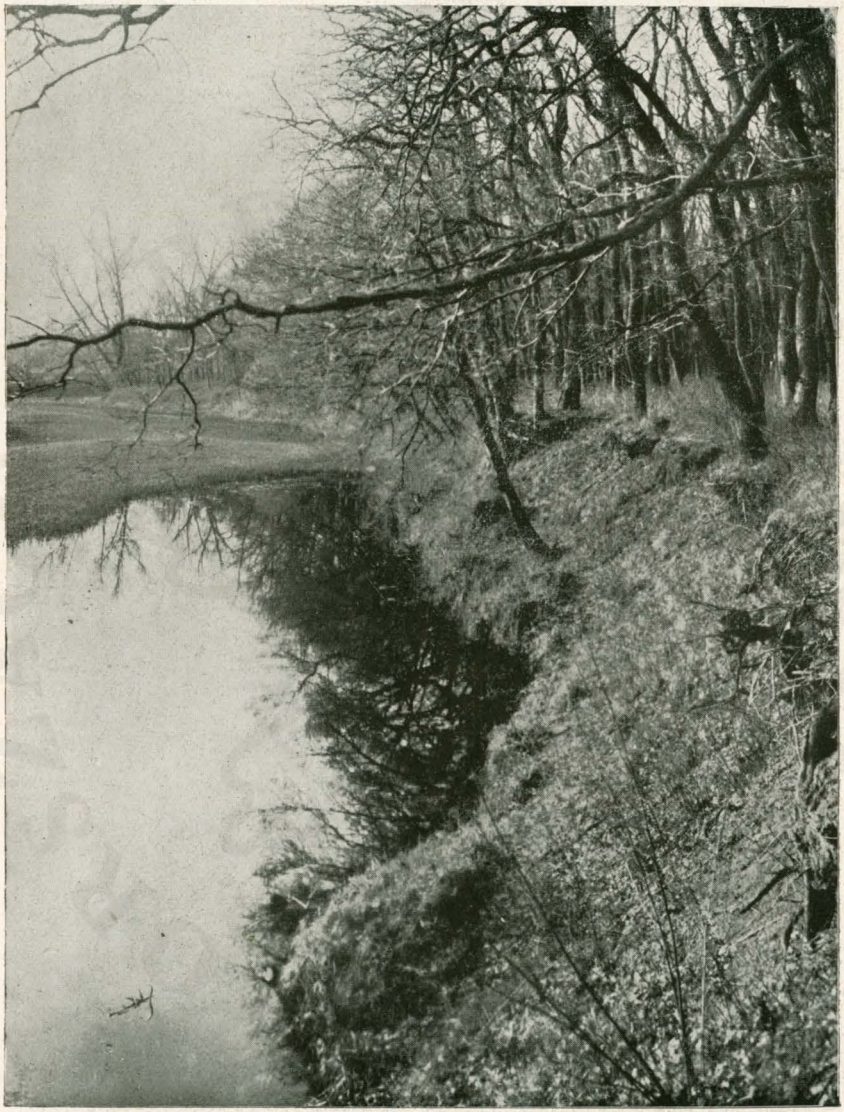

...mígnem elsáncolta maga elől az eleven életet.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Rajta...vízirózsa nyílik...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

De a világ nem dűlt össze belé. Ohó, sok erőszakot elbír a világ! Aki pedig uraságában oly igen nagyon lecsökkent, az szokja meg csak mielőbb, hogy ezentúl majd csendesebben kell beszélnie.

Immár szelídek is a gyéresi vizek. Halkan jönnek, ami fövenyt hoztak, azt a híd előtt szépen lerakják, maguk meg csicseregve bújnak át a Kőhíd sziklái közt s mennek a dolguk után. Aki megszomjazik, a földre borul s belőlük ihatik. Így van ez mindaddig, amíg alacsony a Duna.

Egyszer-egyszer azonban csak megáradhat abban is a keserűség! A vizek ettől rögtön megtorlódnak, hídnak sorompója előtt morognak és zavarognak, tettekre biztatják egymást és nyomják haragosan a karhatalmat. De a Kőhíd nem enged. Hejnye, a keserves teremtésit! Tanakodásukból lázadás lesz, zúgásukból égzengés: bömbölve zuhog át a sziklagáton, tajtékzik, tombol, betonlapot szaggat és kősziklát görget a leigázott gyéresi ág. Jézus irgalmazz ilyenkor a hídnak nekimenni!

Hanem azután megszáll a Duna s ami kár a Kőhídban esett, az emberek kifoldják. A vizek pedig megint bujkálnak és csicseregnek, mert jól tudják, hogy ebben van a gyéresi ág életének a titka. Nem a zuhatag rövid harsogása, de éppen ez a mindennapos kis csicsergés teszi, hogy hiába felette sziklagát, a gyéresi ág mégsem halhat meg egészen. Az imént is, hogy a vadász falevelet dobott a Kőhídról belé, hát lassacskán, lassacskán bár, de folyott. Élt. Már itt fent a lesnél hasztalan veti az új próbát, nem mozdul. Az a csepp víz, amely most belecsergedezik, eloszlik idáig. Mindegy. A gyéresi ág nem halt még el egészen.

Diadal ez, no! Öröm. A vadász élvezgeti, jó darabig mást sem tesz. Vígasztalódik. Azután nagyot sóhajt, mert valahogyan majd csak lesz. És nekiáll, hogy megszemlélje mégis szemközt a Gyérest. Ahol a nagy baknak jönnie kell.

Hát magas a part ott is s a tövében szintén van valami zátonyféle, — földszintje az emeletes szigetnek. Csupa térdigérő fűzbokor nő azon, sűrű, akár a valóságos kefe. Azonban drótkefe, annyira kemény. Az itatóra járó marha lerágja mindig a vesszejét, attól van ez a kefesége.

Hanem az emeleten terebélyes galagonyának könyökölnek ki a vízre s mellettük az ablakokon imitt-amott belátni. Legelő

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

van belül, bokros-ligetes pusztaság. A partja meg hát olyan, amilyen és itt sincs más teendő, mint kivárni a végét. Hogy ugyan mi mutatkozik majd rajta?

Egyelőre nem igen mutatkozik semmi. Jó álmosítóan süt a Nap, altató muzsikát kolompol a messze gulya és a fehér agyagfalban még a partifecskék barlangocskái is kerekre tátott szájjal ásítoznak. Körülöttük csend és semmi mozgás. Még nem érett meg számukra az idő.

Nyáron ugyanis a lyukas falban akkora élet szokott nyüzsögni és olyan szorgalom, hogy arra büszke lehetne bármelyik kaptár. Most üres a méhes. Olyik tulajdonos a maga házatáját, no jól van, megtekinti, de többet még nem gondol bele. Igaza is van. Ha csakugyan megjön az árvíz, legalább nem károsodik.

Jaj, nem könnyű sor ez sem, a partifecskék sora! Egymás mellett s egymás hegyén-hátán zsúfolódnak a különbejáratú kis lakások, akár a városi nagy bérházakban. Melyiket válaszsza? Ha a legfelső emeletre hurcolkodik be, hát akkor vajjon elegendő biztonság lesz-e a fedél felette? Úgy eshetik, a róka kikaparja. Pásztorgyerek pedig hasrafekszik unalmában, kezében az ostor, nyelével a fészekbe belekotor, a kotló madárkát elevenen befalazza. De a tojásait mindenképpen összetöri.

Költözködjék tehát alsóbb emeletre? Sem csintalan kölyök, sem játékos kutya ott hozzá nem férhet, sem egyéb gonoszcsont. Ellenben felágaskodhatik a víz, fojtogató, nyirkos markával az ajtón bármikor benyúlhat. Hát most már hogyan legyen okos szegény feje?

Ilyesmiket fontolgat magában a vadász, továbbá azon töprenkedik, hogy miként került elébe ez a nyomorult vakarcs, ez a kis pocgém? Lám itt termett, mint a mesebeli törpe. Áll a folyó partján, zátony szélén, nézi mozdulatlanul a mozdulatlan vizet és úgy tesz, mint akinek nagy a bánata. Tán a saját maga tükörképén szomorkodik. Púpos kis törpe ő, ösztövér és golyvás. Álldog l és töprenkedve nézi a vizet. A vadász meg őt nézi. A folyó sem folyik s az idő szintén megállt.

Egyszer aztán mégis csak rá akarna gyujtani a vadász. A pocgém háttal van neki, a tükörből veszi-e észre ezt a kis mozdulását? De észrevette. Sarkonfordul tüstént, feltekint a lesre, egyik lábáról izgatottan a másikra áll, tanácstalanul egyhelyben tipródik. Már úgy van, hogy menten szárnyrakél.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

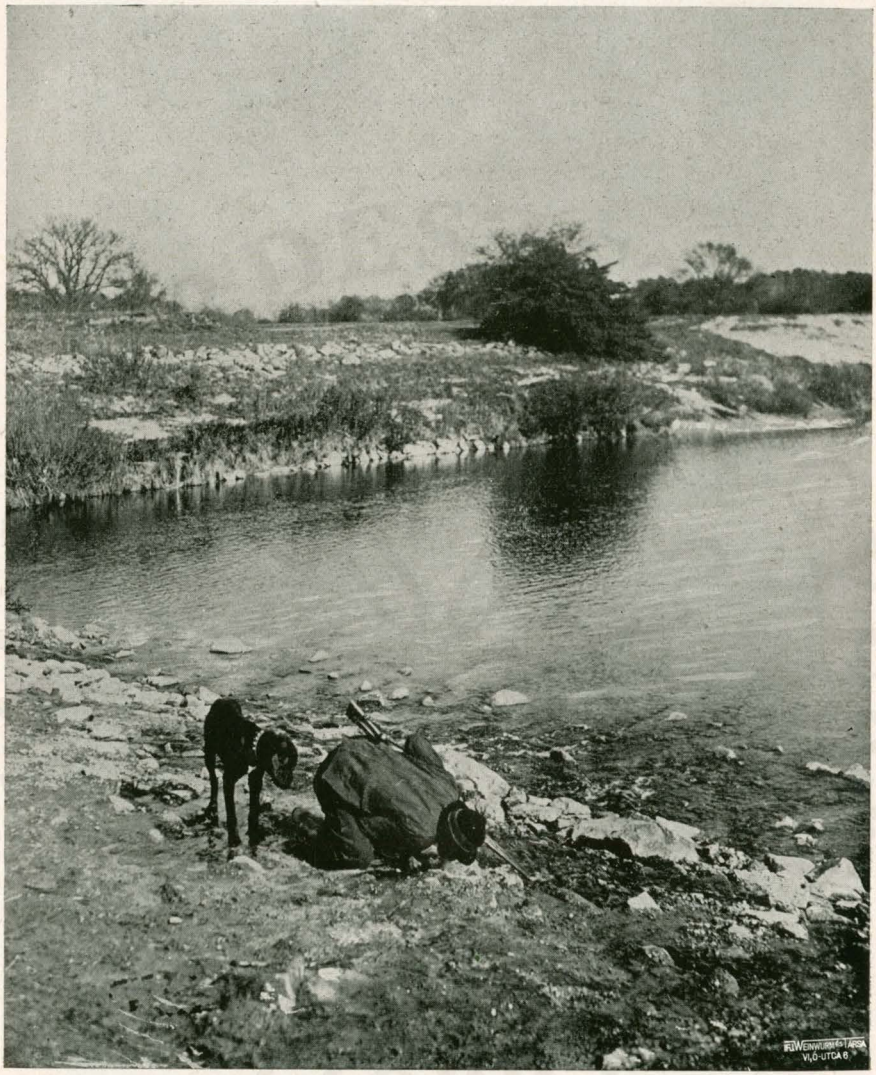

Aki megszomjazik, a földre leborul s belőlük ihatik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

. . . tajtékzik, tombol, betonlapot szaggat . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Azonban hirtelenül mást gondol, csőrét égnek vágja s azon az álltó helyében csak megmerevedik.

Kedves fortélya ez neki és sárga nádban, száraz sásban méternyiről is bajos őt felismerni, mikor így alakoskodik. Hanem most kint nyújtózkodik a csupasz semmiben, mögötte a kék víz, körötte a zöld nád, ő pedig iszaptalapzatán konokul és barnán állja a szobrot. Eleven sárga szemét a vadászról le nem veszi. Hm. Lássuk hát, melyikünk bírja tovább?

Azzal a vadász kényelmesen rágyújt. Teheti bátran, — ha a pocgém kimondta az egyet, akkor állja is a kettőt. A cigaretta ég, el is fogy, de a pocgém rendíthetetlen. Törődni azonban nem lehet már vele, mivel zörög a bokor a vadász mögött. Hátrafordul tehát, bár tudja jól, hogy hiába az iparkodás. Bármi zörögjön is ott, hacsak éppen a cserkészútra ki nem penderedik, meg úgy sem láthatja.

De kipenderül és éppen az útra. Bak. Nem áll nyugodalmasan, sőt nagyon is tevékenykedik, egy kis ezüstlevelű, sudár fát kaszabol. Ijfú legény, de hogy máris micsoda méreg szorult ebbe! Bal agancsszárán három ág, a jobbon kettő, hanem az agancs vékony. Gyöngy alig van rajta.

Mindez könnyen megállapítható, mivel tíz lépésnyire tombol a bakocska. Nézd csak, nézd! Cafatokra foszlik az ezüstnyár héjja, rongyos levele száll. Időnként a garázda legényke mintha megelégelné már ezt a csúnya munkát. De azután csak leüti a fejét megint és folytatja mégis. Sőt egyre jobban belevadul.

Mondják, hogy tisztításának idején kegyetlenül viszket az agancs, megkínzott gazdájának ezért kell fűhöz-fához odadörgölnie. Lehetséges. Hanem ez a felemás agancs tiszta már tökéletesen. És különben is : csak a vak nem látja, hogy egyébről van itt szó, mint vakaródzásról. Ej, hiszen ez nem csupán az agancsával üti azt a nyomorult fácskát, de az első lábával is kalapálja, a hátulsóval rúgja, szájával tépi! Noha mit véthetett neki a jámbor? Hogy véletlenül az útjában állt? Ez az a nagy felségsértés? És halálra gyötörte érte. Elevenen megnyúzta, tagjait sorra összetörte, — s lám, kevesli még a büntetését.

Emeli karabélyát a vadász, mert felháborító dolog az ilyesmi. Emeli karabélyát, hogy ő ezt a felemás hóhért most

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

mindjárt agyonlövi. Ha rossz az agancsa, ha nem: mindegy. E félékre itt nem lehet tekintettel lenni. Kivégzi, minthogy ekkora nagy gazság csak nem maradhat bosszulatlan. Kivégzi, — ne beszéljen senki semmit — kivégzi és punktum!

Csakhogy ekkorra hátat fordít néki a bak. Eddig egyre az oldalát mutogatta, — hol jobbról, hol balról, de mindig az oldalát. Most meg éppen a fenekét mutatja Hozzá még lesunyja a fejét is, akár a dusoló kecske. Így veri a nyárfa csonkját.

Ebbe a célba még sem való belelőni. Várni kell, majd fordul a bak megint. Azonban nemhogy fordulna, hanem váratlanul csak átugorja egyszer a nyárfa hulláját s ezzel az egyetlen ugrással már el is tűnt. A vadász lesi egy darabig, hogy tán majd visszatér. De nem tér. Megmenekült.

Hanem mondok én most maguknak egyet: jól is van ez így. Valami rémséges nagy bakot tud itt az erdős, akárhányszor látta, apróra megnézhette, mert pár lépésnyiről vigyázta. Hát nyolcas agancsa van neki, teljesen szabályos egy agancs, négy-négy hatalmas ág mindenik szárán, arasztosak. Úgy világítanak, mint karácsonyfán a gyertyák.

Erre a legendák bakjára les a vadász. Amíg meg nem lőtte, addig okosabb, ha igazságosztással nem foglalkozik. Hisz ilyen csodát ember nem is látott még a szigeteken, aminő gyönyörű ez a bak! Talán a Tündér Ilona idejéből maradhatott meg a fajtája.

Hogy a tartózkodása hol van? Eddig itt lakott ő ebben a sűrűségben. Lehetett vele találkozni eleget, ajaj! Hanem mostanában hogy merre járhat? Talán átköltözött túlra, a galagonyák közé, — hiába kérem, arról már nem tehet az ember! Ott túl igen szeretnek a bakok. Olyan nekik való tüskések vannak abban, hogy a kutya is jajgatva megy neki. Hát alighanem átköltözhetett ő is, minthogy újabban nem jelentkezik. Azelőtt? Ajaj . . . Már itt, vagy ott, de valahol meg kell neki lennie okvetlenül.

Ez bizony elég össze-vissza beszéd. Ellenben ami az agancsot illeti, abban igen határozott az erdősi szó. Az ilyen bakért pedig nem kár idő és vesződség. A vadász fel is tette magában keményen, hogy kerül, amibe kerül, de ő ezt a karácsonyfejű csodát kiüli. Cserkészni itt teljes képtelenség reá, maguk is láthatják. Nincsen más hátra, ki kell ülni a bakot.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Fürkészi is utána a vadász a Gyérest, messzelátón fürkészi. De semmi. Leteszi a messzelátót és Úristen, mit lát maga alatt a vízparton? Úgy-e, megfeledkeztek róla maguk is? Hát a pocgémet. Pedig ott áll ám az ebadta konok törpéje, csőre az égnek, ott áll még mindig a helyén. Ez már csak igazán több a soknál!

Üres töltényhüvely mindig van a vadász zsebében, fütyülni szokott rajta: patronyozni. Azt most előveszi, kicsit sajnálgatja, forgatja, de odahajítja mégis a gémhez. Jó volt a dobás, a faszobor elrúgja magát talapzatáról és csúf torokhangon ezt kiáltja: geeek-vek-vek-vek! Repül a víz felett lomha szárnyalással. Aztán egyszer csak megkavarodik és olyan billegést, táncolást művel, mint akit röptében meglőttek. Hosszú lábát is elnyújtja, perdül egy utolsót, partot ér: hát nincs ennek a tökéletlennek semmi baja! Tipródik ismét, hanem ott már hadd tipródjék. Csak ne üljön így az ember nyakán, sárga szemével ne figyelje sandán és szakadatlanul.

A jégmadárral e tekintetben nincsen semmi hiba, aki sikkantott most egy vékonyat és idetelepedett. Végzi csendben a maga dolgát, a máséhoz semmi köze, meg sem is zavarja. A dolga meg igen hasonló a vadászéhoz. Ül a folyó felett iszapos faágon és les. De nem karabéllyal, hanem szigonnyal s nem a partot tartja szemmel, hanem a vizet. Apró halacskák ugornak meg azon, lubickolva menekül a szélhajtó küszök serege. Vagyis a böklék. Errefelé így nevezik őket.

Átlátszó vizek felszínén s örökös riadozásban telik el az ő fürge kis életük. Duna fényes tükrét, akár a feltámadó szellő, úgy borzolja meg csapatos futásuk, mikor süllő támadása elől iramlanak. Mélyen jár és alulról vág a süllő, a küszök raja ilyenkor hát hajtja a szelet, fodrozza a folyam hátát, futó szélnek hamarságával bőrét ekként menti.

Most azonban éppen az ugrándozásuk mutatja meg, hogy ezúttal nem süllő, de balint az a farkas, amely ezüstnyájukba rontott. A folyó tetején portyázó «fenekeszeg». Jaj, nem is pendül az íjj, amelynek ő a hirtelenül ellőtt sötét nyílvesszője, nyílnak tolla barázdát von a tiszta nyugodalmon, — vasa ellen legjobb még, ha ki a levegőbe szökdösnek. A böklék legalább ezt tartják. Márpedig, ha valakinek, nekik az ilyesmiben elegendő tapasztalatuk lehet! És nem csupán süllő, meg

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

balint, de utánuk ólálkodnak a csuka is s a gémek mind, sirály és vízicickány, sügér és búbosvöcsök. Ki ellen így kell, ki ellen úgy, — csoda-é, ha a védekezésnek külön-külön fortélyait kitanulta ez az örökkön ijedező, ezüstpikkelyes had? A saját kárán. Mert a böklének az a sora a vízben, ami a nyúlé a szárazon. Mindenki meg akarja enni.

A jégmadár is nyilván reájuk leselkedik. Ha a gémnek szigony a csőre, néki az egész teste szigony. A nagy pillanatban aztán belevágja a Dunába, — akkora erővel lódítja el, hogy a folyó lapján éleset csattan a fejes és felfröccsen a víz. Maga perregve száll át másik faágra, csőrében ezüsthalacska ficánkol, apróka küsz. Elhibázta az ugrást, nincsen irgalom : a madár most lenyeli. Aztán megrázza a tollát és lesi tovább a vizet, lehorgadt fejjel, szinte szomorúan. Akár az a nyomorék cigány a Kőhídnál, aki hibás lévén, mi egyebet tehetne? Horgászik.

Mert púposformát mutat ültében a jégmadár is, csenevész, suta testecskéjén olyan idétlenül hatalmas a feje. Hosszú a csőre, kurta a farka, cérna a hangja és mindenestül sem nagyobb egy gyermekökölnél, — öltözetlenül ő is csak törpike lenne, semmi egyéb. És tudják-e, hogyan tisztelik mégis az alföldi népek? Vízi királynak. Ruha teszi az embert. Ennek a nagyfejű törpikének meg annyira pompázatos az öltözéke, hogy olyant hétköznapon tán nem is szabad felvenni. Legfeljebb a királynak.

Helyes. Hanem Komárom körül meg úgy hívják őt, hogy aranykácsa. Ki mondja meg, miért? A begye hisz valóban rőtarany neki, eddig rendben van. De kácsa? Egyetlen olyan porcikája sincsen, amely récére formázna. Márpedig ha valahol, hát Csallóközben untig elég vadrécét láthattak az emberek, jól megismerhették mindenik fajtáját. De akkor meg hogyan süthetik rá erre a szigonycsőrű, cérnahangú madárkára, hogy kácsa?

Lassan csak, lassan. Nem kácsa : aranykácsa. Vigyázzunk, mert alkalmasint abból a Tündérországból került ez a csodamadár, ahol a kastély sem téglából épül, de tiszta színaranyból és nem is a saját alapzatán áll, de kacsalábon forog. Jaj, minden másképpen van ám ott, mint egyéb országokban szokott. Hogyan lehetne éppen csak a kacsájuk olyan, aminő a közönséges kácsa? Egészen más az is. Ennek a mi madár-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

kánknak rőtarany a begye, piros a lába, tündérkék a feje és a háta is, a farka is mind merő tündérkék. Úgy tündöklik a Napon, akár az eleven gyönyörűség, — szárnyrakelt kösöntyűje Tündér Ilonának. Megúnta a hazavágyó búsulást és most a mesébe száll vissza egyenest. Aranykácsa. Lenn perreg a víz tükrén, zománcos, pirinyó motor.

A folyó felett pedig egy-egy apróréce suhan végig. Hüh, mint a sebes sólyom, vagy a fecskemadár! Hol fent az egekben, hol ismét alant, nyilal és csapódik és szinte a tudományát fitogtatja : no, lőjje le hát, aki legény! Ő bizony nem fél, útjából senkinek ki nem tér! Most persze tilos is fegyvert emelni rá. De ne higyjék ám, hogy csak azért mer ennyire hencegni. Nem, ősszel ugyanígy elbízza magát.

Valóság és mese határának hol van a mesgyéje? Itt a szigetek közt lehet az valahol. És ez a kis gácsér éppen a határon bújhatott ki a tojásból. Ha közel vág el a leshez, fején szikrázik a sok színes drágakő és olyan zölden csillámlik meg szárnyának a tükre, mint a rejtelem. Mint azok az egyszer volt, hol nem volt vizek, amelyeken hattyú képében tündérleányok úszkáltak. Nyomukban ezüstfodrot vetett kétoldalt a folyó és bárányfelhők legeltek a Holdnak udvarában. Szép habfehér sorban haladt a tizenkét büszke madár és a tizenharmadiknak aranykorona csillámlott homlokán. Ő volt a királynőjük, tizenkettő előtt a tizenharmadik, mind között a legszebb: Tündér Ilona.

Lent lakott a folyam mélyén gyémántpalotában, éjnek éjszakáján lányaival feljárt táncolni, mulatni. Fehér lába nyoma, ahova csak lépett, aranyporral telt meg s akinek jól esett, süvegjébe szedte, — szedhette, vihette. Mogyorósi réten máig áll egy vén fűz, vén fűznek tövébe abroszt terítettek éjjel a tündérek. Patyolat abroszon színezüst tálakat, színezüst tálakban drága ételt hagytak, minden virradóra gazdag lakodalmat, akárki fiának szíves vendéglátást.

Hát ilyen világ volt itt hajdanában! De még száz és ezer különbnél-különb csodák is történtek akkor.

Viselős rút béka egyszer csak megszólalt, tiszta magyar nyelven szólt rá a lányokra. Elszaladt a többi, egy ott maradt mégis, a viselős békát szépen megetette, útnak eresztette. Eltelett egy hónap. Hónap elteltével jön egy öreg koldús, az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

mondja a lánynak: segítettél multkor, gyere most komának. Kézenfogta a lányt, parthoz elvezette, hirtelen átkapta, bevitte a mélybe, Duna fenekére. Duna fenekében ezüstváros volt, ezüstvárosban aranypalota, benne a királyné gyémántnyoszolyában, mellette a kicsi fia szuszog a pólyában. Zúgtak a harangok, keresztelőt csaptak, komaasszony fáradságát szépen megköszönték, a kötőjét igazgyönggyel telemerték, Istennek ajánlták, hazaeresztették.

Hanem akkor még Tündérország volt errefelé. Vizek fenekében lenyúlott egészen az Operenciás tengerig, de maga Tündér Ilona itt lakott a Duna szigetei között, bárki megmondhatja, éppen ezen a szent helyen. A folyam túlsó partját meg úgy hívták akkor, hogy Aranykert. Jaj, csupa mosolygó alma termett ott a fákon, beszélő körte és zengő dió! Tündér Ilona táncolni járt oda leányzóival és az Aranykertben boldogan éltek, éldegéltek az emberek, amíg meg nem haltak.

Csakhogy az emberek nagy jódolgukban annyira megromlottak, hogy Tündér Ilona végül is megsokallta. Felkerekedett egyszer és a csillagokba költözött át egész udvarával. Az Aranykert is hova lett? Máról holnapra csak nem volt sehol. Elveszett. Csallóköz lett a helyén.

Sokat mesélgettek erről az öregek s a letűnt jó világ hírét firól-fira megőrizgették. De a nagyapák szaván az unokák nem okultak, magukat meg nem becsülték. És egyszer aztán Csallóköz is elveszett. Slovensko lett a helyén.

Örömest mesélnének unokáiknak most is a nagyapák, de hogyan mesélhessenek szegények, ha két darabra szakadt Tündérország és ők innen rekedtek az új határon, az unokák meg túl? Öreg Duna közepében megépült a láthatatlan sorompó, nehezebb átjutni rajta, mint kőgáton a csicsergő vizeknek. Hétfejű sárkányok őrzik és kétfarkú oroszlán. Hanem bárminként őrizzék, azért legalább átalnézni egymáshoz mégis lehet a Dunán.

Egyikünk innen áll, a másikunk túl, de akárhonnan nézze is az ember, mindig csak odaát látja az Aranykertet az átellenes parton. Benne Tündér Ilonát, az aranyalmát, meg a kacsalábon forgó tündérpalotát.

Ott van az Aranykert. Odaát.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Napáldozat.

A pálmafa ráncos kérgén a Szűzanya képe van üveg alatt s a Jézuskáé. Aki a töltésről a falunak lekanyarodik, előttük a kalapját megemeli. A pálmafa tűhegyes ujja komolyan mutat fel egyenest az égnek, alázatra intvén mindeneket, mint délországi temetőkben a ciprusok. Isten házának eleven tornya ő.

A Nap most ereszkedik éppen a pálmafa tetejére. Telente ott sötét madár szokott himbálódzni, alkonyatnak elébe károgatni, fekete szárnyát ültében is meg-megnyitogatni. Kikeletkor azonban fészkét melengeti még a károgó varjúmadár is, pálmafa sudarán megülhet a hanyatló mennyei fényesség. Szem még nem bírhatja el, noha sárgulni kezd már a verése. Pár perc még s ifjú májusra majd októbernek aranyszövésű fátyla borul, vénasszonyok nyarának rövid ragyogása.

Mert tavasszal a szelídségnek ez az aranyos ideje arasznyi csupán: addig tart, míg a Nap pálmafa csúcsáról botlófák üstökéig aláhalad. A madarak úgy énekelnek ilyenkor, mintha napközben jó ég tudja, mennyit mulasztottak volna, — mindenképpen ki akarják még pótolni sötétig. Az árnyékok pedig megnőnek közben.

Ez az az idő, amikor az őz is nekiindul esteli útjának. Egy éppen most lépked át a Dunán. Suta. No, ugyis messze van. Két gidája fontoskodva követi. Hja, túlságosan alacsony a víz, hasukig sem ér. Nem kell a gázlóhoz igazodniuk. Mehetnek galagonyázni, ahol éppen eszükbe jut.

Ez a három nem siet mindjárt az emeletre fel. Egyelőre a földszinten maradnak s a drótkefében csipegetnek. Figyelmesen hajlandoznak benne, akár az eprésző gyerek szokott a vágásban. Ahol zöld rügyet, új hajtást találnak, azt gondosan mind leszedegetik. Noha megvolt már itt a szüret, — a gulya nap, mint nap elintézi. De böngésznek utána az őzek délután és böngésznek a szarvasok éjjel. Hát hogy a csudába iperedhetnék fel ez a szerencsétlen füzes?

Fent a galagonyásban ugyancsak csörögnek a szarkák. Utóbb is vendég érkezik. Utóbb is a bak. Vagy tán a gulyából kódorgott erre valamelyik barom, azt jelentgetik? Csak itatóra ne hajtson most ide a pásztor! Ámbár túlságosan az őzféle, —

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

de hiszen ott van! Pirosodik. A bokrok mögött. Áll. Most mozdult! Ott a bak!

Megjött végre az öröm. Kapja messzelátóját a vadász, — azonban nem bak az a piros. Dehogy bak, még csak nem is őz. Fácánkakas, vinné el a kánya! Akkora egy kakas, hogy . . . Nagy. Facsonkon ül, borzonkodik, tollászkodik, virul a Napon. Az embert meg becsapja.

A messzelátó a kakason van, a vadász szeme a messzelátón: miként veheti hát észre, hogy most meg itt balról mozdult valami piros? Egészen közel, a zátonyon? A szeme sarkából mégis észrevette. Csak a pillantását kell odavetnie, hanem e szempillantás alatt ez a valami a zátonyról eltűnt. Nincs. Föld persze nem nyelhette el, de bent áll a part alatt. Felcsúszik-e a sűrűbe látatlanul, vagy kerül egyet a zátonyon előbb? Ez most a kérdés.

Rá feleletül az őz csak a feneke végét dugja elő. Hát nem bak. Ennyit ebből a szűkszavú válaszából is megérthet, aki tud hozzá. Akkora a közelség, hogy az őz köténye szabad szemmel világosan látható. Tehát suta. Áll, áll és nem mozdul. Hogy elől mit csinál, legel-e, vagy csupán mereng? Nem tudható. Csak a hátulja látszik. De suta.

Jó, jó, azonban nem addig van ám, hogy suta és pássz! Hátha bak is van vele? A jó bak ugyan magányosan jár ilyenkor, így a reménység kevés. Mert ha volna is vele, miféle bak lehet az? Nem a nyolcas.

Hanem azért az ilyet bizonyosra mégsem szabad venni. Ki tudja, egyszer-egyszer mi juthat az efféle vén bitang eszébe? Vagyis a suta csak ne lépjen meg úgy alattomban. Előbb hadd tisztázódjék a helyzet. Elsőbb lássuk a bakot!

Ekként döntött a vadász. Arca a karabélyon, mivel sok ideje itt a lövésre nem lesz, úgy lehet. A szíve dobog. A suta meg csak áll, feje a part felé, parton a sűrűség. Lent-e a bak a zátonyon, vagy odafönt-e a sűrűben? Voltaképpen mindegy. Ha a suta egyet is lép, nem csupán ő tűnt el örökre, de vele a láthatatlan bak szintén. Nyilvánvaló bár, hogy nem a nyolcas, mégis megpróbálja a szívet az ilyen várakozás. Legalább kifelé fordulna hát a suta! Nem ő! Se be, se ki. Csak áll.

Végre egy fakósárga gida megkönyörül a vadászon. Kisétál a vízhez, ott nagy nyugodalmasan szertetekintget. Mélyet

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

lélekzik a vadász s a karabély a les sarkába visszakerül. Mert családi körben aztán nincsen a vén bak, ilyet senki se beszéljen! Pláne, hogy a második gida is felzárkózik a testvére mellé. Kedves mamájuk hátulja immáron cseppet sem érdekes. Ábrándozhatik ő akár ítéletnapig.

Hát azért sem teszi! Mihelyt nem istenkedik néki az ember, azonnal megfordul önként és kiballag a fiaihoz. Nézegetnek, csipegetnek, igen-igen lassan elfelé tartanak. A másik három is ott böngészget még a túlsó parton. Felettük pedig magányos őz üget befelé a Gyéresre. De az igazmondó üveg jelenti, hogy szintén suta az is. Sebaj. Az a fő, hogy mozognak az őzek. Majd megjön a bak is. Ráérünk még.

Hanem a folyam felett már fácánok robajlanak át, a Gyéresben meg nyulak ülnek és baktatnak mindenfelé. Viselős nagyanyák és játékos süldőcskék. A hosszú fülüket egyazon szelíd bizalommal billegetik valamennyien, minthogy májusban a legkeserűbb vén nyúl is optimista. Ebben egy az összes, hanem bizonyos egyéb különbségek azért vannak köztük. Némelyik süldőnek például rövidebb a füle, kerekebb az orra, hirtelenebb és cikkázóbb a futása. A dereka szintén rövidebb.

Üregi nyúl az ilyen. Csak kétharmadrészben nyúl, egyharmadrészben inkább ürge, — egyszóval lapi. Szeret a föld alatt tartózkodni, ássa a várát, aknát tataroz és tökéletesíti a futóárkok hálózatát. A mezei nyúl a lapulással is beéri, de az üregiek bizalmatlanabbak : nekik nagyobb biztonság kell. Vár. Mihelyt azonban estére hajlik a Nap, ők is csak előbujnak a földvárukból, ugrándoznak és ágaskodnak a verőfényben. Mert a derüs világnézetet vallják most a sötétben bujkáló lapik is. Minden szemre rózsaszín ókulárét rakott a tavasz.

Pedig nesztelenül kígyó uszik ám át a Dunán. Halad szaporán a lapik édenkerje felé. Ezüstlapon az a kicsi fekete pont : az az orrának a hegye. Mögötte a vizen csekélyke fodor, nem látszik belőle semmi egyéb. Ugyan mit szól mindehhez a messzelátó?

Csak annyit, hogy nem is kígyó úszik ottan. Menyét. Ne nektek, lapik!

Legfőbb ellenségük ez az apró hóhér. Ellenében mit ér a földvár? Besurranik ő kapun és aknán s akit a várnépből odahaza ér, annak kiszívja a vérét. Ha gyerek, ha öreg, ha akárki :

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Istennél a kegyelem! Édes szaga, íze van a forró vérnek, attól ő egyre csak mámorosabb. Mindegy már néki a zsákmány, pecsenye nem is kell, — sötét termeken és szűk folyosókon száguldva tombol a részeg tivornya, szikrázva suhan a párostüzü iglinc : előtte a rémség, nyomán a halál. Meg nem nyughatik addig, amíg írmagját is ki nem írtotta a vári lakóknak. Akkor boldogan nyúlik el az összedúlt ágyon és lapik holt tetemei közt mélyen, édesdeden alszik egyvégtében akár huszonnégy órát.

Tavasz, nem tavasz : a menyétnek élnie kell s ártatlanok vére az ő elesége. De ennie kell a rókának is, nyusztnak, balintnak és mindenkinek. Lapinak, őznek szintén. Ki lakoma, ki lakmározó : földnek kerekségén nincsen is több komoly szerep ennél a kettőnél. Élet és halál. A rengeteg színpad rengeteg személyzete mindig csak ezt a kettőt váltogatja. A rendező egynek kést-villát nyom a kezébe, másnak meg citromot a szájába, — gyerünk, gyerünk, — terített kerek abrosz a szín és tolakodnak, marakodnak a szereplők. Noha valamennyi fogásra sor kerül egyszer.

Most mégis úgy tesz az egész, mintha gyilkosság, halál, efféle csunya gorombaság közöttük meg sem is eshetnék. Csupa dal és illat fenékig, csupa öröm és verőfény a világ. Ősszel majd? Télen? Akkor csupasz az erdő és meztelen a valóság. Akkor majd mindenki gyilkost kiált, az életért viaskodik folyton s csak a halálról beszél. Holott igazság szerint miben is áll a különbség? A rózsaszínű szemüvegben egyedül.

Zengjen hát érte a hálaadás! Ezernyi himnusz csendül az égnek, galagonyák tömjénfüstje aranyosan reszket. Egy megőrült fácánkakas meg olyanokat dürög, mint valami kisebbfajta földrengés.

A vadgerlicék órája ez. Minden élet felett a Szentléleknek csattogó szárnyú madara kering most és minden ének alján turbékolásuknak hármas ritmusa lüktet. Ez a fundamentum. A teremtő Uristen szíve. Dehogy az erdőét, — az Ő szívverését érzeni! Miként magzatot az anyja meleg testében, úgy táplálja valamennyi teremtményét ez a közös szülői vér. Harcba indít a dobolása, de eláraszt egyben áldott békességgel. És bizonyossággal. Hogy életben és halálban egyaránt a közös Édesanyánknak ölében nyugszunk mi mindannyian.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

És gyilkolásban is, meg zsolozsmák zengésében: valamely rejtelmes végső születés elé növünk, növekedünk.

Halkan tapsol a nyárfalevél. Lombjában kis madár szent verset énekel, elismételné tán szíve szakadtáig. Azonban cserebogár búg el a nyár felett. Elhallgat az ének s felszáll a madár, mint forrás vizében a gyöngy. Libegve fent szinte megáll egy pillanatra, — megperdül kecsesen s hull vissza a fába. Hanem eközben a cserebogár sorsa elvégeztetett.

Ezernyi lelkes tenyerével ezt a mutatványt szintén megtapsolja a nyárfa. Csak jönne már a bak is!

Jön. Pillanatra látszott csupán, de éppen a feje látszott. Ősz pofája, füle felett égtek a gyertyák, — pillanatig tartott a csoda. Elnyelte megint a bozót.

A karácsonyfejű bak! Itt virít, ott virít egy-egy darabkája, — dereka-e, combja? De jön. Azt a vén fejét is újból megmutatja, néz, fürkész, szimatol. Azonban ágak körötte, mindenütt gallyak. Hogy éppen nyolcas-e? Azt meg nem lehet mondani. De nagy agancs, erős, — jaj! Ilyenből itt nem lehet kettő.

Hanem hát: mi lesz vele? Mert elég sietősen halad. És mindig lomb, mindenfelé bokor: no most! Az a piros, az a szíve tája. És eldörren a fegyver.

Utána nem látható, de az ég világon semmi. A bak elugrott, csak ennyi bizonyos: lombok zöld rámájából kirántotta hirtelen valaki azt a szép piros színfoltot. Vajjon kicsoda volt? Élet-e, halál-e?

Azonban nem komoly aggodalmak ezek. Inkább azért játszik velük a vadász, hogy a szerencsét maga ellen fel ne ingerelje. Mert tudja a szösz, még az utolsó percben is elromolhat ám a jószerencse! Ezért ügyelni jó, hanem az igazság megint más. Az igazság az, hogy megvan a nyolcas!

De hogy ilyen símán, ilyen egyszerűen! Hamarjában meg sem lehet érteni! Gyujtsunk rá.

Ez igen. Odamegy a golyó, ahova az ember küldi, csak az eligazítása legyen jó neki. Irány: az a vörös folt. Meg se rezdült rajta a fekete kereszt. Ilyenkor aztán nincs se gond, se nyugtalanság. A nyaka persze nem látszott az őznek, se feje, se lába, se semmi, — mindegy azonban, várni nem lehetett tovább. Jó volt ez így nagyon. Messze hiszen nem ment

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ő ezzel a lövéssel. Ha csakugyan a szíve tája volt neki az a piros.

Szíve tája? Csakugyan? Micsoda beszéd ez? Megfordulhatott-e észrevétlenül? És akkor is: hátrálva sétált-e bele a fegyver távcsövébe? Jó helyre ment az a golyó, ne tessék félteni! Ág sem volt előtte, egyenes útjáról el nem téríthette. Bár ebben a sűrűben? Soha sem tudhatni.

De az ördög várja meg most itt fent, amíg ilyen kuvikolásokkal a kedvét elrontják! Tapogat zsebében a vadász, aztán eszébe jut, hogy a rézfütyülőt a pocgémre dobta. Megkeresi tehát az újat, amelyet most vetett ki magából a karabély. A nyolcas megölőjét. Rá is lel tüsténT, meg is örül neki, minthogy jó jel az efféle. Hanem kár is a próba: a nyolcas megvan. De a nyolcas-e hát?

Patronyoz párat, mivel ez a rend. Hadd jőjjön az erdős. Hívás nélkül, pusztán a lövésre nem szabad ám annak zavarkodnia.

De hiszen az erdős a városba ment reggel, törvénybe hivatták! A csónakosok pedig tanulatlanok. A lövést vagy hallották, vagy nem hallották, — no, talán mégis meghallották, annyira csak nem alhattak el! És nincs is a világ végén a Kőhíd. Hanem a lövés szavára, hogy megindulnak-e?

Füttyögetni hiába füttyögetne nekik. Inkább megnézi, megjegyezgeti az üres ablakot, amelyen át golyóját belőtte. Megtalálja ő azt segítség nélkül is.

Azonban nem találja. Bokor: bokor és alulról más a világ képe egészen. Baj persze még nincsen, de . . . megörvend szörnyen, hogy váratlanul most patronyozást hall. Válaszol is mindjárt. Egymással így összefelelgetnek és percbe sem telik, ott az erdős. Kivégezte a törvényt.

No, ez derék dolog. Az erdős itt marad, a vadász meg a lesből majd egy-kettőre helybe igazítja. Kapaszkodik is már felfelé a létrán, hanem akkor csak elhangzik ám a vídám szózat:

— Ehol a vér!

Közelébb vagy húsz lépéssel, mint ahogy a vadász keresgette. Mutatja az erdős, fülig a szája:

— Szép vér ez, ajaj!

A vér valóban csupa habos. No, úgy-e? És nyomán alig

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ü az. A nyócas.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

. . . sodorta, forgatta a víz . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

csörtet be a vadász, ott fekszik előtte holtan a bak. A madarak egyszerre énekelni kezdenek valamennyien és tapsol megint a nyárfalevél.

Igaz, ami igaz : szép is a bak. Szigeti baknak meg pláne gyönyörű. Fölébe hajol a vadász és szeretettel nézi, nézegeti. Guggoltában hátrafordul egyszer, hogy ugyan az erdős mit szól hozzá?

Mit szól? Mosolyog. De úgy mosolyog, mint újszülött első fiának az apa. És azt mondja csendesen a bajusza alatt :

— A nyócas. Meglett.

A vadász megütődik ezen a beszéden, minthogy az agancsnak nincs több ága hatnál. Szép agancs, jó agancs, de hatos. Nem is baj : de hatos. Ezt az egyet aztán nem lehet letagadni. Az erdős meg csak szívja a pipát s mintha kiolvasná a gondolatot, megfontoltan újból rábolintja mégis :

— Ű az. A nyócas.

— Nyolcas?

— Az.

— De hiszen hatos! Nézze.

— Láttam én ölégszer, ajaj!

— Ezt? Ezt látta?

— Csak megismerem!

— Ej, idenézzen hát : egy, kettő, három! Emitt is : egy, kettő, három. Összesen hat. Maga meg nyolcat olvasott össze. No?

— Mozgásba, sürübe? Ű vót, mást nem mondhatok. Ű vót a nyócas.

Ő volt, amíg élt. És egyszeriben lekopott a rangja, mihelyt elesett. Jó bak, jó bak, — de már nem a mesebeli nyolcas! Kár is talán, hogy kézrekerült. Meghalt vele együtt a csoda is.

Olyan zöld rejtelem csillog a megtörött szemében, mint apróréce szárnyán az egyszer volt, hol nem volt vizek emlékezete. Ravatalon égnek most az agancsán gyúlt karácsonyi gyertyák : talán nem is lett vón szabad őket kézzel érinteni. Lapulevél kelyhében kicsinyke alvadt vér. Két gyűszűre való, háromra? Ki hinné, hogy ettől a kevéstől is bevérződik majd egészen a föld és az ég?

Pedig keleten pirulni kezdenek már a fellegecskék. Legalján előbb az égnek és igen halvány ott is a pirkadásuk.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

De mélyül, terjed és lassanként a mennyboltozat tetejéig árad fel a vér. Rózsaszínű már a folyó ágya is, azután meg pirosan kezd izzani.

Csobog rajta a fekete csónak, viszi a bakot. Sziget partjáról értetlenül nézi útját két paprikaszín szobor, két megszeppent őzike. Testvérek. Egyikük hajadon leány, másikuk meg surbankó legényke. Állnak a sűrű szélében és szinte összesimulnak. Látják ladikban az embereket s közöttük az elnyujtózott vén bak rettentő békességét. És mozdulni se mernek.

A botlófában lobogó lánggal ég most a paradicsommadár. Aztán csak parázslik. Hanem akkorra meggyulladt tőle az egész napnyugat.

Ellenben a keleti égen meg kihamvadt már a zsarátnok. Hamúszínű fellegek üszke között fehéren ácsorog a Hold. De a mennybolt tetejéről is csuszik már lefelé a tűzvész s addig-addig csuszik, míg bele nem torkollik a naplemente kráterébe. Lassan ide vonul vissza minden, ami szín, mert keletről diadalmasan nyomul előre az éjjel. Egymásután gyulladnak ki a csillagok. Zöld sejtelemben dereng az ég, napáldozat oltáráról még rőten száll valamicske füst. Hanem a parádénak már vége. Göncöl táltos felkapaszkodik a bakra s megindul a hét csillagból vert mennyei szekér.

Se zörgése, se pora s mégis ugatják valamiféle kis pulikutyák. Azonban nem kutyáktól ered ez a lárma, hanem csak «fakutyáktól»: a hóbortos pocgémektől megint. Éjszaka így szokták ők, éjszaka ugatnak. Mondják, hogy eső következik, ha nagyon vakkantgatnak.

Fekete a part és fekete a víz, a Holdvilág pedig megsárgult és kifényesedett. Más madár nem is szól már, csupán a fülemüle. Csattogásuk hol itt, hol ott lobbanik fel az éjszakában, akár a tüzijátéknak kifeslő virága. Halkan tapsol a nyárfalevél és fényes ívben hullik alá egy csillag.

Csördül a ladik lánca s valahol kiabálni kezd a kuvik. A halott bak partot ért.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

TREFF.

Két esztendeje történt. A szarvasbőgés rosszul ütött ki abban az évben, egyikünk sem lőhette meg a maga bikáját. És nem maradhattunk tovább, másutt is volt még dolgunk. De október elején visszaszöktünk a Dunára. Hogy talán majd most. Három nap alatt sok minden történhetik.

Sörétes puskát is vittünk, mert vadrucát szintén akartunk lőni. És vadlibát is, ha ugyan megjöttek már. Csudaszép volt az idő, meleg verőfénnyel ragyogott a vénasszonyok nyara.

Hanem a szarvasok nem mozogtak.

Hasztalan a cserkészés, de hasztalan a les is, noha bika tartózkodik itt elég. Ezzel a hírrel fogadott József, az erdős. Most hát mitévők legyünk?

Hogy ő majd odatereli nekünk a szarvasokat. Nem bíztunk hozzá. De addig-addig erősködött, amíg el nem határoztuk, hogy megpróbáljuk a tudományát.

Az első napon kiderült már, hogy a tudománya is nagy ám ennek a hosszú, giligágó, csendes, nagy embernek. Ladikkal valamelyik parton csak kikötött, úttalan utakon szó nélkül nekiindult, szaporán haladt, hosszúakat lépett. És vissza nem nézett egyszer sem. Ugyan iparkodnia kellett az embernek, hogy a sarkában maradhasson. Valahol azután megállt, körülnézegetett, bólintott, leakasztotta válláról a karabélyt, átadta és titokzatosan súgott, mutogatott:

— Tetszik látni ott azt a kettős nyárfát? Azt a vastagot? Hát azon túl kell nekik előjönniük. De ne tessék elsietni a lövést, — ha nem adódik rá alkalom: menjenek. Lemennek a lapba. A szél jó. Lent a lapon majd megfordulnak erre balra. Ott nem látni őket, de nem baj. Majd ide tessék csak vigyázni, oldalt. Azon a legmagasabbik fűzfabokron innen, ott ugranak be a Dunába, ott a zátony. Most nem látszik, mert nagy a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

víz. De ők tudják s azon mennek. Szemközt, ahol olyan sáros a bozót, ott látni a felkapaszkodásukat a túlsó partra.

Mindezt egyfolytában s olyan feneketlen meggyőződéssel, hogy nem lehetett kételkedni benne.

Kinyitotta a vadászszéket, leállította gondosan. Melléje lekutyorodott maga is, mintha másik láthatatlan vadászszéken ülne s jobbra hajolt, balra lesett. Felállt. Fürkészett előre, oldalt.

— Itt elég jó lesz a kilátás. Ha van bent szarvas, erre fog jönni. Vagy az Endre nagyságos úrnak, ha esetleg visszatörnek a Mikácsi felé. De inkább erre fognak.

Megemelte a kalapját s már indult is vissza sürgősen a csónakhoz. Két lépés után azonban eszébe juthatott valami. Megállt és visszadörmögte:

— Alighanem.

Biztos ígéretet ugyanis ne tegyen ilyesmiben az okos ember soha.

Nagy csizmájával, lomha, de kiadós lépteivel már el is tűnt a bozótban.

Azután hol félóráig, hol tovább: nem történt semmi. Legalább is úgy látszott. Egy harkály kopácsolt csupán a kettős nyárfa derekán s a bokron kövér pók új háló szövésén serénykedett. A fűszeres szagú csend súlyosan lebegett a mozdulatlan világ felett, mint meleg és sűrű olajréteg.

Ezenközben József a fiával odabent bolyongott valahol sziget vadonában. A sziget olykor ötholdnyi volt, olykor tíz. Néha száz is. József köhintett egyet-egyet, száraz galyakat a csizmájával szerteroppantott, egy-egy fát megkocogtatott. De halk neszezéséből ilyen messzire nem hallatszott el semmi. Döngtek, szaporodtak, egyre szemtelenebbekké lettek a szúnyogok.

Így telt az idő. Mígnem egyszer a kettős nyárfánál árnyék mozdult, levél zörrent és vigyázva, figyelve, pár lépést ügetve, hirtelen megállva s megint szaporázva a lépést, — nyujtott nyakkal, szétterpesztett füllel csakugyan ott teremtek a szarvasok. Úgy éppen, ahogy József megjósolta. Értette ő a dolgát alaposan.

Máskor megint olyan magaslesre telepítette fel az embert, ahonnan az égvilágon semmi egyébre kilátás nem nyílott,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

csupán a csatorna keskeny ezüstszalagjára. A csatornát még az áradás törte magának a sűrűségben, most legfeljebb arasznyi víz lehetett benne, — ám József éppen erre a fényes ezüstcsíkra ígérte a szarvasokat. Hogy majd idejönnek. Hát jó.

És mintha csak palló feszült volna ott keresztül a csatornán, nékik meg azon az egy szál ingadozó deszkán kellett vón átóvakodniok, egymás nyomában úgy lépkedtek ott átal a szarvasok. Két öl széles csatorna közepén mindegyik megállott, sekélyke vizében kissé elácsorgott, a fényes ezüsttükör valamennyi szőrük szálát megmutatta. Azután elnyelte őket az átellenes part szövevénye egymásután.

Némelyik társasággal volt bika is, többnyire azonban nem volt velük. Ilyenkor a jó bikák únnak már szerelmet és falkát. Túlságosan hát nem lehetett bennük válogatni. De meglőtte kiki a maga bikáját mindjárt az első napon.

Egyik széles dunaágban esett el, tetemét sodorta, forgatta a víz, zátonyok kavicsán végül is megmarasztotta. József ott mészároskodott vele a folyó közepén.

Másik rohanó, mély vízen keresztül úszott még s piroslott körötte kétoldalt a hullám, mikor a partra kikapaszkodott. Szálerdő volt azon, szálerdő aljában meg vadkomlós, földiszedres sűrűség, szúnyogok szállása. Egyet ugrott a bika s már el is tűnt benne.

Vártunk pár órát, mire véres nyomán el mertünk indulni. Holott feleslegesnek bizonyult az óvatosság. Folyondárok kusza sátorában ott feküdt a király. Holtan.

No mindegy, ezzel legalább eltelt a nap. Legalább az alkonyat parádéjában indulhat utolsó útjára a király. Azt ebben a szigetországban is csónakon kell megtenniök a halottaknak, akár a velencések vízi városában.

Döbbenetes, mély csendben úszik a komor gondola. Szellő borzolja a parti erdők fedetlen üstökét, amerre elhalad. Harcban elesett fejedelmüknek nagyszerű végső tisztességet ád az öreg Duna.

Mozdulatlan színarany vízen nesztelenül siklik lefelé a fekete hajó, siklik lefelé az éjszakába. Fel a kupolájáig rőt fényben lobog az ég, mintha százezer fáklya lángja festené. Meghasogatja felhőköntösét s ennen testét megvérezi a naplemente.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Kiomló piros vérébe halkan merül az evezőlapát. Rejtelmesen súgnak, búgnak, végig a két part mentén gyülekeznek, tolonganak és ágaskodnak az árnyak. De hangos szót egyet sem hallani. Erdők lombja és vizek fodra megdideregnek. Büszke nagyuruk dermedt méltóságban fekszik a ravatalon és fenséges utolsó útjára most viszi őt a néma gálya. Előtte áhítatos pogány igéket mormog az örvény és fel-felsír vékonyka hangján egy-egy megszeppent hullámgyerek.

És egyre terjed a szomorú hír, egyre sűrűsödik, egyre mélyül a gyász, két parton szaporodnak a fekete lobogók. Lassan kihúnynak a fáklyák, összeroskad az égig verő máglya. Fent pedig, a végtelen és örök magasságban, reszketve s halaványan gyulladnak ki a halotti mécsesek egyik a másik után. Nyomban rá víznek sötét tükrén is felgyullanak s a nefelejcses parton szintén világít a halott királynak egy-egy hűséges szívű kis jánosbogár.

Némán úszik lefelé a fekete hajó. Charon maga fogja csontos kezében a kormányt és felette lomharöptű, óriás éjjeli madár képében kiterjesztett szárnnyal suhan el s rikácsolva kiáltja le parancsát a Halál.

*

A putriban megültük a két bika csendes halotti torát és vidáman és olyan könnyű szívvel ébredtünk másnap, mint hajdanában valami csunya, nehéz vizsga után. A vizsgát letettük szerencsésen, — mi történjék azonban tovább? Amíg nem muszáj, a remek időt Isten ellen való vétek volna itthagyni. De két álló napig pusztán csak récéket kergessünk?

A maga óvatos, hallgatag, de konok módján József volt ellene leginkább ennek a tervnek. Mindenképpen azt kívánta hogy fácánozzunk.

— Kutya nélkül, József? Ezekben az irdatlan sűrűségekben?

Mert kutyánk nem volt. Akkoriban Budapesten laktunk már valamennyien s emeleti lakásba nem való kutya.

Hanem József csak nem engedett.

— Megpróbálhatnánk azért éppenséggel. A Jóskával kettesben. Kipiszkálni őket. Ha úgy parancsolnák az urak.

Ahá, hát ezért erőlködik ő! A Jóska gyerek napszámja miatt, aki munka nélkül van már hosszú, keserves hónapok óta

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

József ott mészároskodott vele a folyó közepén.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Folyondárok kusza sátorában ott feküdt . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

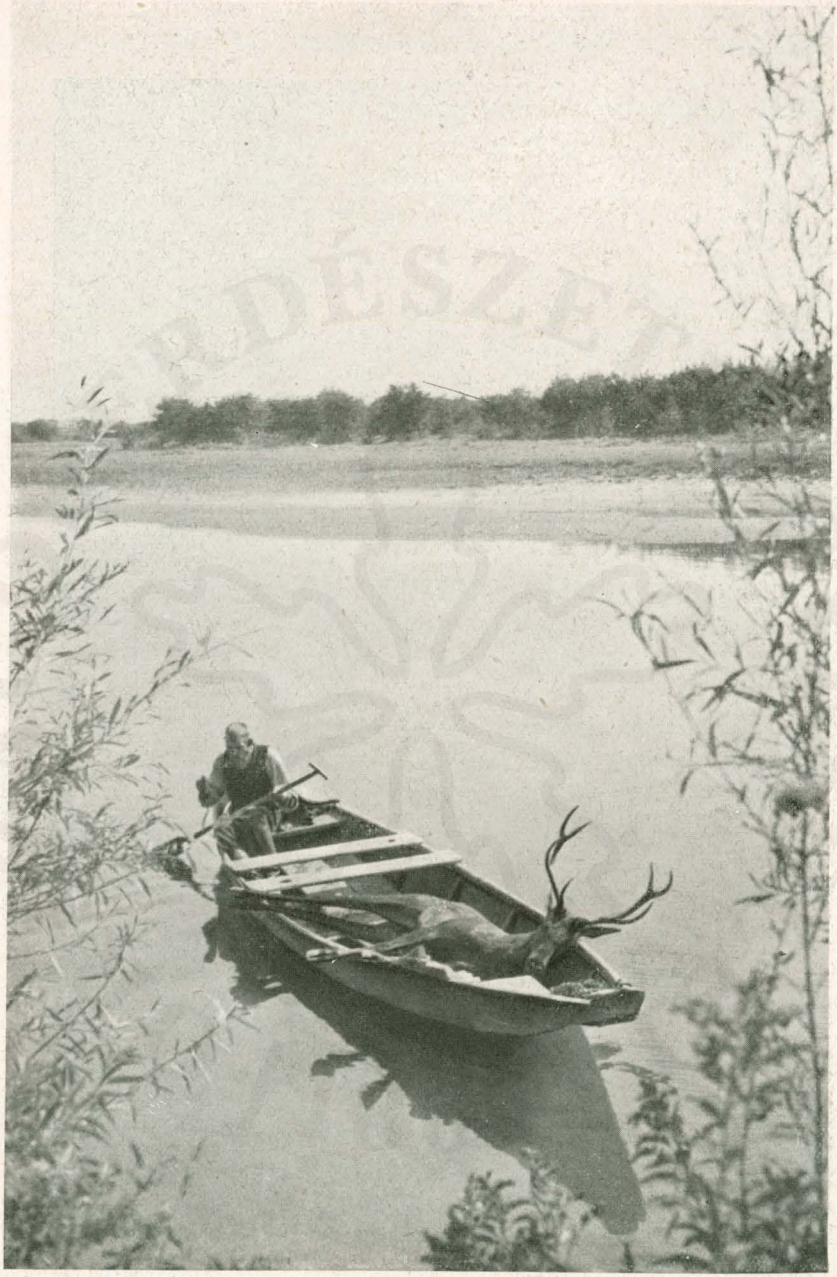

...fenséges utolsó útjára most viszi őt a néma gálya.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

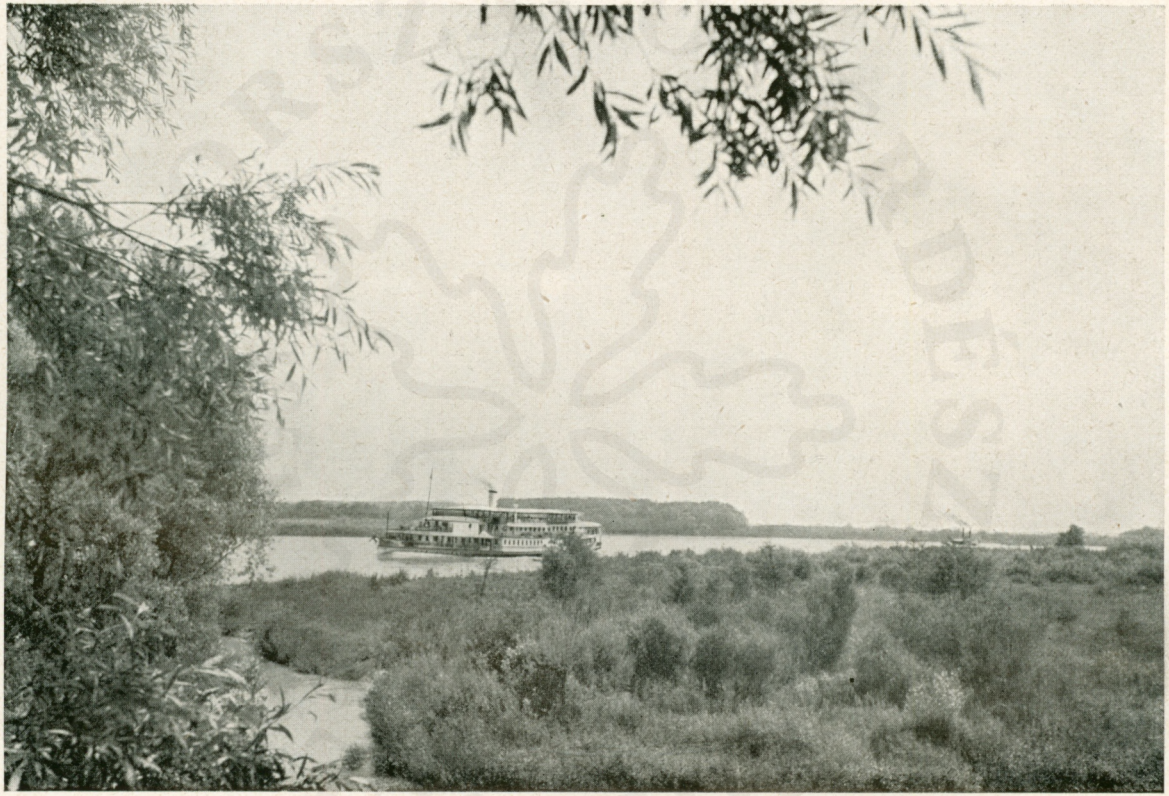

Még a gőzösöket sem bánják most a bitangok.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— A Jóska mindenképpen jöhet. Majd elladikázunk.

— Igenis.

És elmosolyodik. De nem megy. Tipródik, a kalapját forgatja.

— Mi kéne, ha vóna, József?

— Csak tünődök, nagyságos úr.

— Min tünődik?

— A récéken.

— Mi baja velük?

— Amint lövés esik rájuk, kimennek az öreg Dunára mind. És napközben nem is igen szeretnek ám visszajönni. Most ezt a szokást kezdték föl.

— És mit tehetünk ellene?

— Az az éppen, hogy semmit. Még a gőzösöket sem bánják most a bitangok. Csak a motort, akinek olyan mérges a duhogása. Az felzavarná őket, de az meg ritkán jár.

— Hallja-e, József: gyerünk már a szóval! Ki vele!

Az erdős látja, hogy most valóban nincs tovább. Színt kell vallania. Nyel tehát egy nagyot, keményen néz s elszántan mondja, — lesz, ami lesz:

— Kevés kacsát találunk napközben. Alighanem.

— Már pedig én kutya nélkül nem tiprom a bozótot!

— Igenis. Hát... bizony... kutya nélkül bajos az, kérem.

— No látja. Kutya pedig nincsen.

— Nálam éppenséggel volna egy odahaza. Ha parancsolnák az urak? Kihozhatnám.

— Miféle kutya?

— Vizslakutya. Olyan barna. Jó faj igen. Treff nevezetű.

— A magáé?

— A Stoller úré. De annak van más vizslája is és a Treff nem fér meg azzal. Így hát hozzám adta tartásba, mert mindig marakodtak.

— Tud az a Treff valamit?

— Mindent kérem, mindent a világon! Ritka nagyeszű egy állat az!

— No-no!

— Az?... Az olyan... De tessék megpróbálni, nagyságos úr! Hogy milyen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Összenéztünk az öcsémmel: megpróbáljuk? Furcsa egy ember ez a József. Kertel itt össze-vissza, most pedig úgy néz, — szinte könyörög a szeme.

— Hozza hát azt a kutyát.

— Igenis.

Azzal már el is rohant nagy boldogan.

Treff csokoládészínű németvizslának bizonyult s amikor ez életben legelőször megpillantottam, rendkívül izgatott volt éppen. Kettesben közeledtek felénk Józseffel a parton. József közömbösen haladt, mintha semmi gondja nem volna a kutyára, de titokban pisszegett neki egyre. Hogy a bevonulás jól sikerüljön, a kutya valamerre el ne kalézoljon, hanem a gazdája lábánál lépkedjen, amiként az illik. A kutya pedig nem értette, mi ütött most hirtelen Józsefbe ezzel az alattomos pisszegetéssel? Vajjon mit akarhat vele? Minduntalan a csizmája elé keveredett tehát, a szemébe feltekintgetett, hogy majd talán onnan kiolvashatja a parancsot. József azonban nem szólt egyet sem, lépdelt komoran és néha a bütykös, görcsös mutatóujját figyelmeztetőleg felemelte.

— Ő a Treff, — mondta büszkén, amint hozzánk értek.

Sovány egy állat volt, akár a gereblye. Farkát a levágásnál elszabták kissé: hosszabbra hagyták a kelleténél. A vége megkopaszodott teljesen s körülötte őszes a szőr. Egyébként semmi különös nem látszott rajta.

Nekiindultunk. Zuk sén, — parancsolta József és Treff tébolyultan vágtatott a sűrűbe. Olyan csörtetéssel járt, mint egy megriasztott szarvascsorda. József nehányat ordított utána, párat füttyentett, azután abbahagyta a kísérletezést.

— Így eleinte örül nagyon, — magyarázta elnézően.

És ballagtunk sorjában csendesen. Hamarosan fácántyúk repült fel a messzeségben és röviddel utána megjelent Treff is, mint gálya a hullámzó tengeren. Őrült vágtában ugrálta át a bozótokat, eltűnt, felbukkant s a két nagy füle lobogott, két elszabadult, szélverte, barna vitorla.

József üvöltözött, csapkodta tenyerével a két térdét, derekával egyidejűleg ütemesen előrehajladozott. Mígnem Treff farkát rezegtetve csakugyan megállott előtte. Akkor hosszabb, halk, igen komoly beszédet intézett hozzá. Nekünk pedig azt mondta:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Nagyon elszaladt előtte az a büdös tyúk.

— Ne engedje ki messzire.

— Zuk sén.

E rejtelmes varázsigének ismét káprázatos lett a hatása. József maga is megborzongott tőle. Növekvő erővel s indulattal harsogta :

— De lassan! Lassaan! Lassaaan!

Hiába. Az utólagos intelmet saját csörtetésétől a vizsla már meg nem hallhatta. Olyan vad szenvedéllyel vetette ő magát a szederindák tengerébe, mint valami versenyúszó. Egyszerre azonban megszünt a robogása. József ágaskodott, tekintgetett s azt mondta kevélyen :

— A kutya áll. Tessék idejönni.

Gyönyörűen állott. Pár lépést húzott, azután megint állott.

— Nem ugrik be?

József üdvözült mosollyal csóválta a fejét. És csak biztatta a kutyáját :

— Keress szépen! Keress szépen!

Végül is azonban nem mozdult már a vizsla. József elébekerült és kitiport előle egy tyúkot. A tyúk repült s alatta s utána száguldott a kutya. Nyilvánvalóan azzal a megmásíthatatlan elhatározással, hogy ezt ő most tüstént megfogja. Kiabált utána József, a halántékán kidagadtak mind az erek, — de kiabálhatott. A kutya eltűnt.

József azonban kiabált mégis. Ordított még akkor is, amikor célkitüzésének akadályait belátván, Treff lihegve visszaérkezett. Ekkor pedig szelíden megfeddette.

— Visszajött ugy-e? — mondta nekünk büszkén. Egykettőre le fog ő higgadni.

De Treff nem higgadt le. Őzeknek csaholva utánarontott, hajszolta őket árkon és vizen, akár a kopó, — nyiff, nyaff, halkan ért csak hozzánk a lármája. Egyik ügyetlen gidát Isten őrizte, hogy usztában be nem érte. Kiabálhatott neki ilyenkor az ember!

Mi eleintén mérgelődtünk, gyaláztuk őt is, Józsefet is, később azonban megvilágosodott az elménk s attól fogva csak nevettünk. A csodakutyán is, de főleg a csodálóján, Józsefen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Hallja-e, József : tanította valaha valaki ezt a kutyát?

— Ezt kérem? Hat hónapos iskolája volt ennek! És tökéletes nevelése neki, a Stoller úr mondja. Akkor elcsavargott valamerre, — én ugyan azt tartom, inkább tán ellophatták, mert nem csavargós ő semmit. Szóval félévig mégis odamaradt s ezenközben szerezte Stoller úr a másik kutyát. Ezt a Treffet elveszettnek hitte. Hanem a Treff bizony hazaszökött, okos egy állat ő, félév multán is visszatalált. De hát persze sokat felejtett a tudományából. Hol hányódhatott szegény pára? Nem lehetne csodálni, ha megromlott volna valamelyest.

— Miért nem tanítja?

— Tanítom én, kérem. Mindig is velem jár, mert igen becsülöm én őtet, — tetszik tudni, nem is annyira az esze, de az orra miatt. Csodálatos egy ritka orra van, hiszen láthatják az urak. Tanítom én folyton. Nincs is ennek már más fogyatkozása, elmondhatom, csak az az egy : az aportirozása nem biztos. Hogy ilyenkor egy kicsit örül? Hát Istenem, Uram! Az semmi. Hanem az aportirozása az olyan neki, hogy néha nem hozza el a vadat. Megtalálni megtalálja ő, de nem hozza. Máskor meg a legnagyobb fagyból, vízből kihozza. Ilyen ő.

— Rágja a vadat?

József gondolkozott előbb keveset, hogy ugyan mit is feleljen? Hazudni azonban mégsem akart, csendesen mondta tehát :

— Rágja. De meg nem eszi.

Hej, de sokat kacagtunk mi ezen a napon! Közben azért egy-egy kakast is lőttünk, ha véletlenül magunk gyúrtuk ki a sűrűből. Ilyenkor rendesen vitába keveredtünk Józseffel, aki minden kakas felrepülését Treff javára akarta írni, s ha a kutya száz lépésnyire kódorgott is onnan! De olykor meg valóban az övé volt az érdem.

Húzni és állni tudott ő tagadhatatlanul. Hanem száguldozott eszeveszetten s a lőtt vadat bár csakugyan fel nem falta, azonban megmellesztette mindig rendesen. Rázta, cibálta, a bozótokban játékosan meghurcolta, — míg belé nem únt s valahol el nem hagyta. Akkor aztán kereshette azt az ember!

Nem lehetett mást tenni, mint versenyre kelni a kutyával,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

mihelyt a kakas esett. Akadályversenyre bokrokon át, toronyiránt. Hogy melyikünk ér előbb oda, kié lesz a pálma s a kakas.

— Az aportirozása, mondom, nem a legjobb. De tessék csak felgondolni, hogy én nem lőhetek neki vadat, mert mint vadőrnek tilos az nekem. Így hát ebben bajos az oktatása.

— Sportkutya ez, József. Valóságos tanár ez. Tréner. Aki vele vadászgat, benevezhet az a pentatlonba.

József az idegen szavakat nem értette, tehát annál jobban esett neki a dícséret. Azonban ami igaz : igaz, ezért szerényen ellenkezett :

— No, az aportirozását még nem lehet mondani, hogy tökéletes volna.

Bolond ez az ember, de teljesen. Amilyen hosszú, olyan bolond.

— Büszke lehet a kutyájára, József.

Az erdős elmosolyodott zavartan, mint aki ráeszmél, hogy csúfot űznek vele. Koldús létére lám tréfából királynak gúnyolják. Felsóhajtott, de a szíve legmélyéről :

— Hiszen bár az enyém volna ő! Azonban a Stoller úré!

Nem lehetett ezt kacagás nélkül állani.

— Ne búsuljon, József : előbb-utóbb a magáé lesz! Fogadjunk!

József ily könnyen nem vigasztalódott meg. Szomorúan ingatta a fejét erre a beszédre. Végül is kinyögte halkan :

— El akarja adni a Stoller úr.

— Mit akar?

— Eladni.

— Brühü . . . ezt?

— Árulja őtet.

— Bruhaha, jaj, jaj, ezt a dögöt?

— A Treffet. Igen.

Álltában ezt a nagy hahotát ki nem bírhatta az ember. A földön fetrengtünk, ott visítottunk, vonaglottunk. József meg csak állott mellettünk, bánatosan mosolyogva, mint afféle szegény magyar, aki megszokta, hogy a baján mulassanak az urak, bár ésszel fel nem érheti, mi van azon nevetni való?

Könnyes szemmel mondtam, mikor szóhoz juthattam végre :

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Nem adja el azt a kutyát a Stoller úr! Soha.

Az erdős azonban ismételte keserűn, konokul, vigasztalanul:

— Eladja.

— Mennyiért?

— Ötven pengőért.

Mentül szomorúbb volt ő, annál jobban kellett kacagnunk rajta.

— Ötvenért... Hol talál ő olyan marhát, aki megadja érte? Jujujuj! Nem ötvenért, de aki ingyen is elvigye?

Hanem erre már megsértődött József. Ellenségesen mormogta:

— Ha valaki meglátja őtet? Ha megismeri?

Az erdős úgy állott szeretetével Treff mellett, mint a Sion hegye, olyan megingathatlanul.

Azután tovább vadásztunk. Treff letagadhatatlan művészi munkával előkerített egy szárnyazott kakast, valahonnan hetedhétországból hozta meg.

Általában a fácánok ravaszkodása ellen olykor ritka ügyességet és kitartást tanúsított. Szaladhatott az a fácán, bujkálhatott előtte, lapíthatott: ha ő nyomra talált egyszer, előle meg nem menekedhetett. Köröket vágott, tízszer visszatért, újból nekikezdett, nem engedett. Valamelyest higgadt is, állni pedig gyönyörűen állott kezdettől fogva. Az orra ellen meg a legsárgább irigység sem tehetett kifogást.

József vak szerelmén egyre kevesebbet nevettünk. Sőt egyszer hangos ámulatra is fakasztott Treff tudománya, mikor keresés közben hirtelen felvágta a fejét, irányt változtatott, pár lépést húzott a víz felé s fent az öles meredek part tetején megállta a gyökerek közt lent meghúzódó reggeli sebesült rucát. S meg is fogta.

És csak ezután jött ám még a java! Az egyik gazos, csepőtés, tisztásos szigeten, amelyen a foglyok is szerettek. Itt a kutyát mindig lehetett látni s jól megvigyázni azt a tudatos, bölcs, változatos szakértelmet, amellyel állandóan dolgozott. Itt bezzeg nem szaladt világgá, itt rá lehetett szólni, még mielőtt megőrült volna. És egyszer csak így parancsolt rá véletlenül valamelyikünk:

— Lord, ide!

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...állni tudott ő tagadhatatlanul.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

És csak ezután jött ám még a java!

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Hadd járjátok együtt a szigeteket . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...zátonyok szegélyén, mint a szunyókáló tőkések...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Tévedés volt persze, nyelvünk megbotlása. De mindegy. Ennél nagyobb elismerést vizsla e földön senkitől nem kaphat, mint hogy a munkáját mi Lordénak nézzük!

Mert hol volt, hol nem volt, a háború óperenciás tengerén is túl, szép tündérországában eltűnt ifjúságunknak: volt nekünk egyszer egy vizslánk. Lordnak hívták s régesrégen eltemettük. A történetét elmeséltem már egyszer. Barna volt a színe annak is, a farkát annak is hosszúra szabták és hozzáfogható lelkes egy állat azóta sem született erre a világra. Azonban még a csontja is elporladt már, ott abban az idegen országgá lett ősi, magyar földben. S most hát megint: Lord, ide? Micsoda beszéd ez?

Jó, jó, hiszen nem mondom, valamicske hasonlóság lehet közöttük. Ez a Treff is ügyes jószág, esze van neki, — neveletlen szörnyen, de az esze nagy. És Lord is ilyenformán kezdte, ne feledjük. Mikor hozzánk került, tanultsága neki sem volt, no de semmi az: pótolni lehet. Az a fontos éppen, amit nem lehet megtanulni, amire születni kell. Azonban Lord és Treff: ég és föld. Hálátlanság őket akár csak említeni is egy napon. Kegyeletsértés.

Ellenben a József azért kihozhatja holnap is a Stoller úr kutyáját. Délelőtt ugyan az ördög gondolta volna, hogy ez életben még szóbaálljunk vele, de hát hadd hozza, no: kutya a kutya s ha rossz is, a semmilyennél jobb.

József kihozta persze. És vagy hogy a kutya alkalmazkodott hozzánk, vagy a mi igényünk a kutyához: de egyre tűrhetőbbnek találtuk őt. Fácánra. Egészen jól elmulattunk volna tán vele, ha nem pattognak fel úntalan azok az istenverte nyúlak. Mert parti erdőségeket bújtunk aznap s ott elég sok volt a nyúl.

Azokat pedig Treff nem bírta ideggel. Állani megállta őket rendesen, amíg lapítottak, addig nem volt semmi baj, — hanem mihelyt megmoccantak! A lármánktól zűrzavarosan visszhangzott az erdő.

Csupa szederinda szőtte be a szálerdő alját, de annyira sűrűn, hogy abban teremtett állat gyorsan nem szaladhatott. A nyúl sem. Furcsa, meredek, magas ugrásokkal iparkodott előre, felrúgta magát a levegőbe s a lábát máris a hasa alá görbítette, hogy az indák futásának gáncsot ne vessenek. Ilyen-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

formán alig haladt s szinte helyben ugrándozott le s fel, le s fel. Pár méternyire a bősz vizsla orra előtt.

Az meg pár méternyire mögötte ugyanígy szaporázta le s fel, le s fel. Mint valami mesebeli átok béklyójában. Elől rémülten a nyúl, utána vérszomjasan a vizsla. Mert bármilyen nevetségesnek látszott is, nem babra ment köztük a játék.

Mi pedig rekedtre ordíthattuk magunkat.

József azonban ezeknek a nyúleseteknek sem tulajdonított különösebb jelentőséget.

— Nem lehet csodálni — mondta egyszerűen — hisz mikor lát a szegény pára nyúlat? Ritkán vetődünk erre mi ketten, kint a mi dolgunk a szigeteken.

Nagyjában egyetértettünk Józseffel mi is. Mert egyre jobban megszerettük Treffet, egyre több hasonlóságát fedeztük fel Lordhoz.

Nem szaporítom tovább a szót: megvettük a Stoller úr kutyáját. Még aznap.

Elhatároztuk, hogy visszük is magunkkal tüstént. Arról immáron szó sem lehetett, hogy Józsefnél maradjon. Az ő idomítási képességéről meg volt a véleményünk. Nem, ilyen csodálatos, ritka, nagyeszű kutya nem maradhat az ő tanulatlan kezén. Magasabb iskolákba megyen Treff úr. Majd azután látja meg József, hogy ki hát ez a kutya! Rá sem fog ismerni!

No, azt éppen nem lehet mondani, hogy ők ketten egymásra ne ismertek volna, mikor esztendő multával újra találkoztak. Majd felborultak, olyan keringést, kavargást, ugrálást, tántorgást műveltek örömükben. Bár inkább csak Treff volt az kettejük közül, aki boldogságát őszintén nyilvánítani merte. Ő úgy bőgött, olyan mély hangon, akár valami tinó.

József ellenben főként védekezett, becsmérlő szavakat morgott és halkan káromkodott. Általában olyasformán viselkedett, mint akinek minden oka meg van a neheztelésre, — csúnya hálátlanság történt vele s hízelkedéssel nem egykönnyen veszi le őt lábáról a vizsla!

Mihelyt a forgószél csillapodott, szakértő szemmel alaposan megszemlélte a kutyát. Gyanakodva és határozott rosszindulattal. De hiába, kivetnivalót nem talált benne. Csak annyit mondott tehát, de azt igen-igen szomorúan mondta:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Milyen szép kövér a Trefo. Úri most a kosztod, úgy-e, te ronda?

Olyasformán remegett az a hosszú, csapzott, kusza bajusza, hogy már attól tartottam, utóbb is sírva fakad. De nem. Sőt inkább igen keményen szólalt meg és ellenségesen kérdezte, gyülölködve :

— Hát jól kitanították őt abban az iskolában, nagyságos úr? Jól úgy-e, mindenre.

Elmeséltük neki, hogy bizony nem tökéletes az eredmény. Fácán után nem fut a kutya, nyúl után nem megy, de a lőtt vadat néha most is meg-megcibálja. József a beszéd folyamán kissé felderült.

— A híresek, — mondta megvetően.

Hanem a vizslával nem mert a régi barátság hangján beszélni. Bizalmatlanul mustrálgatta, mint afféle tudományos állatot, olyan úrfélét. Ami volt, régen volt és iskolákat járt közben a kutya. Mi lakik most benne, azt csak az Úristen tudhatja.

Treff azonban okosabb volt Józsefnél s mindezt a mórikálását kutyába sem vette. József moroghatott kedvére, Treff tudta, amit tudott. Odaszegődött tehát menten az erdős otromba csizmája mellé s onnan el nem mozdult. Csakúgy, mint régen.

József tette, mintha észre sem venné. Pedig majd keresztülesett az evezőlapáton, olyannyira csakis a kutyán volt a szeme.

Azután nekifogtunk a vadászatnak. Olyan türelmetlen, boldog várakozással, aminővel — gondolom — jó diák mehet a vizsgának. Most hát bemutatjuk Józsefnek, mi lett az ő csavargó kutyájából! Lásson egyszer ilyet is az öreg.

Minek tagadnám : ezen a vizsgán csúfosan megbuktunk.

Kezdetben még mintha jóra fordulhatott volna a dolog. Némi műveltséget tanúsított Treff. Nem vadult meg, nem őrjöngött a bokrokat sodorván, világgá nem vágtatott. Ilyen kezdeti sikereink voltak eleintén. A kutya megcsendesedett, az bizonyos.

De elkezdtek röpködni a fácánok s azoknak bizony Treff néha utána rugtatott most is. Igaz : egy-két ugrást tett csupán s az ordítozásunkra észretért. A lőtt vadat is engedelmesebben

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hordta, mint régen, ha meg-megrázta is olykor csunyául. Javult ő valami keveset, de hát túlságosan hencegni nem lehetett ezzel a kevéssel.

Azonban micsoda nagy árát adta kicsinyke iskolás tudományának! Odaadta érte bátorságát, ötletességét, önállóságát, — azt a bölcs, kedves, furcsa-sedre egyéniségét, amelyért őt megszerettük. Még izmainak fáradhatatlan frissesége is odalett. Délután már úntalan lefeküdt kimerülten.

— Ennek az iskolában elrontották az orrát, — mondta acsarkodva József. — Ezt a hihetetlen csodanagy orrot! Miféle cudar népek, Istenem!

Nagyot rivaltam rá, mert dühös voltam magam is:

— Rontották a fenét! Mivel rontották volna el?

— Meghűthették a nyomorultat, — felelte József konokul.

És csak nyomkodta gyengédeden a vizsla orrát. Hogy nem száraz-é, nem meleg-é?

Később Treff elveszített egy szárnyazott kakast. Keresgélt keveset, tétován szaglászott és visszatért eredménytelenül. Kiabáltunk rá, mutogattunk, hogy: előre, keresd! — ő azonban csak állott tanácstalanul, maflán, bár izgatottan. És nem mozdult. József az ő rettentően nagy, kérges, goromba tenyerével szelíden megsímogatta a vizsla összezavarodott fejét. Azután fülig húzódott szája a vigyorgástól, úgy mondta, szinte elégedetten:

— Nagyságos úr: rosszabb most a Treff, mint volt az én időmben.

Nem feleltünk rá semmit. Észrevettük magunk is régen. No, alaposan megjártuk mi ezzel az ötvenpengős csodaállatunkkal!

Miután azonban már megvolt, hát hazavittük megint Budapestre. Közben ugyanis megszerettük őt s ha az ember valakit megszeretett, nem méricskéli latra, mennyi hasznát látja. Emeleti lakásban is egészen jól el lehet tartani a kutyát. Az agglegénynek is kell ám otthon valaki, akinek néha-néha megcirógathatja a fejét. Ha másra nem, erre jó lesz a Treff.

Így hát itt lakik ő most nálam. Hever naphosszat a kályha előtt, vagy ül óraszám mozdulatlanul s csak nézi, nézi szomorúan a tüzet. Folyton aluszik s álmos mégis mindig és fáradt. Néha bizony napokig nem szólok hozzá egyet sem, ha úgy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

fordul a dolgom. Ő meg csak nyujtózik, csak nézi a tüzet, nyitogatja az ajtókat s jár-kel a lakásban.

Túlsok örömét nem lelheti az életben szegény. Irgalomból kiviszem tehát magammal, ha József vadőr birodalmába megyek. Más vadászatokra soha. Restellem.

A Dunán sem sokat gondolok vele. Ismét József parancsolgat neki, megint hangzik a «zuk sén.» Hallatára Treff a régi őrjöngéssel kering a sűrűben, felvert fácánok után száguldoz és csaholva iramodik el a szarvasok nyomán. De idő multával megint csak meghiggad s ilyenkor öntudatos, bölcs munkája megint hasonlítani kezd az öreg Lordéhoz.

Most itt fekszik a szobámban. Kinyitja olykor azt a melegen csillogó, hűséges, sárga kutyaszemét s álmosan néz rám: ugyan mit csinálok?

Írok, kutyám, írok. Rovom a betűsorok barázdáit s miközben emlékezetem tarlóját eképpen feltöröm, azonközben éppen a te jövendőd alá szántogatok. Most először gondoltam én végig a te életed sorát. A tiédet is s a barátodét is, Józsefét. Ezekután pedig nem tehetek egyebet, minthogy visszaadlak megint József keze alá. Hadd járjátok együtt a szigeteket, mint jártátok régen: a csapzottbajuszú, csendes, giligágó, hosszú erdős, meg a hihetetlen csodaorrú kutya.

A kályha előtt bizony sokszor fog hiába keresni a tekintetem. A jövő héten kiviszlek magammal mégis Józsefhez s ott is hagylak nála. Legyen úgy, mint régen volt. Mert ez az igazság.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

AZ APRÓRÉCE FELTÁMADÁSA.

Ej, mintha teljes lenne az öreg Duna háta! Innen a partról eleinte csak ennyi az egész. Jeget még nem látni rajta egy darabkát sem.

Hanem a fütyülő récék kevésből is értenek. Sok mindenféle rucanépség kóborol most a Duna széles országútján, vert hadak össze-vissza roncsa: előttük a hátha, mögöttük a tél. Baka a huszárral, tüzér dragonyossal együtt bandukolnak. A fütyülő récék is velük.

De a fütyülők legalább összetartanak, más csapatbeliekkel nem igen keverednek. Eléggé tarka az ő seregük így is. Többségében nem valami díszes, mivel a többség csak közrendű szürkeség. Idetartoznak az összes tojók életfogytiglan, ide a gácsérok szintén, ameddig regruták.

Azonban a gácsérok, ha idejét megérik, többre is felviszik. Világos dolmányt ölthetnek, arra oldalt sárga paszományt varrhatnak. És különféle cifraságokat mindenfelé. Annyi sok a rendfokozat náluk, hogy akár belebolondulhat az ember. Olyiknak dolmánya már szinte borpiros, meg violaszínű. Ez a legeslegfőbb rang. Ellenben a sisakja szép rozsdasárga valamennyi tisztnek.

Hát ilyenek a fütyülők. De a füttyös tavaszi kedvük oda, minthogy visszavonulóban vannak. Tundrás hazájukat már októberben megszállta a tél, előle majd Abesszíniába kell menekülniök, tudják. Hanem közben jólesik egy hétre, kettőre itt megpihenni. Szeretnek a szigeteken táborozni, még pedig nem ám a zátonyok szegélyén, mint a szunyókáló tőkések, de fent a magas parton. És amit meg nem tenne egyéb kacsafajta, röptükből ők leginkább a szárazföldre szállnak le s nem a vízre elébb.

Azonban tejes már a folyam. A füttyevesztett fütyülők

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

serege mikor elhúz felette, egyik vén gácsér valami nagy szót csendesen kimond. Száll a sereg, suhogó szárnyán fehér folt villog, a nagy szót ez is, az is rekedt torokhangon visszafelelgeti. Szedni kell a sátorfát. Itt az ellenség.

És csakugyan, másnapra a Dunán foltokká kezd sűrűsödni a tej. Hogy meddig a tej, honnan a víz? Azt nem lehet megmondani. Határa még nincsen. Csobog s hullámokat ver a folyó : fehérje, szürkéje még egyként fodrozódik. Sirályok játszanak fölötte s fröccsen a lé, ha olykor belecsapnak.

Egyszer aztán kapja magát valamelyikük és se szó, se beszéd, rááll a Dunára. Körötte a többiek hintázó, könnyű kis gályák, — ülnek mindannyian, miként víznek tetején nyugodni szoktak a sirályok. De ez az egyikük áll. Félcsüdig megmerül, nem törődik vele, sőt lép is egyet-egyet a folyam mélységei felett. A tejszínű foltocskák immáron megbírják.

Éjszakánként ilyenkor kegyetlenül szikráznak a csillagok. Semmicske a szél, de vág, mint a beretva és reggelre a didergő hullámocskák között jókora darab nyugodalmas símaságok úsznak. Szélük van már, magasságuk még nincsen. Szellő ha nem fújna, meg sem látszanának.

Pár napig szépen haladnak így egy a másik után, híznak, gyarapodnak, békésen megférnek. Akkor összezördülnek valamin, előbb csak torzsalkodnak, lökdösődnek, azután hajrá! Törik, rontják egymást, csupa haragos jégtajték a szélük, hegyes a sok könyökük, sarkuk, éles a törésük. Kotródnak a sirályok is, mivel a Dunán megindult a zaj.

Megindult, de ebben a szögletes állapotban nem marad sokáig. Leesik a hó s erre a folyam kivirul : csupa-csupa kerek jégvirág fehérlik rajta, sűrűen keringő óriási vízirózsák.

Ha pedig hó nem esnék, akkor a Duna fagyonsült tükörtojásokat úsztat. Sietősre fordult a dolog, sokat nem bíbelődhetik velük a szakács, serpenyőjéből egyszerre hármat-négyet is kiborít. Éjjelről éjjelre szaporább a munka, napról napra több a fehérszélű, összesült tükörtojás.

A tőkéskacsáknak meg felkopik az álluk. Lakodalom hiszen idáig sem volt az ő életük, — a lakodalom megszűnt, mióta az őszi áradás leszaladt. Azóta egyre apad a folyam és a tőkések nyári keresete, őszi zsírja szintén leapadt vele. Most pedig mit érne már akár az áradás is? Szöcske nem ugrik, dongó

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

nem zümmög, tücsök nem cirpel. Eledelt ugyan honnan hozhatna a víz, ugyan mit hozhatna? Üres és néma a mező, rajta köröskörül csak a hó ropog, csak a fagy kopog.

És az a főbaj éppen, hogy már nem csupán a partok kopognak. Kemény jégpáncél feszül szigetek között mindenfelé a csendes ágakon, szemetes vizeken. Befagyott ez a sovány élhetés is, imitt-amott ha cseveg, csicsereg rajta a sodrók vize. De a sodrók part mentén vannak, erdők tövében s tőkéskacsa nappal itt mégsem tanyázhat! Aprórécéknek való az ilyesmi, akik a hirtelen veszedelemnek fittyet hánynak, a halállal fogócskát szívesen játszanak és csörögve, nyilalva, pörölve az ördögnek magának is szemközt repülnek.

A tőkések hát kiszorulnak az öreg Dunára. Jeget úsztat, jeget nevel a folyó, de reggelenként gőzölög mégis, akár a hévizek. Próbálja az ember, elgémberedett kezét beléjelógatja, — s meleg a víz csakugyan! Benne kellemesen mozognak az ujjak, csontjukból a fagy hasogatása kiáll. Vajjon kicsoda melegítette fel, miféle jótét lélek? Utóbb is a csikorgó virradat?

Valóban ő a mester ebben, ez a seszínű halott, ez a téli hajnal. Csakhogy nem a vizet melegíti ám, inkább a levegőt hűti le felette. Rászedi a folyót, rászedi az embert. Kaján s kegyetlen kedvében ekként tréfálkozik.

A Dunában fáznak a halak. Megdermedtek az összes vízi férgek is, felszínre nem jönnek. A tőkéseknek nehéz a soruk. Lapos csőrük mit szűrjön ki abból a kristálytiszta léből, amelyben semmi sincsen?

Másoknak áll most a világ. Kercerucáknak, bukóknak, egyéb fogascsőrű északi jövevényeknek. Akik alámerülhetnek a langyosabb mélységekbe.

Vizek árnyékában, fenék iszapjában ott hevernek tehetetlenül azok a fürge halak, amelyek a folyóban úgy szálldogáltak fel s alá, akár a levegőégben úszó madárkák csapata. Könnyű a madárnak, ősszel vándorútra kelhet s olyan napsütötte tájakra repülhet, ahol örökös a nyár és a bogárság szüntelenül rajzik. A hal hova szálljon? Leszáll a mélybe, s ha már okosabbat amúgy sem tehet, legalább kialussza magát alaposan.

Ébren csak a harcsák maradnak, süllők, csukák, más efféle útonállók. Ők sohasem nyughatnak. Azonban télen a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...hintázó, könnyű kis gályák...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Keservesen karcsúak most a nyalka galléros, kávészín dolmányos, zöldfejű gácsérok.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

vizek országútja is üres. Rablók járják csupán és mindenre kész szegénylegények. Jobb híján egymást falogatják. Mert a szelídebb halak eltűntek a világból, akár a vándormadár.

Legelsőbben a pontyok és a keszegek, mivel ők a legszelídebbek. Összeverődnek, miként ősszel a fecskék apraja, nagyja, közös kvártélyt keresnek, ott kicsit fészkelődnek, furkálódnak és Isten segíts! — elalszanak. Ugyanígy a kárászok és böklék, compók és paducok. Azután rendre a többi jámbor, akik abból élnek, hogy a meder sarát túrják, vizek füvét legelik. Egyre hűvösebb a folyó, egyre ritkább benne a hal. Minthogy pedig alkalmasint úgy szól a parancs, hogy a halak elnyugvása szelídségüknek sorrendjében történjék, utolsónak a domolykó marad s a márna, ez a két kapcabetyár.

Ekkor aztán akinek aludnia kell, alszik is mindenki. Duna fenekén álomba dermedtek a pikkelyes-pénzes urak, ragyogó asszonyságok: külön külön foltokban a különböző ezüstös, aranyos udvari népek. Közöttük az elvarázsolt királykisasszony. Amíg a tavasz megváltó csókja el nem csattan, addig süket és vak az egész társaság s magával tehetetlen. Kedvére válogathat belőle pecsenyét, ki a mélyvízi búvármunkát érti.

Ezek a fogascsőrű északi madarak értik valamennyien. Ellenben a tőkések nem tudnak hozzá. Noha ugyanott járták az iskolát, ahol a sarkvidéki halászlegények kitanultak. Nem idevaló fészekből kelt egyikük sem. De csak tőkés azért a tőkés, bárhol rakta is a fészkét: halaknak fogása nem főhivatala, ikra s vizi lim-lom rendes eledele. Miért lennének különb buvárok az itteni atyafiságuknál?

Hanem az itteniek nem is várták ám helybe a bajt! Régen oda alá lubickolnak olasz tengereken, lagunák hináros vizében. Vajjon miért nem tartottak hát velük ezek is? Fütyülők példáját látton látták, követhették volna! Párszáz mérfölddel több vagy kevesebb, — ugyan mit számít már ekkora nagy útnál!

Késő a jó tanács. Immáron nem mehetnek ők, ha akarnának is. Szegényeket nem bírná odáig a szárnyuk. Lefogytak, elgyengültek. Lüktetve suhan el felettük a pufók kercék feketetarka serege, rózsaszín jólétben egy-egy kövér nagybúvár.

Ők meg csak ülnek a zajló Duna hátán, ropogó jégtáblák kavargásában, néznek fásultan a holnap elé s a folyam sodra

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

sebesen viszi őket valamerre. Mint macska az egeret, játékosan olykor meg is penderíti. Mígnem egyszer szárnyrakelnek mégis s repülnek vissza, jaj, visszafelé. Azután letoccsannak ismét. A víz pedig elkapja őket tüstént és sodorja irgalmatlanul megint csak lefelé.

Mit lehet itt tenni? Megpróbálják néha, jégtáblára szállnak. Gyenge a fék, sikos a jég, hosszat csúsznak rajta, oldalt dőlnek, utóbb is végképpen így maradnak. De nem. Feltápászkodnak kábán, állanak tántorogva a csuszamlós tutajon, rohan velük sors, zaj, folyó : tudják-e, hová rohan? Ráeszmélnek-e, mikor így hirtelen felreppennek, ezért iparkodnak-e újra s újra felfelé?

Csüggedés meg nekibuzdulás közt ekként hányódnak ők hajnaltól sötétig. Keservesen karcsúak most a nyalka galléros, kávészín dolmányos, zöldfejű gácsérok! A ruhájuk bársony és selyem, alatta azonban nemhogy háj, de szinte hús sincsen. Csak a csont meg a bőr, meg az élethez való elszánt ragaszkodás. És üres begyükben az éhség.

Ideig-óráig hiszen a halál előtt is emberül lehet megállani. Hanem az ilyen hosszadalmas ínség erősebb s konokabb úr nála. Csikorgó foga felőröl apránként becsületet, akaratot és örök szent törvényeket. A tőkések is bemerészkednek hát a sodrók vizére, megalázottságukban az aprórécék hetykeségére vetemednek. Micsoda? Egyenesen a szigetekre szállnak le, miként a könnyelmű fütyülők ősszel!

Tilos, nem tilos? Mindezek a különbségek régen elmosódtak. El a józan ész, sőt még a félelem is.

Világos nappal szigetek belsejében tartózkodnak az elcsigázott tőkések. Fagyott fűszálakat keresgélnek a hó alatt. Száraz falevelet, akármit. Tulajdon körmükkel ásnák ki régi árvíz hordalékát, kiázott szemetjét : százan százszor átkutatták, nem feledtek-e tán mégis benne egy kis hulladékot? Tegnap még nem kellett, máma de nagy öröm lenne! Egykor az árpakalászt is fitymálták ők és kölestarlókra jártak vacsorázni. Nem máról holnapra fordult ekkorát a kerék.

Jómódjukban lusták voltak, zsírosak, szárnyra nehezen keltek. Langyos, kákás tocsogókból piszkálta ki őket a vizsla egymásután és szólt a puska vígan. Azután éber és vigyázó hónapok következtek, friss szelek, sík vizek, őszi felhők alatt

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

messze repülések. Elmúlott ez az idő is. Most megint nem szívesen kelnek szárnyra a tőkések, a vizslát ismét bevárják. Úgy piszkálja ki őket a hóból, akár a fácántyúkot. Hanem a gazdájának elfacsarodik a szíve szelídségükön és nem süti ki rájuk a puskát.

Az aprórécék jobban bírják a telet. Hogy csinálják, mint csinálják? Mert ők sem búvárok. De erőben vannak mégis, nyilalnak bátran jegek és szigetek felett, hol a folyam színén, hol megint az égben, fel s alá kísérti az Istent seregük csörgése. Majd hirtelenül, miként a magasból lezúgó szélvésznek zengése, miként bombáknak suhogó acélesője, fergetegük úgy vág le valahonnan a vadász felett.

Nyakukban a halál. Nyomukban a sólyom. Föléjük került s a récék sűrűjébe lecsapott.

Tágul a raj egyszeriben akár ha lövés esett volna rája, — szertezilálódik, mint katonaság ellenség tüzében. De összetart azért, de lehullásának íves lendületével máris a fellegekbe csapódik újból s az égben elhalóan zeng a távozása.

Szempillantásnyi ideig tartott az egész. A csapat megmenekült.

De két árva kácsa nem nyilalhatott fel a többivel, már nem csúszhatott ki a sólyom alól. Fejükre szakadt az égbolt, őket épen pécézte ki a végzet, velük együtt omlott minden az űrbe, az egész rapittyára tört világ: szinte fütyülve zuhantak hát ők is, süketen és vakon, két súlyos kődarab. Mögöttük pedig egyre közelebb sistergett a lecsapó fekete istennyila, nem is madár, sötét vonal csupán, erősbülő zúgás, — kettőt csattanik egyszerre, kettőt csobban a víz, felette lapos ívbe lassul az egyenes vonal, madárrá változik vissza, hátracsapott szárnyát előrelibbenti, mohó karmát behúzza és acsarkodva kerül egyet a kudarc körül. A két kacsát elnyelte előle a folyó.

Ha egyiküket a sólyom levághatja, a másik megmenekszik. Így azonban halálra zúzta magát mind a kettő. Testüket majd felveti a víz. A sólyom erre vár talán, kacsák sírja felett ezért keringel. Vándorsólyom. Csak nyert ő a saját kudarcán: egy réce fejében kettő lesz zsákmánya.

De nini: nem így verik ám a cigányt! Fenegyerek ez a két kicsi vasgyúró! Kibírták a víznek rettentő ütését, alatta bölcsen meglapultak s most levegőért egy a másik után fejét

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

elődugja. Fejét sem egészen, inkább csak a csőrét, kurta szippantásra azt is, annyira sem : félre. És már megint nincsen sehol. Mire a sólyom hozzávág, jégtáblák alatt úszik valamerre. Üres hullámkarikák gyűrűznek hűlt helyén.

Eleinte úgy látszik, mintha a vándorral tréfát űzhetnének a récék. Hol egyikük bukik fel itt, hol másikuk odébb, a bősz vándor meg kapkod utánuk, mint Bernát a mennykő után. No, hadd kapkodjon! A vadász maga is vesződött már szárnyazott kacsával eleget, kárörömmel szemléli hát a meddő játékot. Komámasszony, hol az olló?

De nem sokáig keresi azt a vándor, bukdácsoló két kácsa közt hosszan nem válogat. Kipécézi az egyiket azonnal, mihelyt tudni lehet, melyik hát a másik. Ehhez azonban messze kell zavarnia őket egymástól. A másikkal aztán tovább nem törődik : az ússzon, amerre úszhat. Ellenben az egyikre ráhatározza magát véglegesen. Duna zajlásában megkezdődik a haláltánc.

Felbukik a réce, odavág a sólyom, lebukik a réce. És újra. És ismét. Egyelőre nincsen itt semmi hiba. Ügyes és fürge a kis vízi táncos, nem kell ezt félteni! Ni csak : most szinte bukfencet vetett! Perdül, fordul a tánc. Ki únja el hamarább? S hányadik újráját?

A vándor színtén úgy tesz, mint aki nem engedhet. Miért, miért se? A tőkések ötször akkorák s belőlük könnyebben foghatna. Vagy odáig jutottunk, hogy manap az apróréce többet ér a tőkésnél? Annyira lesatnyult, hogy ingyen sem kell a húsa? Mert jóformán ingyen adják. Ez az apróréce pedig lám nem is olcsó falat.

Olcsó, nem olcsó, — hanem a vándorsólyom aligha lehet éhes, ha ennyire válogat. Akkor meg úr létére mit erőlködik így? Csakazértis? Sportból? Tekintély okából nem hagyhatja abba? De nem és nem. Kitart. Holott tiszta sor, hogy a kácsa sem engedhet.

Bokor tövében lapul a vadász, keze a kutyáján, — suttogó szóval, pisszegő paranccsal fektében azt már meg nem tarthatná. Ami sok, az sok. Reszket izgalmában a vizsla, halkan nyüszít egyet, szeretne a táncba beleavatkozni. Maga a vadász is aggódik erősen.

Mert látnivaló, hogy kezd kifulladni a kácsa. Elvégre se

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

nem kerceruca ő, se nem kis bukó! Azokkal sík vízen tán ki sem kezdene a sólyom, tán hasztalan is próbálkoznék. Édes gyemekeit majd másként ajnározná a víz. Hiszen szereti ő az aprórécét is, szereti, — azonban csak afféle fogadott gyermeke az mégis. Mostohája.

Innen van, hogy ahány szárnyazott apróréce, édes földanyjának ölében búvik meg valamennyi. Szalad bajával a szárazra, mihelyest teheti. Ugyanígy a tőkés. Amíg egészségesek, addig ringató dajkájuk a folyó. De betegségükben bizodalmukat oltalmába nem vetik. Sólyom? Még a lomha gatyás ölyv is végezhet ott velük s a réti héjja is, ha kitartó szándékkal utánuk ered. Sokkal biztonságosabb hát cserjében, nádban rejtőzködni el.

A sólyom szorongatta jószágocska hirtelen észbeveszi mindezeket. Iparkodnék kifelé a partra. Hasztalan az iparkodás, mivel szélén csupasz a part, mellette sekély a víz: mielőtt egyet is léphetne a réce, a mohó karmok megragadnák.

Azonban ilyesmiket nem bír ő most átgondolni, esze sem szolgál már rendesen szegénynek. Zakatoló szíve szintén megbolondult. Szédül. Liheg. Régi friss perdülése, fordulása, csak ha nagyon muszáj, akkor sikerül. Különben ül is kevéskét, mielőtt újból alámerülhetne. Ha a zajlás nincsen, a makacs vándor rég elkapta volna.

Pedig most jön még csak az igazi! Egyre sűrűbb a támadás, bukdosás, gyorsul az üteme, egyre cifrább és szaporább a tánc. Utolsó fordulóját már hogyan járhatná el a kácsa? Sem eleven, sem holt, oldalt dűl a vízen, no most, most, — de nem, ez egyszer Isten csodájára még idejében merülhetett alá, üres vízbe markol a vándor. Fordulna karéjban vissza, biztos a dolgában.

Ekkor azonban eldördül a puska. Ekkorra az öreg Duna a vadász rejtekhelyéhez úsztatta le a táncot. Dördül a puska, aláhull a sólyom, — hanem a vadásznak annyi kis érkezése sincs, hogy megörvendezhessen: vizslája hanyat-homlok ugrik a rohanó zajlásba. Kiabálhat most annak, rémültében csapkodhatja térdét, hajolhat, guggolhat: megőrült a vizsla tökéletesen, még csak nem is hallja.

Ropognak a jégtáblák, úszik közöttük be a biztos halálba. Gazdájának kezéből kicsúszott a fegyelem póráza, mikor a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

kacsa védelmében puskáját felemelte, — megugrott a vizsla s most mivel rántsa vissza?

Csodának kell itt történnie megint, egyéb nem segíthet. Életmentő csodának pedig ismét halál az ára, ezúttal épen a megmentett kis réce váratlan halála. Későn dördült el mégis a puska, kárbaveszett a jóakarat, hasznát a réce már nem vehette: elcsigázott szivecskéje nem bírta tovább a mélységet, megszakadt. De jó tettért jót várj, — holtában is lám meghálálja. Testét hirtelen felveti a víz, még pedig éppen a vizsla orra előtt. Ott szinte kínálkozóan libeg, fehér hasa az égnek.

Meglepődik a vizsla, feledi szándékát, feledi a sólymot, kácsa holttetemét gyengéden megfogja, fordul vele vissza a partnak, szerencsésen ki is kapaszkodik. Rázza magáról a vizet, riszálja büszkén a farát: no, kinek lett hát igaza? Szent meggyőződése ugyanis, hogy saját maga tervelte ki ily bölcsen az egészet. Nyujtja gazdájának az eredményt s az elismerést várja.

Az a fő, hogy nyujtja, az a fő, hogy él. Kicsire ilyenkor nem szabad nézni. A vadász tehát elsőbben az eleven kutyát símogatja meg, azután csak a halott récét. Nézegeti, forgatja, de semmi sebe, sérülése annak. Megcirógatja ismét, mert szép és nagy példát mutatott ez a kicsi madár. Kitartott becsülettel, hűségesen, — valóban utolsó lehelletéig. Ki tehet többet ennél? Megérdemli, hogy hősi hideg ágyát meleg tenyerébe vesse a vadász, így vigye az erdősnek megmutatni, vigye eleven csodának halott bizonyságát.

Ott távol, ahol a füst száll, ott rakja az erdős a tüzet. Szalonnasütésre való árnyékos helyen. Mert Dunárul fúj a szél. De a vadász, hogy ő fordul addig egyet, amíg majd elkészül a parázs. S hát ez lett belőle. Noha amúgy is igen rövid a nap mostanában.

A vadász tehát siet. Azonban hiába sietne, mert a markában egyszerre kurta s furcsa borzongást érez: mintha mozdult volna benne a halott madár! Anyák szíve alatt jelentkezhetik ilyen félénk s halk rebbenéssel az a szent titok, amelynek első örömét a Teremtő csupán asszonyoknak szánta jutalmul. A vadászó férfiúnak erre a csodára siettében is meg kell állania.

És látja ám, hogy a réce csakugyan emelgeti a fejét,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

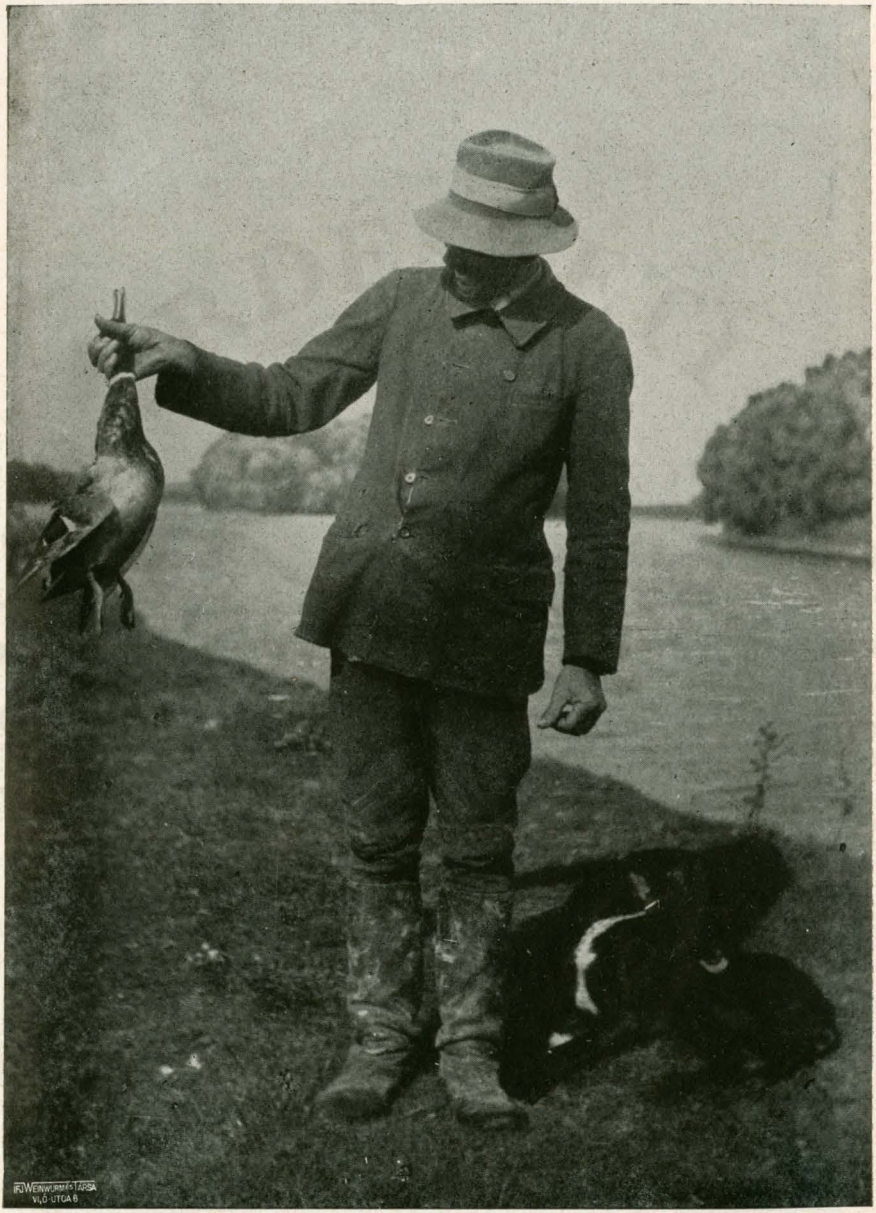

...lusták voltak, zsírosak, szárnyra nehezen keltek.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...örökké bontják és építik, folytonosan átrakják ők a szigeteket.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

szemét is álmosan nyitogatja. Megrázkodik, fészkelődik, felül. Csodálkozva nézi a vadász tenyerét s rá nagyokat bólogat. Azután behúzza nyakát a válla közé s gubbaszt békességesen, akár a tulajdon fészkén. A szíve? Ennek? Dehogy is szakadt meg, sőt ugyan kalapál! Érezni. Jaj, lehet-e gyönyörűbb ennél?

Itt a messze magányosságban, zajló Duna partján, téli kietlenségben... Vacak, kicsi réce. Életét ki tudja, ki bánja?

S lám, mindegy: ő pontosan, gondosan megméretett. Megméretett, megütötte a mértéket, feltámadott. Hirtelenül szárnyra is kap s onnan a vadász csupasz tenyeréből úgy elröppenik, mintha sohasem is lett vón néki semmiféle baja.

Ha nem hiszik el, én nem tehetek róla. De igazságos és jó az Isten. Mindeneket lát és kicsinyre, nagyra egyformán vagyon gondja.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A KROKODILUS-TÓ.

Igen nagy sziget ez a Felső Madár és csupa fiatal szálerdő az egész. De rettenetesen sűrű egy szálerdő. Ha a töméntelen sok vékony törzsecskén kívül nem akadékoskodnék benne más semmi, akkor is untig elég volna köztük a járás. Csakhogy minden tavaszon felüti itt sátrát a vadkomló, aki szorgalmas egy kötélverő mester és a fákat szapora portékájával egykettőre telis-teli aggatja. Az avaron pedig késő őszig is elguggol a konok földiszeder és csomózza, csomózza szakadatlan szőnyegét.

Hanem ilyen irdatlan sűrűség aztán nincsen is ám másutt! Legfeljebb még a mesében. Ott szoktak csak a földből előteremni ilyen erdőségek, nagy bajban s királyleányok őrizetére.

Hát ennek a hetedhétországra szóló rengetegnek éppen a kellős közepében rejtőzködik egy kristályvizű tó. Ha azonban valami szegény vadászlegény — egy élete, egy halála — nekidurálja magát, hogy ő bizony csakazértis becsörtet a járhatatlan sziget közepébe: a tóból akkor sem láthat semmit. Mert a Felső Madár elsőbben is tüskesövényből rakott eleven gyűrűt az elvarázsolt tündérkisasszony köré. Azután tüskebokrok tövében leszakad hirtelen a part meredekje s alatta ott a második övezet: susogó nádból szőtt ingatag várfal. Rajta emberfia átal nem hatolhat.

Legfeljebb télen. Hanem télen aluszik a tó. Betakaródzik hulló falevéllel, kék szemét lehúnyja. Jégpaplan alá búvik, meg hódunyha alá. Tavasszal azonban felébred s akkor gyönyörű.

Tiszta, miként az üveg, de a fenekére nem látni le mégsem, mivel bozontos vízierdő pompázik a fenekén. Selyemből van a fája, tündérek hajából a lombja, csipkéből a levele, a színe meg hol égszínkék, hol tengerzöld, hol pedig citrom-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

sárga. Imitt-amott csillogó gyöngyszemecskék libegnek fel belőle, — andalogva s magányosan a nagyok, fürge füzérbe fonva a kicsikék. Hanem a tó színén elpattanik valamennyi.

Odalent lakhatik a csend.

Háza táján még a szellőnek sem szabad pisszennie. Selyemfák lenge üstökének soha meg nem libbenhet egyetlen hajaszála. És tarkán csillog-villog az egész kusza mozdulatlanság.

Felette halacskák raja repdes, ám e vízi madárkák serege is néma. Ragyogó csipkelombok árnyékából nesztelenül csak előcikáznak — egyszer ezüsthalak, egyszer aranyhalak — szállonganak, fordulnak, majd megriadnak és visszabújnak megint a hajszálfínom sűrűség sátorába. Vajjon mi is lehet az alatt? Miféle törpe világ?

Elcsúszik felette a ladik, fényes égen fekete felhő. Odalent elborul a mozdulatlan csodakert. Majd odábbsuhan az árnyék s megragyognak ismét a smaragdvirágok és topázlevelek. Alattuk gyöngyszínű léggömböcskékkel játszik valaki. Egyet-egyet olykor felereszt.

Vízi rengeteg haragoszöld szélében útonálló csukák lesik a jószerencsét. Azt hinné az ember, hogy némelyiket tán kézzel is megfoghatja, ha értük a tóba lenyúl. De csalóka a víz és mélyebben vannak a csukák.

Hanem az egyikük könyöknyi. Kapja karabélyát a vadász, hogy majd agyonlövi.

Alvó csend palotája felett nagyot dörren a lövés, nagyot csattanik a tó. Freccsenik a leve, csorog orcán s karabélyon. Parti nádszegélyből hápogva rebbennek a récék. A lucskos vadász pedig elámulva látja, hogy szivárványos glória tündöklik a csónak körül. Hűvös, akár a köd. De piros és kék és ibolyaszínű.

Azután foszlik a varázs, azután elül a porrá tört víznek millió parányi cseppecskéje. Akkorra a tó megvakult tükre is fényes megint. Elsímult a golyóverte hullám, átlátszó ismét a víz, — hol van hát a csuka?

Ott ni, odább. Csakhogy nincsen annak semmiféle baja. Zöld zuzmara lepte ott be a vizet, lebeg alatta mozdulatlanul. Még csak meg sem ijedt. Vagy ez más csuka megint? Az igazi tán elinalt mégis?

Meg-megcsobbanik a tó, szállnak vissza a felrebbentett

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

kácsák, kedves tanyájukat elhagyni nem akarják. S mikor végre valamennyien beszálltak már, akkor selyemerdejéből előjön a csend s a tó tetejére ráül. Vigyázz-ba merevedve nézi egy törpegém. És megszeppenve súg össze a nád.

Köröskörül a nád zászlós kopjakerítése, nád kopjái felett könnyező füzfáknak ezüsterdeje. Símán siklik a csónak. Felette ragyogó kék ég, alatta ragyogó kék víz. Fent pufók felhőcskék libegnek, lent fehér vízirózsák.

Ez a Krokodilus-tó. Még az Aranykertből maradt meg talán, Tündér Ilona eltűnt birodalmából.

De visz-e út mesébe a mából? Erdő sűrűjén keresztül vihet-e csónakút?

Visz. Azonban csak ritkán. Ha igen meg talál áradni a Duna.

Mert a játékos vizek jókedvétől függ itt minden. Még maga a tó is, nem csupán az útja. Hogy a Tündér Ilona örökségéből való? Az bizony könnyen meglehet. De kicsoda őrizte meg mind e mái napig?

Csakis a vizek. Persze a maguk szeleburdi módján őrizgették és nem is mindig a Felső Madáron. Hiszen örökké bontják és építik, folytonosan átrakják ők a szigeteket : a Felső Madár nyolcvanéves sincs még! Úgy hordták össze porszemenként más partokból, amelyeket megint csak porszemenként hordtak széjjel.

A tavat meg tán cseppenként fuvarozták. De átköltöztették rendesen, át a tisztaságát, mélységét, a susogó kopjakerítését, — semmi holmiját el nem törték, semmi drágaságát, egyetlen szem gyöngyét el nem veszítették. Noha jó ég tudja, hányszor kellett nékik az egész mindenséggel áthurcolkodniok. Egyszóval tökéletes munkát végeztek.

No, az egy hód, az kézen-közön, századok folyamán valahogy mégis elkallódott. De csak ez az egy. És legfeljebb még a hattyú. Hát Istenem, — ezer év alatt mindössze ez a kettő! Más azonban az ő kezükön semmi el nem sikkadt. Tó tetejére szépen meghozták mindig még a békalencsét is és a vízirózsát, szélébe a vörösgémet meg a kendermagos récét, fenekére selyemerdők mozdulatlanságát s a csend lakását benne.

Sőt szereztek is az ősi vagyonhoz : elveszett hattyú helyébe fácánt. Ázsiából. Legutóbb pedig a hódért is némi

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

kárpótlást : ezt a rút amerikai patkányt, ezt a pézsmapockot. Sokra hiszen nem megyünk vele, ám a puszta jóakarat is valami.

Hát ilyenek ezek az itteni vizek. Sedrék, csacskák, de hű, hó, — ügyködnek lázasan. Eszükbe jut néha és megépítik az erdei tó útját.

Ehhez egyébiránt nem is szükséges más, mint maguk a vizek. Tóból ugyanis keskeny csatorna kigyózik be az erdő sűrűjébe s ott addig-addig tévelyeg, tekereg, míg egyszer a Dunára mégis csak ki nem ér. Meredek a partja, hanem a ladik azért mindenütt elférne közte kényelmesen. De a csatorna majd mindig száraz. Mert hiába mély végig a medre, ha éppen a torkolatánál szalad fel a dombra. Alacsony vízzel a folyam jó ölnyire súg el alatta.

Mihelyt azonban árad a Duna, a csatornában itt-ott szintén megcsillámlik valami. Ellepi a virágos nefelejcsbokrokat s hízik, dagad a kígyó. Fekszik lomhán a csatorna fenekén, megtelik vele a vályu. De csak hever tétlenül naphosszat. Legtöbbnyire aztán el sem is indul semerre : egy szép napon sorvadni kezd ismét, apadni s elfogy véglegesen. Megint nem marad belőle más, csak levedlett bőre, bőrének vályujában egy-egy száradó pocséta.

Olykor azonban nem hiába hízik. Olykor a bolondos dunai vizek mégsem únják el közben a játékot s egymás hegyénhátán feltornásszák magukat a csatorna torkolatáig. Ilyenkor abban megmozdul a kígyó és nesztelenül siklani kezd. Csúszik a tó felé.

Míg csak kint az öreg Dunán mást nem gondolnak a vizek s be nem áll az apadás. Mert akkor a kígyó tüstént megfordul s tekereg a Dunába vissza.

De mindegy, hogy merre : az a fő, hogy mozduljon már végre! Ameddig mozog, Krokodilus-tóra addig szabad a csónakút. A tónak ugyan sűrű nádas a vége, abban vész el a csatorna, — hanem ekkora nagy vízzel a ladik könnyen áttörhet a nádon.

Igen ám, de az ekkora víz nagy ritkaság. Kivált nyáridőn. És meddig tart akkor is : egy napig, kettőig? Lehet, hogy csak félig.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ezt a kurta szerencsét ki kell várni türelemmel. Én meg elmesélem közben, hogy miért is hívják hát Krokodilus-tónak a Tündér Ilona örökét.

*

Egyszer volt, hol nem volt, negyvenpengős búzaáron túl, nyolcpengős búzaáron innen: élt itt a Duna mentén egy földesúr. Nagyon szeretett vadászni és kibérelte a közbirtokossági szigeteket is.

Harmadik esztendeje vágták akkor Felső Madáron az erdőt, csak éppen a legsarkán maradt belőle még lábon valamennyi. Feljebb azonban sarjadzó bozóttenger öntötte el friss árjával az egész szigetet. Ebben tanyázott akkoriban a Duna minden szarvasa. A földesúr vadászhatott rájuk kedvére, harmincöt pengőt még mindig kapott a búzájáért és gond nélkül élhette volna világát.

Csakhogy volt neki három fia. Kettőt már szárnyára eresztett a főtisztelendő szerzetesrend tudós tanári kara, — kínkeservesen bár, de mégis. Ellenben a legkisebbiket még szigorú papi iskolájában nevelgette. A földesúrnak ebből temérdek bosszúsága származott.

Fogadta is káromkodva sokszor, hogy hálaadó száz misét mondat, ha ez az utolsó fia is végre-valahára megszabadul. Ám e fogadalmakat mindenkor szűk családi körben tette. A tanár urak mogorva színe előtt úgy viselkedett, mint a többi alázatos és buzgó szülő. Mint egyazon pedagógiai húron pendülő cinkosuk. Csak bólintgatott, sóhajtozott.

Pedig az ilyen fiak atyjának gyakran kell ám rendházba bejárni, tanárokat udvarolni, osztályfővel tárgyalni. Ott csupa kelletlen arcokat lát, csupa rossz híreket hall és sok mérget lenyel. De a bajban olykor barátokat is szerez.

Vigyázzák csak meg, hogy az efféle megpróbált apáknak rendszerint szoktak papi cimborái lenni. Ennek a földesúrnak is voltak.

Egyikük éppen főtisztelendő Anasztáz úr, a gimnázium cserkészcsapatának parancsnoka. Ő vadászni ugyan nem vadászott, a vadonért azonban igen lelkesedett. A földesúr tehát bolond fejjel egyszer ladikba ültette s elhencegett neki a szigetjeivel. A galagonyák nyíltak éppen, a madarak énekel-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

tek, — még a Felső Madárra is kivitte. Úgy májusban eshetett ez a baj.

De akkor este még nem tudott róla senki, maga a cserkészpap sem. Vacsorára kirántott csirkét ettek, rá sok jó bort megittak parádi vízzel. Eldaloltak százegy nótát, mert a nevétől eltekintve aranyos egy ember volt ez az Anasztáz. Tán még most is ott énekelgetnének a zongora mellett, ha el nem közeleg az éjfél. Éjfélkor ugyanis a papnak, valamint a kísértetnek, szedelődzködnie kell. Búcsúzott Anasztáz is, kocsiba szállt. Házigazdája kis ideig elhallgatta még, távozóban hogyan ugatják őt a falusi kutyák és fütyörészve nézte a csillagokat. Azután gyanútlanul bement és lefeküdt.

Ez történt vasárnap. Rá csütörtökön levelet kapott a földesúr. Azt írta benne a természetimádó pap, hogy ő bizony nyári táborozásra más helyet nem keres, a Felső Madárnál andalítóbbat amúgy sem találhat. Vizsgák után ide jön ki a cserkészeivel. A maradék szálerdő szélében ütnek majd tábort, fürdenek, játszanak, saját maguk főznek, három hétig maradnak. Felejthetetlen lesz! Esténként lobogó tábortüzet raknak a parton s a susogó dunai éjszakába száz ifjú torokkal beleénekelnek.

Kért mindehhez engedelmet, továbbá támogatást. Hiszen ezentúl évről évre meg fognak ők jönni, azonfelül szétviszik a szigetek hírét, fellendítik az idegenforgalmat. Ilyesmikkel kecsegtetett a levél.

Hű, ezen a csütörtöki napon rettentő csúnyául kiabált cselédeivel a földesúr. Senkinek maradása előtte nem volt. Másnap sem, egészen délig. Akkor nem bírta tovább, befogatott s rohant a klastromba, fel egyenest Anasztáz atya szobájába.

Mire azonban szemközt állt vele, csupa mézes mosolygás lett az arca. Még a lelkendező két karját is kitárta, a levélhíren akkora örömet mutatott. Összeültek azonnal, tanakodni kezdtek, tervezgetni, számolni és egymás hátát kacagó boldogságukban időnként meg-megtapogatták. Közben-közben azután megpróbálta a földesúr, nem tudna-e a táborozás tervének csalfa szóval alattomos gáncsot vetni.

De nézzék csak: mi egyebet tehetett volna szegény? A szarvasait csak nem hagyhatta! Viszont a fia meg úgy állott négy tárgyból is, hogy . . . Hetedikes fiú! Azt sem lehetett sorsára hagyni.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ám hasztalanul mesterkedett, hasztalanul fordította a beszédet hol szúnyogra, hol örvényre, hol hirtelen áradásra. A pap mindenre tudott valamit. Kedvét szegni annak semmiféle orv fogással nem lehetett. Ki akart telepedni a csend partjára mindenáron, hogy ott a szarvasoknak századmagával majd éjjel-nappal dalárdázhasson.

No, jól van, — egyelőre csupán kettesben telepedtek ki és csupán a Sas kertjébe. Sörözni. Az ilyen vidéki uraság szerfelett megszokta becsülni a csapolt sört, mivel ritkán jut hozzá. Ez is fellelkesült nagyon, rácsapott az asztalra:

— Te, Anasztáz, ha kihozod a gyerekeket, én adok nekik hálából két birkát. Pörköltnek. Elég lesz? Hanem aztán be ne csapjatok, hanem aztán csakugyan kigyertek, mert én ezt a hírt a faluban még ma este kidoboltatom. Ebadta sok konok parasztja, most végre tán elhiszi mégis, hogy nincs krokodilus a Felső Madáron!

— Micsoda?

— Krokodilus.

— Ostobaság.

— Őrület, barátom, tiszta őrület! Magyarázom nekik váltig, de beszélhetsz azoknak! Tömegőrület. Félnek.

— A krokodilusoktól?

— Azoktól. Már nem kapni kaszást a szigetekre.

— Hát mi ütött beléjük? Láttak egyáltalán valaha is krokodilust?

— Dehogy láttak! Csupán a nyomokat látták.

— A Felső Madáron? Krokodilus nyomát?

— Krokodilus, — juj, ne bosszants már te is! Krokodilus, egyre csak krokodilus! Hetek óta ezzel a marhasággal küzködöm. Hogyan lehetne krokodilus? Nevetséges.

— Hehe, — hunyorgott fölényesen a tanár, — egy kicsikét azért magad is félsz attól a krokodilustól.

Csak legyintett a földesúr.

— A krokodilus tengeri állat. Tudom én. Édes vizekben meg sem élhet.

Legyintett megint. De mintha szúnyogot hessegetne. És diadalmasan harsogott közbe a pap:

— Nem élhet? Hát a Nilus? Hát a Ganges, Amazon, meg a többi? Ohó, barátom! Tele vannak vele.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

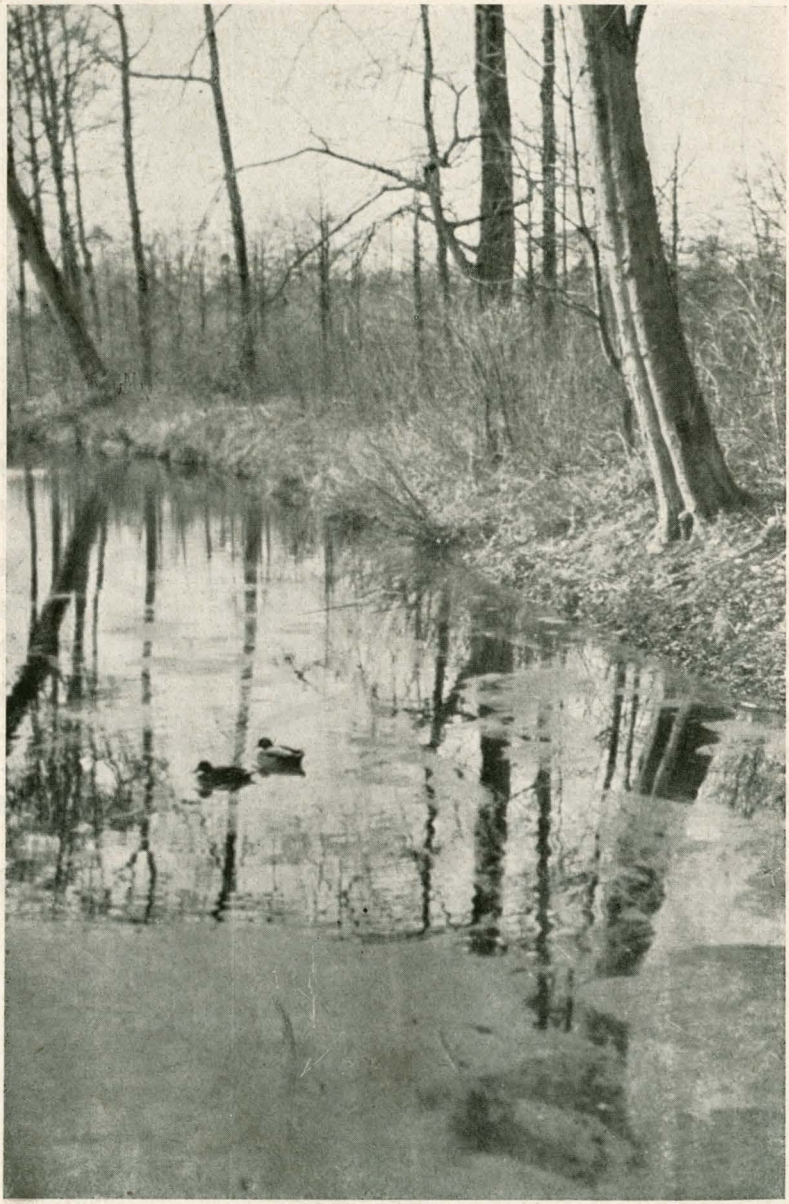

. . szépen meghozták még mindig a békalencsét is . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...vadászhatott rájuk kedvére...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A földesúr meghökkent.

— Szóval a Dunában is élhet? Azt állítod?

És úgy bámult a tanárra, hogy az egyszeriben elnevette magát.

— Azt állítom, hogy félsz.

— Miért? Ha egyszer édesvízi állat, akkor . . . elvégre . . .

— Képtelenség.

— Ugy-e?

— Hát persze. Természetszakos vagyok én! Nekem csak elhiheted.

— Ne gondold ám, hogy . . . Öreg vadász vagyok, Anasztáz! Ötven éve járom én már a Dunát. Az már csak valami: ötven esztendő? De tudod, mit felelnek ezek? Hogy ők meg hetven éve járják! Az a Kotró Mihály mondta éppen tegnap, te is ösmered, az a vén hülye . . . Mit csináljak velük?

— Semmit. Majd észretérnek. Kár ezen mérgelődni.

— Kár, kár, — te könnyen beszélsz, Anasztáz! Hanem én? Maholnap majd a vadőröm sem akar kimenni a Madárra. Egyszer itt talál friss nyomot, egyszer ott talál. Minden reggelre van friss nyom.

— Krokodilusé, te? Krokodilnyom?

— Ők annak hívják. De hogy igazában miféle egy féregé lehet? A vadőr meg sárkánycsapának mondja.

— Magad is láttad? Tulajdon két szemeddel?

— Láttam hát. Akárhányszor.

A pap megcsóválta fejét.

— Aztán milyenek azok a híres nyomok?

— Megmondom, Anasztáz: nagyok. Karmosak. Te vagy a tanár, teneked kell tudnod. Mint a tenyerem, ni: ekkorák.

A tanár rácsodálkozott az elébe meresztett tenyérre. Mint a jövendőmondó cigányasszony, elmerülve úgy nézte sokáig. Azután csendesen tette fel magának a kérdést:

— Vajjon micsoda állaté lehetnek?

A földesúr vállat vont:

— Te vagy a szakember.

— Szakember, szakember. Látnom kéne a nyomot. Mit látok én a te csupasz tenyeredből?

— Hát gyere ki. Bármikor megláthatod.

— Ostobaság. Krokodilus nem lehet. Punktum.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Nem is, hogy krokodilus. De hogy mégis mi hát?

Addig, addig, hogy utoljára megegyeztek benne: helyszíni szemlére kiszáll a tanár. Vasárnap lesz a napja.

Hazafelé menet egész úton fütyörészett a földesúr. Otthon a vadőrét hívatta legelsősorban. Vele azután bezárkózott a faragóházba.

Akkorára dobolta már a kisbíró utcaszerte, hogy nem igaz a hír s hogy nincsen is krokodilus a szigeteken. Az emberek hallgatták s egymásra néztek. Hejnye, a nemjóját. Gyanakodni kezdtek.

Reggel a földesúr meg a vadőr átevezett a Madárra. Teljes fegyverzetben voltak s titokzatosan viselkedtek. Az emberek jól látták ezt, mivel az emberek mindent meglátnak. Hanem a Madárra átallátni mégsem bírtak, átevezni pedig nem akaródzott máma senkinek. Vakon hitte már a krokodilust az egész falu.

A földesúr tehát a Madáron bátran előszedhette a nyárfából kifaragott krokodiluslábat. Járta a szigetet keresztülkasul és a furfangos műlábat belenyomkodta iszapba, sárba, homokba mindenfelé. Nem is került haza estig. Az egész szigetet összepötyögtette az óriási hüllő csapájával.

Szombaton hetivásár volt a városban s a dunai krokodilusoktól zengett a vásár. Vasárnap ezzel a hírrel szállt le a kocsiról Anasztáz. Ő könnyedén vette, ámde a földesúr lármás haragra gerjedt.

— Barmok ezek, baromnál is rosszabbak! Megtiltom nekik, szépen elmagyarázom — hát hiába! De elcsapom, gyerekkorom óta szolgál, de én elcsapom ezt a vén gazembert, ha eljárt a szája!

Vén Mátyás kocsis csak ült a bakon, mint valami nagybajuszú, hallgatag és zsinóros bálványszobor, két könnyöke a csípőjéhez szorítva, rendületlen öklében a gyeplő. Hanem a pap megijedt.

— Mátyásból egy szót is ki nem vehettem.

— Hát ki volt az a lator?

— Hiszen dobolták a faluban.

— Én az egész falunak megtiltottam.

— De miért?

— Mert különben vége a keserves idegenforgalmunknak!

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Majd bolondok lesznek az idegenek magukat krokodilusokkal megétetni! Mert azok elhiszik ám ezt az ostobaságot! Az ilyet egy szóra hiszik az emberek.

Csitította a pap s le is csillapodott a gazda. Később még tréfálkozni is próbált, kínálgatta a pogácsát, törkölyt, — azonban ideges volt, no. Azt látni lehetett. És induláskor mindenáron puskát erőltetett a jámbor Anasztázra is.

— Minek?

— Csak. Az én kedvemért.

— Multkor sem vittem.

A földesúr zavartan heherészett. Azonban nem nyughatott, míg a pap mégis vállára nem akasztotta a duplacsövű fegyvert. No, ártani hiszen nem árthat.

Így eveztek a szigetekre át. A vadőr egyet nem szólt, egyet nem mosolygott közben. Még a Nap is furcsán sütött valahogyan.

— Töltsünk be Isten nevében, — ajánlotta a földesúr, mihelyt partot ért a ladik.

Megtöltötték a puskát mind a hárman, a pap sem ellenkezett már. És megindultak egymás nyomában szótalanul. Elől a vadőr. Utána a földesúr. Leghátul a vendég. Nem is igen lehetett volna beszélni, míg egyszer meg nem álltak.

— Megmutassam? — kérdezte akkor igen komoran a vadőr.

— Mit?

— A sárkány csapáját. Itt mindig szokott lenni a zátonyon.

Odamentek s hát nem volt a zátonyon semmi. Felnevetett a pap s elmosolyodott a földesúr is. A vadőr rájuk nézett, szigorúan megindult hangtalanul és lövésre készen vitte a puskát.

Istentelen sűrűségen törtettek át, földiszeder alattomos gáncsvetésében botladoztak, öles csalánrengeteget gázoltak. Talpuk alatt láthatatlan posvány cuppogott, csámcsogott.

Egyszer azután ismét megállt a vadőr. Fejével a vendég urat magához intette. S mutatta némán:

— Itt van.

Nézte a pap s ott volt a csapa valóban: széles, karmos, és mintha úszóhártya lenne az ujja között. Nézte a pap és elkomolyodott. Miféle csoda ez?

— Sárkánycsapa — súgta az erdős.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Az esze tokja! — förmedt rá a pap.

Ekkor a barátja félrevonta őt.

— Te, Anasztáz: nem lehet az, hogy talán mégis? Nézd, jól tudom én, hogy nem . . . De talán elszabadult valami állatkertből . . .

— Az újságok megírták volna.

— Hátha meg is írták. Csehországban vagy Németországban. A pézsmapocok is honnan keveredett ide? Amerikából. No? Ez is, ki tudja . . .

— Lehetetlen.

— De a csapa! Honnan a csapa?

Hosszan s gyanakodva nézett barátja szemébe a tanár. Hanem aggodalomnál egyéb nem látszott abban. Megcsóválta tehát a fejét:

— Krokodilus pedig nem lehet.

A földesúr megkönnyebbülten sóhajtotta:

— Hála az Istennek! Akkor jó!

De azért tovább is lövésre készen tartotta a puskát.

Igaz, hogy olyan szortyogó vadonban jártak, ahol nemcsak egy csámpás krokodilus, de maga a valóságos hétfejű sárkány is bízvást ellakhatott volna. Majd nádon, majd bozóton vergődtek át s a közelükben többször is felrobajlott valami, törte a bozótot. Hogy ugyan mi lehetett, szarvas-e, más-e? De a vízmenti puhaságban mindenütt ott lelték a rejtelmes nyomokat.

Anasztáz olyan szigorral meredt a földesúr szemébe, mint cigányéba a szolgabíró. Vallatta.

— Magát az állatot nem látták soha?

— Senki.

— Te sem?

— Én sem.

— Miféle vadász vagy te?

— Lestem én eleget. Azonban nappal ő nem jár. Éjjelre meg . . . Már akár krokodilus, akár más, éjjelre én kint nem maradok, nem én! Még ha fák lennének itten, még ha magaslest csináltathatnék rájuk . . . De így? Ebben a sűrűségben? Nem vagyok bolond!

No, jó. Majd másként jár ő végére ennek a dolognak.

Ezentúl csak loppal fürkészte a barátját. Hol a barát-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ját, hol megint a vadőrt. De kiokosodni sehogysem bírt rajtuk.

Így végződött a helyszíni szemle. Késő délutánig eltartott. A szúnyogok csíptek, mint a tüzes gyehenna.

Vacsorára megint csak kirántott csirke volt, ám ezúttal már zöldborsóval. Először ezidén. Utána sok jó bort megittak, hanem most nem volt nóta a borban. Csak a krokodilus, mindig az a fene krokodilus, — úntalan odazökkent vissza a szó. S ha talán gyanakodott is a pap, utoljára azt mondotta mégis:

— Hát krokodilus nem lehet, ez az egy bizonyos. De azért a fiaimat én ide ki nem hozom.

Így is lett.

A furfangos földesúr még most is él, ha meg nem halt, de hogy hol élhet szegény, mint élhet? Mert birtokát elvitte a nyolcpengős búzaár, maga pedig innen elköltözött. Azóta sok víz lefolyt a Dunán, sok mindent mást is elmosott.

Hanem a krokodilussal nem bírt. Annak a tavon rajtamaradt a neve.

*

Egyszóval: az árvíz. Azt meg kell várni türelemmel. Mert más ki nem nyithatja az elvarázsolt erdei tó kapuját.

Hű, rettentő nagy úr az árvíz! Harsog és bömböl ilyenkor a folyam, szaggatja a partot, tövestül forgatja ki sorjában a fákat s garázda kedvében csak rohan, rohan, — nem ismer ő ilyenkor sem Istent, sem embert. Még tulajdon édes gyermekei, még a halak is iparkodnak útjából kitérni.

De hogyan is bírhatnák ezt a zúgó, robogó hajrát a gyenge, kicsinyke halak? Rémülten osonnak előle erdő szederindás birodalmába, s miként az áradó vizek, elszélednek ők is a lapok s tisztások teknőiben. Itt leülepedik a zűrzavar, elcsitul a vágta. Az elöntött réteken béke van, langyosság és kövér legelő. Ide húzódnak a növendék halacskák mind.

A nagyok hát mitévők legyenek: nyomulnak utánuk. Krokodilus-tó csatornájában befelé hömpölyög a víz, zsilipjét az áradás felhúzta: csukák, harcsák szintén beúszhatnak rajta vígan. Szennyes most, hideg is az öreg Duna ágya, ott nincs mit keresniök. El is hagyogatják rendre s mint éhes farkasok járnak az ezüstnyáj nyomában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Nagy halak, kis halak: új vizekben régi dolgát teszi valamennyi. És szép az élet.

Ki törődhetnék véle, hogy kint a folyam sodrában szűnik a tombolás, halkul a lárma? Ki venné észre, hogy az erdő megszállott birodalmát titkon kezdik ám kiürítgetni a diadalmas vizek, hogy az apadás fújja már nekik a takarodót? Aki észreveszi, szökik az persze maga is a visszavonuló vizekkel.

Krokodilus-tó csatornája immár kifelé folyik. Egyideig folydogál még, azután megállapodik. Akkor bezárult a kapu megint. Aki nem vigyázott, az a szigeten rekedt. Dunába többé nem mehet vissza.

A halak ezt sem igen bánják. Ha nem a Dunába, majd a Krokodilus-tóba! De kár lenne sietni. Visz út a Krokodilus-tóba, egyelőre száz is.

Ma még száz, holnap ötven csupán s holnaputánra nem marad több tíznél. Aki előtt pedig a legutolsó ér is elapadt, hát azon segíteni nem lehet. Maga sem tudja még a baját, virgonc, gyanútlan, ám a Nap süti a tócsát, melegíti, szikkasztja s a bökle egyszer csak mégis megszeppenik, mivel a vizében elfogy a levegő. Zápor ha jönne, az majd verne belé, szélvész ha kavarná, valamit tán használna az is. Így azonban fullad a halacska, ostoba orrát a tikkasztó léből kidugja, — mi emberek azt mondjuk rá: pipál. Holott a rémület ül kerek szemében s haldoklik szegény. Vége.

Hja, enélkül apadás nincsen. Csak az egy Madáron is sokezernyi halivadéknak kell rútul vesznie ilyenkor. A nagyoknak már több az eszük. Ők behúzódnak a Krokodilus-tóba idejekorán.

Be ám, — a csukák. Akik a felsőbb emeleteket lakják. De már a harcsa? Az nem olyan bizonyos, hogy földszinti lakásában majd jókor kap észbe valamennyi! Néha bizony megjárhatja ott némelyikük. Esetleg éppen a legnagyobbik, — hiába van akkora koponyája néki, mint egy kanonoknak.

A harcsa tudniillik lusta természetű és szeret a fenéken henteregni. Azonban a hasát is igen szereti. Kiválaszt tehát magának valami olyan helyet, ahol sűrű járása van az ugrifüles halnak s ott elfekszik naphosszat mozdulatlanul. Még azt a híres bajuszát is inkább csak a víz áramlásával lengetteti, jóllehet éppen azzal csalogatja be szájába az ételt. Maga meg

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

lomhán hever a sárban, akár a disznó. Két szál bajusza van össze-vissza, — két hosszú szál bajusza s négy szál kurta szakálla. De ennyi is úntig elég neki. Puszta bajuszára várja a jószerencsét.

És nem várja hiába. Jövő-menő halak meglátják ezt az ingó-lengő furcsát, torkosak, kíváncsiak: vajjon mi lehet? Odaúsznak mohón, hogy utóbb is tán ennivaló. A harcsa pedig bekapja őket, lágy teste hever tovább a lágy iszapban s annyira meghízik, hogy olyan csúnya kövérre nem bír más semmiféle hal.

Ahol a harcsa magát eleven csapdának így elhelyezi, ott többnyire örvényes szokott lenni a folyó. Hogy azért-e, mivel hamis mesterségéhez zavaros víz szükséges, vagy idegenforgalmi oka van rá? De legingább örvények fenekén szeret tanyázni, vízmosások mentén, sodrók tájékán. Itt forgalmaznak, kereskednek legszívesebben a mindenféle halak.

Hanem az áradás meg éppen itt tördeli a partot s itt dőlnek ki tövestől a fák. Kimosott fák gyökérzetének helyén aztán kerek gödör marad, enyhe vizű barlang. A harcsának tetszik ez a sötét pincelakás, a földszintről oda leköltözik. Ingerlő két szál bajuszával felcsalizza magát s mi gondja még a világgal azontúl?

Felette zúgva folynak el annak eseményei, de a nyugalmat csupán odafent zavarják, hullámverésük hozzája le nem ér. A tökéletlen többi halak? Csak hadd közlekedjenek. Dunáról jönnek egyszer, majd ismét Dunára mennek, — mert folyton ügyeskednek ezek a bolondok, ijedeznek és ravaszkodnak. Neki olyan mindegy, hogy voltaképpen mit is akarhatnak hát s miért sürögnek? Csak eleség úgyis mind.

A puha, nagy harcsa kemény kis szemével oly közömbösen tekint el berzenkedésükön, mint áldozataién valamely kövér s vérissza bálvány. Óriási békafeje van, duzzadt ajka, nyálkás teste. Bőre csupa hullafolt s vár, vár könyörtelenül. Akár maga az eleven halál.

Nézi a vizek forgatagát, csalafinta bajszát kajánul kelleti.

Szép egyenes sorban pipiskedő vadrécék úsznak a víz tetején, elapadtak az erdei tocsogók, eveznek a Krokodilustóra. Legelől az anyjuk, nyomában az egész serdülő család.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Veszedelem semerre sem látszik, hanem azért ők sebesen haladnak és szigorú hadirendben. Ez a parancs.

S lám: egyikük meg meri szegni! Hirtelen csak alábukik, helyén üres tölcsér gyűrűzik a sorban, elképedve bámulja a többi. De alámerül a másik is. Hápogva repül fel az anyjuk, szárnya paskolja a vizet, megbomlik a szép hadirend egyszeriben. Fusson a nád sűrűjébe, aki futhat! Harcsa húzgálja a kis récéket le a víz alá.

Jó meleg kis élet, jó meleg kis étel, — az ilyet ő szörnyen szereti. Kicsi vadrécének forró a vére, az övé meg hideg, miként a halál.

Úri sorba került most a nagyfejű vizibálvány, napjában többször is ehetik meleget, vonulnak a vadkacsák a Krokodilustóra Tőkések, kendermagosak, raj raj után úszik el a barlangja felett.

Aztán egyszer csak nem vonulnak többé. Megint hideg halra szorul a harcsabajszú nagyúr. No, semmi az, elvégre mindenféle jónak egyszer vége szokott lenni. Csak hal lenne elegendő!

Hanem az is fogyni kezd rohamosan. Fitogtathatja most azt az igézetes bajszát nékik, — hiába hívogat a cégér, alatta üres a kocsma. Nem jön a vendég. De annyira nem, hogy azt már a gazda maga is megsokallja, szedi sátorfáját és indulna új tanyát keresni.

Azonban se le, se fel: nincs innen már semerre út. Az eleven kelepce maga is kelepcébe került. Csapja dühösen a vizet, csak úgy loccsan. Most tudta meg, hogy fogoly. Rázza a rácsot.

Fogolytársait rég elnyelte már az utolsó szálig. Üres a víz, imitt-amott egy nyavalyás béka cuppanik belé, ennyi az egész kereset. Ha megszállna rá éjszakázni valamely kósza gácsérruca, azt majd leránthatná talán, — ám a gácsérnak szárnya van s különb szállást is találhat magának. Hiszen napról napra nyomorúságosabb ez a tócsa.

Levegő csak volna benne elég, azt kavar belé a felbőszült embernyi hal úntalan lubickolása. De levegővel nem lehet jóllakni. Néha szinte forr a víz, akkora tombolást tesz benne a békafejű nagyúr.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ilyenkor jó a háj. A tőke. Inséges időkben van mihez nyúlni.

Csakhogy a tőkének kegyetlenül fáj, ha erre sor is kerül. A szépen felhízlalt vagyonkát fogyasztani? Isten őrizz! Vérbeli tőkés szemében nagyobb bűn, nagyobb gyalázat ennél nincsen. Kapálódzik is ellene kézzel-lábbal, jajgat és káromkodik. Sőt józan eszét veszti.

Mint ez a békafejű nagytőkés is, akinek hájban fekszik a vagyona. Mit el nem követett, csakhogy gyarapíthassa! Ölt és csalt és pincelakásban lakott, semmi mással nem törődött, még tulajdon fiait is felfalta könyörtelenül! Így gyűlt fel a háj. S ezt most csak úgy fogyasztani? Hát akkor miért iparkodott, miért kuporgatott, miért dolgozott ő annyi éven át? Nem és nem, ekkora igazságtalanságot nem lehet elviselni! Inkább szakadjon össze a világ!

És kavarog, örvénylik megint csak a víz. Valósággal őrjöng benne a harcsakirály.

Így hívja Zölderdő András az ilyen óriássá nőtt halat. A harcsakirályból, ha idejét megérheti, lesz aztán utóbb a sárkány. Ez a sorrend. A vén harcsakirály éppen is ezért szokott titkos vízibarlangokba elrejtőzni, hogy ott majd csendes magányosságban várhassa be sorsának fordulását. Ki hallott valaha kölyöksárkányról? Aki sárkány, az meglettkorú valamennyi. Ez onnan van, hogy ő karcsakirályból változik át sárkánnyá. Mint békává az ebihal.

Zöldelő András mindezt az öregapjától tudja, aki híres-nevezetes halászmester volt valamikor, de megmondhatja bárki más hozzáértő ember is. Mert ez a színtiszta igazság.

No, rendben van, hanem akkor meg mit késlekedik csak egy percet is még az ilyen csapdába esett harcsakirály? Láthatja jól, hogy halalakban onnan nincs szabadulása. Végezze el hát az átvedlést sürgősen, okosabbat nem tehet.

Jaj, ezt az egyet nem teheti éppen! Megvan mindennek a maga kiszabott ideje, s hiába király a király: azt néki csakúgy ki kell várnia, akár az ebihalnak.

Hát jó, rendben van ez is. De legalább türelmesebben várja! Hiszen így bárki megláthatja őt, aki mégis erre talál járni. Ha pedig meglátta, sohasem lesz akkor őbelőle sárkány. Akkor az őt megöli.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Erre már Zölderdő András sem tud szólani semmit. Bugyborékol a sáros víz, egyszer-egyszer elővillanik belőle a rémséges ebihal nagy békafeje s utána rögtön dühösen csattanik egyet a vékony farkának ostorcsapása, amint bukfencezve ismét alámerül. Miként a tőrfogta szarvas, úgy forog s bukdosik ő is: rángatja a láthatatlan pányvát konokul s hiába. El nem menekülhet.

Ilyenkor csakugyan ki lehetne fogni őfelségén könnyen. Volna pedig félmázsás, — micsoda? Több is! Fele jutna Andrásnak, fele nekem, — dehogy hívnánk mi más segítséget, nagyságos úr! Minek? Ketten is elbírnánk vele, hajaj!

Azonban hasztalanul ábrándozunk mi most ilyesmiken, mert mikor is volt utoljára árvíz? Olvadáskor. De még ha lett volna is mostanában: az ekkora bolond szerencse ritka. Magam összevissza két esetet tudok rá. Az egyik Lengyelországban történt, még a háborúban s kézigránáttal. A másik ennél is sokkal régebben, kisdiák korunkban. Akkor lőtt flobertpuskával az öcsém egy ilyen felséges harcsát. Hanem annak a háta jóformán kimaradt már a pocsolyából, annyira leapadt róla a víz.

Efféle öreg és csodálatos történeteken kérődzünk mi most Andrással, mivel ráérünk igen. A Krokodilus-tó bejáratánál üldögélünk, de jó méternyire alattunk rohan el a Duna. Mára valamicskét apadt is megint. Holott a héten áradni kezdett végre, napról napra szépen emelkedett. Ennek a reménységnek immáron vége van, a víz apadni fog tovább: halak, kárókatonák s egyéb vízi érdekeltségek viselkedése ezt világosan megmutatja.

Ellenben a ladik csak nem jön még s a ladikot meg kell várnunk. Így aztán megvitatjuk mindjárt a kárókatonák dolgát is. Itt a helyszínen. Mert az már mégis csak furcsa, hogy kitanult halász létükre ők a Krokodilus-tóban soha tanyát nem vetnek. Vajjon miért nem? Mikor mindenféle más vizeket ugyan sorravesznek ők is, s mikor a tóban töméntelen a hal.

Mert azt ne higyjék ám, hogy a Krokodilus-tóban valami nagyon búsonganak vén Duna után a halak! Azok? Víg világot élnek gyöngyöző selyemerdők árnyékában, — aranyhalak, ezüsthalak ott szépen gyarapodnak. Míg egyszer csak be nem fagy a tó.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ezt a tó nem minden évben teszi meg velük, minthogy az ő befagyásához kemény idő szükséges. De járnak erre gyakorta olyan szigorú telek, hogy bizony mégis csak beáll. Ilyenkor nagy sietve megjönnek a halászok, rámennek a jégre, vágják a lékeket sorra, hálójukkal meghúzzák az egész tavat, kifogják az összes halakat belőle. Ha azonban nem sietnek eléggé, ha megkésnek mégis : akkor akár otthon maradhattak volna!

Jég alatt kevés ám a levegő ennyi temérdek halnak, egykettőre elfogy. Selyemerdők sűrűjéből persze száll a sok gyöngyszem, szállnak a léggömböcskék egyre, — hogy ellenben parányi tömlőcskéjükben mi lehet? Elég az hozzá, hogy ezüsthalak, aranyhalak megfulladnak mind. Mikorra elolvad a jég, csupa holttetem a tó színe s a legközelebbi árvízig nincsen is benne semmiféle élet.

Hát ezért sietnek a halászok. De a kárókatonák ? Nekik nem kell víz áradását lesniök, ők a Krokodilus-tavon bármikor meghúzhatnák a hálót. Már pedig Zölderdő András azt állítja, hogy teremtett ember nem látott még a Krokodilus-tóban sem kárókatonát, sem vidrát. Jóllehet nem olyan időket élünk, hogy másutt is dúskálhatnánk a halban!

Ez igaz. Másrészt azonban : vidrát látni? A Dunán? Jaj, nem úgy van ez itt, mint a halastavakban! Ott kiül az ember szép holdvilággal s a vidrát agyonlövi. Hanem a Dunán más az eset! Vidrának itten rettentő nagy a birodalma s ezer a kiszálló helye, — egyszer erre a zátonyra kapaszkodik fel, egyszer arra a partra : kicsoda találhatná el, mikor hol lesse?

Jómagam például csupán egyetlen egyszer láttam dunai vidrát. Azt is véletlenül.

Éppen indultam hazafelé, mert csúnyán beborult az égbolt s az éjszaka nagy hamarsággal leszállt. De akkor lubickolni kezdett előttem a vidra. Jól van, fentmaradtam hát a magaslesen. Szarvasbőgés még amúgysem hallatszott semerre, a vidra pedig ott csobogott-locsogott alattam. Majd a szememet kinéztem. Hiába. Koromsötét lett és megeredt az eső.

Nem baj. Két óra mulva felkél a Hold. Azt megvárom.

Alattam néha elcsitult a lubickolás, csak az eső suhogott irgalmatlan zúgással. Ilyenkor meghűlt bennem a lélek, hogy utóbb is tán elszökött az én vidrám. De nem. Kisvártatva ott

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

dolgozott megint az orrom előtt, minden mozdulatát hallottam. Halászott.

Halásszál csak, halásszál! Az idő múlik. Kél a Hold.

A vidra biztonságban tudta magát s nem törődött semmi mással, csupán a halakkal. Bukdácsolt s úszkált az öböl megvakult tükrén, elmosódó árnyék, — part fövenyére néha zsákmányával kiúszott s a láthatatlanságba ott tüstént tökéletesen beleveszett. Majd csobogva felrémlett ismét a vízen.

Mindezeket a homályos titkokat még a messzelátó is csak alig-alig bírta olykor valamicskét felderíteni. Hanem a messzelátó is reszketett, bőrig átázva annyira dideregtem. Elállt az eső, felkerekedett a szél, ligetes lett az égnek boltozatja. De lőni még nem lehetett. Csak várni. Míg ragyogó fehér világával majd kisüt végre a Hold.

Jött is már, sebesen csúszott felém a fénye: arcom a karabély agyán, ujjam a ravaszon, no most, — s akkor ott a fegyver kitisztult távcsövében csak kétfelé válik ám az én vidrám! Kétfelé válik s a hirtelen világosságra csendesen így köszönti rá a jóestét: hápháp!

Nem vidrát lestem én meg itt, hanem két jámbor vadrucát. Ennél a két vadrucánál több vidrát aztán nem is láttam húsz esztendő alatt.

Így van az ember a vidrákkal itt a Dunán. A nyomukat azt mindenfelé megtalálja, de magát a vidrát?

Ezen nevetgélünk Andrással, mikor odaáll elibénk a ladik s együtt nevet velünk. Aztán megszólal benne az evezős:

— Már pedig József bácsi látott egyet harmadnapja.

— Vidrát? A vadőr?

— Ő. A Fejő-Madáron. Őzbakot lesett az uraknak, hogy járnak-e arra bakok? A vidra meg kimászott eléje a partra. Ott ette a halat. Megette, másikat fogott, azt is kihozta. Húsz lépésnyire sem volt, azt mondja József bácsi.

— Nem volt nála puska?

— Annál? Még az ágyban is a puskájával hál az! De töltése nem volt neki. Üres volt a puska.

Nagy eset ez.

Hallatára fészkelődni kezd a nagyságos tanár úr, akit a ladik végre szerencsésen meghozott. Orrára szigorú szem-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

üveget csíptet. Orvos ő Pesten, magántanár. De ügyészi hangon fog a vallatáshoz:

— A vidrát mikor látta a vadőr?

— Estefelé. De még sütött a Nap.

— Magasles van-e ott?

— Ő is azon ült éppen.

Zsebbe kerül a szemüveg, készen a döntés:

— Akkor én ma estére odamegyek.

A nagyságos tanár úr egészségügyi okokból s nemrégiben kezdett el vadászni. Szép rozsnyói bundája azért van már neki. Hanem rövid köcéje még nincsen. Kellene az is. Magalőtte béléssel. Azonban már télire kellene. Sok vesztegetnivaló ideje nincs.

— Hány vidrabőr kell egy köcéhez? — kérdezi később.

— Hat. Annyi legalább.

— Én nyolcat számítottam.

Andrásnak megcsillanik a szeme.

— Nyolcat? Azt lehet, — mondja komolyan. Hanem akkor gyakrabban tessék ám kijárni! Különben aligha lesz meg télig a köce.

És nagyot ránt az evezőn.

*

Meséltem én már maguknak Jánosról, arról a földnélküliről, — de emlékeznek-e rá? Mert nem valami tekintetes egy ember ő. Mestersége csak olyan pákászforma van neki s tulajdon jogos birtok híján a senki földjében terem meg a kenyere.

Ám a regulás idők csúnyán megnyomorították a szabad vadvizeket. János sovány élhetése tehát szintén megcsappant velük. De annyira meg, hogy jómaga bizony a becsületből is kikopott. Az a szerencséje csupán, hogy becsületen bár túl, azonban börtönön még valamivel innen: kanyarog egy keskeny s csupa giz-gaz határmesgye. Hát kényelmes járás nem esik rajta, de János vigyáz magára és ügyeskedik. Más útja nincsen.

Ő az, aki éjnek éjszakáján egyszer bethlehemesekkel találkozott. Nem jut eszükbe?

Mindegy. Azért kérdeztem csak, mert éppen ezzel a Földnélküli Jánossal mentünk a Krokodilus-tóra aznap. Sőt nem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

csupán János volt jelen, de résztvett a szégyenben az ő veje is, Zölderdő András. Továbbá Misi, a János legényke fia. Hárman. Nekik kellett majd evezni, hajtani s ilyesmiket. Hanem egyelőre még a parton ballagtunk a ladik felé, szép hallgatag sorban.

Ekkor jött szemközt a két ütött-kopott pásztorember. Ők meg nyilván a kikötőből jöhettek.

Falu végétől is jó félóra járásra áll számkivetetten egy puszta ház, borzas a teteje, ragyás az oldala : abban laknak a községi pásztorok. De kora tavasztól késő őszig még innen is csak ladikon hord nékik ebédet az asszony, mert a pásztornak kint a szabadban kell tanyáznia éjjel-nappal, örökös kolompszó és csaholás, temérdek szúnyog és bosszúság közepette. Kivált, amióta szigorú rend van ebben is és a világért sem mindegy, hogy a sok közül melyik szigeten legeljen a jószág. Erdészeti szempontból van ez így.

Csakhogy a jószág nem igen veszi tekintetbe az erdészeti szempontokat és hiába ügyelne rájuk a pásztor : bozótos a sziget s mindúntalan tilosba úszik át néhány izgága tinó. Legtöbbször persze visszatérítik őket saját hatáskörükben a pulik, azonban a puli sem mindenható s olykor nem bírják visszatéríteni. Nosza, ladikba hát szaporán pásztorok, — és az irdatlan sűrűségben megkezdődik éktelen lármával a hajsza.

Ekként küzködnek naphosszat a pásztorok, ezer a bajuk és elképesztő a nyomorúságuk. Nincsen az az ágrólszakadt cigánylegény, aki rongyosabb lehetne náluk. Már Jánosék csak utolsók a faluban, de hozzájuk képest valóságos grófok még Jánosék is. Azt hinné tehát az ember, hogy nem valami irígylésreméltó egy sor a dunai csordapásztoroké.

Hanem hadd mondom már tovább.

Hát ballagtunk a napon szép hallgatag sorban, János az élen. A két tempós pásztor meg jött szemközt. Mikor aztán már jól elkopogtak mellettünk, hirtelen indulattal csak utánukmordult János :

— Nagy urak ezek, hajaj!

De mint a harapós kutya. Még a foga is szinte kaffant.

— Van ezeknek otthon fínom ruhájuk! — acsarkodott Zölderdő András is, aki meg leghátulsónak maradt a sorban.

— Hanem a bozót közt? — kérdezte kisvártatva elől az após.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Minek rontanák? — hagyta rá hátul a vő.

Egy darabkát ismét tikkadt csendességben haladtunk. De Jánosban forrhatott a méreg, ki is pöffent hamarosan:

— Merik-e mondani, hogy szökött marhát keresnek itten?

— Annak a marhának Duna a gazdája!

— És lapos a farka!

Vajjon min háboroghatnak ezek ennyire? Azonban nagy volt a hőség, nem kérdeztük. Mentünk.

— Hogy nem restellik! — kezdte aztán újból a vő hátul.

— Mért restellenék? — csattant fel dühösen elől az após.

— Mert pásztorok, azért!

— Ha a község elnézi nekik!

Mi többiek nem szóltunk egyet sem. Ők ketten azonban újra s újra labdázni kezdtek egymással, — valamely keserű mondást csak felkapott egyikük s fejünk felett a másiknak odahajította. Dobálgatták a szót hátulról előre, elülről hátra, míg el nem ejtették. Akkor hangtalanul vonult a sor megint.

Csak a ladikban érthettük meg végre, mi hát a bajuk. Az, hogy a pásztorok rávetették magukat a pézsmapockokra. Holott azokat egyedül csak Jánosék használatára hozogatta valahonnét a Duna. Pocsék egy féreg a pézsmapocok, ellenben a bőréért még ma is ád két pengőt a zsidó. És akár nyár, akár tél, a bőrük egyformán jó nekik mindig. Miként a vidráé.

Ami pedig a legfőbb: e laposfarkú csúfságokat nem adta a törvény sem községnek, sem uraknak, mint a többi vadat mindet. Az egy vizipatkány megmaradhatott senki állatjának, szabad martaléknak. Sőt kezdetben még vérdíjat is tűztek ki fejére a mérnök urak. A vérdíj ugyan beszűnt azóta, de megmaradtak a zsidók és szedik a bőrőket máig lankadatlanul.

Jánosék tehát a vízipatkányból szépen pénzeltek. Kifogdosták rendre valamennyit s várták az új áradást. Mert akkor további eleven kétpengőket hozott nekik a víz megint.

Igy ment ez, amióta csak a pézsmafélgeket Jánosék felsegélyezésére a Duna előteremtette. De most a pásztorok szintén ráadták magukat erre a keresetre és Zölderdő András csúnyán szidta az istenüket, hogy mekkora mesterek benne. Kitaláltak valami egy nagyszerű gépet, drótból van a gép, továbbá lehasznált cérna fakarikájából és kicsi csengettyű szól a végén: nincs az a kanyargós, hosszú pocoklyuk, amelybe fenékig be ne

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

bírnák dugni. A csilingelésre úgy ugrik elő a pocok, mint a parancsolat. A pásztorok meg agyoncsapják s kész.

Jánosék viszont ásóval dolgoznak csupán s a gépi versennyel szemben meg nem állhatnak. A pásztorok éjjel-nappal kint tartózkodnak a szigeteken, kutyáik, mindenük, — nem lehet velük bírni, no!

— Miért nem csinálnak maguk is ilyen gépet?

— Nem mutatják ám az Öregistennek sem, — sóhajtotta András.

— Van magukhoz való eszük a büdösöknek, — tette hozzá tisztelettel János és a folyóba beleköpött.

A pásztorok ugyanis János véleménye szerint urak s a pockokra nincsenek ráutalva. Ott nekik a marha, — csak az egy pocokgépes pásztornak is kétszáztíz darab van a keze alatt! Hát mit akar még? Minden darab marha után egy-egy kenyér jár neki az őrizetért. De a kenyeret kiveheti akár pénzül, akár gabonában, ahogyan akarja. Ha pénzül veszi ki, az másfél pengő kenyerenként. Ha gabonában, akkor $12^1/_2$ kiló búza meg 11 kiló rozs.

De ez még nem minden. Jár neki ezenfelül még garaspénz is, tíz fillér darabonként. És ahány tehén vagy üsző a gulyában leüzekszik, annyi húsz fillér megint külön dukáncia. És amit még kerülőkor kap? Esztendőben kétszer van kerülő s akkor ki mit csak tud, ád a pásztornak, — krumplit, babot, lisztet, húst, mindent visznek neki a gazdák, hogy az állatjaiknak kedvezzen. És még lakás is, és még hozzá szabad tüzelő! Ez mind nem elég?

Nyáron, lehet mondani, megdolgozik érte. Azonban télen? Télen a pásztor fűti az ingyen fát s nem dolgozik semmit. Ha rossz az idő, urasan csak nézi az ablakon. Vagy aluszik.

Jánosék ellenben miből éljenek? Hát a szegénység már semmiből sem élhessen?

Maga János még csak, csak. Ő aratni legalább elmehet. Hanem Zölderdő András ezt sem teheti, mivel neki félkarja van. Másik karja pedig nem ám, hogy a háborúban maradt volna el, — annál sokkal fiatalabb is András. Masinálás közben történt vele a baj. Így aztán sem rokkantdíj nem jár érte, sem más segedelem, mert lökdösődött s játszódott András,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

mint afféle haszontalan gyerek s önhibájából kapta el őt a gép szíjja. Ez lett a törvény.

Eme önhibája folytán András a halászbokorból kikopott. És addig-addig kopogatott ebből is, abból is, hogy végül János lányát feleségül vette. És most otthon az asszony s a két kicsi gyerek. Őszre várják a harmadikat.

Kit illesen meg a vízipocok, ha nem az ilyen embert?

De a pocokgépes pásztornak hiába beszélünk. Neki szolgát kell tartania, minthogy legalább egy szolga nélkül a pásztor el nem lehet. Leád tehát a jövedelemből kilenc mázsa gabonát, ennyi a szolgának csak a bére. Hát még, amit megeszik?

A pásztor csupán a maga igazát tudja, Andrásával nem törődik. Mit lehet itt tenni? Veszett fejsze nyele, — mi mostan becsúszunk a Krokodilus-tóra. Becsúszunk orvul s e szűz vizeken megelőzzük a pásztorokat. Ők csak hadd várakozzanak az áradásra. Jánosék azonban kiagyalták, hogyan lehet véghezvinni a lehetetlenséget.

Ehhez legelsősorban is a mi könnyű vadászladikunkra van szükségük, mivel Dunárul csatornára más csónakot ugyan át nem emel senki emberfia. A cipekedésben így is részt muszáj vállalnia valamennyiünknek, kellenek továbbá karók és rudak, valamint konok akarat. De végül odaát a ladik szerencsésen. Mindenki fújtat és mindenki boldog.

Kendermagos récéket akarunk lövöldözni mindenáron. A kendermagos réce — tudják — valamivel később költ, mint a tőkés. Hanem most már repülősek lesznek a fiai. De a tavi nádasban tartózkodik az egész, másutt ritkaság látni belőlük.

Voltaképpen persze egyremegy, hogy az a fiatal kácsa kendermagos-é, vagy tőkés? Szemre alig van köztük különbség. A röptük sem más, a pecsenyéjük sem különb. Sőt, a tőkéskacsáé még nagyobb is egy gondolattal. De ez sem számít semmit. Nyáron? Nyáron a kacsa : kacsa, — s le van.

Csakhogy tőkésekkel tele az elöntött bozót mindenfelé. Tőkést bárhol lehet találni könnyen, míg kendermagost csupán az egy Krokodilus-tóban. Ez a nagy különbség! És ki ne szeretne olyan titkos vizeken evezni, ahová másnak nincsen bejutása?

Tudták is Jánosék jól, hogy uszításunkra mit kell beszélniök.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Hanem azt az egyet eleve kikötötték, hogy ők majd kacsázás után pézsmapockokat áshassanak. A tavon vannak ám még pockok, ajaj! Zölderdő András multkoriban saját szemével látta. Még hozzá kicsinyeket. Jaj, csuda apró férgecskék voltak ezek, rútak az istenadták, farkuk már lapos, — halkan, igen halkan füttyögettek és úgy úszkáltak fel s alá, akár a sebes veszedelem.

Hogy a fiak füttyögettek-é egymásnak, vagy az öregek szólogatták-e így a fiaikat, azt biztosra nem mondhatja meg András. Mert az öregek szintén ott kavarogtak a fiak körül, lebukdostak, felmerültek: ekként őrizték és terelgették a családot. Hogy most már ki fütyült, mért fütyült? De füttyögetés történt.

És azt sem látta András, hogy a vízipockok halat fogtak volna. Bukdosni bukdostak, hanem ő úgy nézte, hogy inkább csak játszadoztak. De nem is gondolná, hogy halon élhessenek. Hiszen a vidra munkája után is marad halpénz, miegyéb, s beszéljenek bármit a pásztorok: pockok barlangja körül is csak kéne egy s más jelenségnek maradnia. Azonban semmi ilyest ott nem találni, csupán a tömérdek fehér békateknőt. Miképpen élhetnének akkor hallal a pockok?

— Á, az csak olyan laikus beszéd, — legyint közbe megvetően János is.

— Maga tudja, mi az: laikus?

— Hogyne tudnám. Marha.

Nagykomolyan s némi sértődéssel felel János. A szegény is haladhat azért a korral. Nézze meg az ember!

Ami ellenben a békateknőt illeti, hát az csakugyan ott fehérlik ám minden pocokbejárat előtt. Feldarabolva, megőrölve, halomszám. Már pedig a békateknő nem más, mint a kagyló háza.

Mindebből azonban János szerint még korántsem szabad arra gondolni, hogy most már a vízipatkány utóbb is kagylóval él. Aki ilyet állít, az tisztára laikus megint. Vagyis marha A vízipatkány ugyanis nádat eszik, semmi egyebet. És legesleg-nagyobb gusztussal éppen a nádinda hegyét eszi.

A nádinda öt-, hat-, tízméternyire is elfekszik a víz fenekében s a legvége olyan, mint a spárga feje. Ezt szereti tudvalevőleg a vén ponty is elszopogatni, — hever az iszapban és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

kerekre csücsörített szájával csak szopja az inda végét ájtatosan, akár csibuk csutoráját. És élvez.

No, a nádindának ezt a zsenge fejét eszi a pézsmaféreg legszívesebben. Hogy akkor meg miért hordja teli békateknővel a bejáratát s miért rágja apróra az üres teknőket? A fene jobban tudja! Tán, hogy a foga kopjék neki. Az egér szintén csak ezért rág.

János tűzön, vízen kitart amellett, hogy a pocok növényevő. Mások viszont még rucatojás rablásával is megvádolják. Mi itt az igazság?

Voltaképpen semmi köze hozzá az embernek. De csupa titok még ez a vadonatúj amerikai féreg és Jánoséknak sikerült is fellovalnia bennünket. Olyannyira, hogy kedvéért a kendermagosakat is későbbre halasztottuk: előbb hadd lássuk meg azt a híres pocokásást. Part meredekjében tátongnak a lyukak, — gyerünk oda mindjárt.

Hát gyerünk. Csakhogy a dolog nem olyan egyszerű.

Mert ahhoz az egyhez szörnyűmód köti magát a pocok, hogy neki pedig egyenest a vízre nyíljék a kapuja. De olyképpen az is, hogy kapualjába a víz beszolgáljon, tornácát mossa, lépcsőjének egy-két fokát is ellepje, — ugyanúgy, mint némely velencei patriciusét. Ebből ő nem enged.

Ha leszáll a víz és kimarad belőle a kapu, akkor inkább új lyukat ás. Ha ellenben a víz emelkedik, akkor sürgősen ismét csak új lyukat ás, mivel a mélyebb fekvésű lakást sem vállalja. Egyszóval: valami ürügyet az ásásra ő mindenkor talál, minthogy az efféle földmunkát szenvedélyesen kedveli. Ezért is haragusznak rá annyira a gátépítő mérnökök.

S mit szóljanak Jánosék? Part meredekjében ott a sok lyuk, — ők azonban nem lyukat keresnek, hanem prémet. Melyikben találják?

Ezt bizony nem könnyű előre megmondani. De az ember nem pézsmapatkány s így különös kedvét sem lelheti a hiábavaló ásásban. Jánosék is tehát, mielőtt munkába fognak, szeretnék kitudni, hogy melyik házban lakik most a csupaszfarkú gazda? Erre nekik különböző szabályaik vannak. Valamennyi szabálynál azonban többet ér itt is az orr. A spuri.

Ha elhibázzák mégis s valamelyik üres házat találnának megásni, akkor megette a fene az egészet. Akkor a szomszéd-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ban neszt fog a gazda, kicsúszik a kapun, izmos farkával csak hadarint egyet a vízben s már nincsen ő sehol. Elvitte a bundáját örökösen.

Igazában tehát nem is arról van itt szó, hogy a felesleges fáradozást sajnálná az ember : a ritka kétpengőket félti. Ezért acsarkodik egymásra némán s a fogát ezért vicsorítja. Pisszennie tudniillik ilyenkor már senkinek sem szabad. Part mellé odaállt nagy csendben a ladik, kézben az ásó, széles acéllapjával a vízikapu nyílását mindjárt bezárja.

Holott vízi pocoknak víz a menedéke. Ezért is ragaszkodik ő annyira a velencei kapubejáróhoz. Van neki magához való esze.

Csakhogy Jánoséknak szintén van. Ásó vasával lezárják a kaput. Ez a legelső. Földalatti barlangjából immár meg nem szökhetik a laposfarkú amerikai. De hol a barlangja?

Annyi bizonyos, hogy a tó szinénél magasabban kell lennie, másképpen elöntené a víz. Világos továbbá az is, hogy kaputól barlangig titkos alagút visz fel. Hanem zegzugos olykor s hosszú alagút. Merre vihet vajjon? Ki mondhatja meg?

Majd a másik ásó, amely kapu felett most éppen is ezt keresgeti. Mihelyt valahol meglelte, széles acéllapjával lezárja. Ekkor felszabadul az első ásó és átveszi a feltárás munkáját. Tőle aztán ismét a másik. Így halad nyomról nyomra barlang felé a baj s az a kérdés csupán, lesz-e hát a barlangban pocok?

Az elsőt, nem mondom, eltalálták Jánosék. Hanem azzal meg is szűnt ám a szerencse! Csődöt mondott a tudomány, bedöglött a spuri. Jánosék szidták egymást s a pockot, ástak, ástak, verejtékeztek és káromkodtak : semmi.

Még nézni sem jó az ilyet. Gyerünk a kacsákra!

Hogy egyet legalább utoljára még hadd próbáljanak? No, Isten neki. De csak egyet. Egy legeslegutolsót.

evél sem mozdult, tó szine sem rezdült. Akkora volt a hőség, hogy a békáknak kidurrant tőle a szeme. Be is húzódott előle tó hűvösébe valamennyi. A ladikot pedig sütötte a Nap. Hát Jánosék hadd próbálják még azt a keserves legeslegutolsót. De nekünk elég volt. Mi inkább megmártakozunk a tóban addig.

Testünket a selyemerdők hajszálfínom lombja hűvös

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

simítással olykor meg-megcirógatta, tó fölé meg kiterjesztett és mozdulatlan csendesség borult. Símán s nesztelenül úszkáltunk alatta, akár az aranyhalak. Úgy tetszett, hogy a mindenség felett most már örökidőkig sérthetetlen lesz ez a rengeteg üvegbúra. Ám oldalának egyszer csak goromba kiáltás koppant neki valahol, a csend óriási kupolája darabokra tört tőle, hulltak a cserepek, döngés hallatszott, csobbanás, dühös összevissza lárma, — mi ez?

Jánosékkal ekkor esett a szégyen. Ladikjukba beleugrott a vidra. Hallott valaki ilyet?

Úgy történt a dolog, hogy két lyuk volt ott egymás mellett a partban, hatalmas két lyuk. Jánosék persze tüstént összevesztek rajta, hogy melyikben kell majd a pocoknak lennie. Mert lehetett bármelyikben. És ez volt az utolsó próba.

Megegyeztek tehát, hogy egyik lyukba ásónyéllel elébb beletúrnak. Tán éreznek benne valami mozgást, valami puhaságot s akkor megássák azt. Ha nem éreznek, a másikat ássák meg.

Dugdosta az ásónyelet hol András, hol János: van-e pocok, nincs-e? Végül még a Misi gyerek is belepiszkált a kérdésbe. Hasztalan minden, nem volt a lyukban semmi. Ebben megállapodtak. A másik lyukat kell hát megásni. András és Misi gyerek a ladikból majd felváltva ássák, maga János ellenben felmászik a partra. H a muszáj, ásni is segít, de leginkább csak lessen azzal az ásóval. Az ő hivatala lesz majd agyonütni a pézsmaállatot.

Csakhogy meredek s magas volt a part, mindjárt elsőre nem sikerült rá Jánosnak felkapaszkodnia. A csónak pedig ingott szörnyen, valahányszor az öreg belőle neki-nekirugaszkodott. András meg Misi alig bírták partmentében megtartani, noha keményen markolták a füvet.

Egyszer azonban csak feljutott János. No, nem egészen még, de fent hasalt már a parton, könyökével jól megkapaszkodott, kalimpáló csizmás két lábával nagyot rúgott a semmibe, hogy: no most, s kalimpáló két csizmája között akkor éppen ugrott ki a vidra! Ugyanabból az üres lyukból, amelyet az imént hiába túrtak meg és bele egyenest a ladik közepébe, Misi és András közé. Hej, a teremtését!

Megijedt a vidra, de Andrásék szintén megijedtek. Köztük

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ide-oda cikázott a vidra, billegett a ladik, ők meg ökölle csapdostak s döfködtek az elszabadult fenevad felé. Egyszer-egyszer bolondjában el is találták, hanem puszta kézzel mit árthattak neki? Ásóra viszont ilyen szűk helyzetben nem kaphattak.

Ej, mit, — beszéljünk csak igazat: kinek jutott volna itt hamarjában ásó az eszébe? Hiszen egy pillanatig sem tartott tán az egész. Akkor feleszmélt a vidra s belecuppant a tóba.

Nyomban utána János is belezuppant. Jaj, vetette ő már harcsára is magát, még pedig egyenest a jég közé! Ritka a szerencse, üstökön kell ragadni: most a vidrát akarta vón lefülelni János. Lesz, ami lesz, ő habozás nélkül beugrott a ladikba!

Igen ám, de Andráséknak el kellett engedniök a füvet, hogy a fenevaddal öklöződhessenek. Csak erre várt a ladik: part mellől rögtön elfarolt. Mit tudhatta ezt odafönt az ember? S János a vízbe pottyant.

Mikor mi odaérkeztünk, hónaljig állt benne akkor is, csapzott bajuszáról csurgott a lé. Így kiabált szörnyű mérgesen a ladikosokkal. Az ásót követelte rajtuk kegyetlenül, s hogy miért is nem használták? Vágták volna jól tarkón vele, juj, juj! A vidra elment.

Mit tehettünk volna egyebet, mentünk mi is. Kacázni. Egyedül a nagyságos tanár úr nem akart. Ő ott maradt lesen, hogy előbb-utóbb majd mégis csak felbukik tóból a vidra.

Hanem a vidra bizony nem bukott fel.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ROZSDAFARKÉK.

A zöld zsalugáter.

Keserves nagy ára van ám a vándormadárkák tavaszának! Mindegyikéért előbb a Szentföldre kell zarándokolniok. Kinek a Szentföldre, kinek Afrikába.

A vitéz kis kereszteslovagok nekivágnak tehát bizodalommal az ismeretlen ezer vésznek, küzdenek, hullanak, de amelyiküknek szolgál a szerencse s mégis visszatér, annak azután a tavasz mellé ráadásul kijár még a nyár is. Már tudniillik, ha épségben megéri és ekként kiérdemelte. Mert ingyen nem adatik semmi.

A rozsdafark harmadszor járta meg Palesztinát a télen. Olyan füzesekben élt ott, amelyeknek legkisebb levélkéjét is csupa-csupa zengő színezüstből verték. Ám ezek az erdők hallgatagok voltak mégis, mivel nem fűzekből lettek, csak olajfákból. És lakott akkora göcsörtös, vén fügefán olykor, hogy az tán évszázadok óta hallgatta már a tenger zúgását. Hanem a rozsdás farkú kis madárnak idegen volt a hullámok sós beszéde s a tevék ijesztgető szavára sem adott ő semmit, amelyek egy vezérkedő kócos kis szamár nyomában csak előimbolyogtak valahonnan, mint meztelennyakú óriási teknősbékák sora és pihenni nagy lomhán a kősivatagra letérdepeltek. No mindegy, pondró és féreg akadt elég s a messziről jött madárka nem is panaszkodott. De tavaszra ugyan a világ minden kincséért itt nem maradt volna.

Holott akkor éppen kezdett virágborulni az a keserves sziklasivatag. Csodát csodára tett benne a tavasz, kövekből virágot fakasztott, elöntött mindent az ifjú színek és üde illatok áradása. És naponként új meg új források buggyantak elő, omlatag falakon alácsorogtak, egymásba folytak, összeölelkeztek és csak nyíltak, nyíltak. Fekete lombok közt sápadt citromok és izzó narancsok ragyogtak, de fehér gyöngyfüzérek

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

is a fekete fákon: citrom- s narancsvirágoknak jószagú fürtjei. Valóra vált remény és új ígéret. Érett gyümölcs és friss virág. Egyidőben.

Kicsoda utaznék el éppen a szüret elől? A rozsdafark így cselekedett. Narancsszüret s virágözön idején oldott kereket mindig. Elindult lopva hazafelé.

Az első esztendőben persze még ő is sokadmagával utazott, mert a fiatalság legyen csak óvatos, — inkább a kelletén is felül. Ez a rend. El ne bízza magát, a fagy körme elől minél délebbre költözzön, kikelet hivogatására utolsónak induljon. És hát több szem többet lát.

Azóta azonban eleget tapasztalt s így most egyedül is utazhatott. Homlokán úgy égett a fehér világosság, mint valami lámpás, torka fekete, akár a korom, farka vörös, miként a rozsda. Ragyogó sok tarkasága megannyi fényes érdemrend. Derekasan megszolgálta mindet, aki a harcot ennyi temérdek ideig meg tudta állani.

De ember gyereke ugyan felérheti-e azt ésszel, hogy mennyi töméntelen idő is egy teljes esztendő? Hiszen tizenhárom nap alatt kikél egy fészekalja tojás és egyetlen egy tavaszon két új nemzedék is világgá repül! A rozsdafark ellenben életének negyedik évébe fordult az idén. A díszt és dicsőséget bizony megérdemelte. Öreg legény volt ő.

Azaz dehogy is legény, noha csak így legényesen, magányosan érkezett! Tisztes házasságban élt ő, amióta a fejelágya benőtt. Hanem a szíve meg lágy maradt ám s kikeletkor annyira megtelt ifjui sóvárgással, hogy nincs az a legényke, akié jobban. Szedte is a sátorfáját az első hívó szóra, percig sem töprengett, szót senkivel sem váltott. Tengeren által, folyók völgyében szállt, szálldogált felfelé.

Nappal bóbiskolt, meg a kenyere után járt. Megvan mindennek a maga oka, módja, sora. A magaforma parányi kis jószág nem henceghet, karvaly meglátható. De éjszaka bezzeg szárnyra kelt. Repült, repült a szerelem felé, mint lángba az éjjeli lepke.

A szerelem pedig ott lobogott a Duna mentén, messzi magyar erdőn. Sehol másutt, csak ott egyedül. Lobogott, mint valami rózsás, delejes északi fény. De ragyogása szemre nem látszott, tüze sem piroslott, — vajjon hogyan láthatta

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Harsog és bömböl ilyenkor a folyam...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...mint meztelen nyakú óriási teknősbékák...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

mégis a madár? Az irtózatos nagy feketeségben utat miként nem tévesztett?

Már akárhogyan is, de odatalált egyenesen. Sütött a Hold s rengeteg szélén, erdő ligetes tisztásán ott fehérlett a vadászház. Zöld zsalugáterek rajta. A zsalugáter fél szárnyának nyitott a rostélya : az a bejáró kapu. Másik fele csukott, mögötte az ablak deszkáján ott lesz majd a fészek üveg és zsalugáter között, homályos biztonságban. Amint volt tavaly is és tán amióta csak áll a világ, mindig.

A rozsdafark tehát mindjárt jókor reggel kiült a vadászház ormára, billegette nagy büszkén azt a híres szép farkát, szinte csettegetett vele, mint ujjával jókedvében a táncos. Mihelyst azután melegíteni kezdett az áldott Napocska, kidüllesztette mellét és tele torokkal énekelte onnan világgá szertelen örömét. Ím, itt lesz a fészek, ezen a szent helyen!

Homlokán a fehér kis lámpás most ragyogott csak igazán s keblének tollán átsütött az eleven, piros élet. Millió hang, millió sugár, az egész erdő vele énekelt, vele tündökölt, de ő se látott, se hallott egyebet a maga tulajdon boldogságánál. És fújta, fütyülte, csicseregte, csilingelő rigmusba szedte ujjongó szerelmét. Így várta a párját.

Holott az messze volt ám még s az ura ezt nagyon is jól tudta. De hát szép az ilyen várakozás is. Hiszen jön, jön az asszony folyók völgyén felfelé, minden éjszakával közelébb érkezik, járja ugyanazt az utat, amelyet napok előtt a párja. Hogy talán együtt is vándorolhatnának a közös cél felé, ilyesmi bizony eszükbe sem jutott. Ahány ház, annyi szokás, és nászútra, játékos kéjre ők sohasem vágyódtak. Nagy dolog a szerelem, de az utazás is éppen elég dolog. Elsőbben azt kell letudni. Siessen ki-ki haza a fészekhez s érjen oda friss jó egészségben. Ez a legeslegelső hitvesi kötelesség.

A szokás pedig az, hogy a férfi induljon előbb. A virtus kívánja-e így, vagy a női mórika? Mindegy, senki sem gondolkodik rajta, ez az illedelem, a férj útnak ered és punktum. Nehány nap multán majd követi őt az asszony s megyen a nyomában félvilágon által. Otthon azután Isten segedelmével összetalálkoznak megint s akkor majd örülhetnek egymásnak kedvükre. Másutt, mint a fészek mellett, úgysem lehetséges igaz szerelem.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Fészek persze most nincsen is még, mert azt újonnan kell rakni minden alkalommal. Legalább is a rozsdafarkék így tartják. De ha nincs is még fészek, megvan a helye és ez a fontos éppen. Megvan a birtok, megvan a vadászterület. A fészeknek pedig nagyszerű helye lesz valamelyik zsalugáter mögött. Vagy az öreg almfaában inkább? Ott szintén volna egy kellemetes odu. Egyre megy különben.

Az ilyesmit már csak az asszonyra kell hagyni. Válogasson, rendezkedjék, töltse a kedvét, van benne módja. Jog szerint az egész vadászház az övék, másnak semmi jussa hozzá. Legfeljebb majd a tavalyi gyerekek néznek el oda, hogy ugyan nem szabad-e a szállás, megjött-e megint a gazda? Hát megjött bizony, ül diadalmasan, rezegteti a farkát s énekel. Nem nyilt meg az örökség.

Ezt a nagy uraságot hozományul kapta ő az első feleségével. Özvegyasszonyt vett el akkor, hat meztelen porontya volt neki, kellett a sürgős segítség, jobb híjján vállalta hát a fiatal legényt is. Ez az idős, kívánatos asszony! No, szerencse dolga az ilyen.

Ha vállalta, nem is vallott vele szégyent. A hat árvát rendben felnevelték együtt, — de azután jött az ősz, jött a tél s benne az asszony valahol odaveszett. Az ura várta hűségesen, énekelt elébe és csak várta egy ideig, azután új feleséget hozott a házhoz. Mikor pedig ezt megfojtotta a menyét, akkor megint újat, a mostanit. Vele három fészekaljat eresztett már szárnyra, derék, gondos egy asszony ez, tiszteli, becsüli s epedező szerelemmel várja. De ha, ne adj Isten, hiába várná, bizony megint csak új feleség után kellene néznie.

Más férjet keresne magának az asszony is szegény, ha az ura nem kerülne elő. Holott olyan hűséges, jó feleség ám, hogy az manapság szinte csodálatos. De ha nincs kihez, mit ér akkor a hűség? No és a gyerekek? Hiszen csupán azért tavasz a tavasz, hogy etetni lehessen őket a zsalugáter mögött!

Hanem komor gondolatok ezek, okos ember amíg nem kénytelen, nem is vesződik velük. Szemereg az eső, de a tarkafürge kis madár ujjong ott fent a háztetőn és szerelmes párjátének szóban dicséri. Bolond, aki búsul, mikor örvendezni is lehet.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

És neki van igaza, mert egy szép napon vídáman, frissen csak betoppan ám a menyecske. Huss, — egymásnak esnek, csaponganak és hemperegnek, csiripelnek és kergetődznek — micsoda fékevesztett boldogság ez, micsoda diadalmas beteljesülés! S lám, nem szakadt le mégsem az ég, nem hasadt meg a szív, ki hinné?

Szálldosnak és tanakodnak. Azután az asszony besurran az egyik zsalugáteren. Kiröppennek, megint beszállnak. Ki az egyikből, be a másikba. Közbe-közbe csipognak, cicáznak s összegomolyodva hullanak le a pázsitra, mint tollas, eleven labda. Követelődzik a férj, ahogyan dukál is. Hanem a nő szintén tudja a dolgát s inkább a háztáját mustrálgatja. Az ura fellibben egy ágra s onnan nézi, mint jár-kél szorgosan az ablakban, mint tesz-vesz a menyecske. Hej, nagy öröm is az ilyet látni! De akkora nagy öröm, hogy azt sokáig nem is tartogathatja magában. Kidülleszti a keblét s úgy dalolja fel egyenest a magas menyországba.

És már kezdődik is a munka rögtön, épül a fészek. Párosan röpdösnek, fontoskodva lépnek, egy-egy szénaszálat felcsípnek, megnéznek, pihét szedegetnek s mindent megbeszélnek. Olyikát mégis csak eldobják. Másikát meg viszik. Nagy gonddal, örömmel így készül a fészkük.

Közösen hordják, közösen is rakják. Bár ezt inkább az asszony. Jobban is ért hozzá, ő is ül majd benne : maga vesse ágyát. Hanem az ura kézre adogatja neki a hozzávalót s míg a menyecske azzal odabent eldolgozik, úgy megénekli, hogy majd szétreped az a fekete kis torka. De nem sajnálja cseppet sem, az ilyen asszony megérdemli : hadd hallja, hadd tudja az egész világ!

Noha úgy szemre, díszre, öltözékre bizony elég fakó az asszonyka az urához képest. anem annak meg több esze van ám, semhogy a ruha szerint ítéljen. Tudja ő, amit tud! A menyecske azonban szintén tudja s ezért, mikorra a fészekkel már elkészült, úgy nyolcóratájt minden reggel bebujik a zsalugáteren azután is. Hej, ilyenkor fujja ám csak szívből a párja! De jól is teszi, mert ilyenkor egy-egy tojással mindig megszaporodik a fészek.

Elnézik ők sokat, napközben is gyakran vizsgálgatják, azonban bármennyit nézzék is, hiába : ilyen gyönyörű tojá-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

sokat nem tojott még madár! Ezt el lehet mondani. Micsoda kékek, — mint mosolygós jókedvében az égbolt!

Hát ilyen egy asszony ez! Ékes versezetben örökkön csak ezt hajtogatja az ura. Az asszony pedig dehogy únná el hallgatni, hisz egyéb öröme, segedelme nincs most ennél a nótánál. Ül bent a homályban némán s mozdulatlanul, melengeti, költi a tojásokat. Ez a sora, dolga s magas hivatal ez, rendben van, vállalja, — de Istenem, ilyenkor kimondhatatlan jól esik az ura szeretete mégis. Gyönyörű egy ének!

Olyan háladatosan hallgatja, hogy neki magának bár nem adatott eldalolni akár egyetlen hangját is, de a fiait azért megtanítja rá. Hogyan, mi módon, — ki tudhatná azokat a titkokat s tudományokat, amelyek benne lüktetnek a vérben? Hanem az az egy bizonyos, hogy a fiak, akik az égszínű bölcsőcskékben apránként már mozdulni próbálnak, az apjuk énekét sohasem hallhatják. Fülök sem szolgál még, tojás burka rajtuk, anyjuk teste is párnásan hegyette: nem, hozzájuk egy árva hang sem juthat be. S lám, esztendőre, ha majd eljön az ideje, pontosan fogják fújni az egészet. Holott mikor tanulnák el, ha most nem? Mire ők a tojásból kibujnak, elnémul az apjuk. Akkor nagy hirtelenséggel véget ér a nóta.

Nincs arra már idő, annyi sok a munka. Hordani kell az eleséget szaporán.

De nemcsak a rozsdafark, — elnémult akkorára szép sorjában a zengő erdő millió sípja, százezer csengettyűje s a rengeteg zenekarból egyre erősebben hangzik ki ütemes brummogása a bőgőknek: gerlék búgása, turbékolása. Előbb a cinegék teszik le a vonót, rigók a flótát, harkályok a dobot, dobverőt, azután elcsitulnak sármányok, pintyek, zöldikék, végül a csicsörkék, poszáták, fülemülék. Ki gondolhatna még mostan is dalra, nótázásra? Annyi a dolog, hogy lélekzeni sem ér rá a becsületes ember! A bársonyos, selymes trubaduroknak is bizony meg kell fogniok a végét.

Csak éppen az egy kakukmadár nem hagyja el a farsangolást. A világ most is az ő szeretkezésétől hangos. Vajjon miként lehet rá érkezése ebben a nagy dologidőben?

Pedig hervadásba halkultak rendre a virágok kiabáló, hangos színei is. Hóvirág, gólyahír, vadrózsa: intett a karmester s elmúltak, elnyíltak. Duzzad és érik a termés. Ez a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

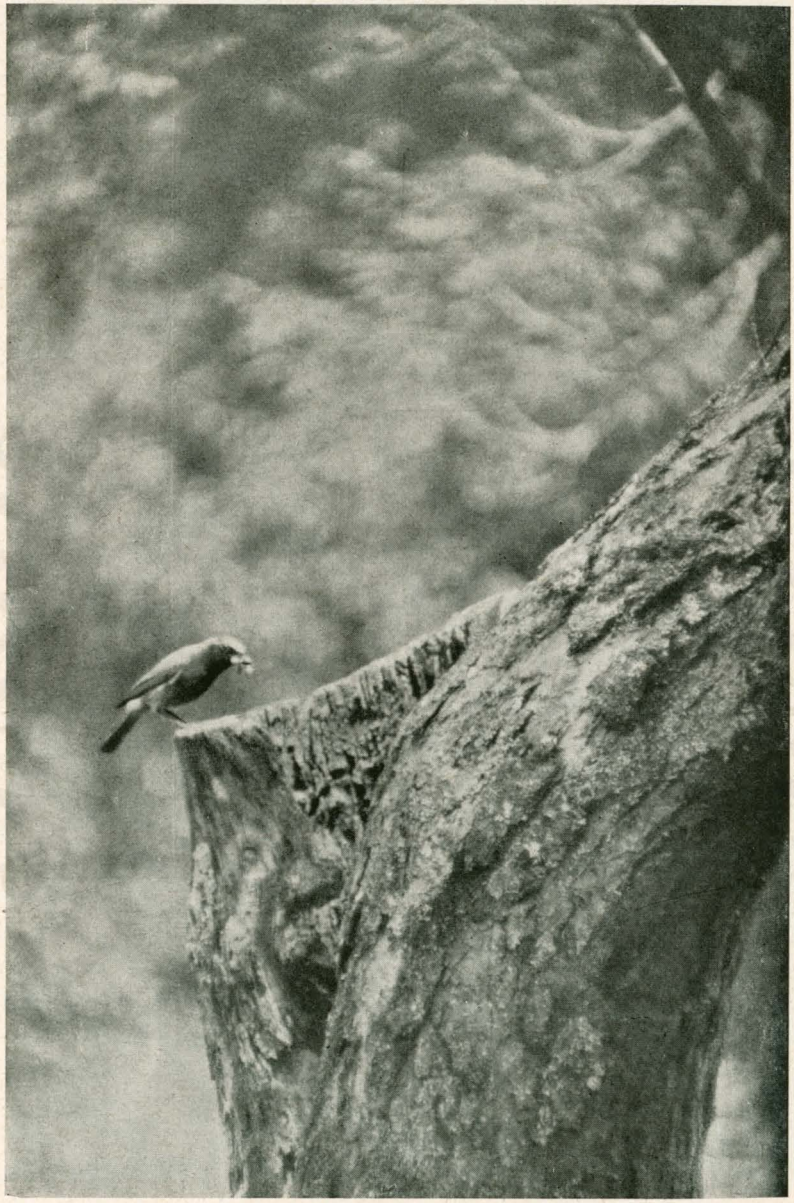

Vagy az öreg almafában inkább?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

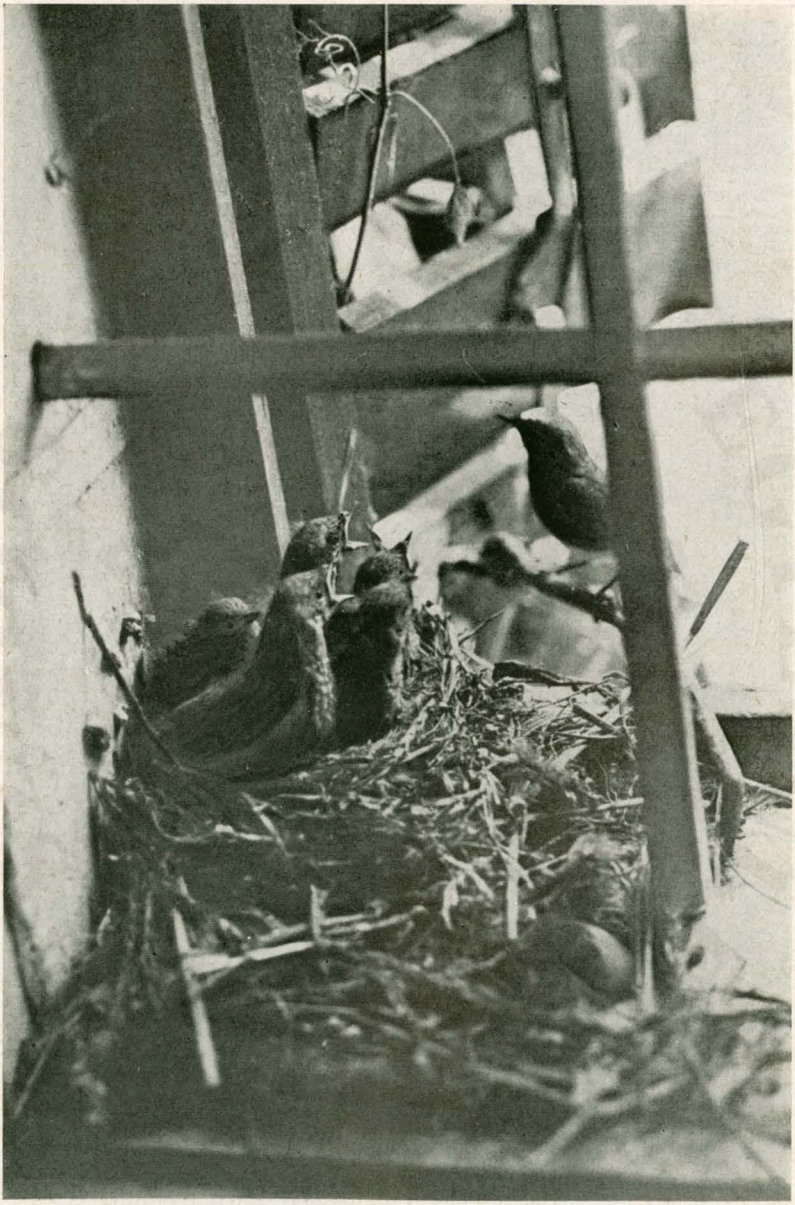

...napról-napra követelőbb az étvágyuk.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

rend, tisztesség, becsület. Ez a parancs. És van-e, aki a parancs ellen merhet? Egyedül a kakukmadár?

Hiszen immáron a szerelem második strófája kerül sorra, ahhoz kezdenek hangolni rigó és cinege, — első fészküknek sárgacsőrű népe ki is repült már. Hangolnak, próbálnak hát engedelmesen az öregek megint. Azonban mi az ő kis szavuk a kakukok fékevesztett tombolásához képest?

No, az ő dolguk ez egészen. A rozsdafark nem akar más ajtaja előtt seperni, untig elég a dolga magának is. Tesznek arról a fiak.

Eleinte alig emelhetik azt a rettentő nagy buksi fejüket és csak álmosan tátogatnak. De hamarosan kinyílik ám a szemük, megjön a szavuk és napról-napra követelőbb az étvágyuk. Csupasz szárnyacskájukat tolakodva rezegtetik, a falatokért egymással vetélkednek, elég közöttük igazságot tenni. És tudjátok, hány van belőlük? Hét!

Hét bizony, hála a jóságos Istennek! Kikelt valamennyi tojás.

Hát ilyen egy asszony ez a rozsdafarkné!

A kigyó.

Kötésig ér ekkorra már a friss nád haragos dárdaerdeje. Ma még kötésig, holnaputánra hónaljon is felül. Kopjáinak hegyes még a vasa, de alatta bomladozni kezd már a keskenyke zászló, lengedezik az első levél. Kikelet sürgeti az iramot, a nád pedig nől, mintha húznák.

Mellette aranyszínben ragyogott mult héten a rét, — hová lett már a gólyahír, tocsogó tavaszi víz, benne kandi gácsérok bizalmatlan feje? Térdet ver immár a sás meg a fű, hullámzik a szélben és csupa habos a hullámtaréj : nyílik, nyílik a tengernyi tőzike virága. Itt s ott sárgaliliom nyujtózik sudáran és mindenfelé kékellik a nefelejcs.

Tavasz úr tudja a rendet, most ők vannak soron. A vadász pedig tökéletes belegyőződéssel helyesli ezt a rendet. Belémarékol a nefelejcs hűvös bokrába s ami virág a kezében maradt, azt a kalapja mellé tűzi. Kedve is, akár a magas ég, ragyogó. Meglőtte a bakot, ballag a rét mentében hazafelé.

Csupa sűrű friss lomb ilyenkor az erdő. Csupa ártatlan lelkendezés, csupa verőfényes, üde jóakarat. Az öreg bak meg-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

halt. De egy hét még, kettő? És akkor a sűrűségben világra jönnek majd a fehérvirágos őzgidák. Akkor ők lesznek soron.

Könnyű lélekkel ballag a vadász. Csigák roppannak el a talpa alatt, most még rajtuk is alig-alig útálkozik.

Azután ritkul a sötétzöld árnyékok kárpitja, mögüle napsütötte tisztás meg-megcsillog. Tisztás szélén, erdő tövében az olvadás sodra száraz avarból ágyat vetett, duzzadó, lágy ágyat. Megvetette, elszaladt, otthagyta. Most pedig az ágy dunnáján fehér tojások hevernek szanaszét. Vagy két tucatnyi. Mint a galambtojás, akkorák.

No, galamb persze ilyen helyre nem tojik, valami gombák ezek, mások nem lehetnek. Felrúg egyet az ember: hát gurul, de semmi szára nem látszik és fel van törve. Üres. Akár a tojáshéj, szakasztott olyan. Csakhogy rugalmas, mintha gummiból lenne. Furcsa. Nézi a másikat. Az meg feltöretlen még. Rázogatja és csakugyan lötyög valami benne.

Ennek a csodának végére kell járni. Viszi a kis gummilabdát kökény töviséhez, felszakítja vele, — el is ejti tüstént s majd hanyatt nem esik, akként hőköl vissza. Mintha rúgó pattintaná, sziszegő, parányi kigyócska csapott ki abból a rugalmas, fehér valamiből.

Megérinti a cipője orrával, hogy vajjon a hetyke kis sátánfi benne maradt-e? Benne bizony, dugja is már elő háromszögű fejecskéjét, fel is ágaskodik, harciasan tekintget. Szigonyos nyelvét szaporán öltögeti. A harmadik fehérségből ugyanígy. A vadász megtúrja az avar langyos párnáit s hát itt is, ottan is újszülött kis szörnyek kígyóznak alatta, bújnak, menekülnek, dühösen sziszegnek.

Hiszen ez kígyófészek! Ördög mulatsága ezek a labdácskák: mind kígyótojások. De lám, szerető édesanyjuk van azért nekik is. Idehordta őket gondosan az áldott verőfényre, Nap meg kiköltötte. Élet szunnyadt bennük s a Napnak ugyan mindegy, hogy miféle élet. Sarjadjon, mozduljon, kiszabott az útja, egykettő: induljon! Az a rend, hogy kákában, rétben, liget sötétjében kígyónak is kell lennie.

Kanyarog tehát az öreg kígyó, akár valamely megnémult kis csermely, legfeljebb ha egy-egy levélkét rezzent meg csillogó folytában. Elnyújtózottan tán méteres is lenne. Azonban dehogy nyúlik ő el, dehogy lustálkodik! Vadászatra indult.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Betyár nagy zajjal vannak most a békák világszerte, pergetik a dobot, kereplőt, önfeledten kurjongatnak. Ám nefelejcsbokorból a kígyó sötét, síkos feje hirtelen előmered, pillantása pányva, békára ráveti, tekintete kötél, vele megkötözi. És csak néz, csak néz, feje sem mozdul, szeme sem rebben, de már reszket a béka, már tudja, már késő: ez a halál. Sikolt egy éleset, rémültet, rémítőt, hosszút. És mintha erre várt volna csupán, erre a jelre: megindul feléje az iszonyatos szempár, lassan, lassan közeledik, egyre fagyosabban süt. Sikolt a béka, reszket. A kígyó elkapja, nyeli befelé, a béka még akkor is sikolt. Azután csend lesz.

Békára most nem lehet vesződséges a kígyó vadászata s ő mégis az erdőben tekereg. Siklik, mint az árnyék. És a rozsdafark fiacskáira rábukkanik egyszer a kicsi kígyók anyja.

Nem lehet csodálni. Sűrűn szállong a két boldog madár, vadássza naphosszat pillangók fiait, hordja a hernyót, eteti vele a hétfejű fészket. És valahányszor csak rászáll az ablakra egyikük, éles sivalkodás kél mindig a zsalugáter mögött, hétszólamú sírás. Meghallhatja bárki, érthet is belőle, kinek fog az esze. A kígyóé pedig jól fog. Nem is töpreng sokat, hívogatóan csipognak a madárfiak, ő tehát felkúszik a hívogatásukra, símán, irgalmatlanul.

Valami vakolatot azonban a párkányról mégis csak lever. Csupa fül a hét éhes fióka, mozgását meghallja s megörvendez néki. Azt hiszik szegények, hogy az anyjuk jött meg, hogy etetés készül. A bejárat világossága felé eseng tehát valamennyi, tátja a csőrét, rázza a szárnyát és versenyt rimánkodik.

Míg lassan, nesztelenül fel nem emelkedik ott a hüllő háromszögű sötét feje és zsibbasztó tekintetével szemközt nem néz velük. Akkor torkukra fagy a szó. A kígyó meg csak néz mereven, mint maga a végzet, mint valamely bálványszobor.

Hanem hiába néz, a fiókákat pillantásával megkötözni mégsem bírja. Kiugrálnak a fészekből s heten hétfelé menekülnének. Azonban hová hát s merre? Nincs több kapu egynél s abban mozdulatlan áll őrt a sárkány, ágaskodó feje meg sem moccanik, csupán a fullánkja sziszeg jéghidegen. Sziszegő feje meg sem moccanik, de testéből közben csillogó csomót köt a zsalugáter deszkájára s farkát kunkorgatja.

Érkezik a fiókák anyja, kövér, zöld kukac a csőrében, el-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

dobja azonnal, kiáltja a párját, az is odarebben, szálldosnak, jajgatnak, —de mit érnek ők most ketten is? A deszkára kötött csomóból lassan csúszni kezd kifelé a kígyó sikos teste s a fészekhez becsorog. Súlyosan, feketén, akár az olvadt ólom. Folyásának ellenében ki emelhetne gátat? A két őrjöngő madár egyre hajtogatja még : í-itt, í-itt, — noha már nem is látszik.

Odabent pedig jajongva menekülnek előle a fiak, csiripelő kavargásban egymás hegyén, hátán bukdácsolnak, dülledő szemükben iszonyat, tollasodó mezítlenségük merő egy lüktető szívdobogás. Űzi őket a kígyó, hideg karikái ott gyűrűznek mindenütt a forró gomolygás alján s fejével, akár szigonnyal, feléjük vagdos. Amelyiket elkaphatja, azt benyálazza tetőtőltalpig, megfojtja, de kiköpi. Nem sieti el a dolgát, azonban ráérő ideje sincsen. Nagyocskák már a fiak, szinte repülősek, utóbb is kiugrana valamelyikük a zsalugáteren s tán megmenekednék. Holott ő az összeset akarja, mind a hetet. Majd ha tiszta munkát végzett, majd akkor nyugton lakmározhatik.

Odakint kétségbeesve röpdös a két öreg madár, verdesi fejét a falnak, keblét a deszkának, tébolyultan esdekel valahonnan segedelmet. Még idején jönne, jóra fordulhatna! Gyorsan csak, gyorsan, — jaj, mit is kellene tenni, jaj, mit is lehetne? De bajukat nem látja, jajukat nem hallja senki. Istenem, Istenem! Odabent a sárkánnyal viaskodnak a fiak s halálos szorongattatásukban az öregek után visonganak!

Azonban gyérül a szavuk. A kígyónak egyre könnyebb a dolga, egyre lihegőbb, egyre fáradtabb odabent a tánc s az utolsó madárkát már semmi megragadnia. Ezt nem is köpi ki, hanem nagy gyönyörűséggel, szép lassacskán benyelegeti. Majd sorjában a többit is.

Ezek ezüstös nyálkától csapzottak, mintha csiga mászta volna meg mindegyiket. Fínoman csúsznak. A kígyó nem nyugszik, míg csak komótosan be nem szopta mind a hetet.

Kiabálhat apjuk, anyjuk, amit akar, — hadd lármázzanak! Nem gondol ő most velük, nem is vág feléjük. Álmos. Vastagra falta magát, karikába csavarodik a feldúlt fészek alomján s legszívesebben tüstént elaludnék. De mást gondol azután mégis, kibuggyanik a zsalugáter résén s nagylomhán folyni kezd lefelé.

Í-itt, í-itt, — láttára egekig ver fel ismét a kisemmizett rozsdafarkok vádaskodása. Itt csúszik a kígyó nehézkesen, hét

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...meglőtte a bakot...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

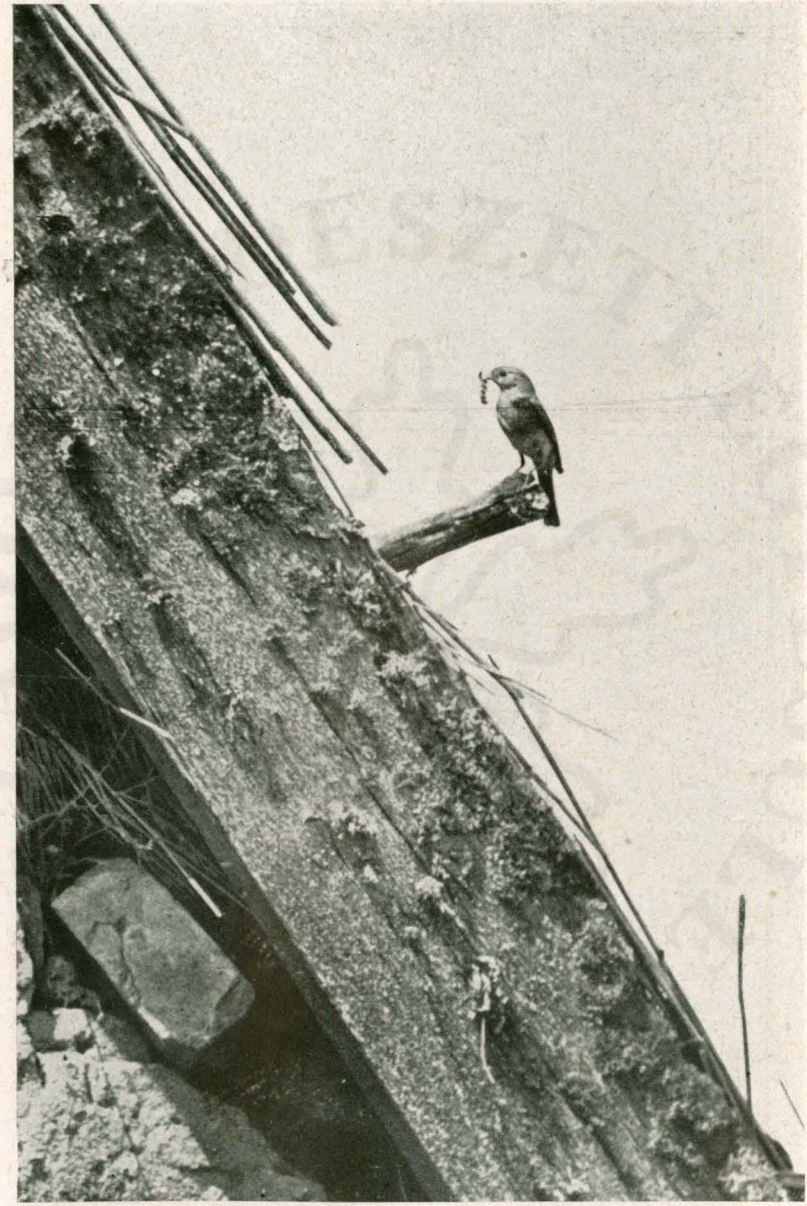

. . . hordja a hernyót . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Kint a körtefa ágán énekel a párja . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

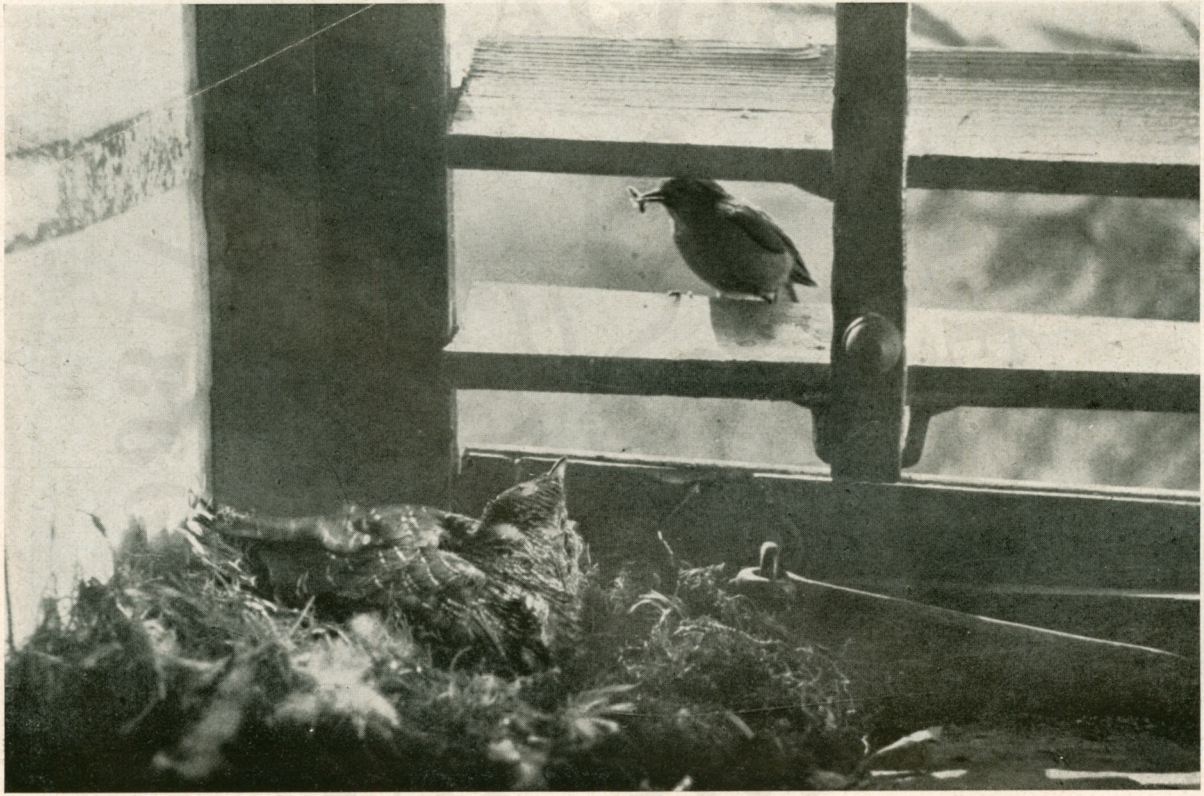

A fészek ágyába már bele sem fér...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ártatlan, édes gyermekükkel viselősen. Kísérik az útját, követelik vissza. Azonban csörren az avar, nefelejcs bólint egy bájosat, folyondár csipkéje meglibben : alattuk eltűnt a kígyó. Elvitte mind a hetet.

A kárvallott két madár ül az ágon, nézi a zsalugáteres ablakot és halkan, kimerülten felsír még nehányszor : í-itt, í-itt.

Süt a Nap. És a lomb is susog, felhő száll, méhe döngicsél, kakuk fuldokolva kacag. Csakúgy, mint azelőtt. Mintha nem is dűlt volna össze a világ. Csendesen gubbaszt a két madár, csupán a farkuk reszket.

Nem szólnak ők már egyet sem. Csak nézik azt a megnémult ablakot.

Hitszegő madarak.

Füvek, fák, állatok : mind édes testvéreink. Én ezt jól tudom. Hanem a kedvesek között vannak kedvesebbek. Növényben a virág, rovarban a lepke, állatban a madár. Közöttük is nékem legelső a madár. Az egész töméntelenül nagy atyafiságban a legeslegkedvesebb.

De tán magának a teremtő Úristennek is. Hiszen szárnyat adott neki, miként az angyaloknak és némelyiknek torkába olyan fínom muzsikát, hogy ahhoz képest semmi a lant, hegedű és a templomi csengő. Mielőtt életet lehelt volna belé, előbb bizonyára sokáig tartogatta tenyerében, símogatta, becézgette, mosolyogva nézegette. Huss, — így röppenhetett világra a madár s amikor fészket épít, tán erre a legelső fészkére emlékszik máig, Isten lágy tenyerére.

Azonban sokféle a madár és persze némely fajta jobban emlékszik rá, másik meg kevésbbé. Sőt olyan is van egy, amely tudni sem akar fészekről, Istenről, becsületről. Ez az egy a kakuk. Ő fütyül mindenki másra és a saját gusztusa szerint éli világát. Felelőtlenül.

Nincs ki mind a négy kereke, — az ember rándíthatna egyet a vállán és tovább nem gondolna vele. Hiszen hóbortos és szertelen jószág ő valóban. Csupa szeszély, csupa véglet, csupa idegesség addig is, ameddig józan. Mikor pedig szerelmes, akkor pláne féktelen és kiszámíthatatlan. Bolond. Sodorja valami rontás, mint vihar a pihét.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Mindez igaz. De hát angyalszárnya van neki is és Isten belső cselédje ő csakúgy, akár a többi madár, — foghatna-e rajta ennyire rontás, ha az ördöggel szövetségre nem lép? Ha magát kéjért, kényelemért a gonosznak el nem adja, tulajdon vérével írást nem ád róla?

Kakukék megcselekedték. Elsőnek az asszony, ő vette rá azután a férfit. Egyik tizenkilenc, másik egy hijján húsz : végtére hisz egymáshoz illenek ők ketten. De mégis csak az asszony a hitványabbik s madarakról lévén szó, különösen meglepő ez a rangsor. Náluk ugyanis erkölcsében az asszony szokott szilárdabb lenni és tán hivatala is neki, hogy a hűségre ügyeljen, jó példát ő mutasson. Bárhol készüljön is meg a fészek, igazi fundamentuma annak csupán a tisztesség lehet. A fészekért pedig legelsősorban az asszony felelős.

No nem mondom, olykor alakulhatnak azért úgy a csalfa körülmények, hogy hitvesi kötelességét pár mámoros percre egyik, másik asszony mégis elfelejti. A hitvesit igen, ám az anyait soha. Ebben nem ismernek ők tréfát, sem kivételt sem csalfa körülményeket. A fészek szent.

Jaj, de bolond egy asszony a kakukné, hogy éppen ezt a legdrágább szentséget adta el! Élet célját, becsület pillérét elkótyavetyélte. De árat így is akkorát kapott érte, hogy abból mindenféle cédaságra, léhaságra futja. És hát felrúgta a törvényt : varázslatot is tehet. Megállíthatja a Napot, duplázhatja a szerelem kiszabott idejét, akár meg is tízszerezheti, — torkos kedvét annyi férfi kóstolgatásával töltheti, amennyit szeszélye megkíván. Kerül, amibe kerül : fizeti a sátán.

Hogyne zengene hát kakukszótól az erdő, hogyne ajánlkoznának a sóvár léhűtők, parázna gavallérok? Magukat mulatni, ebül szerzett pénzt költeni, könnyűvérű kósza nőkkel könnyű próbát tenni. Sötét az erdő. A legények féltékenykednek és kiabálnak.

Kínálgatják, dícsérik kiki a maga szerelmét, mint olcsó portékáját a vásári bódés, — farkukat, szárnyukat rázogatják, teregetik, magasztalják. A szomszédét meg szidják, csepülik, szapulják. Esküdöznek, egymásra ígérnek s annyira lármáznak, belé is rekednek. És táncolnak, forognak, verekednek, rímánkodnak : nincs az a komédia, amelyet röstellenének. Versengve így csalják, csalogatják a kíváncsi kisasszonyt. Az hát ide is

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

betér, oda is bekukkant, trillázva kacarászik és itt is vásárol, ott is válogat. Néhol ellenben hosszan elidőzik.

Egyikük éppen a zöld zsalugáteres vadászház környékén. Úgy tesz, mint aki a magáéban dúskál, holott vendég csupán. De ugyan szívesen látott vendég! Az uraság váltig üdvarolja, becézi, körülálhítozza és elfulladó kakukolással ostromolja. Keresi a kedvét mindenképpen, nehogy a szomszédhoz pártoljon. Csínján kell bánnia vele, mivel náluk olyan fordított világ járja, hogy egész csomó férfi jut mindegyik nőre. Őrizi is, mint a szemevilágát.

A nőcskének pedig jól esik a kényeztetés, meg is szokta, el is várja. Lakomázik gondtalan, szeretkezik nyakló nélkül és naphosszat kelleti, illegeti magát. Lehet, hogy tán meg is ragad majd végképpen. Mert jó hernyójárás van itt az idén, tele az asztal szőrös papmacskával, ezer fínomsággal. Minek állana hát odább? Legfeljebb, ha még kövérebb asztalt sejdítene meg valahol. De különben? A rendes konyhát ő igen megbecsüli, útját, maradását ahhoz igazítja.

Igyekezzék tehát minden bölcs férfiú jómódba kerülni, birtokot szerezni: minél gazdagabbat, mentül szélesebbet. Így aztán csupa uradalmakra oszlik az egész világ s mindenegy birtoknak megvan a gazdája. Téli kvártélyából oda ki-ki megtér április derekán, bolondok évadján, — kakukol, vadászik s várja a szerencsét. Akár hálójában a pók.

Csakhogy kevesebb ám az uradalom, mint aki számot tartana rája. Kétszer kettő: négy, itt az ördög sem segíthet s így kakukéknál sincsen ez másképpen. Akinek pedig nem jutott uraság, ugyan mit csináljon szegény feje? Felköti a tarisznyáját s elindul szerencsét próbálni.

A tisztáson olyan sűrű a széna illata, akár a méz. Éjszaka megáztak a rendek s most a napsütésben forrón gőzölögnek. A vadászház körül harmadnapja kaszálták le a rétet.

Jókora madár erőlködik át felette, szinte vonszolja magát, olyan keservesen halad. Bénán csüng le róla fehérbabos fekete farka, ólomnál nehezebb, alig cipelheti. Meg is száll pihenni a legelső ágon.

Hanem ott csak megrázkódik ám, mint a mesebeli királyfi, feketén csíkozott fehér mellényét kihúzza délcegen s máris kiabálja hírét, nevét világgá: kakuk, kakuk! Százszor is elismé-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

telné egymás után. Nagy hetykén így szórja névjegyét, mert mostanra már nem is elátkozott királyfi ő, de afféle lézengő lovag, izgága kalandor. A kihívását vegye hát magára, akit illet s jöjjön bajviadalra, ha mer. Különben bújjék a sutba, kotródjék előle!

Az odavetett keztyűt felkapja a helybéli uraság tüstént, érkezik dühös kakukolással és neki az izgága ifjú jövevénynek! Bezzeg nem aprózza most a szárnyverését az sem és dehogy is sántikál! Egymást döfve, vágva úgy nyilalnak át tisztás felett, ágak sűrűjében, miként a sólyommadár. Azt hihetné az ember, hogy tán vérbeli karvalyok. Olyan az öltözékük is, lovaghoz illendő Vitézi kedvük is olyan.

Hohó,megálljunk csak, megálljunk! Lovagok? Hiszen egyikük vásáros zsidó volt még az imént, a másik meg nyomorék koldús! Kifélék hát ők tulajdonképpen?

Ezek? Komédiások. Közönséges ripacsok, semmivel sem többek, ámbátor az egyik őrgróf is lehetne, akkora nagy a birodalma. De hiába akkora, ha egyszer a ranggal járó méltóságot sehogyan sem bírja méltón elviselni. Üntalan más szerepekbe zökkenik belé s egyforma szívesen játsza mindegyiket. Saját lelke nincsen is, megvette a sátán, helyébe hol ettől, hol attól kell kölcsönkérnie valamit, akármit. Szerepet. Most éppen karvalytól. Hanem a karma, csőre, fegyverzete? Játék.

Mindegy, ők maguk komolyba veszik, csörgetik a bádogkardot, döngetik a vértet, életlen pengével ádáz harcot vívnak. Mígnem a jövevény egyszer csak úgy véli, hogy de most osztán már úntig eleget kapott, tovább ő nem állja! Úgyis hiába itt minden, nincs földön igazság! Megcibálva, megtépázva menti az irháját, egy házzal megint csak odább.

Bőszülten űzi őt a diadalmas nagyúr, sárga lánggal lobog a szeme, üldözi ősi grófságának szélső határáig. No, kisöcsém, — hát helyet az ifjúságnak? Néz utána elégedetten.

Hogyne, hiszen. megtartotta jogos uradalmát, tisztásokat, ligeteket, minden erdőségét. Abban ugyan rajta kívül más úr eztán sem vadászik Pecsenyére sem, szerelemre sem. Győzött a törvény, győzött az igazság, — kakuk, kakuk!

De kiabálhat rogyásig, szavára ezúttal nem hajt a párja, csiklandós trillával nem kínálja testét. Másban fő most annak a feje. Lassú szárnyalással ott ballag el a vadászház előtt lomhán,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

únottan s úgy tesz, mint aki ügyet sem vet a környező világra. Ténfereg, akár a tolvajútra rándult cigányasszony.

Hanem a rozsdafarkékat ugyan be nem csapja. Egyszeriben ott teremnek, — jó ég tudja, honnan? Nyomába szegődnek, csúfolják, gyalázzák. Felismerték. Minek alakoskodnék tovább? Nekilendül fölényesen és elsuhan fölöttük. Egyelőre nem sikerült még. Elkergették.

A rozsdafarkok ugyanis időközben ismét új fészket raktak a vadászház ablakába. Nem abba, ahol a kígyóval annyira megjárták, — hiszen búsultukban eleinte még olyasmit is gondoltak, hogy tán örökre elhagyják régi tanyájukat, elég nagy a világ, máshova költöznek. Azonban nehéz elhatározás az ilyen s végül is maradtak. Magas a másik ablak, ahoz nem férhet a kígyó, oda építkeztek.

Az elpusztult fiak helyett új fiakat kellett nevelniök. Egyszerű volt nagyon ez a parancs, tüstént megértették, sürgető a munka, végét hát két kézzel menten megragadták, a bút és bánatot szélnek eresztették, rögtön elfeledték. Csicsergő, felhőtlen bizodalommal néztek a holnap elébe megint. A rozsdafarkok ugyanis mindig az Istennel tartottak.

Csakhogy a szemfüles kakukné tudta a fészküket. Más fészkeket is számontartott ő alattomban, egyre utánuk fürkészett, akár a vásott gyerek. Amióta csak először rádöbbent, hogy karcsú teste gyümölcsöt érlel, valamelyik édes kaland savanyú gyümölcsét. Hogy vajjon melyikét? Ej, mindegy az most már, eső után köpönyeg, megesett a baj. Hanem azért van az embernek esze, hogy segítsen rajta.

A léha kiasasszony ebben mesterkedett. Tojást kikölteni, gyerekeket etetni, gondot, bajt, robotot, törődést vállalni, a sok aprólékos, csunya házimunkát naphosszat ellátni, — brrr! Fenköltebb életre hivatott ő, változatosabbra, magasabbrendűre. De meg különben is, minek írta vón alá akkor tulajdon vérével azt az egyességet? Nem, az eféle szelíd családi örömöket jobb a rozsdafarkokra hagyni!

Legszívesebben hozzájuk adta a fiait gondozóba, nevelőbe. Valamennyit persze nem adhatta mégsem, hiába szerette volna. Olykor nem vágtak egybe idő s körülmények, néha meg kellett elégednie egyéb családokkal, ökörszem, vörösbegy, poszátafészekkel, akárki másokkal. Mikor sürget az óra és nyakára

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

érett a baj, nem igen válogathat akkor az asszony. Ezuttal azonban szerencsésen alakult a dolog, három a tojás a zsalugáter mögött, ezt a jó alkalmat nem szabad elszalasztania. Gubbasztott tehát az ágon, így várta mozdulatlan, hogy útjából a rozsdafarkok eltisztuljanak.

Nem, mintha más szülőkkel rosszabbul járna a gyerek, dehogy is járna! Ilyet nem lehet mondani. Rendes, gondos dajkák ezek valamennyien, a tojását bármelyikhez bízvást belophatja, — no s azután vagy sikerül a huncutság, vagy nem sikerül. Mert néha bizony nem sikerül. A nevelőszülők olykor gyanút fognak, elkedvetlenednek, veszendőbe hagynak mindent s másutt raknak új fészket. Hja, az ilyesmivel számolni kell! A leányasszony megteszi, amit tehet, ügyel, ravaszkodik, spekulál úgyis. Azután otthagyja tojását az idegen fészekben és kész. A többi már nem az ő gondja.

Hogy a rozsdafark talán kevésbbé kényes a többinél, kevésbbé gyanakvó? No nem. Ez a mi kakukunk csak azért szereti őket annyira, mivel magát is rozsdafarkok nevelték hajdanán. Jó, jó, hát persze, hogy ez merő véletlenség csupán és ha történetesen barázdabillegetők fészkében látja meg a napvilágot, akkor most ugyanilyen hűséggel hozzájuk ragaszkodnék. Igaz.

De lehet-e csodálni, hogy a ledér kakuk is szívesen őrizgeti boldog gyermekkorának emlékezetét, hogy mohó szájában még mindig ott az íze annak a jóságnak, amellyel kiskorában tömték? És csoda-é, hogy apátlan porontyait ugyanabba a kipróbált nevelőintézetbe szánja, amely egykor az anyjukat is szárnyára eresztette? Hiszen habókos egy nőcske ő, de gyermekeit a maga fura módján szereti talán mégis.

No, amikor most végre megmozdul, aligha nézné valaki is szerető anyának! Úgy somfordál a vadászház felé, mint a csinytevő sihederek. Nem jóban sántikál, tisztán látni rajta, hamis tréfát tervel. Sunyin kémlel körül mégegyszer, agyagszínű szeme pajkosan megvillan, — azzal átsiklik a tisztáson, rá a fenyőfára, rozsdafarkék portája elé. És már be is surrant a zsalugáteren.

A fészekbeli három tojás közül találomra egyet kilök, a másik kettőre sebtében ráguggol, farkát lebillenti, nyakát behúzza egészen s mintha nagyot nyelne, — azzal már vackolódik is lefele s íme a fészekben ismét három a tojás.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Hanem az a negyedik, amelyet olyan kurtán-furcsán gördített ki az imént, az hátha majd mégis árulkodni talál? Hiszen árvasága lám a kakuk szemét is megüti, útjában megtorpantja : kivigye, ne vigye?

Ej, okosabb innen mielőbb elszelelni! És kényelmesebb is. Megkönnyebbülten száll arra, ahova a türelmetlen kakukolás hivogatja, repül gondtalanul, vissza dehogy pillant egyet is! Rozsdafarkék csupán hült helyét lelik titkos látogatójuknak.

De a mezítelen árvájukat bizony csak meglátják. Meg is látják, meg is nézegetik, azután pedig a fészküket vizsgálják. Három a tojás benne, igaz. Ellenben az egyik szemlátomást világosabb a többinél, nagyobb is valamivel, vaskosabb is : éppen ők nem vennék ezt észre egyedül? De ha nem is : vajjon mivel magyarázzák azt a kiszorult negyediket a fészek tövében?

Annyi bizonyos, hogy sokat nem tanakodnak rajta, tovább nem törődnek vele.

Fiaiknak sorsa ezzel elvégeztetett.

A kakukfi.

A falusi magyar szegénység, amely a saját évezredes kárán tanulta meg a «több nap, mint kolbász» igazságát, tudja azt a másik bölcs reguláját is az előrelátásnak, hogy mielőtt a kakuk fel nem szólít rá, nem jó addig tavasszal az új szalonnaoldalt megkezdeni. Vagyis a kakukszó nem merő haszontalanság az erdőn s nem csupán arra való, hogy oktondi gyerek, meg fehérnép rajta kereshesse eljövendő éveinek számát.

De tréfa ide, tréfa oda : annyi csakugyan bizonyos, hogy a kakuk a tavaszból nem hiányozhatik. Valamely fontos, nagy okokból különös szükség van éppen őreá. Egyikét, másikát e rejtelmes okoknak próbálgatják már a tudósok megérteni, azonban mit tudhat az ember gyereke, bármekkora tudós is? Az igazi hétpecsétes titkokat mégsem kötheti az ő kíváncsi orrára Az, aki a parancsokat osztja.

Így a kakukfinak például azt a szigorú parancsot, hogy neki pedig törik-szakad, de meg kell élnie! Apja, anyja bármi-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

lyen nagy kötést tett légyen is akár magával a pokolbeli sátánnal s tulajdon fiának kárára, vesztére : mindegy, az elárvult fiúnak mégis élnie kell, akármi módon, akármi áron! Hát rajta!

Ez bizony nem könnyű sor. Ott kezdődik, hogy a kakukfinak már a tojásban is hajszoltabb az élete, mint a többi madáré : legfeljebb tizenhárom napja van arra a munkára, amelyre rendesen tizenhét nap jár ki hasonló nagyságú egyéb madaraknak. Tizenhét nap idő és sokkalta dúsabb elemózsiás tarisznya. Mert a kakuktojás alig nagyobb a kicsinyke rozsdafarkénál és ha tömöttebb is, mégsem fér el benne illendő eleség ekkora madárnak. Sietős tehát az ő dolga mindenképpen.

A rozsdafarkok tojása ugyanis tizenhárom nap alatt kikél. Legkésőbben ekkorra a kakukfinak szintén el kell készülnie, különben nem teljesítheti a parancsot. De hát nem nézi ő heverőre a napot, sőt inkább azon iparkodik, hogy még meg is előzhesse mostoha testvéreit. És mihelyt a tojás burkát feltörheti, lármázni kezd rögtön. Ennivalót követel azon minutumban.

Kék hályog borítja még csúfra dagadt szemét, az egész világot pedig sötétség forró fedője, anyamadár teste. Alatta olyan fekete szorosság, hogy abban még látó szem sem láthatna semmit. Legfeljebb holmi pucér és puha mocorgást érezhet a kakukfi, másik oldalán meg tojás sima hátát. Értheti-e vajjon ebből a kevésből, hogy egyik testvérke mégis csak frissebb volt nálánál, ellenben a másik három valóban megkésett? Aligha. Csupán a parancsot tudja ő, semmi mást, ezt az egyet kiabálja. Azonban a szava csak akkorka, mint a legparányibb tücsöké.

Vékonyka ciripelését is meghallja a fészek anyja s eleintén még tán meg is örvend neki. Hiszen most olyan kimondhatatlanul boldog ő! Érzi agyongyötört bőrén új életecskéknek mozdulását, üdvösség beteltét. Igaz lett hát mégis, valóra vált megint! Kint a körtefa ágán énekel a párja, — énekelj, énekelj hálaadó zsoltárt! Ismét méltónak tartattak ők arra a nagy-nagy tisztességre, hogy munkatársai legyenek a teremtő Úristennek! Ők ketten, kicsinyke madárkák!

Színtiszta boldogság percei az ilyenek. Csak éppen ez a szűntelen, furcsa cirpelés, — ez vajjon mit jelent? Mert a gyerekeknek csendben, békességben kell egymást összevárniok, míg csak a tojásból ki nem bújt valamennyi. Akkor aztán igen,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

akkor kezdődhetik majd nyafogás, etetés! De fészken is ülni, eledel után is járni egyidőben? No, türelem hát oda alá, türelem! Ejnye már, — dehogy is! Még három tojás ép, úgy bizony. Érzi ő jól.

Hanem akkor meg mire ez a reszkető hangocska? Egyre csak zeng, csak verdes pirinyó szava. Akár a lélekharang. Itt valami nincs rendben!

Addig-addig töpreng, gyötrődik, míg végül is megnézi a fészket. Holott ilyenkor vigyázni kell ám nagyon, tojás ki ne hüljön. Az a halál. De hiába tudja, hiába tilos, nem bírja ki tovább. Megnézi.

S lám, nincsen hiba semmi. Két meztelen purdé, három forró tojás, — énekelj, énekelj — még a sütésük is menten megmutatja, hogy semelyik sem záp. Ez a fő. Csak melegíteni hát őket, melegíteni, a világért többé ki nem takarni. Ez most a teendő.

Hanem az a kölyök, hanem az az egyik nem maradhat nyugton. Döföli az anyját, követel, nem enged, be nem áll a szája. Életrevaló kis jószág, meg kell neki hagyni. Már a fejét is emelné, ebben a korban! Parancsolni akar. De nem úgy verik ám a cigányt, hékás! No nézd, miféle nagy akarata van ennek!

Ilyesmiken egy ideig megint elörvendezik a fészek anyja. De sokáig kicsoda eresztheté el ezt az éhes rimánkodást csak úgy a füle mellett? Aggódni kezd hát újból s bizonytalankodni, mert ok nélkül tán még sem sír az a gyerek. Jaj, mittévő legyen hát, mikor mindenképpen csak a jót akarná! Baj van. Annak pedig utána kell nézni, hiába.

Kétség és remény közt így ugrál le és fel, nehányszor még elcsitul, de azután megzavarodik végképpen. Az az egyik gyerek annyira ehetnék! Utóbb is baja esik. És hátha igaza van mégis, talán csakugyan megzápult a többi tojás? De mind a három? Hiszen az egyik szinte már repedezni kezd. Jaj, hol is a feje, — már igazán nem tudja, mit higyjen! Nem így volt ez eddig, nem így volt ez régen.

Szólítja az urát, elnémul a nóta. Megbeszélnek mindent komolyan, mindent apróra megvizsgálnak. És hát költeni kell tovább, ez a határozat. Az a türelmetlen kölyök pedig várjon. Csak gyerek a gyerek, egy-egy sikkanásától kár mindjárt halálraijedni. Hagyott volna az anyjának békét, ezóta ehetnék

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

kedvére, ezóta ki is kelt vón a három tojás, — tanuljon rendet őkelme s várjon sorára. Ebben maradnak.

A férj visszaröppen a körtefára, rágyujt nótájára s fujja, hej de vigan fujja! Az asszony is megbékél. Mert nagy dolog ám az, ha valakinek ilyen bölcs az ura, ilyen bizakodó, — bevégzi az első strófáját s kezdi lám rögtön a másodikat. Hanem közben hirtelenül csak elakad szegény. asztalan énekelné ő a vígat torkaszakadtából, ha mégis azt a halk nyöszörgést hallja untalan, azt a keserveset. A gyerekét.

Leperdül erre trónusról az asszony is egyszeriben és együtt szemlélik meg újból a fészket. Hát, — nem lehet abban kiokosodni! Mert a tojásoknak is igazuk van, de a cirpelő kölyöknek is igaza lehet. Ni, micsoda pompás egy vasgyúró s hogy rázza a fejét, milyen kétségbeesetten, — tán éhenhal tüstént! Vehetné-e a lelkére valaki? No és a tojások vesztét? Igen ám, de ez meg eleven már és valóságos táltos. Ej, törvény ide, törvény oda, hozni kell neki szaporán, ha csak egy falatot is. Attól még tán nem dül össze a világ!

Irgalmatlan konok akarattal ekként diadalmaskodik a kakukfi szokáson, törvényen, szülői szereteten. Akármi módon, akármi áron : ez a hitvallása. Így leszen belőle táltos.

Nagyságra még alig különbözik a másik fiókától, rútnak meg szakasztott olyan rút meztelenség mind a kettő. Csupa fej, meg has, csupa kék daganat és vörös lágyság. Azonban szeliden szunnyad a másik, ő ellenben tüstént támadásba kezd. Legelsőbben is a tojásokra acsarkodik.

Fészkelődni bír csupán, azt is nehézkesen még, de addig-addig ágaskodik, addig-addig turkál, amíg egy tojást a fészekből ki nem gördíthet. Azután megint próbál és kinyomja onnan a másodikat is. Pedig az egyiken erősen kopogott ám belül, a másikon meg már-már ki is bújt volna a fióka. No, bújhat most már hideg vakolaton egyenest a halálnak ölébe! Tulajdon anyja sem törődik ott vele. Aki a fészekből mezítlen kiesik, a szülői gondoskodásból is kiesett az egyben. Ez a madártörvény.

Szóról szóra igaz. De kemény rendelését hol tanulhatta meg ennyire a pár órás kakukporonty? És honnan tudhatta vajjon, hogy a kitaszított édes gyermekek jussát majd ő örökli meg, a mostoha? No, előbb persze a másik két testvérkével is le kell még számolnia. Akármi módon, akármi áron : csellel,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

erőszakkal, orgyilkos fortéllyal, ezer hitványsággal. Mert ő senkivel sem osztozik.

Bár a harmadik tojás sorsát is eligazította ő már voltaképpen. Valamennyi testvér között ez volt a leglustább, kívánhatta-e, hogy mind az egész fészek éhen várakozzék az ő felcihelődésére? Kihült közben a bölcső e, megfülledt az ágya, magára vessen, hogy mire felébredt vón, örök lett az álma. Saját édes szülői lökték ki aztán a fészekből. A kakukra csupán a negyedik testvér gondja maradt.

Csakhogy ezzel a negyedikkel sokkalta több baja lett, mint a másik hárommal együttvéve. Ennek nincsen ám engedelmes, síma héjja, mint a mafla tojásoknak, ennek tapadós bőre van, lágy húsa, különféle kampója, sarka, szögelete. Ezt nem lehet csak úgy egyszerűen kilökni, fészek szénájában ez megakadozik. Azonfelül valamicske akarat is berzenkedik már benne és hát szembeszegül. Nincs mást tenni, éhen kell veszejteni.

Szállong a két szülő, hordja a fészeknek sűrűn az élelmet. A két fiamadár pedig versenyre kél egymással mindegyik falatért. Ez is a rend. Aki nem kér, annak nem adatik s akinek nem adatik, az nem is érdemli : hulljon a férgese! Rimánkodni kell tehát, cigánykodni, reszketni. No jó. Hanem a másik kölyök szintén tátja ám a csőrét, huh, — és rázza a fejét pimaszul. Az ilyen szülőféle meg szeret igazságot tenni s becsületes osztályra szerfelett hajlamos.

Fele-fele? Hát nem! A kakukfiú az összes falatot magának akarja — bánja is ő, hogy tátog-e, nem-e az a másik! Ellöki az útból, fejét is lenyomja, hátára rámászik, mindenképpen rontja. Bár inkább olyankor, amikor nem látják. Ha ugyanis megjön étellel valamelyik öreg, más dolgát ő egyszeriben felejti : sír, repes, tolakszik, szitkozódva koldul és esengve haragszik. Nem átall ő sem hamis esküt, sem bármely komédiát.

Ekként négy falat közül meg is kaparint eleintén hármat. De minden kezdet nehéz. Másnap öt közül már legalább négyet.

Később meg egyre könnyebben bír el a testvérkével. Maga erősödik szemlátomást, az meg sorvad folyton. Végül akár a fejére ülhetne. Meg is teszi hát tüstént. A parancsot bizony ő nem veszi tréfára, az eszközökben tehát nem válogat.

Ennélfogva az utolsó kis rozsdafarknak is el kell pusztulnia.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ráncos, aszott tetemét rövidesen kivonszolják aztán fészkükből a szülők. Az ablakpárkányon pedig fürge két fekete sorban apró hangyák szaladoznak, — az egyik sor jön, a másik megy, dandárjuk ellenben sürögve dolgozik a fióka holttestén. Rágják, szeletelik, raktárukba hordják. A családi fészek közös ágyában egyedül terpeszkedik a diadalmas kakuk.

Győzött, az igaz. De van-e más kisdede kerek e világnak, amely ilyesmire kényszerülne pólyáért, bölcsőért, első tejecskéért? Volt-e akár az operencián, kétfejű sas fészkén, vagy hétfejü sárkány barlangjában, volt-e valaha is hasonló szörnyű poronty? Hiszen még a nádi farkas csecsemője is szelid és ártatlan!

Azonban a parancs: parancs. A kakuk kölykének nem adatott meg a tiszta gyermekség.

Hanem a két rozsdafark, az öregek? Mert nekik semmi közük hozzá, kapott-e a kakukfi parancsot s mifélét kapott. S imhol ők a négy édes magzatjuk vesztén cseppet sem buslakodnak, sőt boldogan ajnározzák az orgyilkos mostohát.

A kakukfi pedig mentül inkább etetik, annál éhesebb. Egyre lármásabb is, egyre követelőbb. A fészek ágyába már bele sem fér, alommá túrja szét s úgy hentereg rajta, akár holmi rest varangy. Holott borzas tolla nő neki hamar, egész testén kendermagos, miként a göngytyúké. Hanem a csőre meg a torka fényes narancssárgával van kibélelve. Izeg-mozog, szárnyát rezegteti. Ha meg valami felbosszantja, ágaskodva berzenkedik szemközt vele és ijesztgetné. Ilyenkor valóságos krampusz.

Szegény öregek alig győznek a kedvében járni. Ő ellenben parancsolgat nekik naphosszat és általában mindig csak haragszik. Munkára kergeti őket, hajszolja sötét hajnaltól sötét estelig: akkora narancsszín éhséget tátogat elébük, hogy azok majd elvesznek benne, mikor a szapora falatokat torkába dugdossák. Ha ugyanis nem dugják elég mélyre, akkor rázza a fejét s a dühös méltatlankodásba majd megful. Semmi egyéb dolgot nem hajlandó ő vállalni, egyesegyedül a nyelést. Vigyáznak is hát az öregek. De köszönömöt sohasem hallanak, mindig csupán nyafogást, szitkot, örök elégedetlenséget.

Azt hihetné az ember, hogy az ilyen drágalátos csemete nem valami nagy öröm. Ez azonban megint csak nem így van. A rozsdafarkok, teszem, olyannyira szeretik, hogy majd meg-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

halnak érte. Sőt meg is halnának ők valóságosan, ha véletlenül akkora nagyra híznék meg a kakuk, hogy a fészek kapuján ki nem férhetne.

Mert előfordul néha ilyesmi. Amikor tudniillik szűk a kapu. Ilyenkor hiába fújnak takarodót az őszi szelek, hiába indulnak vándorútra a többi madarak : a két öreg megtagadja a zászlót és engedelmességet. Itt maradnak fiaik gyilkosa mellett, szolgálják és etetik tömlöcében is hűségesen, míg csak egy deres, aranyos hajnalon le nem taglózza őket a fagy.

No persze, mit tudhatják azt a jámborok, ártatlan fiaik halála kinek a lelkén szárad? De hogy a kendermagos góliát nem az ő ivadékuk, affelől már igazán aligha lehetnek kétségben. Vagy talán azon a hallatlan dicsőségen örvendeznének éppen, hogy vérükből ilyen váratlan csodagyerek támadt? Ilyen hetedhétországra híres óriás? Ennyire elvakítaná őket anyai hiúság, apai büszkeség?

Ej, dehogy is! Hiszen elég gyereket felneveltek eddig, ez meg itt legalább ötszörte nagyobb már náluknál. Azt pedig hogyan is állíthatnák ők komolyan, hogy kakukról nem tudnak, kópéságát nem ismerik? Nagyon is tisztában vannak őkelmével régen. Különben minek őrizték volna úgy fészküket előle, mért kergették volna? He? Most meg egyszerre még csak nem is gyanakodnának? Nekem ugyan efféle badarságot senki be nem beszél!

Mert igenis : a rozsdafarkék jól tudják, hogy kakukot nevelnek. Így áll a dolog. És azért törik magukat annyira érette, mivel nekik is értésükre jutott, hogy ennek a hóbortos madárnak semmiképpen sem szabad a tavaszból hiányoznia. Sőt effelől még többet is tudnak talán, mint az emberek. Magam például bizonyosra veszem, hogy ők szintén kaptak valamely kemény parancsot a kakuk dolgában. Mikor tehát jövendőjét építgetik, csupán ennek a rejtelmes parancsnak engedelmeskednek.

Akkor meg miként merészelhették hát a kakukfi anyját űzni, hajkurászni? Parancs ellenére?

No vigyázzunk csak, vigyázzunk! Felőlem hiszen keresse a titok kulcsát ki ahol akarja, perbe én senkivel sem szállok. Hanem a magamét megmondom : a hajkurászás idején még nem jött meg ez a parancsolat. Rozsdafarkék azt legfeljebb

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

csak a kakuktojással együtt kaphatták, még inkább azonban csak a tojás kikeltének napján. Addig meg nékik is az általános nagy törvényhez kellett igazodniok, amely minden szülőt saját fiainak védelmére kötelez. Igaz-e?

Annyit pedig beösmerek én is, hogy az új parancsot nem értették ők meg mindjárt a legelső hallásra. Talán nem is igen akarták érteni. Lehetséges. Azonban szelidke lázongásukért senki emberfia őket meg ne ítélje!

Maga a mi Megváltó Urunk is nem fohászkodott-e fel: múljék el tőlem e keserű pohár? Lehet-e csodálni, hogy ezek a gyarló madárkák első rémületükben megpróbálták, nem alkudhatnának-e meg a keresztjükkel, nem bújhatnának-e ki alóla? Én Istenem, hát megtántorodtak. De kicsoda olyan erős, hogy keresztfája alatt egyet sem botlanék?

Rozsdafarkék a magukét azontúl már vidám bizodalommal hordják, súlyát nem is érzik. Így múlik el felettük a nyár. De utána majd elmúlik ám az ősz is, el a tél, inteni fog a karmester megint és a zenekar millió hangocskája rázendít akkor a tavaszi örömre. Úgy tervezték persze, hogy majd az ő édes fiaik is velük, hogy azokra szintén számot tart majd a tavasz — mindazonáltal ne úgy legyen, amint ők akarták, hanem amint az Úr. Aki ezúttal lám, többre hívta el őket másoknál, reájuk bízta a kakuk életét s a sok fióka helyében ilyen csodálatosan nagy darab örömöt adott. Ők meg is hálálják. Tavasszal a kakuk ott kiabálhat az erdőn.

Akkorára nőtt már, mint a vércse, a fészekből szerencsésen kirepült és a tisztás fáin szálldos. Azonban nagy legény létére ott is csak fel-felsír olykor és egyre követelődzik. Ide repül, oda száll, — a parányi öregek meg hordják utána az elemózsiát mindenfelé. Boldogan és büszkén és fáradhatatlanul.

De ez az elkényeztetett nagy mamlasz egyszer mégis csak megúnja az ő gyámságukat Szüksége nincs reá régen, tovább mit törődjék hát e szorgos törpékkel? Faképnél hagyja őket búcsúszó nélkül. Megyen világot látni, kóborolni, Duna folyásának mentén elbogarászni.

Az öregek napokig keresik őt mindenfelé, tűvé teszik érte az egész környéket és kétségbeesve szólongatják. De nincs és nincs. Sehol.

Üldögélnek tehát az ágakon, néznek maguk elé a semmibe

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

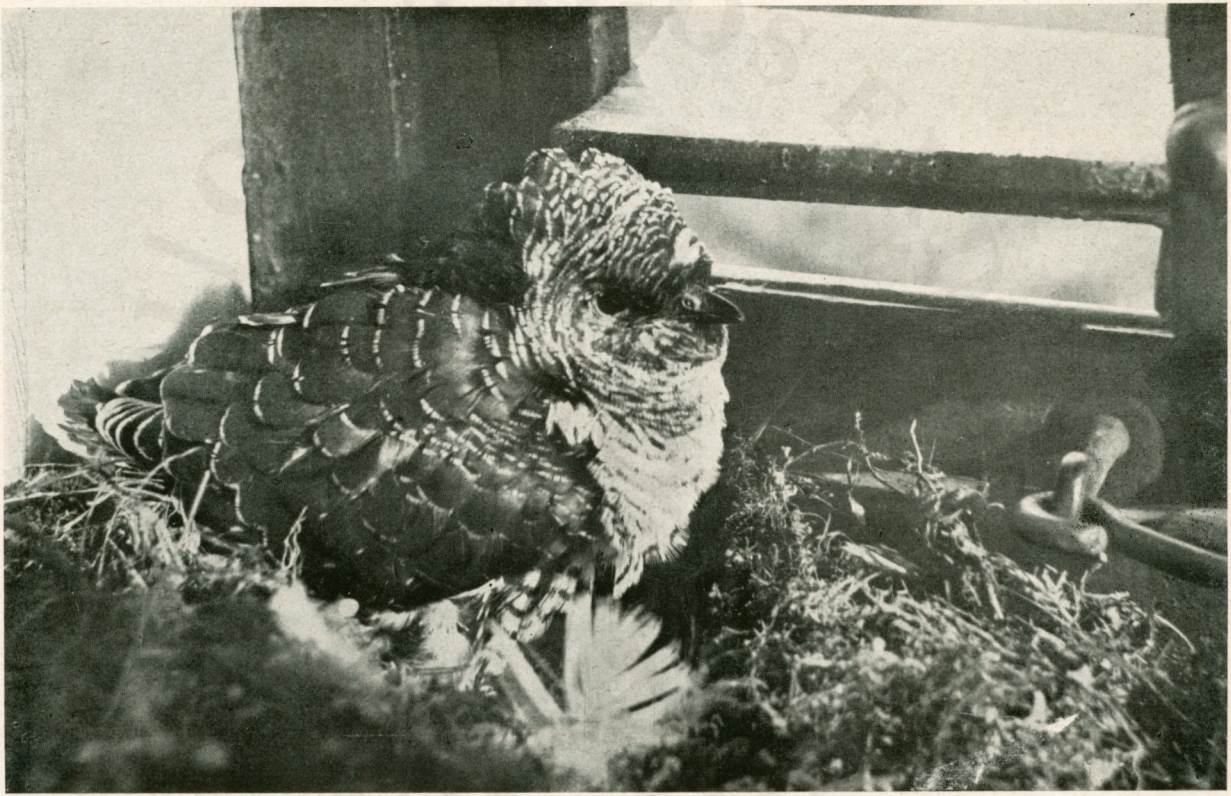

...ha meg valami felbosszantja, ágaskodva berzenkedik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

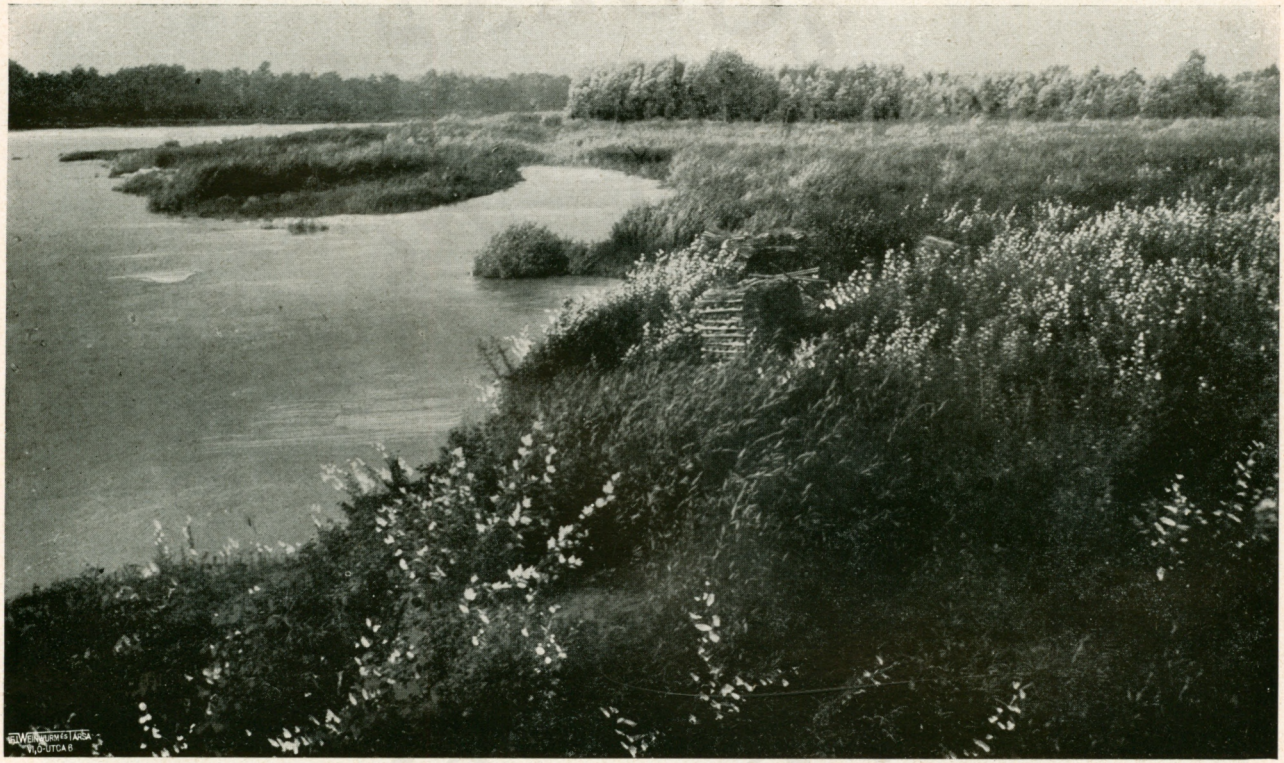

...tépheti, rázhatja, ríkathatja őket...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

és remegtetik rozsdaszín farkukat. Üres lett a világ, jómaguk pedig feleslegesek benne. Nincs senki, akit szerethetnének, aki meg ne lenne nélkülök.

Pirosodni kezd már a csipke és sárgul a nyárfalevél. Rozsdafarkék sokáig megint csak nem buslakodhatnak. Rövidülnek a napok és hűvösödnek az éjszakák. Itt az ideje, hogy felerősítsék leromlott kis testüket. Mert hosszú az út. Elmúlt a tavasz, el a nyár is, ami bér dukált nekik, rendben megkapták, el is költötték. Most hát indulniok kell majd a Szentföldre ismét, hátha kiérdemelhetnék tán még egyszer. Készülődnek.

Duna felett egyre hangosabban zsinatolnak esténként a vadlibák. A takarodót megfújja az ősz, szavára seregestől indulnak halálba a sápadt falevelek. Útra kelnek ők is engedelmesen: két könnyű kis madár, két libbenő, elárvult levélke. Nekivágnak bizodalommal éjszakáknak és tengereknek, — Isten nevében.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ŐSZI BOGARÁSZÁS.

A szélben sem mindig az a rosszindulatú, amelyik goromba, vagy éles. Lehet olyan hivatala neki, amellyel együtt jár az égzengés, — olyan parancsa, amelynek keztyűs kézzel végére nem járhat. Teszem azt: át kell fordítania az időt.

Semmi munka ez akkor, ha olajozott tengelyen könnyen fordul az idő, akár az orsó: jóról rosszra, rosszról-jóra. De néha megköti ám magát. Különösen nyáron. Ilyenkor hosszú hetekig fekszik mozdulatlan és szinte beleássa magát a kerek világ tikkadt talajába, olyan rettentő nagy súllyal nehezedik rá. Tessék ilyenkor valakinek szép símán fordítani át az árnyékos oldalára! Ebbe a munkába bizony bele kell feküdni egész lélekkel és nyögés, ropogás nélkül ezt nem végezhetni el.

Az ilyesmit belátja az ember.

Hanem ez a szél, ez a mostani? Ez pusztán komiszkodásból fúj már harmadnapja. Ragyog a világ, felhőtlen az ég, november derekán ritka ajándéka a jó Istennek: ez pedig csak azért sem engedi, hogy úgy igazában örülhessünk neki! Éles, mint a kés, a kedves öreg Nap szíves iparkodása mind kárba veszik, mert ő szerteszabdalja.

Különösen a sík vizen, mert ott szabad a két keze. Szigeteken belémarkolhat mégis erdők üstökébe, tépheti, rázhatja, ríkathatja őket, ezzel valamelyest mégis elfoglalja magát. Messziről jön, valahonnan a jeges tenger kopasz partjáról s az őszhöz indult látogatóba a Duna mellé, hervadó lombok aranyát beszedni. És itt lám nyoma sincs még ősznek, csupa zöldek a fák, semmi arany, legfeljebb a nyárakról zörög alá az ezüst. Hú, csapja, sodorja is ám csalódott kedvében!

Valaki hát megfizeti ezt az ő útját mégis! Ezüsttel a nyárfák, mi pedig a csónakban fagyos didergéssel.

Minden meleg életet kifújt már belőlünk a szél. Órák hosz-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

szat csónakázunk fel s alá, meredek partok árnyékában vadrécét keresvén. Azt hinné az ember, hogy ilyen cudar időben ott húzódik meg valahány, ül a gyökerek között a maga csendes békességében, élvezi a verőfényt, álmosító melegén elszunnyad, csónak csobogását nem hallja s mire a valóságra ébred, már hápoghat: ott vagyunk a nyakán.

Azonban hát nem egészen így áll a dolog.

Először is: szél ellen nem lehet hangtalanul ladikázni. Legalább ez ellen a szél ellen nem. Idő előtt felébrednek a kacsák s messziről elszállnak. Csak szél alatt lehet őket belopni.

Azután meg nincs is valami sok ruca a partok alatt. Ez az öregebbik hiba. Ördög érti az eszük járását, — mind odakint tanyázik az öreg Dunán! Furcsa gusztus, mert ott a legveszettebb a szél. Valamely okból mégis kénytelenek vele küzködni szegények. Talán a mindennapi kenyérért, mert kemény ispán a gyomor, nem nézheti ő meleg szobában az úri lustálkodást: tán ő zavarta ki munkára a nyomorultakat. Vagy talán a félelem, veszendő kis életüknek őrizgetése, lelkiismeretes sáfárkodás ezzel a rájuk bízott tálentomocskával, amelyről lehet, hogy egykor számadást kér majd az Úr az ő tollas szolgáitól is. Kint bizony sokkalta könnyebb azt megőrizni, mint itt a szigetek között.

Már akárhogy van is, de kevés a réce a szigetek partján. Más pedig egyáltalán nincsen, csupán csak tőkés kacsa. A kercerucákból éppen mutatónak jött meg egynehány, az öreg Dunán bukdácsolnak azok is. Az aprórécék meg az ég tudja, hová bújtak el. Nem érdemes velük tovább bajlódni, no!

Estéli húzással majd csak hazajönnek, megpróbálhatjuk akkor. És hat tőkés azért fekszik is már a csónak orrában, estéli húzásig elég lesz ez a hat. Járjuk ki magunkból a vacogást, gyerünk most inkább fácánkakast lőni. Fácán van elég.

Igen, de hol keressük őket? Ezt előbb meg kell tanakodni. Nádban-e, ahol szél ellen jól meghúzódhatnak? Vagy inkább ritkás, ligetes, tüskés szálerdőben, ahol csupa piros a csipke, meg a galagonya, meg a lánysom? Azt mindet szereti a fácán.

Az erdősnek egyik terv sem tetszik, a bajusza állásán látni. Szólni ugyan nem szól ő egyet sem, — örül az ember gyereke

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

manap, ha biztos kis élhetés van a kezében, erősen markolja, ellentmondással ő dehogy kockáztatja! Az ilyen úrféle egykettőre felhúzza az orrát s még mielőtt rá lehetne eszmélni, hogy: vigyázz, — már készen is a baj. Futhat versenyt a széllel, kereshet más gazdát.

Az erdős tehát csak tolja némán a ladikot, azaz inkább teszi, mintha nagy érdeklődéssel tolná. Hiszen azt sem tudhatni még, hogy merre visz majd az út. Szép mulatság volna, ha most megint fel kellene dolgoznia a hajót a Galagonyásba, széllel szembe, vízzel szembe, hajaj! Dehát ahogyan majd parancsolják az urak. Ezekkel az istenverte récékkel sem sikerült úgy a dolog, ahogyan ő reggel ígérte. Pedig hát csak jót akarna az ember. No, ne szólj szám, nem fáj fejem!

Ha azonban kérdezik az ember gyerekét, felelnie kell mégis s ha már felelnie kell, ügyesen feleljen. Hogy olyasmit parancsoljanak végtére az urak, ami jó. Tudomány kell ehhez, de nagy. Az erdős tehát alattomban feszült figyelemmel lesi a kérdést, hogy: hát maga mit javalna, József? Mert tudja, hogy urak vitatkozásának végén ennek a kérdésnek el kell hangzania. Akkor pedig ő jámbor alázatossággal szintén kérdéssel válaszol rá:

— Hát kérem, — a Galagonyásba?

És már fordítja is a csónakot széllel szembe, vízzel szembe.

— Oda. Ott jó lesz, mi?

— Hát kérem...

— Ott találjuk a kakasokat?

— Ott. Sok a kakas igen. Ott is lehetnek... azért... ilyenkor is... a Galagonyásban.

Közben csak taszigálja felfelé a ladikot.

— Lehetnek? De hiszen reggel oda akart vinni mindenáron! Szombaton este maga ott huszonhárom kakast számolt meg egy álltóhelyéből, azt mondta!

Az erdős most már abbahagyja a munkát. Áll a csónak farában, hóna alatt az evező, úgy magyarázza:

— Reggel, kérem, akkor vannak is, ajaj! Sétálnak a gyepen. Mikor még másutt nagy a csatak.

— De maga este látta ezt a huszonhármat!

— Este is vannak kérem, hogyne volnának este! Reggel is, meg estefelé is, úgy alkonyattájban. Akkor igen. Mikor a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

fácán sétálni szeret. De azért... azért ilyenkor is lehetnek. Most mindenfelé van kakas.

— Az istenfáját magának, József! Akkor minek megyünk fel oda a pokolba!

— Hát, úgy-e?... amilyen a parancs... Kakas azért lehet... Nem meri az ember... biztosra... sohasem tudhatja... A vadkacsák is kérem, úgy-e?... Hát az öreg Dunán. Máskor bezzeg, ohó!... A nyavalyások... ilyen széllel... ma meg jusztra is... a büdösek...

Ezzel a dadogással megakad a beszéd. Rövid csend keletkezik. A Jóska gyerek töri meg, aki a hajó orrában ül s most rámordul az apjára:

— Mért nem fordítja lenek a csónakot? Hallja, hogy nem a Galagonyásba lesz a menés!

Halkan mondja az öreg, kicsit várakozva is, kicsit csodálkozva, de igen szolgálatkészen:

— Hát akkor hová, kérem?

Olyan a szeme, mint a megriasztott kutyáé. Katona volt, azután hadifogoly, azután itthon is rugdosta az élet. Sokat és gorombán. Volt ő már vadőr másutt is, vadásztársaságnál s a tag urak egymás közt addig marakodtak, míg egymással nem bírván, békeszerzés okából őt szegényt kidobták. Most hát bizalmatlan szörnyen. S hiába a szép szó, hiába a jóság, valami megfagyott benne s nem bír kiengedni. Ravaszkodik, kertel, fél az egyenes beszédtől.

— Maga mit gondolna, József?

— Én, kérem, az Egrest. Ott annyi töméntelen a kakas, hogy... Legjobb lenne alighanem az Egres.

— Mert az van a legközelebb!

Megijed az erdős, hogy a kártyájába láttunk. Most itt a baj. Hiába határozta el, hiába vigyázott, — no, mindegy. Nagyot nyel, de a vádat szótlan nem hagyhatja:

— Nem azért, tessék meghinni. Ahogyan parancsolják, én úgy. De ott biztosan tudom, hogy rengeteg kakas napol. Meg a szalonkák is ott igen szeretnek.

— Mit érünk vele? Abban a sűrűségben járni sem lehet, nemhogy lőni!

Megörül az erdős, hogy olyasmit hall, aminek helyeselni lehet.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Az igaz, kérem, hogy gyalázatos egy tartomány. Ott bajos a lövés. Nem is lehetséges. Hej, de istentelen egy sűrű hely az, kérem! A télen egyszer, a mult télen...

— Jó, jó, ne lopjuk a napot. Valahol kezdjünk neki, mielőtt megfagynánk. Itt ni, ebben a vesszősben. Lehet itt kakas?

Felvillan az erdős szeme:

— Itt? Ebben? De nagyon is vannak! És ez olyan alkalmas, ligetes, mindenütt kilövés... járásra nem a legkönnyebb, de a kilövése jó. Kikössünk?

— Ki.

Végre a vesszős sziget oldalán szerencsésen partot ér a csónak. Nekikészülődünk s ezenközben hirtelen támadt bizodalommal, csendesen azt mondja az erdős:

— Így lesz a legjobban. Mert a galagonyásból alig érhettünk volna vissza idejében a húzásra. Arra meg itt kéne elállni.

— Igaza van, József.

Nevet már az öreg.

— És itt osztán majd lesznek kakasok. Elég.

A kutya áll is már valamit. Felrebbentjük: tyúk. Megint áll s megint tyúk. Azután meg a Jóska lába alól zuhog elő kettő.

József elkomorul, mert tyúkokkal együtt ritkán van a kakas. Aminthogy nincsen most sem. Felverünk öt perc alatt húsz fácánt is és hát tyúk az valamennyi. Tyúkot pedig mi nem lövünk. Télire megjönnek a Dunára sasok, sólymok, héjják, gondoskodnak ők a helyes ivararányról. Ők meg inkább ezeket az ostoba tyúkokat ragadozzák.

— Megjöttek-e már a sasok, József?

— Nem még az idén. Csak két olyant láttam, olyan fehérhátút, fene a nevüket, a nyelvemen van pedig...

— Albicillát?

— Azt. Verekedtek. De igen magasan. Hát almaciblák?

— Albicillák.

— Igen, almaciblákok. Azok voltak.

Mert József szeret tanulni, csak hát az idegen szavakra nehezen áll a nyelve. A mergansert azonban memgamsernek hívja már, pedig Uristen, micsoda fejrázást, prüszkölést művelt eleinte, mikor a nevét mondani akarta, — betűvel le sem lehet azt írni. Azonban meg fogja ő idővel tanulni az albicillát is, a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

mergansert is tökéletesen, mert jól vált az esze s kérdezni sem rest. Régi gazdáitól például elleste ezt a nehéz szót, hogy: Weidmannsheil. Eleintén ezzel köszönt el, mikor a magaslesen hagyott bennünket. Igen elálmélkodtam rajta akkor.

— Maga ilyet is tud, József?

Zavarba jött egy kissé, de inkább a büszkeségtől. El is mosolyodott örömében. Hanem felelni már komolyan felelte, csendesen és öntudatosan:

— Hát képezi magát az ember. A mesterségéhez, kérem. Úgy dukál.

Azonban hamarosan megfigyelte, hogy nem igen örvendünk ennek a szónak. Ezért bármennyi sok vesződségébe kerülhetett is a megszerzése, elvetette önként. Értelmes ember ő, iparkodó, ügyes. Csak ez a félénksége ne volna, ez a ravaszkodása, — bizony, az ember szintén megromlik, ha igaztalanul bánnak vele, akár a kutya, vagy a ló.

Most is, hogy megint áll a vizsla s megint nem kakas berreg fel előtte, olyan rémülten üvölti:

— Tyúk! Tyúk!

Mintha tüzet kiáltana. Mintha felakasztanák érte. De sokat szidhatták őt oktalanul, paraszti biztosságát de csunyán összezavarhatták, tájékozódását hogy ennyire elvesztette! Vigasztalni kellene őt folyton, bátorítani, biztatgatni egyre, — de hát nehéz ám ezt türelemmel állni! Ha pedig az ember akár egyet is mordul csak valamiért, akkor egyszeriben megrebben a szeme, mint az iszkoló kutyáé. Behúzza a farkát. S azzal vége. Kezdhetni elölről mindent.

— Tyúk! Tyúk!

— Lesz még kakas is, ne búsuljon, öreg.

Mert tudom én, mi jár most az ő fejében. Most ő szidja magát. Kakasokat ígért, minek is ígérte! Hiszen biztosan sosem tudhatja az ember. Most azután hátha baj lesz belőle?

— Csak elfogynak egyszer a tyúkok, József.

— Hát amíg el nem fogynak, addig mi kakast alig is találunk.

A tyúkok elfogynak, azonban kakas még sincsen. Tiporjuk a vesszőst, amelyben valóban nehéz a járás. Ahol bokor nincsen, ott térdmagasságig minden csupa szederinda, összevissza fonódott sűrű szövevény.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Olyan ez, nagyságos úr, mint a fronton volt a tüskésdrót az állások előtt. Nem a drótkerítés, hanem az a másik drót, az az alacsony, amibe ha belelépett az ember... ejnye, no a nevét...

— Wolfsfalle.

— Az. Hanem ez a szederinda sűrűbb.

Mi hiszen még csak eltörtethetünk benne, el is szaggathatjuk, legfeljebb az ingünk lesz lucskos tőle s a cipőnk olyan ragyogó, amilyen tökéletesre semmi inas ügybuzgó türelme ki nem fényesíthetné. Hanem a kutyát bizony nagyon kidögleszti. Csoda, hogy szegény pára még egyáltalán bírja benne a járást. Lefegő, nagy fülének a belseje olyan piros már, mint a nyers pecsenye, annyira kikezdte a sok apró tüske. És mégis kutat, mégis fúrja magát előre, hol átugrik az indán, hol bújni próbál alatta, — ha nem megyen másképp, hát nekifeszül, mint valami hámnak, azután hol el bírja szakítani, hol visszafordul. De keres, kutat, nem enged. És hasztalanul.

Így érünk ki a vesszős sziget túlsó partjára. Szakad rólunk a verejték, mert hiába fagyos a szél, ebben a munkában kihevül az ember.

Éppen fújnánk ki magunkat, homlokunkat törülgetjük, mikor se szó, se beszéd, a szélső puskás előtt nagy hirtelenséggel, nagy lármával felszáll egy kakas. A vadász ijedtében csak a második lövéssel találja el. A duplázásra pedig onnan, ahonnan az első, felrepül még két másik kakas. Ragyognak a napsütésben, mint a drágakő. De hát üres a puska.

Na mindegy, hála az égnek így is. Megtörött az átok, elmult a fáradság. Gyerünk végig a parton, de a vizslával.

— Treff! Hol az a kutya?

— Áll a kutya kérem! Tessék vigyázni!

Kakast áll az is. Meg van a második.

— Nézzük csak végig ezt a partot. Itt lesznek a maga kakasai, József.

— Valahol meg kell nekik lenni, nagyságos úr. Sok van igen.

Megindulunk. És semmi. Nagysokára, nagykeservesen birunk benne felverni egy kakast. A vízbe esik, szárnyazva van, úszik, akár a szárcsa s kiköt a túlsó parton. Még csak meg sem ázott az a szép hosszú farka. A zátony sűrű ciglésében eltűnik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A kutya utána. Ezt csak megtalálhatja könnyen? Zörög a ciglés, most kaphatta el, — azzal rémült kakatolás közben felszáll ott megint egy kakas. A kutya futásától ijedt meg s most éppen felénk menekülne a bolond. Szemközt csapja a lövés, nyaklik belé egyet, mintha nagyot csuklanék, azután holtan bukik a ciglés partjára. Hangosat toccsanik a víz legszélén.

Treff úrfi éppen ekkor ér ki a sűrűből, szájában az eleven kakas a fejét emelgeti és riadtan tekintget. Azonban hiába tekintget, nincs menekülés, megfogta a vizsla pofája, ez a fogas, eleven csapda. Nem bántja ugyan, ellenben el sem ereszti.

De mégis! A kutya nem bír izgalmával, meglátja a második kakas toccsanását, az újabb zsákmányt, — mohó iparkodásában azt akarja hozni előbb, a szárnyazottat pedig leteszi addig. Ez persze sebes gyaloglással iparkodik a sűrű felé tüsténT. Erre a vizsla földhözvágja a halott kakast s rohan az eleven után. El is csípi szerencsésen s bosszúból megrázza.

Azonban mindez nem esik meg lárma nélkül. Arra meg a ciglésből ismét felkel egy kakas. Ez már okosabb, a túlsó oldalon szökik el, nem lehet rálőni.

Látni azonban, hová száll be. Nem repül messze, lejjebb másik kis bigecs van, kevés vessző, kicsi nád : ott majd megtaláljuk még. De előbb bogarásszuk ki ezt a ciglés zátonyt. Két kakas volt benne, nincs-e talán több is?

Közelben a csónak, rövidesen áttesz. Én elállok a zátony alsó csúcsán, az erdős a felsőn megy bele a vesszőbe fiastól, kutyástól. A két másik puska pedig sort tart velük a két parton. Csudául vág szemközt a szél.

— Tyúk!

Majd a kalapomat veri le a szerencsétlen.

— Tyúk!

Azután semmi több. A sűrűből előbotlik az erdős, meg a fia. A hajtásnak vége. Kakas nem volt benne.

— Hol a kutya? Treeeff! Ide!

— Treff! Elbolyongott. Treff!

— Hiába kiabál, süket az a kutya.

— A Treff? Hogy süket?

A keserűség hangján robbant ki az erdősből ez a kérdés, mert ő Treff minden kisebbítését személyes sérelemnek tekinti.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

S hogy villant, — egy pillanatra szinte gyilkolt a szeme! Meg is ijed ám a saját bátorságától menten. Gyámoltalanul motyogja :

— Hogy a Trefo?

— Nagyot hall. Ujuj, de mekkorát! Nem vette még észre?

Az erdős válasz helyett füttyögetni kezd. S mivel a vizsla a füttyre sem jön elő, mentegetődzve mondja, halkan, kicsit restelkedve :

— Talán áll valamit ott bent... Esetleg... Treff! Treeff!

Mert maga sem hiszi ám, amit mond s ezért átmenet nélkül ordítozni kezd. Olyan keményen, hogy szinte dülled belé a szeme :

— Treeeff! Ide!

Hanem erre már kitör belőlünk a hahota. Összeölelkezve kacagunk s akkor jól bent a sűrűben lám valóban felkakatol egy kakas. József szünetet sem tartva üvölt tovább, de már diadalmasan s azt üvölti:

— Kakaas! Kakaas!

Columbus Kristóf matróza hirdethette ilyen hangon az örömöt, kiabálván az árbockosárból, hogy : föld, föld!

Mi pedig a puskánkhoz kapkodunk s a távolosan húzó, fehérgalléros, tarka madár után hat összevissza lövést kieresztünk. A túlsó parton súgva, sóhajtozva visszhangozza a dörgést a szálas. Felette kiterjesztett szárnnyal úszik s épségben tűnik el a kakasunk.

A bozótból farkcsóválva siet elő a kutya, toporogva várja a hírt s a parancsot. Valamit kell neki felelni, olyan érdeklődéssel néz ránk : mi történt?

— Elhibáztuk, kutyám.

József arca azonban világít, mint a ragyogó Nap s valami kedves a szeretetnek ez a mosolygása, amely róla világít. Megsímogatja a vizsla fejét, aztán kijelenti büszkén :

— A fülét nem tudom neki, hanem az orra... Óriási nagy orra van ennek!

Az óriási nagy orrú kutya előbb kerül egyet a vízben, aztán előre szalad, hogy a csónakba elsőnek szállhasson és mire mi odaérünk, sáros, vizes talpával az ülésdeszkákat mind sorra lépkedje. Ezt a munkát kutyakötelességének ismeri és minden egy esetben el is végzi lelkiismeretesen, bármennyit gorombás-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...ott vagyunk a nyakán.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Kövön csúsztatni . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

kodtunk is már emiatt vele. Tán el sem indulhatna a hajó, ha okmányait ő előbb ekként végig nem pecsételi.

Így azonban rendben van minden, indulhat a hajó, mi beleülhetünk a friss pecsétekbe s ladikázhatunk a leszállt kakas felé. Kétszáz méter az utunk, csupán a legutolsó hiányzik még belőle s akkor partot érnénk. De éppen ezt az utolsó métert nem bírja már kivárni a vizsla. Nagy csetlés-botlással, zörgéssel hirtelenül kiugrik a partra. Kint azután egyszeriben megszállja a gyanakvás, megtorpan s fürkészve figyeli: kiszállunk-e mi is, nem hagyjuk-e cserben? Mihelyt nem tetszenék neki valami, ugorna vissza rögtön.

Hanem a gyanúra ok ezúttal sincsen. A Jóska gyerek megfogja a Treff nyakravalóját, mert kiabálni itt most nem volna tanácsos, kicsi a ciglés. Úgy főztük ki a tervet, hogy hárman körülálljuk, az erdősék Treffel pedig kipiszkálják. Meg kell itt halnia annak a kakasnak!

Mi tehát hárman halkan felvonulunk. Az egyik öcsémet látom a helyemről, a másikat nem. Akit nem látok, az teszi az első lövést. Szállni nem száll semmi, e szerint eltalálta. Kisvártatva megint szól a puskája, kakast kiáltott az erdős, de most sem látom, hogy repülne. Jól van. Tud a gyerek.

Azután megint nagy lárma kél és kettőt dörren a puska.

— Kakas előre!

Már jön is. Olyan hirtelenül, hogy szembe nincsen időm lőni. Megperdülök s a kakas beléhull a Dunába. Csupa pehely körötte a víz.

Pedig a duplára is esett ám, hallani a bozótból hozzám verődő beszéden. Megy ez, mint a karikacsapás! Szorongatom a puskámat és várok.

Egyszerre halkan tapsol a közelemben valaki és libegve, imbolyogva tűnik elő a vesszőből, száll végig a part mentén a szalonka. Tőlem elfele iparkodik, visszafelé tart, de nem lőhetek, mert alacsonyan repül s neki egyenesen az öcsémnek. Tőle mégis meghökken, oldalt csap, pillanatra megláthatom a buksi fejét, hosszú-hosszú csőrét, — de akkor már csattan is a puska és a szalonka alákalimpál. Átszólok:

— Brávó! Már megijedtem.

A fiú visszamutogat, hogy sose féljek, amíg őt látom.

Egy kakast felverünk még, a nyomorultat egyszerre két

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

lövés is éri. Azután összetalálkozunk és mindenki boldogan nevet. Ez hát jól sikerült. Nagyszerű kis hely volt. Mi minden esett itt? József önérzettel jelenti:

— Négy kakas, egy szalonka meg egy nyúl.

— Micsoda?

— Nyúl. Ott hozza a Jóska. A László nagyságos úr lőtte.

— Te lőtted?

— A legelső lövéssel. Vízinyúl.

— Ez ugyan hogyan kerül ide?

— Szeptemberben igen kicsiny volt ám a víz, nagyságos úr! Akkor beszökdöstek. Többnek is látom én a nyomát a szigeteken.

— A nagyokon. Hanem ezen a semmi kis bigecsen?

Pedig hát ideszökött be. Vajjon mit akart a jámbor s mint gondolhatta? Az ígéretföldjét kereste-e magának, vagy új hazát indult foglalni a maradékainak? Mikor látta az apadást s a vele megnyílt új utak lehetőségét, vizek ismeretlen tilosának lám nekivágott nagy merészen, éjnek éjszakáján: ő, a gyáva nyúl. Micsoda gond szorongathatta bele ebbe a bátorságba, micsoda félelem? Ki elől szökött? A halál elől akart elbújni szegény?

Most véres az orra s Jóska belódítja a ladik fenekébe. Azután azt kérdezi:

— Itt lesz az ebéd, nagyságos úr?

Mert a délidő elmúlott már régen. Éhes is ám mindenki, s hogy így eszünkbe jutott az evés, tovább már nem lehet vele várni semeddig. De itt a bigecsen gorombán fúj a szél. Odaát a vesszős szigeten keresünk alkalmas tanyát.

Behúzódunk a szélárnyékba és mindenekelőtt jól befalatozunk. Utána kedvünkre mulathatjuk magunkat a Nappal. Heverünk a száraz, langyos, szép homokon, sűrű vesszős beszögelésében, kicsiny pusztaságon. Ha felállanánk, mindjárt az arcunkba marna a szél. De eszeágában sincs felállania egyikünknek sem. Jó itt alul nagyon. Itt csend van, békesség, ide nem bír utat találni a szél. Lábunknál, a szakadékos part tövében sietve szalad a Duna vize.

Hol behúnyjuk a szemünket, hol nézdegélünk keveset, — azután megint lehúnyjuk és elmélkedünk azon, amit éppen láttunk: mennyország kékjén, vadlibák útján, szélsodorta szín-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ezüst levélnek vízbehullásán. De főképpen magán a vízen, melynek szünetlen futását, folyását olyan jó elnézni, nem lehet elúnni.

Jóindulatú, áldott folyam az idő is, az embert becézi, ringatja, nyugtatja s békességes kikötő felé szelíden úsztatja. Ilyenkor erős, derült bizodalomban világosodik meg minden. Jó az út, jó a cél, jó lesz a megérkezés és jó a pihenés is az újabb útnakindításig. Mossa az ár az embert valahová s ő szívesen ráhagyja magát. Minek is az a sok hiába prüszkölés, csapkodás ellene?

Nyújtózkodom egyet, jóízűen, lustán, fejem alá gyűröm a kalapomat s hanyatt fekve nézem a szelet. Varjak repülnek vele szemközt, vajjon mi útjuk lehet a bolondoknak? Vesződnek, csapódnak, egy-egy keserveset kiáltanak. Kár, kár, — úgy bizony Jobb itt az árnyékban, hanyatt fekve.

Szalad velem az idő s nekem tán sohasem is volna más dolgom, mint örülni annak a sok szépnek, ami mellett elsodor s amit meglátni ilyenkor érek rá csupán, ezekben a ritka óráiban a nyugodalmas, csendes szemlélődésnek. Ha ilyenek néha nem akadnának, az ember a nagy iparkodástól utóbb is elfeledné magát az életet.

Az élet pedig szép, az élet pedig jó s minden egyes perce drága szent ajándék. Süt rám az áldott Nap, heverek a langyos homokon, igen-igen jól érzem magamat és szinte beleszédülök, annyira látom, hogy miképpen a vizek előbb azzal a nyárfalevéllel, velem is milyen sebesen rohannak az idők, milyen nesztelenül s hogyan sodornak engem is lefelé, lefelé.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ESIK A HÓ.

No, ez is jól kezdődött, ez az esztendő! Kezünk zsebben, gallérunk felgyűrve, állottunk mozdulatlanul a magas parton és néztük a ködöt. Hogy köd-e hát csakugyan, vagy micsoda más? Mert ködnek facsaró víz, esőnek pedig mégis csak apró.

Csónakunkból a vizet merték ki az erdős, meg veje a János. Csupa lucsok a csónak is, az ülődeszkája is, — hej azt a keserves mindenségét!

— Mi lesz már?

— Megsüllyedt. Ki kell merni, ha egyszer megsüllyedt!

— Csináltatta volna meg a fenekét!

— Nem lehet azt mostan.

— Miért nem?

— Mert majd csak tavasszal lehet. Ilyenkor nem bír kiszáradni.

— Hát akkor hogyan leszünk?

— Elmegy ez azért, hajaj! Fínoman! Csak ki kell merni.

De úgy morgott, akár a dühös kutya. Puskánk csövén fürgén szaladoztak a cseppek s ha fejünket meghajtottuk, csurgott a lé a kalapunkról.

Reggel volt, az öreg Duna felől szálltak nesztelenül, egyre szálltak azok a varjak, amelyek este megint ilyen szakadozott, hosszú sorban húznak majd vissza az öreg Duna felé. Honnan jönnek, hová mennek, mire jó ez, — mennyi töméntelen fekete madár!

Esett az eső s mi mindenkire haragudtunk ezen a sáros világon.

De hogyne haragudtunk volna, mikor az egész tél ilyen csúnya lágy! A gyep bokán felül ér, olyan mint valami dús, puha szőnyeg, — ördögött szőnyeg! Spongya, süppedő, szortyogó, szinig duzzadt spongya! Tessék megpróbálni, tessék

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

sétálni rajta! A sok ijedtképű kis százszorszép virág meg csak virít benne mindenfelé. Megijedni, azt igen, azt tudtok! Az égerfák barkái is kinyíltak rendre, csapzottan lóg a sok drága kikeleti aranyrojt, — bolondok, bolondok! Újesztendő napján! Az idén tán megeszi a telet a kutya, mi?

Csupa méreg, csupa bosszúság. Brr. Borzasztóan nedves ilyenkor ez a szigetország! A sürűség mindegyik ágacskáján fehéren ragyogó, kövér gyöngysorok: ha csak rájuk néz is az ember, már a nyakában az egész.

Valahány szarvasnyom, marhanyom fövenyen, kavicson: apró kis tó az mind, szakad az ázott part, csúszik az agyag, cuppog a zátony, folyik minden szekércsapás, — a teremtéskor lehetett ilyen a világ, mielőtt a vizeket a szárazföldtől elválasztotta volna az Úr. Kötöznivaló őrült, aki ilyenkor itt vadászik!

— Mi van a ladikkal? Hé!

— Kövön csúsztatni, jeget vele töretni... Ereszt a feneke! Nem csoda, ha elkopott.

— Lesz, vagy nem lesz?

— Ellopták a vízmerő szapolyt. Valami gazember, száradna le a keze az ilyennek, betyár!

Haragudott az erdős is, mindenki haragudott. Gémek kiabáltak, előttünk elhúztak, ők is csúnyán szitkozódtak.

Ahonnan a gémek felriadtak, onnan csúszott elő a ködből a Sülyi Gábor hajója. A túlsó part vesszőinél meg-megállt, elbabrált. No, legalább nekünk is akadt néznivalónk. Fenékhorgai lehettek ottan.

Szegény legény ez a Gábor, ködmöne, nadrágja csupa folt. Járja a folyót s merítő hálójával a vizet szűrögeti. Hajójának orrán ügyes szerkezet, a hálót azzal hol leereszti a víz alá, hol megint kiemeli. Ilyenkor abból a lé kicsorog. Ha azonban netán hal is tartózkodott volna abban a lében, hát azt a háló nem ereszti. Az ezüstösen ficánkol benne mindaddig, mígnem Gábor kimarékolja. De legtöbbször nem marékolja mégsem, hanem tenyerével megütvén a háló fenekét, ekként a Dunába visszapeckeli: növelje derekabbra. Mert sok ám az olyan kicsinyke hal, amely még Gábor eledeléül sem alkalmatos.

Így szűrögeti Gábor a Dunát télben, nyárban folytonosan s azt hihetné az ember, hogy nem nagy tudomány ez az ő mes-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

tersége. Nem úgy van azonban s Gábor a halak bölcseségét napról-napra jobban megbecsüli.

Télen mégis keményebb a dolga, mint nyáron. Télen ugyanis rendszerint hideg szokott lenni, ami leginkább azért rossz, mert hidegben a hal is fázik. Víz színére nem jön, langyosabb mélységeket keres és szeret a fenéken szunnyadozni. Étvágya nincs, eledel után nem jár. Csak a falánk csuka, csak a drága süllő, — de micsoda ritka szent időben foghat Gábor süllőt, vagy csukát?

Az idei télen persze nem igen fáznak a halak. Egyre-másra vetik fel magukat levegőzni. Kiszagolnak a csunya zimankóba s aztán megbékélten buknak vissza a jó meleg Dunába. Könnyű nekik. Ez a Gábor pedig a dolgok ilyetén állásán alkalmasint örül.

No, nem szabad néki zokon venni. Kinek a pap, kinek a papné. Így van ez. Sőt inkább majd el kellene beszélgetni vele a világ soráról. Végtére ugyanazt a vizet járjuk.

Hiszen eddig is átszóltunk néha, mikor elladikáztunk egymás mellett ki-ki a maga szerencséje után :

— No, hogy szolgált?

— Elbujnak a halak. Két sügér az egész.

— Majd tán ezután.

— Hát... Istennek ajánlom.

De többre nem futotta az idő. Holott olykor segített is rajtunk Gábor, ha teszem a túlsó partra szólított volna valamely hirtelen fordulat s a csónakunk nem volt éppen kéznél. Vagy kihalászott valami kacsát. Másokat persze magának szedett össze orvul, mikor nem láttuk. Hanem ilyesmiről minek tudjon az ember, ha egyszer úgy sem tehet ellene? Szegény legény Gábor, úgy él, amint lehet. Vidáman kiáltottunk tehát feléje, mikor legközelebb találkoztunk :

— Ritkán száraz a halász!

Ő pedig megemelte a kalapját s nagy elismeréssel felelte vissza az ősi rigmus másik felét :

— Sokat fárad a vadász!

S azzal vitt a víz mindegyikünket a maga útján. Fő a barátság.

Így becsültük meg mi az egymás mesterségét mindenkoron s köztünk egyetlen rossz szó sem esett soha. Bajtársi

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

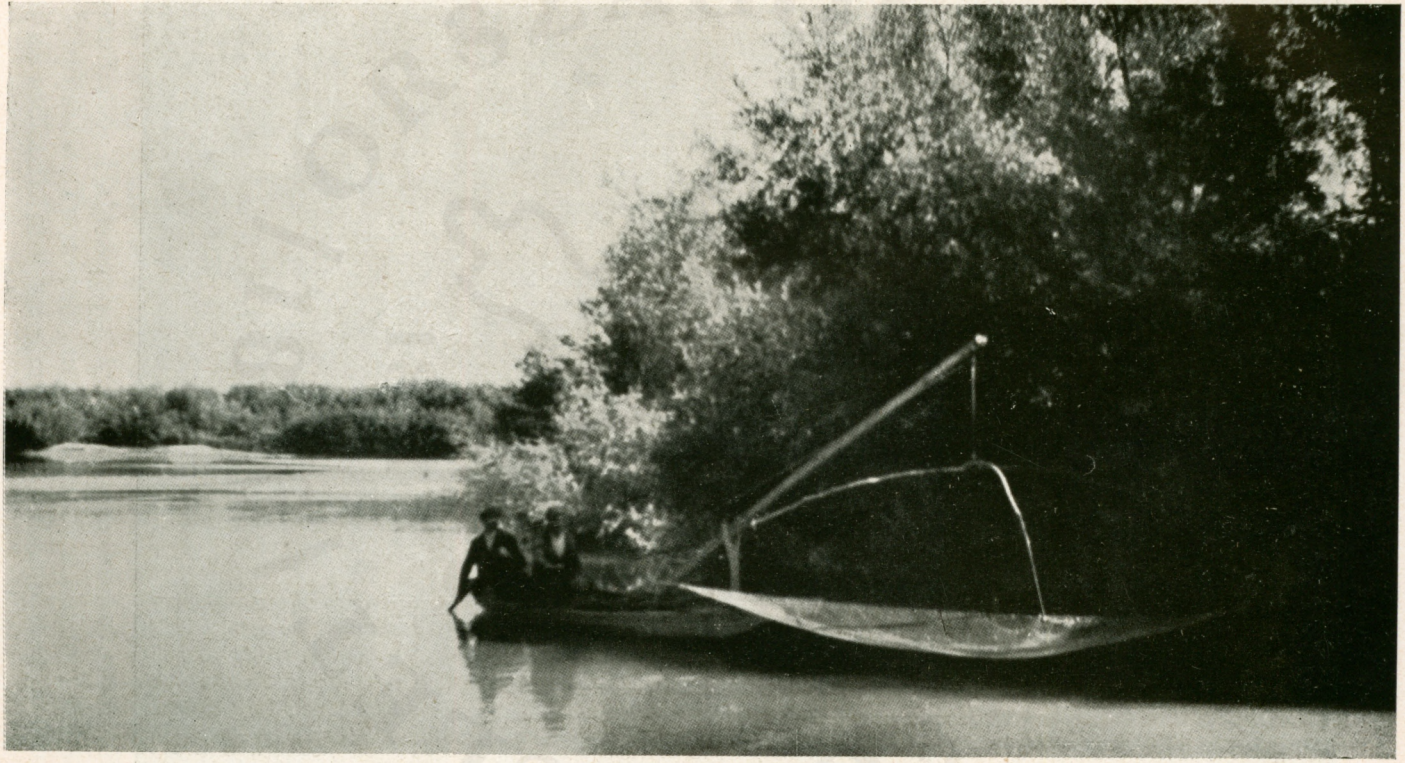

Így szűrögeti Gábor a Dunát . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Sokat fárad a vadász!

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

részvéttel figyelgettük tehát Gábort, amint a horgaival babrált. Hogy ugyan végre fog-e hát egyszer valamit?

Akkorára az erdősék is elkészültek a csónakkal, szapoly híján lécdarabbal merték ki belőle a vizet. Útnak indulhattunk mi is.

— Új hajója van a Gábornak?

— Maga faragta kérem. A Gábor.

— Mostanában?

— Most az ősszel! Vagyis inkább... úgy nyár körül... Amikor még kiszáradhatott. De mostanában kérem? Nem bír kiszáradni.

Bizonyságul locspocsolni kezdett csizmájával a csónak fenekén, ahol máris gyülekezni kezdett megint a szennyes lé. S azt mondta zavartan:

— Ihol-e!

Azonban úgysem akartuk volna neki nyakába keríteni a magavetette hurkot. Sokat várakoztunk, végre elindultunk. Az ilyesmi mindig öröm s tartott még benne. Gábor művét mustrálgattuk.

— Kicsiny ez a ladik.

— Csurgókon ha kell, maga is átemelheti. Jó az, kérem! Két evezőnek vaskarika rajta... Van hozzá szakértelme, no... Nyáron lejárnak Pozsonyból urak evezni, náluk látta a mintát. Megcsinálta!

— Kicsiny. Egy hullám csapjon bele: elül.

— Hát... nem szabad neki belecsapni.

Ha nem szabad, az már más, akkor minek szaporítani a szót? Esőben úgy sem igen terem, elmossa csírájában a víz. Az indulás örömét is egy-kettőre elmosta.

Noha bizony furcsa suta jószág volt ez a Gábor csinálmánya. Tető kellene fölébe csupán, kerek kis lyukak az oldalába s oda lehetne akasztani nyargaló bárkának bármely dereglye után. Gábor mintha kinőtte volna: akár a repülésre serdült madárfióka a fészekben, úgy ült benne. De dölyfösen tekintgetett s diadalmasan.

Igaz, hogy szellő sem mozdult, lágy volt az idő s esett az aprószemű eső. Halászember kívánni sem kívánhatott alkalmasabb időjárást. Tudnivaló, hogy ilyenkor a hal fent úszkál a színen, az esőkarikáktól azonban nem láthatja meg a csónak

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ólálkodását. Gábor tehát nagy reménykedéssel foghatott a mindennapi szűrögetéséhez. Ez egy.

Más pedig az, hogy mi csakugyan igen keservesen gubbaszthattunk abban a ladikban. Sűrűen a sok elázott ember, kutya, puskák... Gábor szintén vizes volt ugyan, de hát ilyen ő mindig. Ez a hivatala. Azonkívül ő egész nap a síma Dunán fog tartózkodni, mi ellenben a sűrűségbe készültünk. S így esőben mégis csak a Duna háta a legszárazabb hely a szigeteken.

Ezért-e, másért-e, — elég hozzá annyi, hogy Gábor önérzete megdagadt. Már amint az új hajóját mellettünk elhúzta, az evezőcsapásában is látszott valami lázadozó hetykeség. Holott mi soha olyan jó szívvel nem voltunk iránta, mint éppen ezen a napon. Máskor — nem mondom — nevettük csodaváró, türelmes meregetését. De aznap nem. Aznap szinte irígyeltük őt. És lehet, ezt érezte meg Gábor éppen. Hogy ez egyszer felülkerekedett.

Mindegy, no. A gyalázat megtörtént. Mert Gábor vigyorogva kiáltotta vissza, amint elkerültük egymást:

— Hahaj! Ritkán száraz a vadász!

Mintha bomba csapott volna le közibénk. Egyszeriben felforrott lángjától a köd. Hát ilyen egy ember ez? Hű, a bitang! Megállt az ész, de megállt a csónak is, mert még az evezőlapát is elzsibbadt. Akkorát ütött rajtunk ez a rettentő pimasz nagy sértés. És felharsant az erdősék bosszúüvöltése:

— Fusér! Mit jár a szád, te fusér? Te ladikfuseráló!

— Elloptad a vízmerő szapolyt!

— Lopó! Tolvaj! Lapátlopó! Kacsalopó! Vadlúdlopó!

Süvöltöttek a szavak, horgas, mérges nyílak, a becsület elevenjét akarták. Eltalálták-e? Gábor nem felelt. Húzta az evezőt s eltűnt az esőben.

No megállj, te lator! Ezt még megkeserűlöd!

Tegnap történt ez, újesztendő napján s azóta Sülyi Gábor minékünk ellenségünk. És az is marad halálig.

*

Bolond idők járnak, fejetetejére állítanak mindent, nemcsak a Sülyi Gábor tisztességtudását. Tegnap estefelé is lám, felkerekedett a szél, noha minden tisztességes szélnek inkább

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

el kellene ülnie estére. De ez a tegnapi nem azért indult neki, hogy elüljön. Csapta az esőt, ríkatta a nádat, — juj! Hamar beköszöntött a homály.

De előtte mégis megjöttek a varjak. Egyenként érkeztek, hanem a Duna felett összevárták egymást. Károgtak, akár a gonosz lelkek, táncoltak, keringtek, kavarogtak, forgószél keverte őket, nyugodni nem akartak.

Alattuk sírt és nyögött, üvöltött és fogát csikorgatta az erdő. Zúgott a megkínzott folyó, csapkodott a hullám, kapdosta, karmolta, tördelte a partot. Azonban amikorra fekete éjszakává sűrűsödött össze a köd, akkor elhallgatott minden más szenvedés, akkor köröskörül jajgatni kezdtek a vadlibák. A Dunára hiszen máskor is bejártak, de tegnapra megszázszorozódtak. Szárnyuk suhogását elnyelte a szél, testüknek árnyékát az üres sötétség, — talán nem is eleven madarak voltak ezek, talán csak elszabadult visongások, jaj, baj, kétségbeesés. Jöttek, mentek, tévelyegtek, változást éreztek.

Mára aztán ki is derült az ég és csonttá fagyott minden. De a szél azért csak fúj egyre, vacog a vessző, zúg a folyam, szarvasok gázolnak benne, helyüket nem lelik, sehol sem nyughatnak. Ideges és türelmetlen az egész világ. Fenyőrigók szállnak, csacsognak, locsognak, nem bírnak magukkal, megint felrepülnek: mi lesz hát?

Mert bizonyos az immár, hogy valaminek történnie kell. Hol kisüt a Nap, hol sötét nagy fellegek robognak előtte. Tömöttek, puhák, óriási dunyhák, szinte dübörögnek mégis, annyira vaskosak. Azután süt a Nap megint, de nincs melege a tüzének semmi.

Ropog a pázsit a lépések alatt, mint a rostélyos mellé pirított hagyma. Megfagytak mind a fűszálak, oda a sok százszorszép virág, oda az égerfa barkája. Rendben van, ők az oka, tél a tél. Mért nem vigyáztak? De mi lesz szegény vetésekkel ott kint a földeken? Nem, ez így nem maradhat!

Vág a szél, akár a beretva, csapja az evező a vizet, a felbőszült vizek pedig a csónak oldalát paskolják. Fehértajtékos már a part szegélye s nyöszörögve egymást verik, vádolják, vesszőzik a fűzfák, nyárfák. Fent felhő robog megint, rojtos a széle s a víz felett elsuhan egy megűzött, árva hópehely. Gyorsan, mint a méhe, amely vihar elől a kasba iparkodik. Aminthogy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

gyalázatosan goromba is az idő. Csupa jég az evező nyele és János a folyóba lógatja elkékült kezét, mihelyt dolga engedi. Azt mondja:

— Jó meleg a víz.

Hát ilyen világ járja most a Dunán. Beáll az ember a magas part aljába, sűrűség tövébe, várja a fácánkakasokat, várja a hajtóknak érkezését. S mintha csak meleg szobából lépne ki a télbe, olyan az érzése, mikor az árnyékból egyszer mégis csak elő kell bújnia. Haragszik tehát és szitkozódik. Körülötte víz, erdő és minden szitkozódik.

Tolják ladikjukat a halászok. Hárman vannak, Gábor is köztük. De nem a maga furfangos hajóján. Hohó, a mai hullámverésben csúful járna az a híres hajó! Rendes, nehéz ladik kell ilyenkor.

Gábor megláthatott már bennünket, mert fejét lesúnyja. Restelli magát erősen, — fúj a szél és szélben ugyan mit ér a halász? Semmit. Ilyenkor a csendes mélységeket lakja a hal.

Gábor szégyenli ezt s úgy tesz, mint aki se lát, se hall.

Bezzeg másként az erdősék! Kiszaladnak a vízig egyszeriben.

— Hé, tolvaj, nyavalyás? Hol a kölökladik?

De aki Gábor mellett ül, a másik két halász nem tudja még a tegnapot. A szél meg tőlük ver felénk, elkapja a szót. Csak az érdeklődésünket látják. Megemelik hát a kalapjukat s úgy kiáltják vissza a feleletet, mint a süket ember:

— Egy paduc, meg egy keszeg! Ekkorák!

Alig mutatnak nagyobbat a kezük fejénél.

Tölcsérbe fogja tenyerét János s úgy ordít, hogy a szeme is dülled belé:

— Zabi gyerek! Sülyi Gábor zabi gyerek!

— Megsütjük most ezeket is. Nem bírni a széllel!

Dühösen legyint erdős. Hasztalan itt minden erőlködés, Gáborral tart a szél.

— Egyet vághatnék csak a derekára ezzel az evezővel!

— Ide se mert nézni, a csámpás!

— Megeszik, amit fognak. Aztán ők halászok!

Azok ellenben kikötnek csakugyan és sűrű vessző árnyékából rövidesen felcsap a füstjük. Harag ide, harag oda: ennél okosabbat most valóban alig lehetne cselekedni. A delet elha-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

rangozták régen. Abban is igazuk van a halászoknak, hogy nem bírni a szelet. Vakit, süketít, dühít, — végigfurulyáz nadrágszáron és csontok velején, kuszálja, borzolja a békességet s az idegeket.

Rakjunk inkább tüzet mi is, süssünk parazsában kolbászt, papirosba csavarva fínoman, mint a püspökök. Kint az öreg Duna mentén. Ahol gőzös ha jön, felénk repülnek tán előle a récék. Ott árnyékban is elmulathatunk.

Cigarettázni is lehet, nem rontja el az orkán. Jó itt ellenni, békén heverészni. De azt mondja egyszer az erdős:

— Ni! Juhádzik a szél!

— Hát osztán?

— Megnézhetnénk talán a jegenyést. Ahol ligetes az alja. Alighanem lesznek ott kakasok. Szoktak ilyenkor.

— Menjünk, gyerekek?

— Ne menjünk.

Azután nagyokat hallgatunk megint. Nézzük a parazsat s ahányan vagyunk, gondolatban annyifelé járunk.

Két pirók ül az ágra: piros mellényes legény és szürkepruszlikos leány. De a feje egyforma fekete mindkettőjüknek. A szomoruságuk is egy. Készen hozzák azt valahonnan s tavaszszal ismét magukkal viszik, el egy percre sem hagyják, lustán, fájdalmasan most is azt fütyülik. Egyetlen hang az egész tudományuk. Hanem az mélyről jön, a vigasztalanság fenekéről.

Hallgatjuk, hallgatjuk, mígnem végigmatat az arcunkon valami bizonytalan, furcsa kis simogatás. Azután megint. Apróka lepkeszárny, csiklandoz, megfognánk, — de semmi sem marad az ujjunk között. Pedig csiklandoz ám itt is, ott is és hirtelenül, váratlanul, kedvesen csak megcsókol valaki. Kicsike gyerekszáj. Hűs a csók, halk és illatos, és újra egy, és megint. Emberek, esik a hó!

Talpra pattan mindenki, előbb a magasba felbámul, azután belenevet a többiek szemébe: hó. Kavarognak a pelyhek, mint rajzáskor a méhek, csodafínom, csilingelő zümmögésüket is hallani: Istenem, Istenem!

Még a pirók füttye is vidáman zeng egyszeriben. Micsoda rajzás, mennyi sok örömszagú méhecske! No bizony, jól tudta az a szél, hogy mit akar!

Gyerünk, gyerünk! Valahová, akárhová! Mindegy. Nagy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

a világ, közös ünnepünk van, gyerünk egymáshoz látogatóba, gyerünk egymásra rákösönteni! Nyugton gubbasztani miként is lehetne mostan? Esik a hó!

Fehér már süveg, fehér a bundagallér, igen szépen szól millió parányi csengetyű s remegve, boldogan sóhajt fel az erdő. De az a felajzott, csunya feszültség ellágyult itt a bunda alatt is s a szemnek örömében sírhatnékja támad. Patyolatfehér nyoszolyájában olyan megbékélten nyujtózik el a fekete folyam! Cinegék csicseregnek a fákon s bukfencet vetnek a kis hosszú farkú őszapók.

János pedig, aki az imént még vicsorogva emlegette a Gábor derekát, azt mondja most :

— Kilyukadt az angyalok párnája.

Nagyot kacag rá. Vele kacag az apósa is és ugyan ki hallott már ilyen csodát, ez egyszer igazat ád a vejének. Rábólintja :

— Kilyukadt.

Hull a sok lágy pihe belőle, — most aztán már nem fázik meg a vetés ott kinn a határban! Áldassék a neved, jóságos Istenünk!

Holott tenyérnyi vetése sincs ám egyikünknek sem. Muzsikálnak az angyalok.

Így járunk, bolyongunk, még a lábunk nyomának is örülünk. Azután durrog a puska, azután feljön a Hold is, előtte nyüzsögve kavarognak fekete pelyhek. Fordulnak, térülnek s mire leszállnak, fehérre szépülnek. Csúszik a csónak fehér partok között fekete vizen és az orcánkat libbenő tündérleánykák csókolgatják.

— Az evezőmről lemaradt a vasalás.

— Hazavisszük majd és reggelre kész.

Egyszerű minden és nincsen hiba semmi.

Úgy látszik, a halászok is megpróbálták még szél elálltával a szerencsét. Most köthetnek ki ők is, valahol csörög a lánc. Dödörögnek, búcsúzkodnak. Egyikük lassan lépeget felénk a töltésen. Oda is ér s hát a Sülyi Gábor. Megáll, néz s így szól csendesen :

— Leesett a hó.

Mosolyogva feleljük rá mink is, mert jó azt mentül többször mondani :

— Leesett.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Rakjunk inkább tüzet mi is . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Gyerünk, gyerünk! Valahová, akárhová!

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Azután durrog a puska . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...két iromba eleven kis rongy...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Megindulunk együtt hazafelé. Tanyákon, faluban, mindenütt ugatnak a kutyák, diadalmasan hencegnek egymásnak a fehér újsággal: nálunk havazik ám! Nálunk is, — felelgetik rá a többiek sorra, ki vékonyabban, ki vastagabban.

Különben áldott nagy csendesség köröskörül, csak a hó szárnya csilingel.

János tele van aggatva kacsával, libával, két keze is tele. Azt mondja tehát:

— Hallod-e Gábor, vihetnéd ezt az evezőt.

Gábor átveszi szótalanul, vállára veti s ballagunk tovább.

Esik az első hó. Békesség van földön s az emberek közt jóakarat.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

NYULAK.

Öreg Vörös István igen szerette ezt a Dunára dűlő földjét s az ősszel mindenáron meg akarta trágyázni jól. Tele is hordta fekete kupacokkal sűrűen. De szét nem teregethette a kupacokat, mert egy reggelen csak hiába várták ébredését. Elaludt örökre.

A trágya azonban már kint domborodott a szép fehér hó alatt s mikor végre tüze kezdett lenni a Napnak, legelsőbb maradt ki belőle. Hosszúra nyúlt a tél abban az esztendőben s ugyancsak kopogott a március csizmája is.

Áldassék tehát Vörös István haló porában, immáron maga is jövendő vetések trágyája behavazott sírdombja alatt. Mert az ő gondoskodása nélkül ugyan mi sorsra jutott volna most az a két kicsinyke nyúlfióka, amelyek ilyen szigorú világra születtek? Így azonban nem kellett megfagyniok, bölcsőjüket öreg Vörös István jóvoltából fínom, meleg trágyába vackolhatta el az anyjuk.

Felettük szélvihar süvöltözött, vagy esett az az aprószemű eső, amely végül is mindig el szokta fogyasztani a havat. A vacokban pedig szorosan egymáshoz símult a két újszülött ártatlanka, — iromba, eleven kis rongy, ócska ködmön bélésének szemétre hányt, igen-igen lágy, kócos darabkája. De szőrét már felborzolta, négy fülével takaródzni próbált, — olykor szopott is, azonban legtöbbnyire aludt. Feküdt mozdulatlanul.

No, a két orrahegyét meg-megmozgatta néha, elfintorította, de azt is óvatosan. A mozgás ugyanis kész veszedelem, mert mindennél jobban ez ötlik a leselkedő ellenség szemébe: a mozdulat. Ezért szigorúan tilos is. Lapulni kell naphosszat. Ezt a nyúltörvényt már a legelső napon betéve tudta a két vaksi, álmos jószágocska.

De hogy mi is hát az ellenség voltaképpen? Hogyan sejthetné azt az ilyen értetlen gyerek? A borzalom. A mumus.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Minden, ami rossz. Jó csak háromféle létezik egyáltalán s mind a három meleg. A trágyaszagú vacok, amely langyos csupán, de megvan mindig. Azután várva-várt érkezése valami tejízű forróságnak, amelyről egyre nyílvánvalóbb, hogy az maga a jóság. Harmadiknak pedig a verőfény csiklandozása olykor. Más minden rossz a világon, más minden hideg, más minden ellenség. Ennyit tudnak ők s ennyit tudniok most úntig elegendő.

Hanem az anyjuk, ő szegény antúl jobban ismeri mind a veszedelmeket sorra. A fagyot is s az esőt, de meg a többieket: varjat és szarkát, kutyát és macskát, görényt és héjját, menyétet, karvalyt, sast, rókát, ölyvet, embert, gyereket, — jaj, hiszen csakugyan mindenki ellenség ezen a kerek világon. Micsoda rettegés az mindig, valahányszor a kölykeihez lopakodik, micsoda aggodalom! De lám, megvannak Isten csodájára mégis, épek, melegek, éhesek! Ez aztán öröm! Utána ismét aggodalom s megint öröm, váltakozó szakadatlan sorban.

Mert a nyúlfiak anyja nem nézheti ám folyton a gyermekeit, mikor csak akarja s nem lehet mindig velük, mint más anyák. Azoknak könnyű! Kenyér után persze nekik is kell járniok, mindenkinek kell. Hanem a ráérő idejükkel azt tesznek, amit akarnak. A nyúlfiak anyja nem. Neki ilyenkor lapulnia kell, míg csak le nem száll az este. Ez a törvény.

Holott a sötét éjszaka a kenyér után járásnak ideje éppen s a veszedelmes nappal a pihenésé. Sem erdőn, sem mezőn nincs több olyan állat, amelynek tiltva lenne együtt aludni a gyerekével. Lehet-e anyától ilyesmit kívánni? Hogy fiacskái álmát meg se vigyázhassa, párnájukat meg se igazgathassa?

A nyúlfiak anyjától megkívántatik. Látatlan lapulni csak külön-külön lehet. Messzire éppen nem kell költözködnie, ott vetheti ágyát a közelben, — de mit ér az, ha belőle napszállatig ki nem mozdulhat? S ha mozdulhatna is, gyerekeihez akkor sem mehetne, rejteküket oktalan jövés-menésével el nem árulhatná. Földön és égen acsarkodó ezer szemével állandóan leskel a halál. A nyúlfiak anyjának lapultában még pislantania is csak lopva szabad a gyerekszoba felé.

Nem zúgolódik ellene, jaj, dehogy tenne ő ilyesmit! Jól van így, nagyon jól, csókolom a kezét, sose legyen jobban! Aki gyenge, alázatba töri azt az élet. Hiszen csak rosszabbul le-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hetne amúgy is. Próbálta már egyszer. Amikor nyúl létére meg kellett vívnia a sárkánnyal.

Ölyüvel. Akinek nyughatatlan sárga szeme a fiak bölcsőjét kifürkészte. Keringett felettük, keringett. Azután egyszerre, jaj, megállott a világ. Egy szempillantás még és alácsap az ölyv.

De abban a szempillantásban megjött a váratlan parancs: lehet! Pattant a négy rúgó, porondra szökkent a nyúl, oda a fiaihoz, neki a nagy madárnak. Feléje ugyan csapkodhatott, harcolt volna ő akár estélig is!

Estig nem, de jó sokáig tartott. Akkor az ölyv leült a földre, úgy nézte, mustrálta a nyulat. Hogy ugyan micsoda ez hát? Oroszlán?

Nagy lomhán szárnyrakelt végre, még egyszer próbálta. Éhes igen nem volt, sokat nem vesződött. Elszállt egerészni. Az volt az ő igazi tanult mestersége.

A nyúlfiak így megmaradtak, hanem a diadalmas anyjuk majd megholt féltében. Dehogy volt ő oroszlán, gyáva nyúl volt szegény! Lapulni szeretett, jaj, miért is nem hagyják őt lapulni!

Hiszen még azt is alig bírja ideggel. Mentül inkább telik a délután, antúl kevésbé bírja. Éhesek a fiak. No bizony, nem is várja ő meg a sötétet! Mihelyt pirosodni kezd az ég, a barázdában hirtelenül csak meglódul ám egy eleven göröngy és nyúlanyó láthatatlan börtönéből kipenderül a szabad világra. Megül, elgondolkozik. Minden baja, gondja a hátán. Baktatva próbál ugrani nehányat, fülével hessegeti, hátsó lábával kirúg. Hiába. Nem menekülhet meg tőlük.

Néha azért csak eleszeget bealkonyodásig, — ez a rend. Azonban rend ide, rend oda, olykor mégis a fiaihoz néz el hamarább. Néha különösen nehéz a szíve, ilyenkor nem mindig bírja az estét kivárni.

Nem bírja ma sem, mert végzetes dolgok történtek máma. Déltájban feltűnt egy ember, neki vasvillával a trágyakupacoknak, szórni kezdte őket szerte. Puszta szerencse, hogy amott fogott a dúláshoz és nem végezhette be estig. Hej, micsoda egy délután volt ez a délután! Mindegy, elmúlt. De annyi bizonyos: a gyerekeknek költözködniök kell még ma éjszaka.

Megszoptatja őket s elbaktat új kvártélyt keresni. Jobbra is vetés, balra is vetés: melyiket válassza? A kicsinyek messzire

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

nem mehetnek. Az ott jobbra végeláthatalan uradalmi tábla, ez itt balra csak keskenyke parasztföld. A másiknak dúsabb a zöldje is, kövérebb a lombja, sűrűbb a takarása. Azonban mégis, mégis... Az Isten tudja.

Szörnyen nagy a felelősség. És rajta az egész, hiszen kicsodán is lehetne máson? A nyúlfiaknak nincsen apjuk, soha sem is volt nekik. Azok egyesegyedül az övé.

A szerelemhez igen, ahhoz kellett a másik. Akadt is tehát mindig. Nem is egy. Udvaroltak, hízelegtek, kergetődztek, ó, még verekedtek is! Bizony. Ilyen a szerelem. Hogy azonban ennek a bolondos, jóízű játéknak a nyúlfiakhoz köze lehetne, azt még csak nem is sejtette sem a férfi, sem a nő. Régesrég elfeledték ők egymást tökéletesen, még mielőtt a nyúlfiak a világra jöttek volna. Ha tán találkoztak is azóta, egyik a másikát már meg sem ismerte.

Szóval nyúlanyó most magánosan gubbasztott bajával a homályos, üres határban. Az égvilágon senki segítsége. És mégis, mégis... Fülével nagy komolyan integetett, hol az egyikével, hol a másikával... S. O. S... Mintha csak morsejeleket váltott volna. Kérdezett valamit. Azután megint feszülten figyelt. Tán a választ várta? Kitől kért tanácsot?

Mert mintha kapott volna. Felkerekedett vele és fürgén karikázott a fiaihoz vissza. El is indította őket tüstént, mégpedig nem ám a gazos nagy tábla, hanem a keskeny, ritkás parasztföld felé.

Vörös István földje sem valami széles, mégis hej, de sokáig tartott ez a menekülés, a kicsinyke fiak legelső útja! Hiszen még járni sem tanultak szegénykék, nemhogy szaladni. Csak másztak, csúsztak, cammogtak a sárban, akár a lomha, vén varangyok. Úgy húzták maguk alá a lábukat egyenként, olyan fontolgatva és nehézkesen. Barázda szakadékába belehengeredtek, meredekjének nekiveselkedtek tízszer is: ha visszacsúsztak, újból megpróbálták. De csak haladtak azért komolyan és engedelmesen. Megértették, hogy nem babra megy a játék.

És mivel sem bagoly nem suhant föléjük, sem menyét a nyomukra nem talált, sem róka az útjukat el nem állta: meg is érkeztek szerencsésen. Szoptak, elaludtak. De az anyjuk reszketett.

Reszketett másnap is, minthogy a trágyakupacokat való-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ban szétdobálták mindet. Az övét is. Omladékában sóvár varjak keresték a prédát.

És harmadnap szintén reszketett, amikor sárnak szikkadtával vasfogú éhes gépek jelentek meg vicsorogva az uradalmi tábla szélén. Két ló húzta őket s a lovakat persze megint csak ember igazgatta. Halálfésűjével neki a loboncos, buja vetésnek. Tépette a sását, gyilkolta a beléje ágyazott, gyámoltalan nyúlivadékot. Véres lett a fogas jó néhány szuronya s a ködmönbélésnek egy-egy elmarcangolt darabkája a vérbe ragadt.

Ellenben a ritkás parasztföldet nem fésülte ki a fogas. A titokzatos tanács bevált. A két kis nyúlfióka megmaradt.

De az anyjuk reszketett mégis. Csupa ijedelemből és rémületből telt ki annak az élete. Nyúl volt, no. Nyúl.

*

A kutyák igen különböző hivatalokban és mesterségekben vannak elhelyezkedve. Akárcsak az emberek. Ami pedig a dolgukat illeti, hát arról szintén el lehet mondani náluk is, hogy kinek így, kinek úgy.

A vasútnál, teszem, elég nehéz sora van a kutyának. Vicinálisok mentén még hagyján, mert ugyan mi vonat jár arra? Napjában egy, kettő. Hanem a főbb vonalakon nincs megállás, ott úntalan jönnek-mennek a mindenféle forgalmak. Lesni kell őket naphosszat, elébük szaladni, megugatni valamennyit rendesen, — amikor ez megvan, akkor sarkon perdülni hirtelen, behúzni jól a farkat s rohanni versenyt a géppel azon a kis mesgyén, amely e célból a sínek mentén húzódni szokott. Míg csak el nem dübörgött az utolsó kocsi is.

Hát ez kemény szolgálat. Örül az ember, ha néha elfekhetik. Dehogy gondol egyébre!

Az ármentesítésnél már egészen más. A gátőrkutya ugyanolyan helyzetben van, mint a bakterkutya is lehetne, ha nem volna dolga a vonatokkal. Mert szomszédja egyiküknek sincsen s a gáton épp oly ritkán gyalogol ugatásra méltó teremtmény, akár a vasúti töltésen. Szekér is csupán hébe-hóba zörög. A gátőrkutya tehát unatkozik s uraságában a vadászatra rákap. Jóformán mind.

Hanem a vadászatjukban különbségek vannak, mert nem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

mindenik eb egyforma. Némelyik csak időtöltésből vadászik, olyik azonban szenvedelemből.

Ilyen szenvedelmes kutya mindjárt a mi gátőrünké is, a Kásztor. Farkaskutya. Járja a határt éjjel és nappal, akkor nem járja csupán, mikor aluszik, vagy fehérnép után koslat. Tudniillik híres nagy legény ő és a környéken mindenfelé látni már farkasformájú kölyökkutyákat. Egyébként azonban a vadat szereti hajszolni. De nem ám, hogy: nyiff, nyaff, mint a becsületes magyar ebek, — ez a nagypofájú sunyi német nem szól ilyenkor egyet sem. Csak hajtja. Hanem azt rendszeresen, mint afféle német, szorgalmasan és irgalmatlanul. Akár a gép. Hajtja. A gazdája meg neveti.

No, ez aKásztor egy szép tavaszi reggelen megint nekiállt vadászni. Szerelmes éjszakából tartott hazafelé, a faluban csúnyán megvérezték a többi legények, fáradt volt, aludni készült. De mivel sok nyúl üldögélt szerte a határban, csak nekiszánta magát mégis a vadászatnak. Májusi időben történt ez, amikor fogyatkozik már égben a pacsirta szó és szépen hullámoznak a zöld vetések.

A két kis nyúl ott sütkérezett akkor a Vörös István földjén, bundájuk csupa harmat. Játszadoztak egy sort, kergetődztek, azután csipegették ismét a babok friss hajtását. Mert kukoricás lett a Veres István megtrágyázott földje s kukorica arasztnyi sása közt növekedni kezdtek már a babok.

De növekedtek ám a nyúlfiak is, szépecske süldőkké cseperedtek akkorára. Összetartottak, mivel szerettek egymásal játszani. Holott nem voltak már éppen gyerekek. Anyjuktól elszakadtak régen. Néha láttak egy-egy nehézkes, nagyhasú öreget, amint elterebélyesedve eszegetett, szinte mászott, — talán az anyjuk lehetett, talán valaki más. Nem gondoltak ők vele. Még ha hasznát vehetnék a fogócskában, — de annak ugyan nem vehetik, próbálták. Nem akar játszani. Unalmas egy néni az, ott egye a fene! Rá sem hederítettek tehát.

Igaz, hogy a néni sem rájuk. Más volt az ő dolga egészen: legelészett. De olyan komoly áhítattal, mintha imádkoznék. A születendő fiait etette ő mostan s a szoptatós dajkájukat nevelgette. Legelt.

Ilyenkor tavasszal azt lehetne hinni, hogy nem is olyan félős a nyúl. Azért látszik ez így, mert a határban sok a várandós

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

asszony s még több az olyan szelekóla gyerek, aki most egyszerre nagynak teszi föl magát. A meglett férfiak bizony ügyelnek a bőrükre ilyenkor is. Őket bezzeg nem igen látni! De az asszonyokat valami szent bizodalom bátorítja, mihelyt megérzik testükben a jövendő csírázását. Inkább arra vigyáznak, mint tulajdon magukra. És hát kell is táplálkozniok csakugyan, mert többedmaguknak legelnek s igen kurták most az éjszakák.

Kásztor mindebből csak annyit értett meg, hogy így tavasszal ezt a bosszantó sok buta nyulat össze lehetne fogdosni akár valamennyit. Össze is kellene őket, mielőtt még az eszük megjönne és tisztességesen futni megtanulhatnának. Akkor ugyanis már bajosabb. Azonban most meg itt a sok vetés mindenfelé s a legkomolyabb szándéknak is útját állja. Szabad ilyet tenni? Néhányat ugrik csak és benne van a nyúl. Kész. Ő pedig nézhet utána. Mert azt talán mégsem kívánhatja meg tőle senki, hogy abban a tüsszögtető kalászos sűrűségben nyomába érjen!

Ez a Kásztor tudniillik szilárdan meg van arról győződve, hogy a nyúlfajzat végleges kiirtása rendkívül sürgető közérdek. Ennek a magasztos feladatnak elvégzését személy szerint való kutyakötelességének ösméri. És hát nem lehet, hiába a jóakarat. Csak ravaszkodni, mesterkedni, váratlanul előrontani, a holtrarémült nyulat hirtelen elkapni, vetéstől elvágni. Megteszi azért így is az ember, amit tehet s kedvét el nem veszti. De a hajsza volna az igazi, no. Bár az újszülött gyenge húsocskákat összekeresgélni sem utolsó. Igen jó ízük van nekik.

Hanem az efféle babramunkához most nincsen türelme, aminthogy másnak sem volna ilyen zákányos hangulatban. Ellenben ott ez a két süldőnyúl a zsendülő kukorica között. Innen is vetés, onnan is vetés. Ejnye, lássuk csak!

Olyan sekély az árok, hogy szinte nincsen is. De csupa méhzsongás, csupa frissen fürdött virág. Kásztor belehasal a harmatba s a süldők felé kémlel. Hanem azok akkorára szemközt fordultak neki, ül mind a kettő mereven, mint valami kifaragott furcsa kis bálványszobor, fülük az égnek. No nézd csak, nézd. Várni kell. Észrevették.

Kásztor elnyúlik a fűben, állát a mancsára nyugtatja. Nem láthat így, de maga sem látszik. Békesség van. A parti füzesekben búgnak, búgnak a gerlék és vidáman füttyög a sárgarigó.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A két süldő egymásra tekint, azután ismét oda, ahol előbb mozdult a gyanú. Hosszan vizsgálják ott a semmit. Üres. Összenéznek megint : mi hát a teendő? Fülüket félárbocra eresztik, előbb az egyiket, aztán a másikat. Ekként tanakodnak. Mert valami kopog. Zakatol a bizonytalan, titkos üzenet. Nyugtalanítót, rosszat. Azonban hiába figyelik, nem értik még az ábécéjét. Alighanem menekülni kellene a sűrűbe s ott meglapulni. De a Nap meg olyan kedvesen mosolyog, semmi baj semerre s nekik amúgy is annyit kell csendeskedniök.

Ej, kapja magát az egyik s vágtatni kezd eszeveszetten. De körben ám, kicsinyke körben. Csak úgy rúgja a port. Majd ugyanilyen hirtelenséggel megszeppen s leül. Hanem közben a másiknak tetszett meg a tréfa. Most az köröz. Azután meg egyszerre mind a kettő. Nagyszerű egy kitalálás ez a játék!

Kásztor pedig kiemeli fejét a virágok közül és nézi. No, ennyire már volnánk!

Mikor aztán javában tombol az a forgószél, amely a kerge süldőket karéjba kavarja, akkor ő beoson a keskeny búzavetés mögé. A zöld fal tövében nesztelenül lépked a barázdán felfelé, míg csak egy vonalba nem kerül a nyulakkal. Akkor megáll. A süldők ott hancuroznak a hullámzó búzacsík túlsó partján, tizenöt lépésnyire a haláltól.

A búzában olyan hévvel pittypalattyol egy szerelmes kis fürjkakas, hogy zeng tőle az egész világ. Lármázz bolond, csak lármázz! Így jó. Most jön a neheze.

Kásztor belecsúszik a búzába s halad benne lassan, lassan, óvatosan. Jöttét azonban mégis csak tudják, körülte súgnak, halkan zizegnek a búzaszálak: nekik hiába pitypalattyol a fürjecske.

Kásztor meg-megáll, ilyenkor a búzaszálak elhallgatnak. De mihelyt megindul, összehajolnak mögötte és susognak megint. Jaj, vajjon meghallják-e ezt a susogást a nyulak?

Olykor mintha gyanakodnának. Kopog-kopog a hangtalan, rejtelmes riadó. Fülük kagylóját azonban hiába meresztik eléje, nyakukat hiába nyujtogatják, — nem értik, no. Nem akarják megérteni. Összenéznek s erre megint megnyugosznak, mert hiszen a másik sem fut még. De játszani azért nem mernek tovább. Felágaskodnak s úgy fürkészik a búzát : mi hát az a baj? Van-e csakugyan? Hol van?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Kásztor látja, hogy most pedig tovább várni nem lehet. Előrobog, miként a mennydörgés.

Megpenderedik az egyik süldő s már el is nyelte őt szemközt a tenger, nyomában összecsap. De a másik hirtelen rémületében előbb lelapul. Szempillantásnyi időre csak, annál is rövidebbre. S már pattanik fel, már tudja — tanár úr, kérem — már ugorna : késő ez immár! Kásztor elkapja, megrázza, vége neki. Megbukott a vizsgán.

Mert lapulni kell mindig, ez a törvény. Ellenben néha nem szabad lapulni. Kivétel erősíti a szabályt. Hja, — ez a tudomány éppen, barátocskám!

*

Mennyi sok minden változás történik egyetlen nyáron! Úristen! Elmondani is nehéz azt.

Megkezdik a gabonák, melyeknek hűvös, zöld árja szívesen hullámzik akár fel a dombnak, elég neki a legparányibb szellő legszelídebb szava. De amint szőkül a hullám, akként nehezül is egyben, öreg szél kiáltozására is egyre lustábban mozdul. Mikorra pedig színaranyná sűrűsödik, elsímul a játékos hullám végképpen. Fejöket alázattal hajtják meg a kalászok. Itt az aratás.

Utána tökéletesen más a világ képe. Tarlók terpeszkednek mindenfelé, vércse szitál felettük s búzakeresztén ragyogtatja tengerszín ruháját a kékcsóka. Kóválygyogva libben egyről a másikra, azután le a földre, úgy nézi, szemléli a tarlót. Pedig épp az ő tarka gyönyörűsége mutatja meg, hogy azon a sívár fakóságon semmi néznivaló nincsen.

Azonban csakhamar kizöldülnek a tarlók, ki is virágoznak. No, nem tavasz ez azért, de hát ha jobb nincsen, itt legelnek nappal a méhecskék, estenden a nyulak. Elterebélyesedett asszonyságok, ugrifüles gyerekek. Az a süldő is idejár, aki minap Kásztor elől a vetésbe futott.

A minap? Hej, gyorsan forog a kerék s azóta nagyot fordult. A tarlón más süldők cicáznak most, — szemtelenek ezek, nevetségesek és ostobák. Jobb észre sem venni őket. Nem is hederíteni rájuk. Legelészni magánosan, békén, szinte áhítatosan.

A minapi süldő bizony olyan nagy lett, olyan nehéz, mint

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

valami tele s lágy bugyor. Furcsa dolgok ezek, érthetetlenek. Ugyan mikor is hát, mikor? De közben elmaradt valahol az ifjúsága.

Hihetetlen változások történnek. Imhol a semmicske kukorica zöldje meg egyszerre csak erdő, de akkora magas erdő, hogy elfér alatta még egy másik is : guggon ülő babok lombja s tányérnyi tökleveleké.

Ebben az áldott sűrűségben születtek meg aztán a hajdani süldő első gyermekei. Ikrek. Szoptak, aludtak, az orrocskájukat néha meg-megmozgatták. Egyikük szebb, mint a másik. Nagy melegek jártak akkor, hanem azért nekik az árnyékban hűvös az ágyuk. A fődolog pedig, hogy az anyjuk mellettük lehetett mindig, napközben is dajkálhatta őket, a sűrűségben látatlanul tehette. Jó hely volt az nagyon.

Nem is lett vona semmi baj, csak a tökinda bírta volna megállani, hogy guggon üljön ő is. Békén, miként a babok. De neki más volt a természete, bőrébe nem férhetett, a világos tarlóra kifutott. Azzal a szusszal, hogy napsugár kell a kis tököknek, azok az első, ő senki mással nem törődhetik. Holott volt már a fiai között egy egészen nagy, sárga és kerek : tökben hisz szép az ilyen csakugyan. Lehet, hogy ezzel akart ő kérkedni, — én nem mondom, de vannak ilyen anyák. Elég az hozzá, ezt a kerek sárgát kint fitogtatta, csillogtatta a tarlón nyilvánosan.

Az ember persze meglátta s tudnivaló, hogy milyen az ember. Jött érte két lóval és egy gyerekkel, hogy elrabolja. De nemcsak ezt az egyet vitte, hanem betört ő a kukoricába is, ott szintén lenyeste a sárguló tököket mind. Sőt még a töklevelekből is nyesett, lesarabolta a tüskéjét, levagdosta a szárát, tülköt sikerített belőle a gyereknek. Az meg fújta. Hogy mit szeretett a hangján? Mert csúnyán szólt nagyon. Mindegy, az apja csak vágta, a gyerek csak fújta. Egyideig fújta, akkor elromlott a tülök. Az apja metszett neki mindig másikat.

Hiszen az ember talán nem is találta volna meg a nyúlfiakat soha, neki csak a tökön járt az esze. Ellenben az ilyen gyerek csatangol az apja után s ő rájuk lelt. Az ember fia a nyúl fiaira. Hűh, nagy szaladozás támadt! Ügyesek voltak már a fiak, egykönnyen nem adták meg magukat. Szakadt a tök-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

inda, törött a kukoricaszár. Azonban az ember is segített s így végül elnyomták őket.

Az egyik nyulacskára a nagy kergetődzésben, topogásban rátapostak. Azt fitymálták, eldobták: megdöglik úgyis. Hanem a másiknak nem esett baja, az eleven volt, egészséges, mint a makk, pompás egy játék. Őt elvitték. Markából a gyerek ki sem engedte, símogatta, biztatgatta, szorongatta. Másnapra agyon is szerette. Akkor megsiratta keservesen, szépen eltemette, virágot szakított, puha sírdomjába gondosan beleszúrta. Egy órába sem tellett, akkorára elfeledte végképpen.

A másik nyulacska ellenben felépült. Esnek ilyen csodák. Pedig az édesanyja maga is azon volt, mikor megszaglászta, hogy ő biz a sorsára hagyja. Idegen szagát érezte a tulajdon kölykének, vér szagát, ellenségét, halottszagát. Nem is az ő kölyke, borzadt tőle, nem szerette, elhagyta. Ez este történt. Hajnalban azonban mégiscsak megnézte megint és hát nini: elmult a halottszag. Megszoptatta. Ekkor az idegenszagot sem érezte már, a vérszagot is alig. Ha nem áll alkonyodóra a nyár, alkalmasint másként fordul a dolog. De a gólyák keringve gyakorlatoztak már a magasban. Gyereke több úgy sem lehetett az idén. Így hát felnevelte.

Sokáig tartott. Mire készen lett vele, zörögni kezdett a kukoricalevél. A parti fecskék felhőkben szálltak, akár a seregélyek. Pihenni tollas nádbugára telepedtek.

De hol vannak immáron gólyák és parti fecskék, hol a kukorica levele? Elszáradt, megszedték, letarolták. A szürke égen vadludak kiabálnak, varjak hintáznak a kopasz jegenye sudarán s végig az ázott pusztaságon kedvükre nyargalnak a szelek.

Kásztor azonban nem nyargalhat velük. Kásztor beteg, orvos is járt nála s a gazdája káromkodik. Törvénykedni akar, mivel meglövöldözték a kutyáját. Holott ugyan mi mást lehetne tenni az olyan döggel, amelynek szilárd meggyőződései vannak és a maga külön elvi álláspontjából az Istennek sem enged? Az ilyent vagy láncon kell tartani, vagy agyon kell lőni. Elég hiba, hogy végképpen meg nem döglött mindjárt, utóbb is felgyógyul.

Ezt mondogatják a vadászok, akik most Kásztor helyett is járhatják a határt, iskolázott saját kutyájukkal. Hanem rövi-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

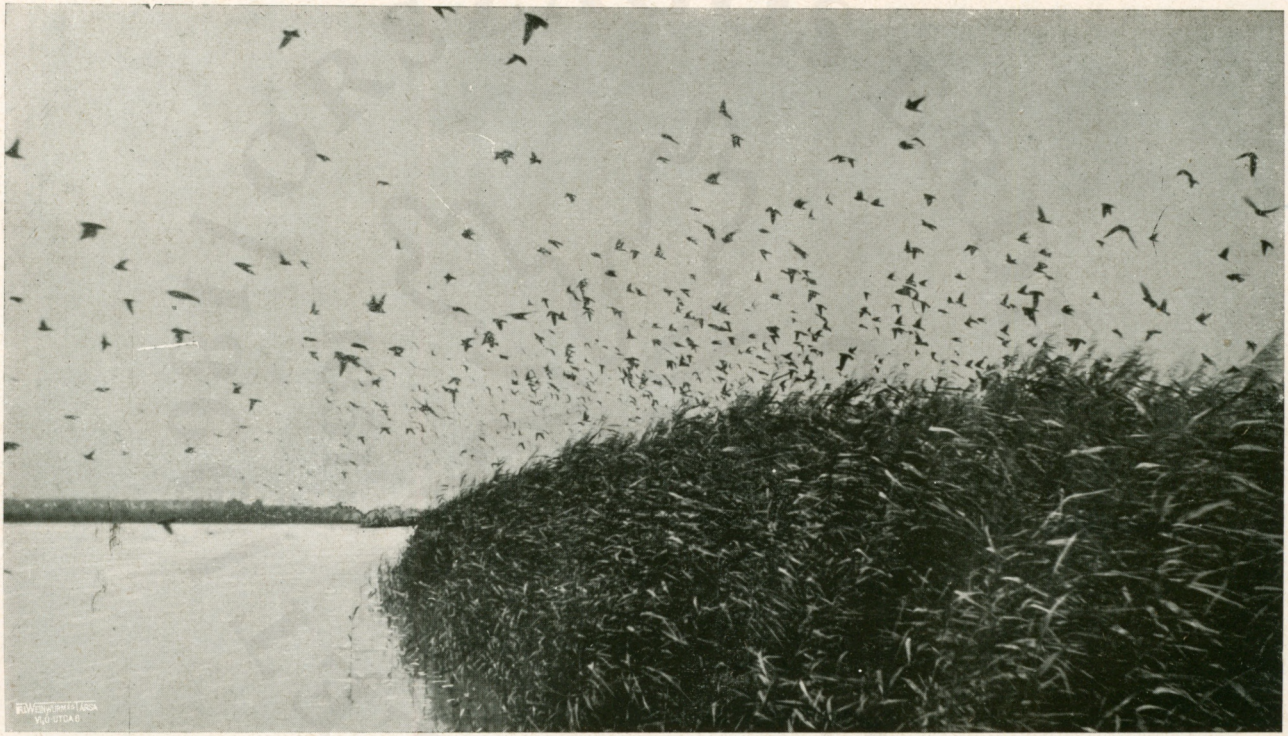

. . . parti fecskék felhőkben szálltak. . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...boldog látogatója talán nincsen is ennek a csikorgó halott vásárnak senki, csupán a vadászok.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

desen elmaradnak ők is, mert csupa fehér lett a határ, nem való a foglyokat tovább is bántani. Megjött a tél. Csikorog az idő s beköszönt az inség. A vaduldak szedik sátorfájukat s odább repülnek előle. De mit tegyenek a szegény nyulak? Éheznek, nyomorognak. Százfélét próbálnak, hogy kitarthassanak.

A nyúl ugyanis szerfelett ragaszkodik a maga hazájához, ha nem döngeti is a mellét, ha nem dicsekszik is vele folytonosan. Mindegyiknek van darabka földje s másutt sehol a világon nem érzi jól magát, csupán azon a kis darabka földön egyedül. Elzavarják onnan, másnapra titokban megint csak visszatér. Vajjon miért? Végeredményben egyik szántás olyan, mint a másik.

No, ezen ugyan hiába vitatkoznék bárki is velük. Ők másként tartják és kész. Mi pedig minek is vitatkoznánk, hiszen érthetően és szép magyarán gondolkoznak. Igazuk van nekik tökéletesen, otthon kell maradni.

Úgy ám, de hogyan maradhasson meg odahaza az ember, ha semmiképpen nem maradhat? Olyan nyomorúságok vannak néha, hogy hasztalan a szándék, nem bírni velük. Enni meg muszáj.

Még le sem száll az este, már indulnak szomorú útjukra a kisemmizett nyulak. Mennek mindenfelé a kenyér után. Iparkodnak, keresgélnek, vállalnának ők mindent, mindent megkísérlenek — s hát nem lehet és nem lehet! Nincs kenyér. Bárhova forduljanak, mindenütt járt ott előttük valaki más, jómaguk is nem egyszer jártak már hiába. Kitaposott ösvény visz minden egyes elárvult kóróhoz. Koldus az is, mit várhatni tőle? Nehány száraz morzsát. Tegnap még nem kellett, otthagyták, mára érte mennek.

Szívszaggató idők az ilyenek. Nincs mást mit tenni, ki kell vándorolni. Ilyenkor születnek meg az efféle keserű gondolatok.

Persze a nyúl sem egyforma valamennyi. Van, aki semmi sanyargatásra el nem költözik. Nem is tudja, hová? Fél. Éjjel csavarog, de nappalra hazatér.

Azonban más meg elszánja magát. Elvetődik valamely alkalmas tájra s azt gondolja: itt jobb lesz.

Így télen az erdő az ígéret földje. Szigeten van, vízen kell rá átjutni, akár Amerikába. De fagynak lassan a vizek befele, készül a híd. A nyomorult nyúl rálép. Rágja a szigetek vesszejét

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

virradatig, akkor siet haza. Másnap megint eljön. A szigeteken mindig kerül harapnivaló. Csak ne lenne olyan hosszú az útja, olyan veszedelmes! Motoszkál a fejében valami. Egyszer aztán nem jön többé haza. Ott marad.

Ekként cselekedett az az életrevaló nagy darab nyúl is, amely ócska ködmön bélésének volt trágyára vetett rongyocskája nem is olyan régen. Márciusban. S aki aztán őszre a megtaposott kicsi fiát mégis felnevelte.

Azonban az új hazában sem fenékig tejfel az élet. Enni ugyan van mit, de baj is van hozzá elég. Sok az ijedelem. Róka, sas, bagoly, minden rossz itt gyülekszik most össze a szigeteken. Résen kell lenni folytonosan. És hát az ilyen szegény kivándorlóban amúgy is benne van a nyugtalanság, viszi neki az éjszakának. Kóborolna az ilyen tán akkor is, ha nem lenne kénytelen vele. Egyik szigetről le, a másikra fel. Szokott járása, útja megvan a jégen.

Telente többnyire felülről fúj a szél. Olykor azonban megfordul hirtelen, olykor alulról fúj. Az alszél pedig veszedelmes. A dunaágak ugyanis nem fagynak be egészen soha, néhol mezítelenül borsódzik a hátuk. Az efféle helyeket meg lehet tanulni, el lehet kerülni. Másutt biztonságos a járás.

Mígnem egyszer csak feltámad az alszél, nekifekszik a víznek, fújja szemközt, taréjos hullámokat ver rajta, úgy korbácsolja vissza. Lökdösi, taszigálja felfelé, nyomja be a jég alá. A jég rövidesen roppanik nehányat, alatta duzzad a víz egyre, elszaggatja a parttól. Azután fordul a szél megint, zsilipje megnyílik, a vizek tehát lefolynak. De viszik magukkal az elszabadult jeget is, viszik lassan, csendesen lefelé. Folyó hátán így lesz lyukas a köpönyeg.

Vizek ruhájának fagy a szabója. Dolgozik éjjel is, sőt ilyenkor ég kezében legjobban a munka. Nekiáll tüsténT, hogy Duna hátán befoldja a köpönyeget. Előbb csak hártyával, utóbb egyre vastagodó jéggel.

Mindezt tudnia kéne annak, aki a jég hátán akar megélni. A nyúl azonban az öreg Vörös István földjén született, szárazon lakott eddig, az alszél hamisságáról neki sejtelme sincsen. Baktat új tanyájára hazafelé, mert szürkül már a hajnal, nemsokára ébrednek a sasok. A megszokás rabja ő, arra jön, amerre ment, rendes útjának ismeri minden fordulóját,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

árkát. No, itt kapaszkodott fel este a meredeknek, itt kell tehát most a jégre leugrania. Ahol tegnap és tegnapelőtt is és mindig. Ez a rend.

Szokása szerint megül előbb most is, figyel, hallgatódzik. Síma a jég, nincsen rajta takarás, átkeltében le ne fülelhesse senki. Testén végigreszket a félelem. De csend van, aluszik minden, csupán a vadrécék hápognak. Ők azonban egész éjjel lubickolnak, hápognak. Mehetünk.

Csúszik le a parton, ameddig csúszhat és mind a négy lábával fékez. Azután könnyedén elrúgja magát s ráhuppanik a jégre. Hanem a jég ezuttal halk reccsenéssel csak megnyílik alatta s ő a dermesztően hideg rémületbe belecsobban.

Úszni jól tud, könnyen kiúszhatna. De köröskörül jég, akármerre fordul, — jaj, tőr ez, kelepce! Kifelé hát belőle, bánja is ő: hová, nézi is ő: merre! Ijedtében tökéletesen megkeveredik.

Holott enged a jég, mállik, pattog a széle. Ölnyire a part, elérhetné.

A halálnak ellenben sokkal hosszabb az útja: három öles. Mégis inkább feléje tör zeg-zugos ösvényt, zihál, üveges a szeme, látja is ő a partot!

Így hát megfúl.

Akkor a fagy nekiáll és befoldja ezt a nyúltörte háromöles kis repedést megint. Reggelre elkészül vele. A foltba beléfagy a nyúl is, csak a fél füle marad ki belőle. Hiába mesterkednek körülötte a varjak, tetemét kikezdeni nem bírják.

Halászok meglátják, kiszedik, szagolják. De friss hús ez egészen. Nevetnek s odahajítják a ladikukba. Jó lesz pörköltnek.

*

Akit a sors már gyerekkorában olyan csúful megtaposott, mint azt a szegény fianyulat ott a kukoricásban, ritkán heveri az ki teljesen a bajt. Valami nyomát holtáig szokta őrizni valamennyi. Így a fianyúl is.

Szemre nem igen látni rajta különöset. Legfeljebb, hogy a fülét felemásan szereti hordani: az egyiket hegyesen felfelé, a másikat a hátára hervasztva. Többnyire így szalad. De hát nem nagy csoda ez sem, alkalomadtán bármely nyúl megteszi.

Azonban hiába, a többieknek mégsem kellett két mankón

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

vonszolniok a gyermekkorukat. Hancurozhattak kedvükre, játszottak, bolondoztak. Ő meg csupán messziről nézte a vídámságot, óvakodott a fuvó széltől is, bölcs volt mindig és csendes, afféle kis öreg. Egyetlen bukfencet sem vetett ő soha.

Hogyne lett volna mássá, mint a többiek! Magának valóbb. Bizalmatlanabb. Gyávább.

Kivándorolni? Szó sem lehet róla. Ilyen kockázatos kísérletekre ő nem vállalkozik, a fal mellől el nem mozdul s ha összedől is a fal! Minél inkább sanyargatja őt a tél, annál inkább tűri. Ez az ő ereje.

Lapul tántoríthatatlan konoksággal a tulajdon saját földjén, amelyen az anyja is született s tán a dédöreganyja is élt. A felemásfülű nyulat akár naponként felugraszthatja azon az ember. Ha pedig ott nem, akkor a szomszédos szántáson, vagy másutt a közelben. De leginkább mégis a hajdani kukoricásban szeret ő elvackolni, ha csak engedi az idő.

Mert úgy áll a dolog, hogy szállásul nem minden időjárás esetén alkalmasak ám a tar kukoricásnak egyre laposabb bakhátai. Erős szélben, teszem, semmit sem érnek. Akkor főként szántásban készülhet a célszerű vacok. Hóban bokrok között, esőben pusztaságon. Ezer ilyen fortélya, tudománya van az életnek és valamennyihez föld kell, különféle használatú földek. Nem éppen nagy terjedelműek, csak amennyi szükséges.

A telekkönyv persze Vörösék nevére írta a kukoricást, a szántást Ódor Ferencére. A nyúl azonban nem törődhetik ezzel, mit sem ád a telekkönyvre és csupán a maga igazát tartja érvényesnek egyedül. Szintúgy az egerek is csak a magukét, a hörcsög és a hangyák, a tücsök és a búzavirág. Ám ki birná azt felsorolni, hogy még hányan és hányan birtokolják kizárólagos saját tulajdonukul ugyanezt az édes egy anyaföldet, amelynek porából valamennyien vétettek. A föld pedig hallgat, fiainak mohó tülekedésébe bele nem szól, meghagyja kinek-kinek a maga felfuvalkodott, büszke hitét s ellátja az értetleneket koszttal és kvártéllyal. Ahogyan éppen futja.

No, télen bizony gyengén futja. Hiába fehér az óriási asztal, ha étel nincsen rajta. A tél teregeti azon a portékáját, mint vásáron az árus: megint új havat, jeget és fagyot. Ha kell, ha nem, ő folyton csak ezeket méri boldognak, boldogtalannak. Kár, kár, — kiabálják a varjak. És valóban, boldog láto-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

gatója talán nincsen is ennek a csikorgó, halott vásárnak senki, csupán a vadászok.

Olykor azonban gondol egy nagyot a tél, összekapkodja sebtében minden holmiját s odább áll vele. Egy szép napon nincs sehol. Különösen a korai tél szokott ilyesmit megcselekedni.

Megered újból az eső, a szántások annyira ellágyulnak, hogy félszárig süllyed beléjük az ember és szekérre sem ül más, csak akinek igen-igen muszáj. Akkora sár van az utakon, hogy még a kutyát is ölben hordják ki ugatni a ház elé.

Hát ez az az idő, amikor aztán csakugyan nem lehet körvadászatot tartani. Mert még ha megjönnének is a puskások, micsoda mulatság az ilyen? Úgy szép a nyúl, ha futása porzik a havon, — amikor fehér hasán, rózsás véknyán akként ragyognak a fínom szőrszálak, akár a kócsag makulátlan tolla! De ilyenkor? Nehéz sárpapucs ragad a nyulak lábára, csupa vénasszony mindahány, ugyan kicsoda szereti lőni az ilyet? Ímmel-ámmal fordulnak csak át a fejükön, s mire meghaltak, szinte nem is nyulak. Forrázott patkányok, kiöntött ürgék, formájukból kiment ebihalak. Csoda, hogy pénzt ád értük a zsidó.

Nem, ilyenkor úgy sem kapni valamirevaló puskást. De meg istentelenség is volna összegyúrni a lágy határt, ördög tésztájába beledagasztani a zsenge vetéseket! Aki lemaradt az első télről, az nem tehet mást, ki kell várnia a második telet, az igazit. Eljön az előbb-utóbb, ne féljünk.

Várakozásban vannak tehát sokan a vadászok. Zsörtölődnek, hogy miért is nem siettek jobban? Azonban ez is csak afféle hiábavaló beszéd. Mindenki nem siethet, mivel a vadászatokban is csupán beosztással lehet élni. Egyszer itt vadászunk, egyszer ott, mindenütt egy időben nem vadászhatunk. Várni kell, na.

De néha sokáig kell ám várni. Az ördög tudja, hol csaphat olyan jó vásárt a tél, hol marad el ennyire? Az idő meg múlik közben. Némelyek nem bírják a bizonytalanságot s meghirdetik a vadászat napját Isten nevében. Hogy addigra talán megfagy. Mások pedig esküdöznek, hogy ők bizony nem, — inkább maradjon magnak valamennyi nyúl!

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Mikor aztán végre mégis visszameltóztatik a tél, — imhol nem ette meg azt a kutya most sem, — kitör a háborúság. Mindenki egyszerre akar vadászni. Hát vagy megegyeznek, vagy nem. Ha nem, akkor ahhoz megy el az ember, akihez legjobban szeret. Sokat úgy sem válogathat már, végét járja január hava.

A jó körvadászathoz ugyanis nem elegendő a sok nyúl, ahhoz legelsősorban jó rendezés szükséges. Elvégre nem mérgelődni hívták az embert, se nem káromkodni. Oda iparkodik tehát, ahol mulatozását legalább a rendezőség nem rontja meg. Egyebekben Isten kezében vagyunk.

Erről a mai körvadászatról el lehet mondani, hogy jó. Kétfelől indulnak egyszerre az óriási körök, négy nyujtózkodó fekete csáp tapogat a messzeségben lassan egymás felé, eleven sövénnyel keríti a világot. Közben pedig fürge lovas emberek nyargalvást őrizik a rendet, igazságot és becsületet. Ez igen. Az idő is felséges, ropog a hó, — de hiába fagy és hiába tél, érzi az ember, hogy furcsa, bizsergető tüze kezd lenni a napsugárnak. A vadászról csak a bundát húzza le, hanem hogy a nyulakkal mi mindent csinál!

Elsőbben is megsúgja a legényeknek, hogy ők férfiak. Ezt eddig nem tudták a legények. Nyúléknál nem hord nadrágot a fiú, sem szoknyát a leány: honnan juthatott volna eddig eszükbe, hogy egyik nyúl nem olyan, mint a másik? Mióta a pajtásság süldőkora elmúlt, egyforma közömbössé lett szemükben a hosszúfülű társadalom. Felőlük a széllel futhatott versenyt eddig az egész.

No, közönyről ennekutána szó sem lehet. Két felekezetre oszlik most egyszeriben a társadalom. Az egyik maga a cseppentett színgyönyörűség, idetartozik egytől-egyig valamennyi nő. Ellenben a másik: bosszúság és utálat. A férfiak mind. Átmenet, az nem létezik. Nyúléknál ide visz a nemi felvilágosítás.

Hogy a leányoknak is súg-e a Nap s mit súg? De valamit alighanem súghat. Különben miért illegnének olyan szendén és szelíden a havon? Sose tették eddig. Nekierednek a fehér ragyogásnak s kocognak benne, kocognak, mintha az ég tudná, milyen fontos dolguk volna valahol, veszteg otthon csakis ezért nem ülhetnének. Pedig hát mi dolguk lehetne? Kelletik magukat, ez az igazság. Azonban a fejüket olyan szemérmesen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hajtják le az ártatlankák, jaj, sem jobbra, sem balra nem tekintenének, — merje valaki rájuk fogni az igazat! Tudhatják ők, hogy két-három legény is lohol a nyomukban? Tehetnek-e róla?

Beérhetnék a legények könnyen s lám, meg sem próbálják. Nem közelítenek, el sem is maradnak, kísérgetik. Kocognak csendesen, egy a másik után, orruk szinte a hóban, látják benne a cipellő keskeny nyomát, szívják az édes leányka illatát. Elég nekik a boldogsághoz ennyi. Így utazgatnak együtt dülőkön keresztül-kasul. Jobb volna persze, ha a két másik elmaradna, a két vetélytárs. Azonban nem maradnak el a bitangok.

Ha sokára is, de a kisasszony únja meg előbb a sétát, neki van több esze. Leül s úgy tesz, mint aki ábrándozik. Körülötte a gavallérok szót sem szólnak, csak epekedve néznek. Hanem hát szó nélkül is elhiszi azt a hajadon, hogy ő nem holmi közönséges nyulacska ám, ellenben rubintkő és rózsa és angyal. Nyakát bájosan begörbíti, két nagy fülét a világért meg nem billentené, ó, takarékoskodnia kell a kegyeivel, vigyáznia minden kis mozdulatára, hisz egyetlen pillantása is üdvözít, vagy kárhozatba dönthet : ő az élet célja és egyedüli értelme. Mindezt a gavallérok is hiszik, ő maga azonban a legeslegjobban tudja.

Mégis szemközt fordul néha valamelyik legénynek s akkor aztán nézik egymást óraszám mozdulatlanul. De olyan olvadón, olyan határtalanul ostobán, — vajjon mi néznivalót találnak ezek egymáson? Holott, ugy-e, azt lehetne hinni, hogy nyúl : nyúl. Hogy szakasztott egyforma két nagy füle van mindnek, mozgékony orra, pár meredt szál ritka bajusza. S lám, nem így van. Hja, nagy dolog a szerelem!

Ezek ketten itt egymásra leltek. Csodálatos szerencse az ilyen. Elernyednek a gyönyörűségtől, valósággal belepuhulnak. Így gubbasztanak mozdulatlanul és némán. Mert mit is mondhatna ilyenkor a szó? Ellenben olyan közel csúsznak egymáshoz, amennyire csak lehet s úgy nézik, nézik megigézve egymás ragyogó szemét. Körülöttük most akár össze is dűlhetne a világ, ők észre sem vennék.

Hát így vagyunk. Azt gondolná az ember, hogy a dolgok állását a vak is láthatja. A két felesleges gavallér ott űcsörög bambán mégis, bámulja ezt az egymásba veszett kettőt. Egyikük mozdul végre, tekintget, nyakát nyujtogatja. Két lábra ágaskodik, úgy figyel a messzeségben valamit. Aztán eliramlik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Felpillant a másik is, hogy ugyan mi ütött beléje? Látja ám, hogy ott távol, a fasor mentén, apró fekete pontocskák füzére húzódik. Phű, hát ezért? A gyáva! No, csakhogy elkotródott!

A szerelmesek nem látnak semmit, nem is hallanak. Időnként ugyanis tompa durranások hangzanak valahonnan. De messziről.

Ekkor a harmadik nyúl furcsa bakugrásokat tesz karéjban a szerelmespár körül. Azután kihívóan leül. Ej, hiszen ez a felemásfülű nyúl! A magának való. No nézd. Utóbb is kikezd velük.

Azok bizony ügyet sem vetnek rá. De ő közeledik hetykén s arcátlanul. Nem bánják, erőlködését észre sem veszik.

Nem-e? És közéjük ront.

Erre a gorombaságra felocsudnak révületükből azok is, oldalt ugrik méltatlankodva a lány és irtózatos dühre gerjed a legény. Neki a felemásfülűnek! Kergetődzés támad, majd dulakodás, mivel a felemásfülű nem enged. Ejnye, a teremtésit neki!

Rúgja, tépi, vágja, mindenképpen rontja egymást a két felbőszült legény, serked a vér és pamacsokban száll a szőr. Felágaskodnak két lábra s mintha birokra mennének, úgy esnek egymásnak. Szörnyűködve szalad el a szelíd hajadon. Nyulak ezek, vagy veszett vérmedvék? Jaj, hogy milyenek is a férfiak!

De azért nem szalad ám messzire. Leül, gyönyörködik a viadalban és vár. Dobog a szíve, hisz őérette folyik a vér. Ej, ej, ez a felemásfülű! Ki nézte volna ki belőle? Pedig helyre egy legény. Csak ne volna olyan vad, olyan erőszakos! Olyan erős!

Győz is a tornán. A másik megfut, a felemás fülű utána. Kergeti. Azután visszatér diadalittasan. Akkorára igen-igen szendén üldögél a kisasszony s a havon a sajátmaga levendulakék árnyékát nézegeti. Hanem az új udvarló vért szagolt, ennek nincsen merengő kedve, őt efféle kurta pórázon tartani nem lehet. Szepegve inalna el a leányka. Jaj, jaj, mi lesz most vele?

Kergetődznek. Útjukat minduntalan más nyulak keresztezik, rémület, menekvés, borzalom és rubintos cseppek, vérszagú csapák. A felemásfülű nem gondol velük. A felemásfülű ma kilódult végre a fal mellől, erősnek és szilajnak tudja most

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

magát, éltében először játékos a kedve. Imitt-amott nyomorék nyulakba ütközik, törött lábakat lát, amelyek véresre kaszálják a havat és hall elfulladt, reszkető lihegéseket. De semmi köze neki a betegekhez, elmúlott az az idő, fordult a kerék! Most ő az erős, a vidám, a diadalmas.

Nem enged, amíg a szemérmes leányzó meg nem adja magát neki. Kicsit bóbiskolnak aztán egymáshoz símulva. Nászágyuk körül egyre szűkül a kör és ropognak a fegyverek.

Öles ugrással suhan el felettük egy rücskös pofájú vén nyúl, a rettenettől halálra vált az arca, a nő meglátta, felesz-mél, eliramodik. Nyomában a párja boldogan, mámorosan, új szeretkezés reményében. Dehogy érti ő a bajt, csak a szerelmet követi, az üdvösség után szalad, annak az illatát kergeti. Egy a gondja csupán: hogy el ne maradjon tőle. A többit bánja is ő!

Jó ideig szaladoznak így össze-vissza. Néha megtorpanik a nő, felágaskodik hirtelen, fülét hegyezi, két lábon figyel, — majd sarkon perdül s rohan, amerről jött, vissza. Máskor csüggedten leül. A párja ilyenkor pajkosan nekiront s megint próbálkoznék. Hiába. Nincs megállás.

Egyszer azután szédületes vágtába gyorsul az iram, a fehérségben fekete rémségek kiabálnak, botok lendülnek, — mi ez, Teremtőm? Ej, mindegy az most már, előtte a nő, elhagyni nem lehet, — utána! Futásuk nyomán füstölög a hó.

Mintha valami nyulak karikáznának bukfencben előtte, átszáguld felettük, meglátnia sincs ideje, más most a dolga. Borzalmas a lárma, kavargás, zürzavar, szörnyű árnyékok ugrálnak, fenyegetnek, üvöltenek, — se lát már, se hall, csak rúgja gépiesen, dülledő szemmel csak vágja az eszeveszett tempót.

Az a vadász, aki mellett ők ketten elporzanak, nagy munkában van éppen. Valósággal rohamozzák őt a nyulak. Holott sem zsákot nem csinált ám alattomban, sem kaput nem hagyott tágasabbat az illedelemnél, — igen rendes egy puskás. Agyon is szokta lőni becsülettel, amit lehet. És mégis. Hirtelenében megkeveredtek a nyulak, egyenest nekiront valamennyi, szabadulását most csakis ezen az egy ponton keresi. Ugyan miért? No, a vadász örül neki.

Duplázott éppen, de máris: nyúl, két nyúl, hahó! Egy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

töltényt az üres puskájába még hamarjában belökhet, odafordul, — ejnye, de furcsán tartja a fülét ez az egyik! Talán ezért lövi őt agyon, nem a másikat. Voltaképpen ugyanis nyúl : nyúl és mindegy neki tökéletesen.

Életében most veti első bukfencét a felemásfülű. De ezt legalább gyönyörűen veti. Pedig nem tud ám róla semmit. Azt hiszi, talpon van még mindig, hogy szaladnia kell tovább, előtte a párja. Fektében is rúgja tehát a véres havat emberül. Időbe tart, míg megérti, hogy immáron elpihenhet.

A hajtó felveszi, húzza, a rudas ember karóra fűzi, soksok más nyúl mellé a sorba szépen elrendezi. Lám, úgy lóg most az ő füle is, mint az egész halott regimenté. De hát késő az most már. Előbb kellett volna belátnia, hogy minden különcködés: halálos veszedelem.

Halálának árán azonban megszabadult a párja. Lapul valahol, ezóta a szívének kalapálása is tán lecsendesült. És vele együtt a kölykek is megmenekedtek, amelyeknek életéről utolsó óráján még gondoskodott a felemásfülű. Dolgát így elvégezte rendben. Mire ismét megjön március, valamely trágyakupacban megint csak ott szunnyadhatnak az eleven rongyocskák, miként nagyanyjuk szunnyadt az öreg Vörös István földjén egy évnek előtte.

A határban rettentő sok minden történik egy esztendő alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A PÁRATLAN CSÓNAK.

Olyanokat harsant a jég, mint mikor villámlás repeszti végig a mennybolt vásznát nyári zivatarban. Azután meg dördült egy akkorát Pozsony felől, mint valami nagy ágyú. Erre már előbújt ám mégis mind a négy testvér egyszerre s kémlelt egymás felé: mitévők legyenek?

A hirtelen korai fagy valahonnan kanalas récéket vert ide a Dunára s ők mindenáron szerettek volna lőni belőlük. Lapultak tehát a kőgát össze-vissza szikladarabjainak egy-egy alkalmas odvában s a zajló folyam felől várták a véletlen jószerencsét. Szigetek között, a mellékágakon, többnyire keményen állott már a jég. De mára mozgolódni kezdett.

Reggel, mikor kocsijuk a faluba betöfögött, ezt a hírt dobolta a kisbíró éppen. Nagykomoly magyarok karéjban hallgatták s már indultak is szaporán, hogy mielőbb biztonságba tegyék a ladikjukat, jég el ne sodorja.

Pedig hát olyan sietősnek azért nem látszott a dolog. A négy testvér legalább is úgy vélte, hogy estig mindenképpen kitart a jég. A kanalasokat vétek volna meg nem próbálni. Tarka szép csodamadarak ezek, széles lapát a csőrük, buksi fejük sötétzöld s hófehér begyükön megvillog a napsugár. Lőni kell ilyen gácsért! Ki tudja, mikor csíphetik el, ha most elszalasztják.

Nem ijednek ők el a kisbíró dobjától! Hisz mi történhetik? Egyetlen dunaágon szükséges csak ladik, a többi befagyva, az embert megbírja. És legrosszabb esetben is ott az öreg Duna kőből meghányt gátja, azon is el lehet tornázni a csónakig. Igen alacsony most a víz, ölnyire kiáll belőle a kőgát. Valamicskét persze kerül így az ember, az útja sem aszfalt, de eljutni feltétlenül eljuthat rajta odáig, hogy szemközt kapja a felső Vörösfüzes bigecsét.

Kőgát s bigecs között ugyan megint egy dunaág, széles-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

nek széles, hanem csendes nagyon. Ha minenütt megindul is a jég, azon legutoljára indul. Hogy pedig a bigecsről most száraz lábbal kelhetni át a Vörösfüzesre, — no, arra akár fogadni is lehet. Pláne a Vörösfüzesről aztán a Madárra! A Madár alsó végén meg ott már a csónak. Ez csak világos beszéd, tiszta sor?

De meg azért van a vadásznak szeme, hogy nyitva tartsa. Az áradás egyelőre lassú. Nyilván az is marad. Ha azonban mégis változnék a helyzet, meg lehet azt látni idejében. S akkor usgyé, — visszavonulás! Nincs ebben veszedelem semmi.

No jó, hanem mibe vegyék most ezt a rettentő durranást? Utána hosszan zeng, peng, szinte lüktet a jég. Bolondozik csupán?

Összegyűl a négy puskás, hogy megtanakodja. Félni sosem kell, de ügyelni jó.

Történt feléjük az erdős, nyomában a veje. Ott vigyáztak ők alul, ahol a folyam sodra partnak csapja a zajlást. Az volt a tisztük, hogy a Dunába lőtt kacsákat hosszú botokkal kihalásszák. Ellenben a durranás lám talpraserkentette őket is. Szíjába belefekszik a vizsla és húzza az erdőst vérben forgó szemmel, csaknem belefullad.

— Sietni kell, kérem.

— Merre menjünk? Keresztül-kasul mindenen?

— Elkésnénk, attól tartok. Ni, mennyire nyomja a jeget, bugyborékol is már, ihol-e... Aztán, ha majd se előre, se hátra? Maradjunk csak a köveken.

— Legelsőbben a kutyát eressze el, szegényt.

— Eresztem, de sietni tessék.

— Ha úgy is itt maradunk a köveken?

— Ez az éppen, hogy nem akarunk rajtuk megrekedni. A bigecs még messze van ám!

— Átjutunk rája.

— Hát... én is azt szeretném.

— Mi baj, no?

— Megmondom: furcsán viselkedik a jég. Valami nagy víznek kell jönnie felülről. Más oka nem lehet. Az nem fér alája. Nyomja, lökődi.

— Gát és bigecs között nem lökődheti! Megfogják a kövek.

— Ha összeáll a jég? Ha felduzzasztja a vizet? Ej, siessünk.

Azzal meg is indul s nem tárgyal tovább. Nagy jó sorá-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...a zajló folyam felől várták a véletlen jószerencsét.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ha összeáll a jég?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ban elbízza már magát ez a József! Szemtelen. Hátra sem néz. A kanalasokat hát mégis itt kellene hagyni, csakugyan? Ez a vége?

— József, hej!

Távolosan táncol ő már a gát tetején, talán nem is hallja, tán csak nem akarja. Kapkod a semmi után, mint kötéltáncos a kifeszített dróton.

Azonban szívetbizsergető új és új récerajok húznak alá Pozsony felől a folyam felett. Riasztgatja őket, egyre ropog a jég. Hátha erre kanyarodnának? Lekuporodik a négy vadász a kövek közé.

— Hahó, hó!

Kiabál a messzeségben s ijedten integet az erdős. És nini: a veje is kereket oldott alattomban, botladozik ő is az ipa után, fele útján van már. Mi ez?

A vadászokban hirtelen megrendül a lélek. Mindegy no, fene vigye a kanalasokat. Hajrá, József után! Siessünk.

A kőgát ördögszántásán bizony keserves egy mesterség ez! Csúsznak, billennek az egymásrahányt sziklakölöncök, egyikük gömbölyű, másikuk éles. Hol nagyot kell lódulni, hol a lépést aprózni, cifrázni, — egyszer nekiiramodni, aztán megint egyhelyben bokázni, perdülni, meglóbált két karral egyensúlyt keresni. Megviseli az embert ez a kétségbeesett torna, ez az akaratlan tánc. Húzza alája a frisset, zeng-peng, pattog a jég. Fújtatni sem lehet.

Phüh! Mire a bigecsig érnek, szakad a veríték mindről, remegnek az inak, reszket a térd. Hej, a teremtésit!

— Siessünk, kérem.

— Mi a nyavalyának?

— Könnyű már a járás. Messze még a csónak.

— Ott egye a fene!

Azonban hiábavaló berzenkedések ezek. Végül is lohol tovább az egész, mert József is lohol s mert az ilyesmi ragadós.

És íme: elszabadult bolond nagy jégtáblák úsznak lassan lefelé a folyón.

— Megmondtam én: furcsán viselkedik a jég. Nem megmondtam?

Így az erdős. És vigyorogva döfködi jégtáblák elől a ladikot azzal a hegyesre vasalt szigetközi evezővel, amely ha aka-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

rom lapát, ha akarom csáklya. A kikötőben pedig azt mondja a vejének:

— Emeljük fel ezt a ladikot a többi mellé. Nem adok egy órát és itt a zaj.

A négy vadász ácsorog és nézi a munkát. Ráérő dolgukban amint így tipródnak, forgódnak, hát egyszerre csak ott terem a földből előttük egy nagybajúszú, rövid kis emberke. Fényes vasárnapi csizma a lábán, a fején meg irdatlan bárány-bőrsüveg. Csendül a déli harangszó, megemeli ő is a süvegét s a füle tövét vakargatja. Áll és néz lefelé a vízre. Majd aláereszkedik megint a meredeken s mögötte eltűnik. Ugyan mi dologban jár ez? S hova lett?

Lent áll csüggetegen. Külön beugró kis öble van ott neki, befagyva az öböl s benne elbujtatva lám még egy csónak. Fekete nagy hajó, nyugszik a fövényen. Az öreg meg hol innen kerüli, hol onnan, tapogatja, veregeti. Mint a ló nyakát szokás. Megmarkolja a ladik láncát, beléfekszik, rántja, — de bizony meg sem reccsen attól a fehér jég, amelybe a fekete ladik belefagyott.

A pöttöm emberke megint csak vakarja a fülét. Azután magyarázólag fordul a vadász urakhoz, minthogy valamit mondania is kell valóban, hogy bolondnak ne nézzék:

— Oda akarnám felhúzni.

Pironkodva mutat a meredek magasságnak, ahol a többi csónakok mind szépen ki vannak már pányvázva a lebotolt fűzfák derekához.

— Oda.

— Ohó, barátom! Olyan rettentően nagyerejű ember maga?

— Fenéket! Öreg vagyok én, instállom. Kicsiny is.

— Hát akkor?

— Hát akkor majd elviszi a jég.

Azzal elfordul durcásan és ránt egy kétségbeesettet a láncon ismét.

No, ez megharagudott. A vadászok odasereglenek a ladikjához, mert nem való az, a szegény embert kinevetni. Kérdik komolyra vált orcával, békességesen:

— A magáé?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Enyim hát! Még a tavaszon kitőtt az egy év, három nap! Honne vóna az enyim!

Pattogva felesel s a ladiknak háttal nekitámaszkodik. De bizonyságképpen rá is teszi mind a két kezét.

— Miféle három nap, bácsi?

— Maguk ne tunnák? Urak?

— Nem tudjuk mink. Honnan tudnánk?

Hm. Gyanakodva mustrálja őket sorra, egyiket a másik után. Azonban semmi rosszat a szemükben nem talál. Megenyhülve dörmögi:

— A József elmondhatta vóna. Tudja ezt Gönyütől Rajkáig az egísz Duna. Ej no, maguk meg nem hallották?

Mosolyog már és szakasztott olyan huncut szeme van neki, mint a kis fiúknak. A csónak peremét is elengedi.

— Úgy vót az, tudják, hogy én találtam űtet. Ezt a csunya ladikot. Jobban mondva: fogtam. Az áradás hozta, vitte vóna tovább, de én hegyibe... Így osztán itt rekett ű. Hát akkor mondták a csöndér urak, hogy tarthatom én űtet, tarthatom, hanem a gazdája megkerűhet s akkor vissza köll annom neki. De ha az a bizonyos nem kerűne elő egy esztendeig, meg azon fölül is három napig, akkor má hiába gyün, mer kíső. Azontul enyim a ladik, senkinek semmi köze hozzá. Ez a törvíny.

— Ilyen törvény nincsen, bácsi.

— A csöndér csak tudja? Így van ez, instállom. Törvíny.

De gyanút fogott megint. Elhallgat, szaporán pislog s a ladikra ráül. Egy élete, egy halála: nem engedi. És még ültében is kihúzza magát. Harciasan.

— No jó, öreg. Hát törvény. Rendben van.

— Úgy-í?

— Törvény bizony. Pecsétes.

— Mer én jelentettem tüstínt a csöndér uraknak, azok mindenfélé meghirdettík... Csöndér ne tunná a törvínyt? Kárát sosem kívántam én senkinek... Hát pöcsétes? Azt mondja az úr?

— Azt. A csónak a magáé.

Feláll az öreg s mintha csak most látná először, megszemléli, körüljárja. Mosolyog ismét, de most meg egyszerre olyan a szeme, mint az igen boldog nagyapóké szokott.

— Ilyen ladik nincs több az országba.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Annyira nagyszerű?

— Jaj, — neveti — dehogy is jó ez, dehogy! Sok bajom van nékem ezzel, jaj! Száz másikkal sincs annyi. Tessík csak megnízni, micsoda egy fa ez!

— Tölgyfa?

— Úgy-i? Ni, milyen kemíny, milyen fekete. Pedig nem tőgy ám! Egyedül az Úristen ismeri ennek a deszkáját. Akár a vas. Tessík csak níznyi!

— Erős lehet.

— Erős? Nehéz instállom, nehéz! Akár a vas. És aztán magyarba ugyan kicsoda csinyána ekkora bolond nagy ladikot? Valami osztrák-félék ácsúhatták, vagy más ilyen fura szerzet... Külországi hajó ez, instállom!

— Nagynak elég nagy. Csaknem dereglye. Jó rakás fa beleférhet.

— Ebbe? Hogy ebbe? Hát mondok én most magának valamit. Fát én ebbe nem merek rakonnyi, de semmennyit se! Hisz rögtön elsülyedne, akár a fejsze. Jaj, nem ismerik maguk űt! Hamis ű, de nagyon! Két ember szájjon csak beléje: má nem megy. Inkább elül. Olyan nehéz, tudják, hogy a maga tulajdon súlya is ölíg neki. Ha pedig megmerül, el is süllyed egyszerre. Úgy ám. Hogy milyen fábul lehet ez? De a vízben csak elül. A fenekén görgeti a Duna, mint a küvet. Tessék űt onnan megin kihalászni!

— Nem lehet.

— Nem. De én mégis kihalásztam má. Kétszer. A sodróknál lestem, mondom: erre köll gyünnöd, akárhugyan mesterkedjél is. Az egyiknél osztán lefüleltem... Hű! Jól felkösse a gatyáját, aki űrá vigyázni akar!

— Látszik. A régi gazdája nem is tudott.

— Hehe. Mondtam én akkor magamba mindjárt, hogy no, ennek se jelentkezik ám majd a gazdája! Örül, hogy megszökött tűle ez a semmirevaló. Amennyi baj ezzel van, amennyi míreg... Ugyan kié is lehetett hát, mit gondúnak?

— Valami molnáré talán?

— Mónáré? Dehogyis. Sokat töprenkedek én ezen... Mer vízi embernek az ilyen ladik nem köll. Se rívísznek, se halásznak, senkinek. Erdőkerülő használhatta legföljebb a hegyek közt, aki egymagába jár át egyik partrul a másikra.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...ha akarom lapát, ha akarom csáklya.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

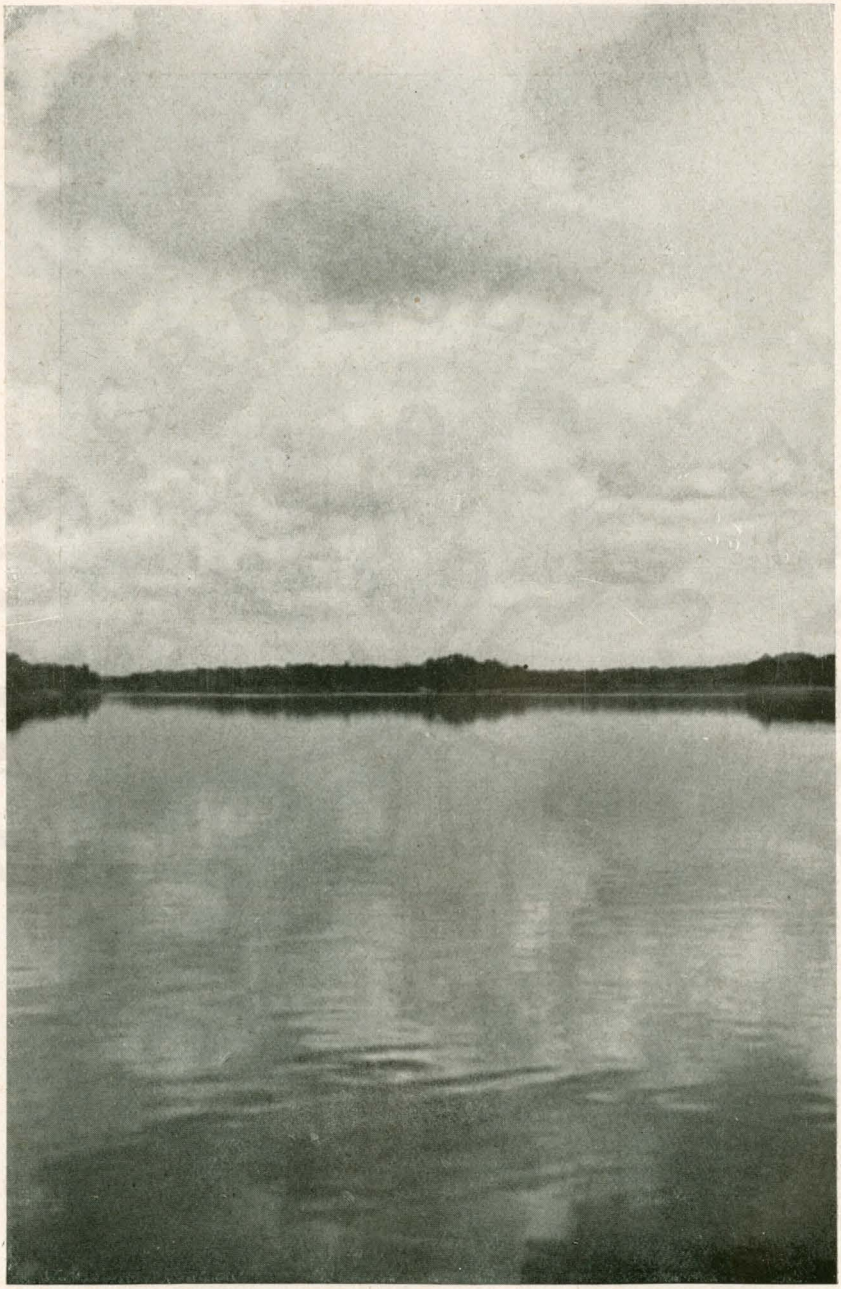

...ott sekélyek a vizek és símák, akár a tükör.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A fája is csak ott nyőhetett a hegysígben, az ácsa is csak ott. Hegyi csónak vót ez, tessík meghinni. Más nem igen lehetett. Erdőkerüllő német hegyi csónak.

Megrugdossa a csizmájával gyengédeden s azt mondja:

— Te büdös. Hát tülem is elmenníl?

Elgondolkozik, fejét lehajtja. Azután feltekint a vadászokra ismét és szinte rimánkodva sóhajtja:

— Én igen megszerettem űtet.

Nedvesen csillog a szeme. Furcsa bolond egy vénember.

— Mondja csak: akkor meg miért nem jött ki idejében ide a többiekkel, ha annyira szereti? Hogy felhúzhatták volna együtt a partra?

—Nem tudtam én, instállom, semmirül, de semmit! Puszta víletlensíg, hogy kigyüttem ide. Fölmírgesített megint az a két süket vínasszony, — no mondom, kigyüvök hát inkább, ebídet se várok, minek egyek mírget? Ha vasárnap, vasárnap, — nem bánom. Mer a felesígem süket, a napam meg üdős förtelmesen, ű hát azér süket. Senki a tanyán, akihöz szólni lehetne. Níha én olyan igen-igen mírges vagyok, nyugtom odahaza nem is találom. Olyankor hát ki szoktam gyünni ide űhozzá. Megmosom, elrendezem... Ma is úgy vót. Csak itt láttam én meg aztán, hugyan állunk.

— Gyereke nincsen?

— Odamaradt a háborúba. Nem is vót több, csak az az egy. A napam akarta így, náluk szokás ez, ű uszította a felesígemet, gyehenna természetű máig, nem hagyott neki bíkit. Mer tizennyóc hód fődem van nekem, tudják. Tizennyóc. Azt sajnáták, maraggyon inkább a fiamra mind. Vínsígünkre osztán elesett a fiam. Így jártam. Ez a két süket fehírníp semmit meg nem hall, én magam pedig mindenütt nem lehetek ottan. Így történt most is a baj.

— Aha, hát ezért. Mert dobolni eleget dobolták ám a faluban.

— Dobúták?

— De még hogyan! Reggel.

Lángot vet hirtelen dühében a két mosolygós kis fekete bogárszem. Felcsattan az öreg, két öklét is rázza.

— Betyárok! Mikor az adócédulát köll hoznyi, mér találnak meg engemet akkor? Dobúták? De az adót csak úgy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

füzetem én, mint akik odabe laknak a faluba! Hát ki vagyok én? Kutya vagyok én, mi? Akkor nem kérdezik ők, hogy hun lakom, tanyán-e, vagy hun a szent fenébe! Juj!

— Nono, bácsi! Nem dobolhatják végig az egész határt.

— Szaladjon ki hát akkor a kisbíró, szalasszon valami gyereket! A cédulákkal ki tud szalannyi? Tizennyóc hód fődem van énnekem, az ebugattát! Mér füzetem én akkor azt a sok adót? Ezt mondják meg inkább énnekem! Szabad velem így bánni? Maguk urak, — maguknak tunni köll az ilyet, ha urak!

— Mondunk mi mást, nézze csak. Felhúzzuk a ladikját a partra. Négyen vagyunk, maga az ötödik : fent lesz egy-kettőre. Jó?

Megtorpan az öreg, benne reked a lárma, ijedten tekintget. De lám, komolyak mind az arcok s komoly a beszéd is alighanem. Azonban a felkavart léleknek nem lehet ilyen hamarsággal a nagy újsághoz hozzáüllepednie s ezért a régi kiabálós haraggal szakad ki a meglepetés szava :

— Megtenník?

De nem is felelnek azok, csak rakják lefele a puskát, fektetik a kavicsra. Aztán urak. Ki hinné az effélét? Vetik le a bundát, arra fektetik a puskát.

Az öreg hát megemeli a süvegjét, akármilyen irdatlan nagy is az, s mondja csendesen :

— Szípen megköszönöm. Nevem Fődes Imre.

— Isten éltesse. Gyerünk.

Ahogy a láncba bekapaszkodnék, megáll azonban egy pillanatra, feltekint s úgy csikorogja :

— De a kisbíróval azér még számulok én!

— No Isten nevében! Hó — rukk!

A híres páratlan csónak így került fel a partra. Nagy zengéssel, robajjal akkor indult meg éppen a jég. Vadkacsák neszeztek az égen, falkában szálltak. A vadász urak felkapkodtak puskát, bundát és szaladtak elébük, mint a bolondok. A lövöldözésük is hallatszott csakhamar.

Fiavesztett vén Földes Imre magára maradt a lebotozott vén fűzfák között. Mosolyogva kerülgette a fekete ladikot s olyan nagy szeretettel nézte, akár csak a tulajdon édes egy fiát.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A BIKA EL VAN HIBÁZVA.

Halad a ladik vízfolyással szembe. Jó lenne persze, ha csendben haladhatna, de hát azt most nemhogy felfelé, de lefelé sem tehetné. Öreg Dunában is kevés a víz, nem adhat belőle sokat a kanyargós, szeszélyes mellékágaknak sem. Ladik feneke úntalan a kavicsos medret köszörüli. Néha valami zátonyon meg is akad. Ilyenkor belégázolnak a folyóba az erdős, meg a fia, akik vasaltvégű evezőlapátjukkal a csónakot tolják. Mezítláb vannak, a nadrágjuk szárát feltűrik, beléállanak a vízbe s a ladikot lehúzzák a zátonyról.

Ahol elterülhetnek szélesen, ott sekélyek a vizek és símák, akár a tükör. De a partok nem hagynak nekik békét. A partok most megnőttek, meghíztak, magasan dagad bennük az önérzet. Fizetni akarnak régi áradásokért s agyagos, vagy kavicsos ölelésükkel az inségbe jutott vizeket szorongatják. Azok háborogva, zúgva, örvényesen menekülnek át az ilyen szorosokon s ugyancsak megizzasztják az evezősöket. Néha szinte kétséges is, hogy vajjon ki marad felül : a vizek-e hát, vagy az evezősök? Melyikük erősebb?

A ladik olykor egy helyen áll, sokszor egy keveset vissza is csúszik.

Azonban végül mégis csak az evezősök győznek. Értik ők a dolgukat erősen. Medret és vízfolyást ismernek jól, minden zúgót, minden homokpadot tudnak.

Itt a Duna száz szigete között nagy tudomány ám a hajózás. Minden vízállás mellett más és más az útja, változó a módja. Áradás, apadás folyton módosítja. Van olyan csatorna, amely hol felfelé folyik, hol lefelé, — hol itt, hol ott bokrosodnak meg a rakoncátlan vizek s ahol tegnap még gát feszült elébe, máma talán éppen ott legkényelmesebb az út. Ahol tegnap símán folyott a víz, ott mára valóságos vízesés tajtékozik a ladikkal szembe.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Érteni kell nagyon ezt a mesterséget s a Duna természetét apróra kitanulni. Néha evezni kell, néha csáklyázni, — van úgy, hogy a ladikot a szakadékos, meredek part oldalán kell előre döfölni. Meg se is próbálja ezt senki, aki a dunaágak fenekét legalább annyira nem ismeri, mint a saját tenyerét.

Szerszám pedig csak egy van hozzá, ez a vasalt, furcsa, két szigonyban végződő lapát. Evező is, csáklya is, ahogyan éppen a szükség kívánja. Ezzel dolgoznak az erdős, meg a fia. Ladik orrában a fiú, farán az apja.

Azonban bármennyire értik is a dolgukat, csendben most nem haladhatnak. Úgy szeretnek pedig s úgy szép az igazán: halkan suhanni a vizen, lágyan, nesztelenül, akár a felhő árnyéka. Evező ne loccsanjon, hullám a hajó oldalán meg se is csobbanjon.

Így szeretné a vadász is, aki most tétlen üldögél a ladik közepén, két nemzedék lázas erőfeszítésének közepette. Mellén a távcső, ölében a puska. Legfeljebb annyi munka jut neki, hogy időnként felemeli a távcsövet s valami gyanús foltot megszemlél a vizen, vagy parton. Meg a szúnyogokat kergeti.

Áll a levegő, szellő semmi sincsen s így alkonyat felé a szúnyog már a vízre is kimerészkedik. Különösen, mikor szorosan a part mellett visz a hajó útja. Ilyenkor szederindák árnyékából felkerekedik s a csónakot alattomos rajokban messze elkíséri. Egészen a halálig.

Éberek már a szúnyogok, nagyon éberek. Ez is mutatja, hogy közeleg az este. A vadrécék nem húznak még, nem is hápognak, legfeljebb az öreg Dunán. A fácánok azonban már sétára készülődnek. Itt is, ott is látni belőlük a szigetek csupaszon maradt partszegélyén.

A vadász nem sokat törődik velük. A partot vizsgálgatja s a nyomokat, amelyek a vízbe vezetnek róla. Néha megszólal az erdős és mert dologgal tele a keze, fejével int a part felé.

— Szarvas. Alighanem mai csapa. Nem láttam tegnap.

A vadász álmélkodik bosszúsan:

— Hogy micsoda lehetetlen helyeken csavarognak ezek mostan!

— Ezek most nagy urak, — hagyja rá komoran az erdős.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A Nap süt még, de pirosra váló tüzébe már belenézhet a szem s a folyam ezüstje apránként aranyosra sárgul. Ideje volna a magaslesen ülni csendben, magányban. Lesni a szarvasok jöttét kanyargó vizek és járatlan szigetek felett, tökéletes szent egyedüllétben.

A csónakosok hosszúnak számították az utat, de bizony hosszabbra nőtt az mégis a számításuknál. Nagyon megcsappantak mára megint a vizek. Ladik orrában mondja is a fiú:

— Tovább apad a Duna. Befelé ugranak a halak.

Valóban befelé ugrál valamennyi. Itt ugyan folyóban vannak, nem elárasztott parti tocsogókban s ezért nem is kellene tán tartaniok tőle, hogy kifelé ugorván halálos börtönbe zárhatja őket az apadás. De biztos, ami biztos, — tán így vélekednek.

Nyugodalmas, síma vízen haladt eddig a ladik. Ezért is jutott beszédre érkezés. Most azonban ismét forgó következik, szóra nem futja sem idő, sem figyelem. Apa és fiú lihegve dolgoznak. Kettő a fejük és négy a kezük s a két fejnek egyet kellene gondolnia mindig, a négy kéznek pedig ez egy gondolat szerint cselekednie. Ekkor volna tökéletes a munka. De nem sikerül mindig. Ilyenkor apa és fiú a vadász feje felett egymáshoz rövid, fojtott, indulatos zokszavakat vágnak. Más beszédre nem érnek rá.

A vadász tehát magában tünődik a halakhozta rossz híren. Mert elég gond az neki, hogy tovább apadnak a vizek, noha már most is sokkal alacsonyabbak a kelleténél. Nem könnyű dolog itt a vadászat. Sok mindentől függ a siker. De elsősorban talán mégis a víz állásától függ.

A legrosszabb persze a túlságos áradás. Mikor zavaros lével telnek meg a szigetek közei színültig és zúgva, súgva, partot döntve ömlik az ár. Ilyenkor nincs «járás». A szarvas ilyenkor nem szívesen hagyja el a maga szigetét. Úszni tud ő, nagyszerűen érti az úszást, akár az öreg Dunán is át bír, — nincs ki a vízből csak éppen az orra s az agancsa lebeg a folyam hátán, mint elsodort száraz ág. Hanem csak úgy bolondjában, a séta kedvéért nem megy ő neki a bősz áradásnak. Elballag a partig, átnéz a vizen, gondolkodik, kerül egyet s visszafordul. Megélni megél ő a saját portáján is.

Hanem a vadásznak felkopik az álla. A nagyobb szigetek

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

belsejében ugyan lehetne cserkészni, — ha ugyan lehetne. De áradáskor vízzel telik meg minden mélyedés, az árkok folyamokká mélyülnek, a lapok tavakká s jóformán az egész sziget egy nagy tocsogó. Járni rajta nemhogy csendesen, de sehogysem lehet. Ilyenkor bölcsebbet nem tehet az ember, mintha hazamegy. A túlságosan sok víz a legnagyobbik baj.

Azonban éppen elég baj az olyan túlságosan kevés víz is, mint a mostani. «Járás» az van ilyenkor, kóborolni kóborol a szarvas eleget, de merre veszi útját?

Ezt kellene tudni s ilyenkor éppen ezt nem lehet. Mert alacsony vízállás mellett a szarvas nem ragaszkodik a szokott váltójához. Úszás nélkül is átkelhet egyik szigetről a másikra bárhol, legtöbb helyen még csak mély vizet sem kell gázolnia. Nem keresi tehát a gázlókat, nem követi víz alatt lapuló zátony vonulását, nem tartja be a rendes járását.

Csődöt mond most az az emberi ravaszság, hogy a magaslest odaépíti a szarvasok rendes átkelő helye fölé, víz partjára, sziget oldalába. Hiszen jöhet azon szarvas ilyenkor is, mert nagy a szokás hatalma, de éppen úgy másfelé is mehet. Régóta tart már az apadás s a szarvas megszokta, hogy bármerre kényelmesen közlekedhetik.

Már pedig itt a dunai ligetek sűrűjében másutt alig lehet meglátni a szarvast, mint a vizet gázoltában. Most ugyan parton is meg lehetne, mert a szigetek bozótja elé csupasz szegélyt rakott az apadás. Ezen szeret tipródni a szarvas s közben a vesszők friss hajtását harapdálja. Azonban főként sötéttel szeret, amikor nem lehet meglátni.

A vadász öt napja leselkedik már utánuk, mégsem lőhetett eddig szarvasbikát. Nem is látott különbet egy hatosnál, arra meg csak nem lőhet?

A bőgés rossz, fülledtek s melegek hajnalok és esték. Ami kevés bőgés volt, éjszaka volt az is. És sohasem ott, ahol azelőtt mindig szokott, nem a nagy szigeteken : azokon a télen mind kiritkították az erdőt. A szarvasok most a kis sűrű szigeteken tanyáznak. Azokon pedig nem lehet cserkészni. Az ember mégsem szarvas, hogy dunaágak vizében gázolhasson egyikről másikra.

Nincs tehát mást tenni, mint magasleseken várni a jó szerencsét.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

. . . háborogva, zúgva, örvényesen menekülnek az ilyen szorosokon.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...az árkok folyamokká mélyülnek...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

W. Grovermann felv.

...a szarvas megszokta, hogy bármerre kényelmesen közlekedhetik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

. . . mint a kis őszapó zuzmós, párnás fészke.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ezeket csodálatos szakértelemmel építi meg az erdős. Művészettel. Ahányat épít, szép az valamennyi, bár valamennyi más. Felcserélni nem lehetne egyikét a másikéval: ott tökéletes az mindahány, ahová éppen hozzátervezte vidékhez, parthoz, fához. Születni kell erre!

Mert vannak tudós erdészek, akik olyan lesekkel csúfítják tele az erdőt, mint uszodában a magas trambulin ketrece, — valóságos víztornyokat ácsolnak össze, ízléstelen szószékeket emelnek az erdőnek beszédet nem tűrő templomában. És hiába szó, hiába magyarázat, ésszel soha fel nem érhetik ennek az írástudatlan dunai magyarnak istenadta művészetét.

Az a magasles, amelyet ő készít, az úgy símul bele az erdő ölébe, mint a kis őszapó zuzmós, párnás fészke a fatörzs hajlatába. Olyan kényelmesen is ül benne az ember, mint madár a fészkén. És csillogó vizekre lát belőle, szigetek partjának öblös karéjára, hullámzó nádasok tajtékos tetejére. Szívderítő gyönyörűségekre. Nem is emberek használati tárgya az csupán, de közös vagyon, magának az erdőnek egyetemes tulajdona: fölébe lomb borul, nappal sas tűnődik a karfáján, éjjel fülesbagoly s padja alá nyugodt bizalommal rakja meg csupapehely fészkét a tőkéskacsa.

Közeledik lassan feléje a ladik. A Nap most bukott le éppen az erdő mögé és piroslik az ég. Hanem az álom még messze jár, rigók és cinegék sietve keresgélik azt a pár utolsó falatot, amely a vacsorájukhoz egyre csak hiányzik. Zátony szegélyén két partfutó üldögél és néhány bibic. A partfutók idevalósiak, tökéletlen házukat itt építették tavasszal s itt lettek meg a gyerekeik is. De a bíbicek már átutazó vendégek.

Az ősz a gyanútlan nyár kertje alatt bujkál valahol. A bíbicek már találkoztak vele s hát útnak is indultak. Most fáradtan, szelíden várják meg a csónakot, alig bírnak előle felrepülni. Nagyobb az ő gondjuk.

Túl a bíbicek szigetén, furcsa, csúf öklendező rikácsolás támad. Mintha végveszedelem szorongatná ott valakinek a torkát. Azonban hamarosan mély vakkantásokká különül ez egybefolyó lárma, ritkul a vakogás is, és a világos égre lomha szárnycsapással evez fel három sötét nagy árnyékmadár.

A ladik is világos, síma vízen evez megint. Az erdős megnyithatná a szót. Mondja is csendesen, bevezetőnek:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— A gemek.

Így mondja. Neki a gém : gem, a léc : lec s még a széles vizet is így hívja : szeles víz. A vadász pedig ráhagyja :

— Gemek.

Voltaképpen hisz mindegy az egészen. De meg ha gémnek mondaná, nagyon elrestelné magát az erdős erre a kioktatásra. Megrekedne benne a szó. Így azonban, miközben a ladikot taszigálja előre, belebocsátkozhatik a találgatásba :

— Mitől ijedhettek meg ezek? Őz ugorhatott közéjük? Lehet kérem : lehet, hogy vidrára haragudtak!

De megakad váratlanul a csónak s vele együtt a beszéd is egyszeriben megakad. Apjára acsarkodik a fiú :

— Rávitt a csökre.

Rá. Megint újabb késedelem. Csónak felett sziszegve húz el, láttán a magasba csap az első vadruca. Sietni kell, mert ez már az este. Apa és fiú ingerülten tolják a hajót.

— Fel akarsz nyomni a padra? — súgja sötéten az erdős.

— Hát maga hol kötne ki?

— Hol? A cserkelő útnál. Hol másutt?

— Ott ki nem áll!

Halk a szavuk, de csupa lobogó indulat. Szemük a vadász feje felett egymásra villan. Az nem törődik velük. Így szokták ők ezt mindig bajban, izgalomban, válságos helyzetekben. Mihelyt múlik a baj, a fiú elismeri megint engedelmesen az apja felsőbbségét. Csak ilyenkor ütköznek össze.

Sekély a víz, a ladik valóban nem állhat ki a cserkészúthoz. De sehol másutt sem érhet szárazig. A vadász most már türelmetlen és izgatott maga is, mert itt balra a ciglés sűrűjében mordult egyet valami bika. Rövidet mordult, de ő meghallotta. A csónakosok a dolguktól nem hallhatták, ő meg nem mondja el nekik. Az ilyesmiről beszélni sem jó. De ha a bika kilép a partra s megpillantja a ladikot?

Dühösen horkan fel a vadász :

— Mi lesz hát? Itt éjszakázunk?

Nem lehet pedig mást tenni, mint azt az egyet, hogy az erdős belelép a vízbe, szokott mozdulattal inát megroggyantja s ekként előrehajolva kissé lekuporodik. Mindehhez egy hangot sem szól. A vadász megérti így is a helyzetet s a csónakból puskásan az erdős hátára száll. Átfogja az erdős nyakát, az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

meg a vadász két térdét szorítja a hóna alá s imbolygó, lassú gázolással ekként partra teszi.

— No, Isten áldja. Ha kellenek, majd tülkölök.

— Ne maradjak a nagyságos úrral?

— Ne. Messze menjenek, jól elbújjanak.

Mindig megkérdi ezt az erdős, reménykedve, vágyakozva mindig kínálkozik. A vadász azonban egyedül szeret lenni.

Siet is már, szinte szalad. A cserkészúton jó pár száz lépés gyaloglása van még a magaslesig. Mikor végre izzadtan, lihegve felkapaszkodhatik rá, úgy megkönnyebbül, mintha nagy veszedelemből szabadult volna. Ennyire van mégis, Istennek hála!

Kabátját ledobja, messzelátót, fegyvertávcsövet megvizsgál. Rendben van minden, jöhet a bika.

Közel kell lennie egészen, ott a ciglésnek hosszan elnyúló s keskeny sűrűjében. Mordulni ott mordult, az bizonyos. Ha pedig ott van, akkor szem elé is kerül. A ciglés szalagja keresztben húzódik el a les előtt. Túlsó partja persze nem látszik ide, azonban széles, mély dunaág van a túlsó partján, azon világossal aligha megy keresztül a bika. Az innenső partot viszont sáros, szűk csatorna választja csak el attól a szigettől, amelyen a magasles áll, tíz méternél alig szélesebb. Térdig érő víz sincsen benne. Ezt a partot pedig végiglátja a vadász.

Voltaképpen nem is csatorna ez a csatorna, de hosszú, keskeny öböl. A bal vége nyitott, arra széles, nagy vizek alkonyati csillogása fénylik. A jobb vége azonban a messzeségben más sziget sötétjével olvad össze, az a más sziget meg a magasles szigetével. A szarvas tehát joggal lehet abban a hiszemben, hogy nem lép ki a veszedelemre, ha a csatornán átlábol. Hogy tulajdonképpen el sem hagyja saját szigetének biztonságos belsejét. Ritkás, tocsogós hely van ott bent is akárhány.

A bikának erre kell hát jönnie okvetlenül. Ebben az egyben holt bizonyos a vadász. Ha ugyan, ha ugyan nem jött át máris. Semmi neszét nem hallani annak a bikának!

Persze a szúnyogokkal is baj van, amelyeknek falkája nem hagyta abba az üldözést a les lábánál, de őt a magasba felkísérte. Döngnek, énekelnek, muzsikálnak a füle körül. A hadakozás velük szintén mozgással jár s a mozgás a fülelésnek nem hasznos. Azután ne felejtsük el, hogy javában áll már a kacsa-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

húzás. Az sem eshetik meg zaj nélkül. Különösen, hogy egynehány réce ide csobbant le éppen a csatorna vizére. Ezek is hápognak, neszeznek, lubickolnak.

Ilyesmikkel próbálja nyugtatgatni magát a vadász. De szívét egyre jobban szorongatja az aggodalom. Mert a szúnyogok fogynak s a kacsák zajongása nem folyamatos. Megmegszakad időnként. Néha jó darabig veszteg maradnak a kacsák. Szóval közben-közben lehetne hallani a ciglésből valamit. Ha lehetne. De semmit, csak a víz egyhangú mormogását.

A vadász dehogy is bír már üldögélni! Áll és a nyakát előrenyujtja a bika felé, talán hogy ennyivel is közelébb legyen hozzá. Nemcsak a fülét, a száját is nyitogatja. Jó hírt akar hallani mindenképpen.

És ekkor, éppen előtte, megint mordul a bika. A vadász kimerülten roskad vissza az ülésre. Rendben van hát minden.

Most már azt is hallja, hogy a szarvasok a vesszőben tipródnak. Mert többen lehetnek. De a bika velük, az bizonyos. Hát csak hadd tipródjék. Előbb-utóbb elő kell jönnie. Boldog és nyugodt a vadász.

Nem sokáig nyugodt. A kacsák húznak még, de ritkul a húzásuk s erősen sötétedik. A víz felett ugyan szerencsére sokkal tovább látni, mint a szárazföldön, — világít a tükröződő víz is, nem csupán az ég. Azonban mindennek van határa. Éjfélig akarnak-e piszmogni odabent azok a szarvasok?

Üldögélni megint nem bír a vadász. Vizsgálódik messzelátó üvegén, azután hosszan, feszülten fülel. Régóta nem hallotta a szarvasok léptét. Túlsó part felé ugyan meg nem szökhettek, csobogásukat észre kellett volna vennie. De hirtelen szívenüti a döbbenet: hátha elcsúsztak jobbra, fent a szigetek érintkezésének összefolyó sötétjében? Azt nem bírja ellenőrizni sem a fül, sem a szem.

Biztatgatja magát, hogy ugyan miért vonultak volna arra? Miért kerültek volna fel? Hiszen éppen a két fováltó között zörögtek s ide tart mind a két váltó.

Ostobaság! Itt tipródnak még mindig, hallja is. Ahol az előbb tipródtak.

De hallja-e valóban? Olyan kicsinyek ezek a neszecskék,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

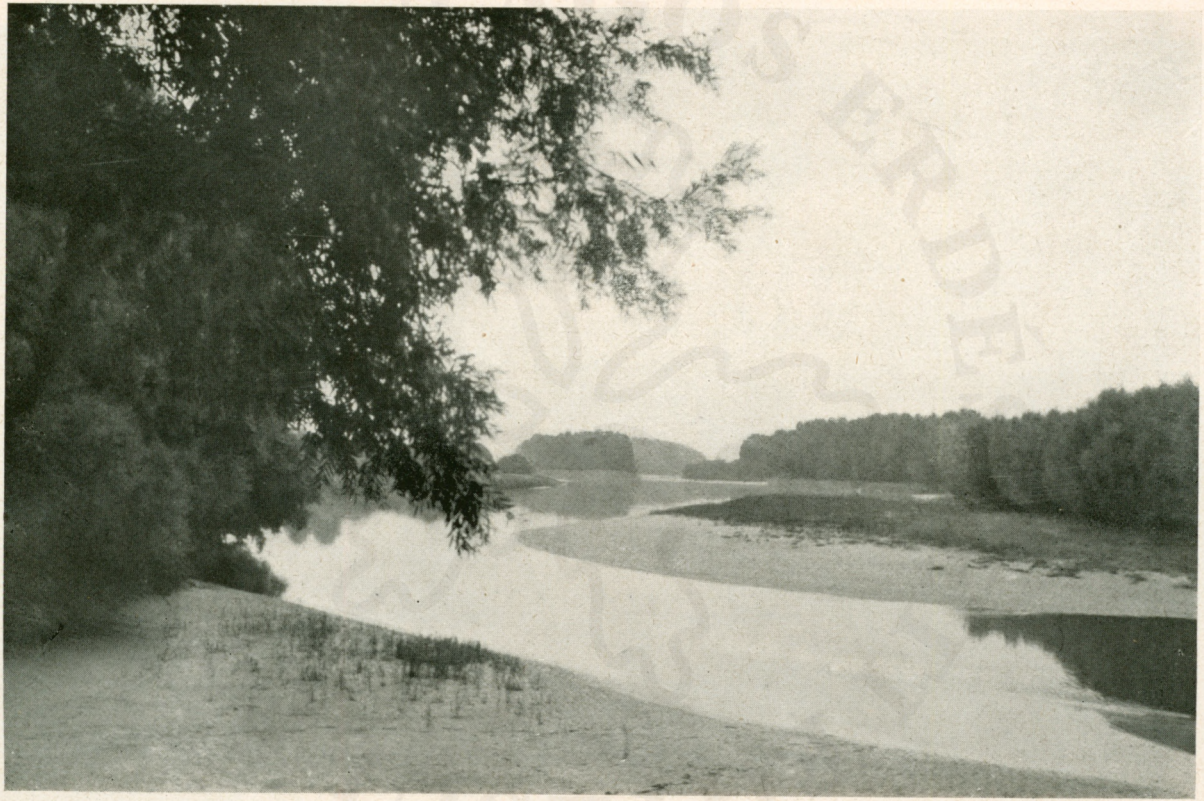

...csillogó vizekre lát belőle...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...imbolygó, lassú gázolással akként partra teszi.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

. . . javában áll már a kacsahúzás.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Pedig átmegyünk, ha beleveszünk is!

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

olyan semmik, — a szú percegése ezerszer erősebb. Csak árnyékai valami halk, távoli nesznek s megfoghatatlanok is, miként az árnyék. A bizonyosság beléjük fogódzkodni nem bír.

A vadász hol azért korholja magát, hogy kételkedik, hol azért, hogy bízik. Hátha csupán a füle cseng? Csak káprázik tán a feszült hallgatódzástól, mint a szem is a hosszas meresztgetéstől káprázni kezd.

Az idő meg telik, kétségbeejtően telik a drága, jó idő! Éjszaka van már egészen. A partszegélyen messzelátón is alig lehetne meglátni valamit. A víz ugyan világos még s ha az alsó váltón jönnének a szarvasok, nem volna hiba semmi. Ott hosszabb útjuk van a vízen.

De a felső váltón már kezdődik a baj. Fölül terjeszkedik az árnyék, mászik, mászik feltartóztathatlanul s a világos reménységet fekete torkába apránként mind befalogatja. A felső váltónak legfeljebb két méterén lehetne még lőni.

Hát csakugyan hiába minden? Megint hiába? Nem jönnek?

Jönnek már, jönnek. Persze nem az alsó váltónak, hanem a felsőnek. Mindegy az. De jönnek. Az első kilépett a csupasz partszegélyre. Bokrok árnyékában távcsövön keresztül is inkább sejteni, mint látni. Ballag szorosan a sűrűség mentén felfelé. Egyedül. Majd a szemét nézi ki a vadász, — de nem jön utána semmi.

Akkor hát ez a bika.

Puskájának távcsövét ráilleszti a felső váltó kicsinyke világosságára. Hosszas szemlélődésre valóban aligha lesz ideje. A fegyver távcsövében kell tehát meglátnia, hogy milyen is a bika. Ha pedig elég erősnek mutatkozik, lőni is kell, de tüstént.

A lélekzetét visszafojtja és vár. A szuflája kifogy, lélekzik egy mélyet s vár tovább. Semmi. Az a világos kis kapu, két sűrű nagy sötétség végtelenje között az a fényes ezüst hidacska üres. Dobogni kezd a szív, remegni a puska.

Kissé feljebb emeli a vadász s hát messze, jóval feljebb a váltónál, világos égen koromfeketén látszik egy szarvas árnyképe. Akkorácska, mint egy kicsiny bogár. Áll a vízben mozdulatlanul s az innenső part ismeretlen veszedelmeit szimatolja.

Tehén, látni jól. A felmeresztett fülét is látni. Áll és figyel és óvatosan húzódik bele az innenső feketeségbe.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A vadász akkorra régen letette már a puskát s messzelátó üvegével rémülten, sietve keresi a bikát. Akárhol is, de annak még itt kell lennie.

Azt látja meg, hogy üget a vak homályban a tehén nyomán. Futása alatt csikorog a kavics. De bika-e hát? Ez-é a bika? S miféle lehet?

Ezt mind ki kell még deríteni s mindennek a kiderítésére nincs több idő, csak amíg a szarvas áthalad a veszedelmek hídján. A vadász kezében ismét a puska. De már nem a váltót nézi rajta, most már ennyi segítsége sincsen : a csatorna egész világosságát végig kell figyelnie.

Közben a szarvas megállhatott, különben a vízen át kellett volna ezóta haladnia. Jaj, csak nem csúszott át rajta látatlanul?

Nem, nem csúszott, megint csikorog a kavics, víz csobban s a fegyver távcsövében fekete bogárka tűnik elő, — kicsike bogár, de bunkóban sötétedik agancsának koronája. Már-már tűnne is az éjszakába ismét, a vadász éppen csak hogy odarándíthatja a távcső keresztjét, tűz villanik és csattan a övés.

A vadász annyit lát csupán, hogy a bika a lövésre megperdült. Ezt is csak abból, hogy nem az innenső árnyékba ugrott bele, hanem a túlsóba. A többi hírt már nem a szeme mondja neki, hanem a füle.

Az első hír jó nagyon. A bika nem szaladt a tehene után. Visszacsikorgott megint kavicsos útján s körülbelül ott válthatott be a sűrűbe, ahol kilépett belőle.

Ez már nem éppen jó hír. Ez már gyanús dolog, ez az öntudatosság.

A vadász azonban megijedni sem ér rá s máris megnyugszik. Mert a futás zöreje hangos nagy reccsenéssel hirtelen véget ér. Elesett a bika. Azóta egy helyben hallani ott az elcsendesedő motozását. Nyilván az utolsókat rúgja. Tüdőlövés, — ebben a nagy hamarságban, gyors kapkodásban hát mégis : tüdőlövés!

Most ismétel csak a vadász s a csendbe idegenül, ellenségesen recseg bele fegyverének acél závárzata. Azután rágyujt és büszkén és boldogan végigdől az ülésen. Valami jó az íze a cigarettának ilyenkor!

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Mire a végére ér, megint fülelni kezd. Túl a dunai vizek mormogásán a csónak csobogását hallani, amely a messzeségben útnak indult immár. A lövés pattanása pontot tett az erdősék várakozása mögé.

A vadász azonban nem a csónak közeledését figyeli. Hanem a szarvasbikát. Halk neszecskék kelnek onnan, ahol a bika fekszik. Épp olyan semmi kis zörejecskék, mint az előbb.

Szóval a bika él még. Szóval nem tüdőlövés. Legalább is nem jó tüdőlövés. De miféle hát akkor? Májlövés? Haslövés? Hamar ledöntötte a bikát, az bizonyos.

A második cigaretta gyorsabban ég el, mint az első, noha sokkalta kevésbbé ízlik nála. A bika mozog még egyre. Ha nagyon erőlködik az ember, hallani. Szerencsére egy helyben zörög. Vagyis a bika fekszik. Kár aggodalmaskodni, mert halálos kell, hogy legyen a lövése. De mégis, — mi lehet vele, Úristen?

Babonás a vadász, istenítéletet tart. Azt mondja magában, hogy ha megtalálja a kilőtt töltény hüvelyét a magaslesen, akkor meglesz a bika is. Ha nem találja, akkor nem lesz meg. Les padlóján elég sok a rés, nem símulnak szorosan egymáshoz a fűzfadorongok, könnyen kieshetett közöttük a hüvely. Igen ám, de szénával behintve a padló, hogy cipő, puska meg ne koppanjon rajta! A valószínűség a mellett szól, hogy a hüvely megakadt a szénában.

Mosolyog a vadász sajátmagának gyerekes játékán. Az aggodalommal csak játszik, mint köddel a szellő. Az aggodalom derülő-boruló vékonyka ködén mindig áttetszik a sziklaszilárd bizonyosság. A bika megvan.

Azonban nem találja a hüvelyt s ettől mégis megijed egy kicsit. Meggyujtja a villanylámpát, hogy azért is megkeresi. Hiába. Az az átkozott hüvely leesett.

Ekkor hördül egyet a bika. Ugyanott, ahol elfeküdt. No, ugy-e? Most szállt ki belőle az élet.

Nagy lánccsörgéssel partra húzzák ladikjukat a csónakosok. Felriasztott vadrucák hápognak. Rövidesen feltolakszik az erdős feje létrának tetején s a sötétben is látni, hogy csupa örvendező mosolygás az arca. Kusza bajusza között a foga fehérlik. Nem kérdez semmit. Csak áll és mosolyog és várja a jó újságot.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A vadász elmesél neki apróra mindent. Hogy öt perce sincs, amikor kimúlt a bika.

Az erdős szótlanul néz az éjszakába sokáig. Azután azt súgja csendesen :

— Nagyságos úr, — nem tetszik hallani?

— Semmit. Szél zörgeti a vesszőt, — morogja dühösen a vadász.

Mert hallja ő azt a gyanús neszt maga is régen. De mi történik hát akkor ott a sűrűben? Mi van a bikával?

Kis ideig nem szól senki. Akkor megkérdezi halkan a vadász :

— A bika zörög?

— Az, kérem. De nem a vesszőt sikálja. A nádat pattogtatja ő, a száraz nádat. Ott a sűrűben van egy nádas folt. Abban tipródik.

— Hallom.

Ez hát a szúpercegés. Pattog a nád. Tipródik a bika. Ezek szerint lábra állt megint. De miért kelt fel, ha egyszer elfeküdt? Itt csak nem zavarta meg semmi? Vagy le sem feküdt talán? Tán nem is hörgött, hanem dünnyögött csendesen, mint többször is tette?

— Megy a bika felfelé, — súgja az erdős. Mintha úgy hallanám.

— Hallja a fenét. Egy helyben zörög. A nádban.

— Az az éppen, hogy most meg a levelet köszörüli, nem a nádat.

Mit is használhatna már itt a tagadás? A vadász megtörik, mint bizonyítékok súlya alatt a vádlott. Az erdősnek igaza van, az nyilvánvaló.

— Gyerünk haza, reggel majd meglátjuk.

Olyan a hangulat a ladikban, mint a siralomházban. Apa és fiú ugyan néha egymásra vicsorognak most is :

— Partnak csapatsz, te?

— Lekap a víz, nem látja?

Más szó azonban nem esik.

Csupa csillag az ég is, a víz is. Két csillagos mennyország között csúszik a ladik. De a vadász mozdulatlanul gubbaszt közöttük s nem lát egyikből is, de még csak egy sugaracskát sem. Ahol ő gubbaszt, az a valóságos pokol.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ahogy partra szállanak, kiszakad szívéből, amin az egész úton töprenkedett. Félve mondja, reménykedve, a választ rá szorongva lesi :

— Bár ne sebeztem volna meg!

Az erdős pedig erre a biztatásra kimeri mondani végre, amit tisztességből nem mert idáig, noha a nyelve hegyén hordozza már elindulásuk óta. Szent meggyőződéssel és halálos komolyan hirdeti ki az irgalmas felmentő ítéletet :

— A bika el van hibázva.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

BAJOK A JÉGGEL.

Utoljára még villant egyet a puska tüze, de azután már csakugyan nem lehetett látni semmit. Pedig a kacsák süvöltöttek ám egyre, huhogtak s zugtak még felénk, akár az orosz gránátok hajdanán. Hanem a szemét hiába meresztgette utánuk az ember.

Bombázott velük valaki s bennünket bombázott éppen. Azonban a gránátjai nem pukkantak el és rövidet lőtt mindig. Az ember szinte behúzta a fejét, hogy : no most, most, — nagy cuppanás lett csak belőle s utána csend. Ez is oda vágott be, ahová a többi mind. Lábunk elé, magas part alá, halkan locsogó láthatatlanságba.

Megfújtam a kürtöt. Hasztalan itt a további fagyoskodás. Siessünk.

Mert egyszeriben hideg lett, de nagyon. Eddig inkább csak a vesszőt didergette a fagy, az ágakat vacogtatta, a jeget ropogtatta. Mihelyt azonban a lövöldözés megszűnt, menten belénk kapott. Hegyes volt a foga, akár a tű. Az erdős szaladozott is előle fel s alá, rugdosott feléje s a két karjával veszettül hadonászott.

— Hány a réce, József?

— Tizenhárom, kérem. Aki itt fekszik. Annyit számoltam.

— Szedje össze őket.

Megparancsolni persze könnyű az ilyesmit.

Ugyanis hosszú tél ez a mostani s ilyenkor a víz apadni szokott. A jég alól szép csendesen elfolyik. A jég pedig csak fogja a két partot görcsösen s megszeppenve ekként erőlködik magában a víz felett.

De a két part messzire esik ám egymástól s a szétvetett karján nem libeghet az ember hétszámra. Van a jégnek is magához való esze. Méltatlankodó nagy nyögéssel ráereszkedik

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

tehát a folyóra. Elég széles annak a leapadt háta is, a súlyt megbírhatja s ha csinálta: viselje. Igazát így keresi meg a jég. Hanem a bizodalma oda van, a partot el még sem ereszti. Megpattanik inkább, elrepedezik, ellenben a szilárd támasztékot markából ki nem bocsátja. Ami biztos, az biztos.

Ennek folytán töredezett s ferde jégtáblákon kell most a Dunára lecsuszkálni. Nappal sem egyszerű mesterség ez annak, aki a lábát, nyakát, derekát épségben szereti. Hát még éjszaka!

Hiszen lehetne kerülni is egyet, enyhébb parthajlást keresni s lent a síma, lapos jégen ballagni visszafelé. Azonban a rucák itt hevernek mind a forgó körül, ahol az eleven víznek sodra kimarja a jeget, összefagyni nem engedi. És hát este van, a sodró a sziget mentén hosszan elnyúlik, az ember nem tudhatja, mire lép. Hamis az ilyen sodró.

Ezért József inkább mégis csak a puskámban fogódzik meg s itt a meredeken ereszkedik alá. Le is ér szerencsésen. Ott előbb gondolkodik egy keveset, azután azt mondja:

— Úgy ne járjak, mint az öreg Bika László.

Bika László ugyanis beszakadt a Dunába. Három hete ennek. Akkoriban langyosra fordult az idő és kopott, soványodott a jég. A favágók már csupán egyesével óvakodtak át rajta, sorjában, útjukat a jég alatt lapuló zátonyok szerint kanyargatva. Mert zátony felett erősebb a jég.

De az egyik nagyszájú legényke nekivágott mégis toronyiránt. Hogy ő a Krisztusnak sem kerülget. No, bele is szakadt. Elmerült, azonban felállott rögtön: melléig ért a víz. Tördelte frissen a jeget, kilábolt a szárazra, ott futásnak eredt s meg sem állt hazáig.

Mindezt a kacagtató bolondságot Bika László nagy komolyan szemlélte végig. Vizenjáró ember volt ő világéletében, híres, nagy ember, hajókormányos a Dunán, de kivénülvén a hivatalból, megtért falujába. Nyugdíjat kapott s az unokáját nevelgette. A veje tudniillik nem volt hajósnak való.

De úgy akarta a sors, hogy aznap az öreg is ott álljon a többivel a sziget farán s lássa a legény lubickolását a jégben. Szólni nem szólt ő egyet sem, csak kihúzta magát, vállára vetette dacosan a fűrészt, a fejszét s megindult hirtelen torony-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

iránt. Nem mert rákiáltani senki. És csend lett, halálos csend mind a két parton.

Vajjon mi járhatott a vén hajós fejében? Ezeknek a hetyke mai fiataloknak akarta-e megmutatni a régi virtust? Vagy általában a földet túró népeknek? Vagy talán — Uram, Istenem — az öreg Dunának magának? Hogy vele ugyan ki mer-e hát kezdeni, vele, aki egy életen át kormányzott a hátán mindenféle nevezetes hajókat és viharban és éjszakában is mindenkor úr volt felette?

Ez immáron örök titok marad. Bika László szintén beszakadt a jég alá, azonban ő nem állott többé talpra. Öreg lett a szíve, hiába s a nagy hidegség megállította. Deszkákat fektettek a jégre, úgy emelték ki a vén kormányost. Üldögélt a feneken, fején báránybőrsüveg, vállán fürész, ölében fejsze. Holtan.

Nagy eset az ilyen. Érdemes megemlegetni, a gyerekeknek is okulásul elmondogatni. Bika László bizony nem volt akárki ember. És most oda a nyugdíj, mert a Duna mégis csak Duna. Azzal tréfálnia senkinek sem szabad.

Különösen ott nem, ahol József a zúgó, fekete vizet kerülgeti. Igen mély ott a folyó és az örvényben szinte forr az ár. Ha valakit elkap, annak jóéjszakát. Józsefnek pedig van vagy féltucat gyereke, a nyomorultnak. Utóbb is baja esik.

Hej, ha én ezt a méla, konok embert most úgy istenigazában képen törülhetném! Mert vajjon miért is nem akarta ez elhozni a kutyát? De nem és nem! Holott mi az a kutya? Püspök? S az ő jószága-é, vagy a miénk?

Az öcsém váltig mondta neki. Én, — no én ellene fordultam az öcsémnek, elismerem. Igaz. De miért? József az oka. Hüh, nagy legény volt ő akkor! Összeszedem én, hajaj, — s legyezett azzal a lapát tenyerével. Elvégre ő az erdős, neki kell tudnia. Most aztán bezzeg: Bika László! És csak tiblábol ott a jég szélén.

Felőlem pedig toporoghat, ácsoroghat, szánathatja, kelletheti magát! Össze? Hát most szedje is össze! Én vissza nem hívom, nem én, azt lesheti!

No, visszajött ő hivatlanul is rövidesen. Felcibáltam a partra s állottunk egymással szemközt némán. Végre is felém nyujtott valami sötétséget s azt mondta, de igen-igen szelíden:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Kettő.

— Kettő?

Felhúzta a vállát s titokzatosan lépett közelébb. Suttogva magyarázta :

— Ha nem lehet kérem, akkor nem lehet. Igen sötét van, kérem. Ugyan látni megláttam én még másikakot . . . Hármat. De hát nagyon a szélen, nagyon . . . Egyiket piszkálgattam is a puskámmal, de mit ér az? A büdös hozzáfagyott a jéghez. Mit tegyünk?

— Hogy csapna magába a mennydörgős mennykő, József!

És csak nézzük egymást megint. De erős a hideg, sokáig nem nézhetjük. József tehát ismét odakínálja nekem a récéket s vígasztalásul így kecsegtet.:

— Gácsérok.

— Mind a kettő?

— Tőkésgácsér.

Dicsekedő, nagy önérzettel mondja ezt József. De a szeme még bizalmatlan.

— Phő! A híres! Hogy nem sül le a képéről a bőr!

József erre most már elmosolyodik s hadarint egyet a kezével.

— Nincsen ám semmi hiba, hajaj! Reggel majd összeszedem.

— Addigra kikezdik a varjak.

— A varjak? Alszanak még azok, mikorára én itt leszek. Hajnalban én már, — hajaj! Mikor reggel az urakért bemegyek viszem magammal mind a tizenegyet. De nem is tizenegyet, — a fene jobban tudja, hány hentereg még össze-vissza odébb. Azokat is szépen összekeresgélem mindet.

Ekkorra ért oda az öcsém. Jött s porzott, akár a hóeke. Távolosan kullogott utána a József regruta fia. No, valami túlsok kacsát ezek sem hozhatnak. Látszik a bevonulásukon.

És csakugyan, az öcsém nagy méreggel egyenesen hegyibém. Hogy így a kutya, úgy a kutya, püspök, miegymás. És hogy megint csak neki lett igaza, úgy-e?

Egyszeriben dühbe gurultam magam is. Mert hiába próbálja ő mostan kiforgatni a dolgot, a kutya otthonmaradásának bizony megvan az oka, sora, története. Kihoztuk mi őt máskor, — de aztán bezzeg mentettük volna is a töredező jég közül,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ha lehetett volna! Szaladoztunk a parton, paskoltuk a térdünket, rimánkodtunk, káromkodtunk s nem segíthettünk szegényen mással, csak ezzel a kétségbeesett biztatással. Hiszen be szokta ő érni ennyivel, igaz, s végül mindig kikapaszkodott. Node egyszer esik, ami esik. Fogadkoztunk hát ilyenkor szörnyen, hogy többé nem kísértjük az Istent, nem engedjük vesztébe a nyomorult állatot.

Ez a tökéletes igazság ebben a kutyaügyben, ha már mindenképpen tudni akarják!

Az igazság pedig előbb, vagy utóbb, de kiderül egyszer. Így történt most is. A harag elszállt. Ámbár az ilyen cudar időben nem rossz a mérgelődés : felhevülni tőle. No, hanem most aztán gyerünk is szaporán, míg ez a maradék kis meleg az anyja után el nem párolog. A récéket úgyis összeszedi reggel a két József, — hajaj!

Megindulunk tehát szép egyetértésben. A szigeteken térdet ver a hó, de a sikos jégen nem maradt belőle semmi, a szelek elszánkáztatták. Nem látszik azon sem nyom, sem ösvény. Magunknak kell megkeresnünk az utat. Mert haladni mégis csak a jégen jó ilyenkor.

Valamicske holdvilágnak ugyan igazság szerint már kellene lennie, bár hiszen talán van is, én nem mondhatom. Lehet, hogy csak a köd keveri gyanúba. Másrészt azonban a köd sem olyan valóságos dunai köd, amelyre mindent ráfoghatunk ezen a világon. Inkább csak afféle ritkás pára, aminőt az ember lehel ki, meg a víz, ahol itt-ott folyik még.

Egy bizonyos : látni alig lehet tíz lépésnyire. Ezért is megy éppen tíz lépést egyikünk a másik után. Az élen Jóska, akinek az a hivatala, hogy fejszével egyre verje, zengesse maga előtt a jeget. Ha jó a jég, szép csengő hangja van akkor neki. Zeng végig a folyón, mint égen a mennydörgés. Ha pedig hiba van benne, a fejszének elárulja azt is. Ilyenkor rekedt s tompa a szava.

Kemény a tél, vastag a jég, tán felesleges is kongatni. De Bika László itt ül valahol a fenéken, hiába temették megszentelt földbe, itt üldögél még jó ideig csendesen, fejében a süveg, vállán a fűrész, ölében a fejsze.

És hamis a köd is. A sodrókat hiszen tudja az ember, tudja, de van úgy, hogy megzavarodik. No s hát a halászok?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Szegényeknek télen is csak élniök kell valahogyan : léket vágnak tehát a jégbe, hogy hálójukkal a halakhoz férkőzhessenek. Ügyelni kell ilyenformán a lékekre is.

Szóval Jóska csak kongassa a jeget. Mi pedig megyünk utána ködben, fagyban, éjszakában s figyeljük egymás veszendő árnyékát. Mást semmit sem látunk. Nehézkesen cammogunk, jég hátán így kell. Szinte tiporjuk magunk alá a semmit. Közben idő és tér elmaradnak valahol.

Megyünk, megyünk s tán az északi sarkot is megkerültük, mire partot érünk.

*

Józsefék aligha lehettek frissebbek a varjaknál, mert lám még mindig nincsenek sehol. Azonban tiszta az ég, szikrázik a hó s így reggel a vadászházban amúgy is meg szokott késni az ember. Most az egyszer legalább süthetünk-főzhetünk kedvünkre s früstökölhetünk. Ugyan mire is jó az a nagy sietség? Urak vagyunk, ráérünk.

Ragyogó vidámság fogadja Józsefet, mikor végre mégis csak beköszön.

— No, hány lett a réce? Mifajták?

— Hol vannak? Hányfélék?

Az erdős állja a kérdéseket, mint a jégesőt. Azonban el nem mosolyodnék semmiért és csendesen mondja :

— Felfakadt a víz.

De szinte vádolóan ám s az állát előre mereszti. A szeme pedig szúr.

— Mi a baj, József?

— Felfakadt, kérem.

— A víz? Hol?

— Hát . . . mindenütt. Megáradt a Duna.

— Most? Mitől?

— Hászen ez az éppen! De folyik rajta a víz, meglát-hatják majd maguk is az urak. A kacsákat persze . . . Azokat elvitte alighanem.

— Alighanem? Elvitte, vagy nem vitte?

— Biztosan el, mert erősen folyik. De én nem láttam. mivel odáig nem juthattam.

— Hát meddig jutott?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Semeddig. A partig. Ahol a kikötő van.

— Az istenfáját magának! Hol késett akkor mostanáig?

— A csónakkal dolgoztunk. Fel kellett húzni a partra. Ott a fél falu a kikötőben. Ha tovább árad még, akkor megindulhat a jég. Most felette folyik a víz.

— Ladikon kell átmennünk a szigetekre?

— A szigetekre, kérem? Oda most sehogyan sem lehet. Sem csónakon, sem gyalog.

— Nem-e?

— Tudtam, hogy pörölnek majd az urak, de hát . . . megáradt, no. Megáradt.

— Már pedig ha a feje tetejére áll is, akkor is odaát fogunk fácánozni. Gyerünk!

Az ördög ebbe a Józsefbe. Hogy ez mindig kieszel valamit, hogy ezzel mindig harag van!

Megyünk szótalanul, jól kilépünk, csikorog a hó s csak úgy füstölög belőlünk a bosszúság. Áradás ilyen fagyban! Elgondolni is efféle őrültséget! Honnan jönne az a víz? Itt a lapon kopog az idő, az osztrák havasokon meg olvad? Mesterkedik valamiben az erdős, no de megállj! Rajtunk ki nem fogsz!

Hanem fekete sürgés-forgás a kikötő csakugyan s az emberek már készülnek is hazafelé. A csónakok fent sorjában a parton. Kettő van belőlük odalent csupán. Ezek megsüllyedhettek régen s tökéletesen belefagytak a jégbe, akár a disznó füle a kocsonyába.

Egyikükkel mégis vesződik valami legény, térdig áll a vízben s baltával csapja a jeget. Süvegje a feje búbján, alóla ömlik a verejték. Mire észhez térünk, más teremtett lélek nincsen is már sehol. Ellenben József ettől az egytől sem nyughatik.

— No, Marci, úgy-e? De neked hiába az okos szó!

— Tudja jól, hogy mitől nem volt rá érkezésem.

— A ladik az első, Marci. Most megtanulod te is.

Keserves a lecke s Marci tán bele is bukik. Elsőbb a ladikot kell kivágnia a jégből, azután a jeget a ladikból. Csattog a fejsze, fröcsköl a víz, pattog a jég forgácsa. Csupa lucsok a legény s helyenként megfagy rajta a lucsok. Azonban hát elég nekünk a magunk baja.

Az áradás színtiszta valóság. A jeget imitt-amott meg is

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

emelte már s ilyen helyen rohanó patak zúg part és jég között. Többnyire azonban még keményen fog partot a jég. Markolását hiába bontogatná ki, hiába szaggatná fel az ár: nem enged. A víz tehát az ujjai között bugyog fel s elterül aztán a hátán. Az ilyen helyeken nincs patak, de van helyette széles, lassú folyó. Csak éppen, hogy a mélysége félarasznyi s hogy jégből a feneke. Jégből a zátonyok is, amelyek belőle kimaradtak.

— Mitévők legyünk, József?

— Megnézzük az Akalit itt a parton. Vannak ott kakasok, ajaj! Sok is.

— Az Akalival egy óra alatt végzünk. S azután?

— Azután lemegyünk kérem a Burjánba.

— Estére talán majd oda is érünk.

— Akkor hagyjuk el az Akalit s menjünk le a Burjánba egyenest. Az Akaliban amúgy is... Sok jövés-menés volt a parton máma. A kakasok átszökhettek belőle a szigetekre. Mert ezek olyan szökősfajták, kérem, ezek az itteni kakasok. A Burjánban lőhetnének nyulat is eleget . . . Rókát is talán . . . Inkább gondolnám a Burjánt.

— Tegnap akartuk. Tegnap maga volt ellene.

— Mert levágták kérem a nádat . . . Hiszen ha a nád még a lábán állana! De levágták. A sűrűt pedig most tisztogatják éppen.

— Máma nem tisztogatják?

— De igen.

— No lássa.

— Hát akkor mégis az Akalit?

— Hiszen abból kizavartak mindent! Maga mondta ebben a szent percben!

— Kizavartak, kizavartak! Lehet, hogy nem zavarták ki őket . . . Néha olyan az a kakas . . . Meglapul. Máskor meg kiszökik. Ki tudhatná azt előre?

— Száz szónak is egy a vége, József. Át kell jutnunk a szigetekre. Punktum.

Punktum? No jó. Azonban miként jussunk át?

A ferde jégtáblák hiszen megvannak még sértetlenül a parton, de azokon ugyan józan ésszel le nem csúszkálhat most senki. Mert hová is csúsznék? A vízbe? Part mentén egyre

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hosszabb a zúgó patak s egyre szélesebb. És ahol utat magának még nem törhetett, ott is víz van a jégen.

A jég pedig pattogni kezd és repedezni, mert döfködi alulról, nyomja felfelé erősen, emelgeti az ár. De tegyük fel, hogy az ember gázoltában meglátná idejekorán víz alatt a repedéseket s keresztüllépkedné szerencsésen. Azonban odaát is van ám szegélye a jégnek s hátha azon már mindenütt zúg a patak? Akkor forduljon vissza dolgavégezetlen? És még ha partot ér is: mi lesz, ha közben elindul a jég? Ott fagyjon a szigeteken?

Különben tisztára hiábavaló beszédek ezek. Gyalogszerrel a víznek nem indulhatunk, hiszen cipő van a lábunkon. De ki az ördög gondolhatta volna azt, hogy csizmát kell húzni, vizet kell majd gázolni? Lucskos lábbal meg mégsem járhatjuk naphosszat a fagyot.

Az erdős persze csizmában van, tán abban is alszik és sok vizeken rakott ő már bennünket által. Felkuporodhatnánk a nyakába most is s ő nyögve, imbolyogva áthordhatna egyenként. No de ilyen hosszú darabon? S ha bírná is, hogyan lépegessen át a rianásokon, hátán a kényes eleven teherrel? Valahol beléül vele a vízbe okvetetlen. Ha ugyan be nem szakad előbb alatta a világ. Mert ilyenkor nem mindig léphet ő oda, ahová szándékozik, meg-meglódítja nyakában a súly.

Világos mindezekből, hogy gyalog átkelni nem lehet, így tehát ladikon muszáj. A csónakot rá is lehetne tán emelni a jégre, — de hát azután? Mert ahhoz kevés rajta a víz, hogy a csónakot megbírhassa. Viszont arra sem lehet számítani, hogy majd az evezőkkel szánkáztatjuk át fakutya módjára, mivel nem csúszik a jég. Ragad. A víz feláztatta. Törni sem lehet, ahhoz meg vastag. Az istenfáját ennek a Józsefnek!

— És ha véletlenül odaát találtunk volna hálni? He? Akkor most éhen vesznénk?

— Odaát hálni? A kunyhóban?

— Ott. Lehetne! Ha maga megcsinálta volna rendesen az ajtót, ablakot . . . De persze így? Kifújja belőle az embert a szél!

A becsületbe vágó szavak ezek. Hanem hát hiába, az erdőst most nem serkentik. Áll komoran, áll és néz és morogva szidja a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Itt aztán lőhetnek kakast, amennyit csak tetszik . . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Mi pedig libasorban utána...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

jeget. Hogy indulna már el, ha egyszer a sora így fordult. Mert addig? Nem lehet és nem lehet!

Pedig átmegyünk, ha beleveszünk is!

— József!

— Igenis.

— Leeresztik a ladikot ide a part alá. A vízre.

— Igenis.

— Elmegyünk rajta odáig, ahol az első nagy repedést találjuk a jégen. Lehet?

— Azt igen.

— Ott neki ladik orrával a repedésnek!

— Nem fér bele, kérem.

— Az orra?

— A ladik.

— De én az orrát mondom. Az belefér.

— A hegye az orrának. A legesleghegye.

— No lássa. Himbáljuk a csónakot, szélesítjük a rést. Ahol kell, ott evezővel, baltával segítünk. Lehet?

— Nem lehet, kérem.

— No, akkor gyerünk! Volt maga katona?

— Igenis voltam.

— Tudja, mi az a muszáj?

— Igenis tudom.

— Hát akkor egy, kettő!

Ennek fele sem tréfa, ez már értelmes, szigorú beszéd. Nekilódulunk tehát szaporán, izzadunk, dolgozunk. Az ár is segít, József is belevadul. Bent kecmergünk már a dunaág közepe táján, ott törjük, rontjuk a jeget s ha lassan is, haladunk. Így készül az út.

— Átjutunk-e, József?

— Át mink, hajaj! Csak a jég meg ne induljon addig, ha már így fordult a sor.

Azonban nem indul persze, van neki jódolga s kikötünk szerencsésen. A ladikot behúzzuk a szigetre, mert ügyelni azért nem árt. A jég bolondjában el ne sodorja s amíg odaát vagyunk, fogságba ne vessen. Ropog a jég, de József keményen rámordul:

— Maradsz veszteg, te! Kuss!

S öklével megfenyegeti, mint a lefektetett kutyát szokás.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Most hát azon múlik a jövendőnk, hogy a jég mennyire fogadja meg az erdős parancsát. Ha csak megmoccanik is, már eltorlaszolta keskeny kis hajóutunkat, ha csak méternyit csúszik is lefelé, már összerontotta. Akkor este majd kezdhetünk mindent elölről. Este pedig az öreg Bika Lászlóval is számolni kell, aki halott kezével a jég alól tán kinyúl s a meghimbált csónakot felbillentheti.

Egyelőre azonban ragyog a Nap, szikrázik a hó, fenyőmadarak csacsognak s az erdős Bika Lászlóval nem törődik, de semmit. Száguld a vizsla, a hideg, fehér lisztbe bele-belefal s játékosan meghemperedik. Az erdős meg azt mondja büszkén :

— Itt aztán lőhetnek kakast, amennyit csak tetszik. Vannak itt, hajaj!

Hadarint a kezével egyet s megindul befelé. Csizmájával süppedő patyolatpárnákba gázol, amelyek zizegnek és csikorognak, akár a selyem. Mi pedig libasorban utána, az elvarázsolt tündérkirálylány behavazott, néma birodalma felé.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

SZÚNYOGOK.

1.

— Szúnyog van-e, József?

Ladik láncát bontogatja az erdős, guggoltából a kérdésre feltekint. És nagykomolyan feleli rá :

— Kérem, — sok.

— Sok?

Csak bólogat. Füle tövét megvakarja s hát tavaly óta csupa ezüst lett ottan a haj. József felett is múladozik a szép idő. Azonban a titokzatos hangja a régi :

— Annyi most a szúnyog, hogy este alig látni tőlük.

— Tyű, a teremtésit!

Megszeppenve néznek egymásra a vadászok, mert nagy dolog ez az erdősi nyilatkozat. A szúnyogok után ugyanis mindig élénk az érdeklődés, valahányszor a szigetekre nyáron jut ki az ember. Többnyire előbb tudakolja őket, mint akár a récéket, vagy a szarvasokat. De József máskor fitymáló válaszokat szokott vetegetni s a városi aggodalmakat a kezefejével ellegyezi.

— Szúnyog? Nincsen.

Leginkább ez a felelete. Ilyenkor aztán árnyékos helyeken tíz száll az ember arcára mindjárt. Ha ellenben József azt jelenti, hogy «nem igen vannak mostanában szúnyogok», akkor tíz helyett harminc főből áll a rohamcsapatuk. A beszédet tehát ekként kell értelmezni.

Úristen, mi lesz itt este?

Azt egyelőre nem lehet megmondani. Csupasz a kikötő partja, harangozzák a delet s Duna vakító tükrére izzóan tűz a Nap. Szúnyog ilyen lobogó napsütésre ki nem jön, tán le is perzselődnék menten az a finom hártyaszárnya. Bármennyi van is az erdőn, szederindák sűrűjében üli a lest mind.

De nincs az a rakoncátlan szellő sem, amely csak moccanni

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

is merne, nincs az a táncos nyárfalevél, amely meg bírna libbenni. Forr az ég, szennyes gőzök lepik, kohójából irtózatos súllyal zuhog alá a hőség s mint olvadt ólom fekszik el mindeneken.

Épen ez az irgalmatlan kánikulai idő fakasztja bimbóba az őzikék szerelmét. Hogy ugyan miféle gusztus kell hozzá? Mindenki más örül, ha tikkadt fektében nyugton megmaradhat. Kihalt és néma a világ. Pittyenni sincs kedvük a madaraknak.

Az őzikék ellenben egyszerre csak sürögni kezdenek, forogni, szaladozni s egymásnak vágyódva füttyögetnek. Hűvös hajnalokon sétáltak idáig, napfelkelte előtt s napáldozat után finnyáskodtak csak elő, most pedig hirtelenül megváltozik a szokásuk. Tüzes nappalokon is lótnak-futnak, keresgélnek, tüzes Napnál is tüzesebb örömöt kergetnek. Lihegnek belé, zihálnak, kilóg a nyelvük és megroggyanik a térdük.

Így hajszolják egymást körbe, karikába. Keskenyke patájuk ösvényt tapos a sarjúban, kerek vályut, mint katonalovak patkója a kaszárnyaudvaron. Két-három öl csak az átmérője. Benne a suta szalad elől, a bak mögötte szorosan, szorosan, — de már hogy ő kergeti-e a sutát, vagy a suta csalogatja-e őt, mi ebben az igazság? Én nem tudom.

Elég az hozzá, hogy forog, forog velük a kerítő körhinta s rajta ők kölcsönösen szédítik egymást. Köröttük a sziget merő egy elalélt mozdulatlanság, csak velük kettejükkel száll körbe az eszeveszett hinta, kerge lábukkal önmaguk hajtják. Sunyin mosolyog iparkodásukon a komédiás, nyomukban pedig bódítón s fűszeresen haldokolnak az összegyúrt ménták és zsályák. Szikrázik a napfény, dobognak a lábak.

Mígnem aztán céljához ér a körforgás és beteljesüléshez a vágy. Hanem a réten kész addigra a kitaposott boszorkánygyűrű. És ott marad akkor is, midőn már régesrég elmúlt a szerelmi vásár, elhurcolkodott a körhintás és újra csendes az erdő.

Most azonban messze vagyunk még a mulatság végétől. Most áll javában a bál.

Legalább is ez volna a dolgok rendje és a becsület. Csakhogy József az idén még semerre sem talált boszorkánygyűrűt. Ám miként is találhatott volna, mikor őzet sem látni sehol. Hajnalban még csak-csak, olykor-olykor. De este, vagy pláne

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

napközben? Nem lehet. A víz meg igen nagy tavasztól fogva mindig, — ilyet is ki hallott nyáron?

Csakis válogatott rossz híreket kuvikol máma ez a József. Az ember már-már kérdezni sem meri. Hiszen csupa lelkendező öröm szokott lenni a megérkezés mindenütt!

Az elutazás, az egészen más megint. Elutazáskor bizony lógnak az orrok néha. Hanem a megérkezés csupa biztatás mindig, reménykedés, igéret. Azzal úgyis tisztában van az ember, hogy nem szabad minden szót elhinnie, — de ha még csak nem is igérnek?

Nagy csendesség ül a ladikban és sötét pillantások érik Józsefet.

Annak piros az arca és ömlik róla a verejték. Húzza az evezőt mérgesen, azonban alig halad a csónak. Csapja veszettül a megdagadt dunaág sodra. Más években ilyenkor szénásszekerek járnak itt a gázlóján keresztül, a szigeti kaszálókról eképpen takarodnak. Hanem az idén ugyan minek járna a szekér, ha járhatna is? Duna elvitte a szénát, a sarjút is elvitte.

A fácántojást? Hát azt éppenséggel is, hogy nem vitte el. Mert annyira azért nem buta még a fácántyúk sem, hogy egyenesen a vízbe tojogassa le a keserves tojását. Fészkeléskor pedig nagy volt már a Duna, — ajaj! No, valamicskét azért vitt el belőlük mégis, a nélkül persze nincsen. De ritka évben olyan keveset, mint éppen ebben az áradásos idei esztendőben.

Más itt a baj : döglenek a csirkék. Kikelni kikeltek szépen, most meg rakásra pusztul az egész. És nincsen semmi más betegségük, csupán a tetű. Azonban sehol egy kis por, ahol kifürödhetnék a nyomorultak, sehol egy száraz zátony, meleg homok : eltetvesednek, legyengülnek. Az idén alig lesz fácán. De csoda?

Jó hírt ma aranyért sem mondana József. Evezővel a vízen nagyokat taszít, közben ütemesen és dohogva szidja. Mert csakis ő az oka minden bajnak, a víz. Közlekedni is bajos ám a szigeteken! Cserkészni pedig, halkan lopakodni, — ajaj. Teljességgel lehetetlen. Cuppog a sár, locsog a víz : minden lépést elárulnak.

Ha azonban ilyen csehül állunk már amúgy is, akkor legalább fürödjünk meg, de mindjárt! Tüzes a ladik deszkája, majdhogy meg nem gyullad : úgy űl benne az ember, akár a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

pokolbeli katlanban. Ej, ne mérgelődjünk hiába! Fürödjünk meg, ez a legelső.

— Kössön ki, József.

A fürdőzés sosem szokott az erdősnek tetszeni, Most is kedvetlenül dünnyög.

— Majd feljebb kiállok.

— Itt álljon ki. Itt jó a part.

József nem akar.

— Úgyis csak a ladikból fürödhetnek, — mondja. S a szeme kaján.

— Miért?

— Mert a bokrok alatt se levetkőzni nem bírnak, se felöltözni. Nem engedik a szúnyogok.

— Hát annyi van?

— Annyi.

— Akkor meg hogyan leszünk?

— Csak úgy kérem, hogy mink majd megtámasztjuk valahol vizen a ladikot. Másképp nem lehet. Zátony most nincsen semerre.

A ladik megtámasztása evezővel történik. Ehhez előbb csakugyan sekélyebb vizet kell keresni, ahol feneket ér az evezőlapát s ahol meglassul a folyó rohanása. Ott aztán József és Gyuri szerencsésen meg is támasztják a ladikot. Elegendő azonban, ha csupán félkézzel tartják az evezőt, amelynek lapátjára éppen azért tett vasalást a kovács, hogy hasonló esetekben csáklyául szolgáljon. Másik kezük szabad.

Gyuri tehát előkotorhatja maga alól a szapolyt, vagyis vízmerő lapátot. Megmeríti a folyóban s nyújtja előbb az apjának tisztességgel:

— Nem iszik?

— Majd osztán. Igyál csak.

Ők ketten jól megférnek egymással mindig.

Ez a Gyuri a legidősebb gyermeke Józsefnek. Igen jóképű egy legény. Nem éppen ifjú legény már s a kora szerint rég házas lehetne. Csakhogy béna. A ladikban megteszi azért a dolgát, hisz a karja erős és nincsen is más hibája semmi. De járni két mankóval bír csupán. Ladikban megteszi, de másra aztán nem való.

A kedve vidám neki mégis, Duna vizéből pedig olyan jó-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ízűen kortyol, hogy láttára a vadászoknak szintén ihatnékjuk támad.

— Kéznél van-e a Kacsadi Emlék? — kérdezik Józsefet.

Szabad kezével ő szótlan beletúr a hátizsákok garmadájába, a köpönyegek alá. Aztán meghökkenik és rámordul a fiára:

— Betetted, Gyuri?

Úgy ocsúdik fel nagy ivásából a fiú, mint édes és mély álomból. Felkapja fejét a szigorú szóra. Álláról gyöngyözve csorog a víz. De csak bámul az apjára értetlenül.

— Betetted, vagy nem tetted be?

— Én? Mit?

— Mit! Hát a Kacsadi Emléket!

— Én? Hiszen a maga kezében volt!

— Azzal te ne törődj. Betetted-e, vagy sem? Erre az egyre felelj.

— Én nem.

— A fene meg is eszi. Mert akkor odahaza maradt.

Hogy voltaképpen mi is az a Kacsadi Emlék? Csak egy korsó. És azért hívják Kacsadi Emléknek, mivel ez a neve neki: rá is van írva az oldalára.

A kútvizet ebben szokta hordani József a vadászoknak, mióta azok megbokrosodtak s a Dunából nem akarnak többé inni. Ilyen ám ez az úrféle. Jó volt nékik innen-onnan harminc esztendeig, láttak benne holt embert, csupasz macskát, más rondaságot eleget s nem bánták: itták szívesen. De egyszer aztán annyira megutálták, hogy azóta nem és nem! Azóta úgy kell utánuk hordani a vizet. A Dunára!

Hanem mit tehet a szegény ember? Hordja.

Most azonban otthon felejtődött az ivóvíz. Vissza kell érte menni, más segítség itt nincsen. Tiszta szerencse még, hogy legalább nem lármáznak miatta az urak. Ó, nagyon mindegy azoknak most ez a kis késedelem: cserkészni amúgy sem lehet, fürdőzni meg éppen olyan jól elfürdőzhetnek addig a kikötőben is.

Micsoda? De még sokkalta jobb helyük lesz ott hozzá! Micsoda? Szúnyog ott a napon nincsen, kiheveredhetnek fínoman a gyepre. Ohó, az csak a jó fürdőhely igazán! A kikötő.

Így uszítja őket maga József is. Van neki magához való esze, csupa lelkesedés lett egyszerre az öreg. Azonban a vadászok

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

nagyokat nevetnek a szaván, azt felelgetik rá, hogy jó-jó és a szemébe hunyorognak. Így hát József megszégyenül.

De mindegy, no. Az a fő, hogy harag nincs. József elballag a korsóért.

2.

József egykor hadifogoly volt Oroszországban. Ott nem is ment éppen rosszul a dolga, mert kiadták a táborból szolgarabnak. Parasztokhoz. Már pedig ezekről a muszka parasztokról csak jót lehet mondani. Józsefet rab létére asztalukhoz ültették, azt ette s itta, amit ők és kapott mindenből bőven.

Feleséget is kaphatott volna, ajaj! Akarmennyit. Csakhogy neki volt már felesége otthon. Sőt ez a fia is megvolt már, ez a Gyuri s így Józsefen nem foghatott a kísértés, mert egyre és mindig csak hazafelé gondolkodott. De öt hosszú esztendeig hiába.

Sok idő ám öt hosszú esztendő! Mire letellett, akkorra József megtanult oroszul, itta a csájt s járta buzgón a templomot, körmeneteket. Akár a valóságos oroszok.

Pedig otthon nem volt ő valami nevezetes egy templomjáró ember. Tartani Istennel tartott mindenkor, azonban a szertartásokat nem igen tartotta. Vasárnaponként inkább odahaza maradt, és a ház körül dolgozgatott.

De hát sem ünneplő ruhája, sem templomi csizmája: rongyosan álljon tán az Úristen színe elé, szégyenszemre? És szent fejét minek fájdítsa még ő is haszontalanul? Hisz valamennyi szegényen a Mindenható maga sem segíthet, józan ésszel be lehet ezt látni. Vele tehát ne legyen gondja, — tartsa meg erőben s egészségben, ennyi az egész. A többit majd elvégzi ő maga.

Ilyenformán gondolkozott József azelőtt.

No jó, de a hadifogságot semmiképpen el nem bírhatja az ember egyedül. Se előre, se hátra, — már ebben a rettentő idegenségben csak muszáj volt Józsefnek egyenest az Istenhez folyamodnia. És Isten haza is segítette őt.

Itthon azonban várta a nagy baj: a Gyuri féllába elnyomorodott. Valami ragályos betegségbe estek akkor a gyerekek s amelyikük bele nem pusztult, annak vagy a keze zsugorodott össze, vagy a lába, vagy mind a kettő. Ilyen rossz újságra ért haza József. A fiú örök időkre koldus.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ebbe az ítéletbe József nem nyugodhatott bele. Jaj, hosszú idő ám öt esztendő s azalatt ő az oroszok közt sok mindenfélét látott! Zarándoklatokat, vezekléseket, szerecseny Szűzmáriát. És hallott gyönyörű csodatételeket. Doktor és kórház, — ej, mit! Az még nem a legeslegutolsó.

Kisfia ügyében egészen az Úristenig magáig szándékozott fellebbezni József. Csakhogy ki legyen az ügyvéd?

Ekkor hozta meg valami másik hadifogoly a kacsadi búcsújárások hírét. Hogy ottan most már ketten is vannak remeték. Erdőn élnek, meztélláb járnak, loboncos a hajuk, szakálluk. Tódulnak is oda a búcsúsok mindenfelől. Mert régi búcsújáró hely ez a Kacsad, de remetéje még soha nem volt neki eddig. Most meg egyszerre kettő.

— Gyógyítanak?

— Azt nem hallani.

— Kézrátevéssel sem? Ráimádkozással sem?

— Nem hallani.

— Akkor mi a szent fenét csinálnak egész nap?

— Éldegélnek! Mi mást csináljanak? Mint afféle remeték. Kegyességet.

De már haragudott a hírhozó ember. Mutatta a fényképüket, rázta, ütögette és kiabált. Hogy tíz fillérért árusítják ezt a helyszínen, mindegyik remete a magáét. Mert a valóságban is szakasztott éppen ilyenek ők! Mit akar még József?

Dorong a kezükben, kötél a derekukra csomózva, minden egyéb is rajtuk, ahogyan dukál. Akkurátus remeték, no.

A képeken nyomtatott írás. József elolvassa. Egyiknek ez van alatta: Práger Antal remete, 8 éve remete. A másiknak: Vörös Sándor remete, 2 éve remete. A képet meg lehet póstára címezni, akár a levelezőlapot.

Nagy dolog ez! Hanem Kacsad ide messze van igen. A harmadik megyében.

Mégis, a népek mozgolódni kezdtek a hírre. Addig-addig, hogy el is indultak aztán zászlókkal, zsolozsmákkal, gyalogosan. József persze közöttük. Nyakában vitte nyomorék fiacskáját három vármegyén végig. Szállt a por, tűzött a Nap, de József csak énekelt, énekelt folytonosan. Nyaka közt a gyerek, annak szintén énekelnie kellett. Így mentek nagy bizodalommal a csoda elé.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Azonban Kacsadon nem történt meg a csoda. Józsefnek bizony visszafelé is hátán kellett hoznia Gyurit a három vármegyén keresztül. De meghozta harag nélkül. Egy ideig odahaza szintén várta még a csodát, hogy talán később lesz majd a remetéknek foganatja, — de öreg história ez, tizenöt esztendősnél is vénebb. Ma már régesrég nem várja.

Ma erdősi hivatala van neki s Faksz kölcsönön épült saját háza. Ó, nagy idő tizenöt év! József tökéletesen elfelejtett oroszul s amióta erdős, templomozni sem ér rá megint. Vasárnaponként vadásznia kell az urakkal, meg — tudja a szösz? Mindig akad valami.

Gyuri nagy legény lett, hanem a két mankója együtt növekedett vele. Tizenöt éve már annak, hogy József a Kacsadi Emléket megvette. Öregszünk.

A kacsadi korsó pedig nem emlékeztet már ebből az egész történetből senkit semmire.

3.

Szúnyog csakugyan nincsen a kikötő körül, ebben az egyben nem hazudott József. De hogy ettől mindjárt napozni is lehetne a gyepen? No, tessék csak megpróbálni!

Ha szúnyog nincsen is, van helyette mindenféle légy. Nekik meg olyan a természetük, hogy éppen a forró napsütést szeretik, napsütésben is legkivált az ember pucér hátának száradását.

Legelsőbben csak holmi növendék legyecskék raja jelentkezik. Sétálni akar a meztelen bőrön, sétálni csupán és szaladozni, ellenséges szándéka nincsen. Tízszer elzavarják, tízszer visszatér és konok körme nyomán idegesség támad, viszketés, boszúság, tenyér csattanása s nemritkán légyhalál. Ugyanis bárgyú kis férgecskék ezek.

Hanem megjönnek ám hamarosan a legnagyobbak is, legyek óriásai: érkeznek egyenként a bögölyök. Innen is, onnan is. Láthatatlanul zúgnak elő ismeretlen távolokból, akár a puskagolyó. Ők bizony már nem játszódni lövődtek ide, megvérzik a bőrt és nem is olyan könnyű rajta őket agyoncsapni: kiállják az ütést, azután elszállnak alóla friss jó egészségben.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ebbe az izgalmas örömbe toppanik be József.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Égerfák sűrű oszlopáról súlyosan lóg mindenütt a folyondár kárpítja...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-4/2020.

Pláne ez a kis szétálló szárnyú fajzat, ez a lapos és alamuszi legyecske! Ez a legkomiszabb. Nesztelenül somfordál valahonnan elő s miként a bögöly szokta, ő szintén magányosan ólálkodik, hanem az ember gyanútlan gyerekén kicsiny létére is nagyobbakat csíp, mint a bögöly maga. És ezt legfeljebb tán kalapáccsal lehetne csak agyonverni, amilyen istentelenül szívós.

Az ember hiszen belemehet a vízbe előlük s bele is megy szívesen. Azonban sebes a víz, le s fel úszkálni abban óraszám nem lehet. Sőt álldogálni sem kötésen felül, különben elsodorja. A legyek meg döngnek, dongnak, zümmögnek s a mezítlen háton orvul egy-egy fájdalmasat csípnek. Az ember alámerül, felbukik, kimászik a partra s vissza a folyóba megint : nyugta tőlük nincs sehol.

Nem tehet egyebet, ütteti a sistergő istennyilával Bódog urat, a gátőrt. Mert ő az oka mindennek, ő legelteti itt a teheneit, ő csődíti ide ezt a sok cudar legyet, — ütné meg vele együtt azokat is az istennyila.

Addig azonban, amíg majd megütheti, fel muszáj sürgősen öltözni. De ha már úgyis öltözünk, essünk túl rajta egyben s öltözzünk a szigeteknek mindjárt. Ilyenkor oda szúnyogmentes öltözék szükséges : nyakban, csuklóban, bokában szorosan záródjék. Ellenben a lábra világért sem gumicsizma, vagy egyéb téli vízhatlanság, mivel úgyis hiába, úgyis megmerül, — hadd folyhasson hát ki is belőle, ami belefolyott, ilyenkor nem baj a lábvíz, ilyenkor vászoncipő a jó.

Mindezt a hátizsákok rejtik. Hanem rejtenek azok egyebet is, többek közt például őzhívó sípot. Matatás közben egyiknek kezébe akad a csalfa síp s erre félbemarad az öltözködés, előszedi a magáét valamennyi. Kezdik próbálgatni, hangolgatni, ülnek a vadalmafa árnyékában, sípolnak összevissza, még levélen s fűszálon is. Nevetgélnek és egymás tudományát becsmérelik.

Hiszen József még nem jön. A part kihalt végig. A folyón ellenben úszik lefelé valami magányos feketeség, valami csunya s nagy madár. Kárókatona. Szinte ül a folyam hátán, széles farkát megtámasztja rajta, viaszhártyás, rút csőrét tátogatja, szárnyával ütemesen s lihegve legyezi magát. Vadászokkal, sípolással semmit sem törődik. De meleg is van szörnyűségesen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Gyuri a ladikban fekszik. Egyszer csak megszólal és csendesen azt mondja :

— Ajha! Ott meg egy őzbak ágaskodik. Ott a szigeten.

— Mi? Hol? Micsoda?

— Őzbak, ott a! Szemközt néz nekünk.

— Nem látom.

— Mert most lebukott. De ott van még, — tetszik látni velünk átellenben azt a fakó vesszőt? Mögötte álldogál.

Csakugyan. Kint mindjárt a szélen. Hanem a partoknak most nincs csupasz szegélye, nagy a víz s fölötte sűrű ciglebokor minden, — vízre ráboruló ciglebozót és sárga virágbokrétájával feszítő «jágerkender». Öles vesszeje közt mozdúl s piroslik imitt-amott valami. Egyelőre ennyi csak az őz. Jönne közelébb is, lépne kiljebb, azonban nem lehet. Lába alatt örvénylik az ár, tördeli a partot. Az őz pedig toporog izgatottan a szakadó parton, lesunyja a fejét, ágak között most meg így tekintget át. Egyik vadász messzelátón nézi.

— Jó bak?

— Nem látni. Annyit sem, hogy bak-e.

— Bak kérem, bak ám, de még mekkora egy bak! Előbb kinyujtózott, akkor megláthattam.

Gyuri a ladikban igen erősködik. A messzelátós pillanatra le nem venné szeméről a tudományát. Úgy morogja ki a két ökle közül :

— Egy puskát mindenesetre vegyetek elő.

Jó, jó. Csakhogy a fegyverek tokban vannak, külön tokban a hozzávaló távcső, az megint valahol a hátizsák zürzavaros fenekén. Minden tokon csatok, szíjjak, tüskék és zárak. S hát a töltények vajjon hová bújtak?

Nem könnyű mindezt hamarjában összekeresgélni és minnél inkább sietne vele az ember, annál tovább tart. Már pedig hogyne sietne, mikor a messzelátós ilyeneket mondogat :

— Hű, barétom! Ez aztán bak. Ez igen. Hű!

A messzelátós végre megpillantotta a bak fejét. Bokrok keskeny ablakján kukucskált ki a bak, lesett át a folyón s a messzelátós azon az arasztnyi rejtett ablakocskán át is megpillantotta.

— Készen lesztek-e valahára?

— Én máris.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Látod a bakot?
— Nem.
— Azt a fakó vesszőt látod?
— Azt igen.
— Hát attól jobbra mozog.

Lehasal a puskás s félszemével a fegyver távcsövébe belefürkész. Lélekzetét is visszafojtja. Nyög egyet:

— Nem látom.
— Ejnye már, — a fakó vesszőtől tenyérnyivel jobbra!
— Te látod?
— Persze, hogy látom.
— Lődd agyon. Elmegy. Itt a puska.
— Most én sem látom. Vigyázz csak, ott . . . most . . .
— Látom. Lőjjek?
— Ej, dehogy! Mit látsz belőle? Semmit. Vörösséget.
— De elmegy.
— Ez? Barátom, ezt én úgy kicsaltam nektek, úgy előfüttyentettem . . . Ez megvár.

De bizony a bak nem mutatkozik többet. A jágerkender bókolásán egy ideig meglátszik még, hogy merre ácsorog, merre töprenkedik, — aztán a jágerkender sem mozdul már. Ekkorra a messzelátós alább adja a hetyke hanggal.

— Sípoljak neki? — kérdezi.

Feleletül a többi csak vállát vonogatja. A messzelátós tehát megkísérti a szerencsét. Azonban kiderül most, hogy az ő szavára nem hajt a bak. Próbálkozik síppal, fűszállal, falevéllel, próbálja vastagon és vékonyan, így és úgy: hasztalan. Barétom!

Utána a másik vadász kezdi rá a füttyögetést, másik után harmadik. A bak ellenben fütyül sorban valamennyiükre. Csapjátok be az öregapátokat! Eltűnt nyomtalanul.

Nem lehet csodálni. A dunaág itt alig szélesebb száz méternél, a gyepen meg zilált hátizsákok, szétszórt holmik, ingujjas emberek, — ezt a majálist első pillantásra meg kellet a baknak látnia. Az a csoda inkább, hogy tüstént világgá nem futott, mihelyt megpillantotta.

De nem. Elidőzött még jócskán, nézgelődött, izgult. Utóbb hátizsákok között is mindenáron szerelmes sutát akart találni? Hm. Nem volna rossz, ha ennyire megőrült volna.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Pedig megőrült. Egyébként beugorhatott volna-e ennek a füttyhangversenynek? Mert bárminő sokra tartsa is mindenik vadász a maga sípját s művészetét, azt férfiasan belátja külön-külön mindenikük, hogy a másik kettő időnként rettentő hamis hangokat is adogatott. Némelykor szinte éppen úgy jajveszékeltek, mint a kutyafogta nyúl. Továbbá az is igaz, hogy néha mind a hárman egyszerre sípoltak. Közben hangos szóval beszélgettek, nevetgéltek, — kicsoda számíthatott itt bakra? Pláne az erdős beszédje után.

S a bak mindezeknek ellenére mégis csak előjött.

Hát ez a legeslegnagyobb csoda, abban egyetértenek a vadászok. Hogy se lát, se hall, hogy ennyire eszét vette a szerelem. Ha pedig egy bak ilyen, más hozzá hasonlóknak szintén kell lenniök. Mert egy bolond százat csinál.

Hanem akkor József ne is kuvikoljon ám többet, akkor . . . Olyan tánc lesz még máma itten, olyan mulatság, hogy jobb sem kell! Gyerünk, gyerünk, ne lopjuk tovább a napot! Öltözködjünk.

Ebbe az izgalmas örömbe toppanik be József. Nem a kellős közepébe, mivel visszahőköl a partján, — áll értetlenül, kezében a korsó. De mosolyogni kezd a bajusza alatt, miután abban van, hogy valami tréfa készül. Valami rászedés.

Hallja a hírt és semmiképpen sem akarja hinni. Mikor azonban elhiszi végre, akkor elillan a mosolygás a szeme sarkából.

— Júj, júj! Lőni nem lehetett? Sehogyan? — kérdi. És rázogatja a fejét résztvevőn.

— Pf, — majd előcsaljuk mi megint, ne busuljon! Vadászni sem kezdtünk, máris bakot lőjjünk?

Hegyesek most a vadászok igen. József megvakarja azt az ezüstös fületövét sanyarúan és első indulatában már-már azt mondaná:

— Hát . . .

De eszébe jut mégis, hogy urak dolgába ne szóljon bele az okos ember. Nyel tehát egy nagyot s akármi volt is a nyelve hegyén, immáron lent van. Kötözi be, rakja a hátizsákokat s ilyesmiket motyog:

— Hát . . . bakok vannak itt . . . szoktak lenni . . . bakok . .

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Végül beteszi a Kacsadi Emléket is. A ladikot rátolja a vízre.

Mehetünk.

4.

Abban azonban megint igaza volt Józsefnek, hogy cserkészni itt nem lehet. Pedig annyira ügyelne ám lába alá az ember s annyira erőlködik belé, hogy valósággal csorog róla az izzadság.

De csak a madár járhat lárma nélkül a szigeteken. Cuppog, csámcsog, szortyog az elöntött erdő. Ott viszont, ahol valamivel mégis dombosabb az alja, ott egymás hegyén-hátán mászkál a töméntelen sok csiga és minden lépésre ripegve-ropogva szakad be a házuk.

Pfü, de meleg van!

Mert nem ám, hogy csupán az egy csigák: nyüzsög itt, verseng, tolakszik milliószor milliárd apróka s mohó élet. A pocsolyákban alig férhetnek el egymástól az ebihalak s part mentén tenyérnyi szegély húzódik köröskörül: a szúnyogok sápadt lárváinak tömege. A levegőben meg muszlica és pille, légy és darázs és bogár. De ezernyi fajta. Enni akar mind, élni, szeretkezni, érvényesülni és hitványka létét rendkívül fontosnak tartja valamennyi. Olyan sűrűen repdesnek, hogy egy kiló levegőre legalább is tízkilónyi juthat belőlük.

A pókok ebben a konjunkturában szintén elszaporodtak, vonják úton-útfélen a hálót s általában nem panaszkodhatnak. Némelyikük úgy kigömbölyödött, akár valami kofa. Ül a sátránák közepében hatalmasan: ki mer-é véle kezdeni valaki?

De az erdőn egyszerre csak megjelenik a vadász.

Felőle persze bízvást pöffeszkedhetnének a pókok, bánja is őket, elég neki a maga ezer baja: észrevétlenül szeretne osonni beiszapolt ösvényeken, jobbra fürkész, balra kémlel, forgatja a fejét, nyakát nyujtogatja s a földiszeder sáros leveléről legalább száz szúnyog zendül fel minden egy kínos lépésére. Felzendül, kavarog, zajlik a bogárság, csakhogy akkorra a vadász mind elszaggatta a pókok kivetett hálóját.

No, a szúnyogok miatt aligha bánkódnak a kárvallott

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

pókok. Miért, miért se, de hálójukban ritkaság szúnyogot látni. Olyan nehéz-e megfogni ezt az ösztövér legénykét, vagy talán csak foglalkozni nem érdemes vele? De annyi bizonyos, hogy ebben a zsongó-döngő bőségben nem cikk a szúnyog. A partifecske sem kapdos utána, a denevér sem.

Hanem szúnyognál zsírosabb pecsenyét is felver a vadász eleget. A sok buzgó pók foldaná is hamar a szétmállott szerencsét, azonban csodát egyikük sem tehet. Mire elkészül a háló, elült a zsákmány.

S hát aztán! Istenem, Uram, — más rovarok meg szárnyrakeltek közben! Jaj, förtelmesen sok féreg repdes, mászkál, kúszik és kavarog itten, nem hiába annyi itt a madár is és a béka. Megélnek mind s a pókok szintén meg.

Mit szóljon azonban a szegény vadász?

Csak izzad és liheg. Akár a befűtött kemence, olyan meleg az erdő. Égerfák sűrű oszlopáról súlyosan lóg mindenütt a folyondár kárpitja s közbül megrekedt a hőség. Ennek a hőségnek fodormentaszaga van s olyan sűrű, akár az olaj. Csupa verejtékcsepp az ember orcája, jóllehet leginkább arcmagasságban szeretik kifeszíteni hálójukat a pókok. A vadász azonban a saját lába alá sem győz eleget vigyázni, hogyan ügyelhetne hát mások hálójára?

Így aztán arcának verítékébe sorra beletapadnak a selyemhálók és két keztyüs keze mást nem is tesz, csak dörgöli őket, maszatolja, csak keni a többihez egyre türelmetlenebbül. Persze, nem csupán a hálót s ami azzal együttjár : vonagló molyocskát, kiszívott légytetemet s magát a pókot is velük, — ehhez a ragadós tésztához ahány lépés, annyiszor féltucat szúnyogot kell dühösen hozzákavarni és vért gyúrni beléje folytonosan, tulajdon piros vért.

Sőt egy-egy lágy pondrót is néha. Ezek a maflák alá-aláereszkednek a fákról s finom pókhálószálakon a cserkészút felett lebegnek. De mit tudhatja hamarjában az ember, hogy kicsoda csiklandozza? Arcához kap s már megesett a baj. Sok a pondró mindenfelé : egyik fehér, másik zöld, harmadik meg szőrös. Hja, a fülemülének nyáron át is élnie kell s aki örvendezett tavasszal ezer szép madárka egyszerre szólásának, az most se háborogjon a kukacok miatt. Egyik nélkül nem lehet el a másik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

De hiszen nem is a kukacok miatt háborog az ember, a szúnyogok miatt háborog. Ők az oka mindennek. Mert jól van, csendesen járkálni itt nem lehet, azonban egy-egy óvatosat olykor mégis csak lehetne lépni. Egyet-egyet lépni, utána várakozni, tekintgetni, elácsorogni. Majd ismét lépni egy vigyázatosat, közben imitt-amott sípolni. Ezt kellene most.

Csakhogy a szúnyogok mégcsak elővenni sem hagyják a sípot. Pillanatnyi megállást sem tűrnek. Véráldozat árán sem. Gyalázatosan elkínozzák és végképpen elidegesítik az embert. Nem egy nyavalyás bakért: az örök üdvösségért magáért sem bírna most már csendben kiállani csak egyetlen percet is!

Fel kell menekülnie valamely lesfára s mentül elébb. Ott aztán leroskad, kifujhatja magát, nincs gondja csigával, pókkal. Majd szépen kiüldögéli ott az esteli szerencsét.

Ó, bár az inget lehetne lelökni addig! Vagy legalább a vászonzubbony cipzárát szétrántani, kicsit levegőzni! Azonban szó sincs levetni valamit, sőt még inkább a gallért is fel kell tűrni. És biztonság kedvéért hegyébe csomózni még a zsebkendőt is.

A szúnyogok felhője ugyanis követi a vadászt a lesre fel. A vadász tehát nekifog mindjárt, hogy türelemmel és lassacskán majd agyonveregeti őket sorra. Akkor talán nyugság lesz.

De nem lesz. El sem fogyott még az első csapat, megjön már pótlásul a másik. És a két raj összefonódik a vadász feje körül, mint átkozott pokolbeli glória, amely ragyogni nem bír, csak reszket, vibrál, nyafog örökkön s nyughatatlanul.

Van a vadásznak egy szúnyoghálóból varrt zöld zsákja. Ha ő ezt a kalapjára felhúzná s gallérja alatt a zsák száját jó szorosan összehurkolná: a szúnyogok sehol őhozzá nem férhetnének. Most az arca még szabad.

Hanem a vadász inkább csípeti magát, de nem húzza fejébe a zsákot. Írtózatos meleg is van az ilyen zsákban, de nem ez a főbaj: az a fő, hogy alóla sem kilátni, sem kihallani nem lehet. Mert a kisemmizett szúnyogság el nem hiszi ám, hogy reménytelen a kísérletezése, ott rajzik a zöld háló körül sóváran s konokul. Ezernyi szárnyas kis Tantalus.

Közülük kilencszázkilencvenkilenc soha még életében egy falatot nem evett, a pompás lakoma pedig ott csábít a zöld

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

fátyol mögött. Próbálna hát áttörni hozzá újra és újra. Gomolyog a fátyol körül, — tágúl, sűrűl, miként a köd.

És zeng, egyre zeng, miként a felvadult kaptár. Ezer összevissza döngésből font szigetelőréteg őrzi a vadász fülét. Hogyan hatolhatna azon keresztül olyan finomka nesz, aminő a lehajlított fűszálnak kinyujtózkodása? Levél halk rezdülése? Karcsulábú őzikének bársonyos lépése?

A szúnyogok csak húzzák az ember fülébe, húzzák a maguk keservét. S ha mérgében legalább egyet-egyet odakenhetne nekik! De nem lehet, különben belapúl a szúnyoghálóból készült vár fala. Az ostromló szúnyoghad tehát bántatlanul szaporodik előtte s egyre ingerültebb a lármájuk.

Bölcsebb dolog be sem vonúlni az elátkozott zöld várba. Szúnyog ellen hasznos százféle válogatott büdösséget árulnak a patikusok, valamelyikkel az ember bekeni az arcát, kihasználja a gázhullám riadalmát, előszedi a sípot s belefúj. Fúj rajta négy-öt epedőt, azután fülel, fürkész. Vadászik.

De csakhamar ritkul a gáz, a meghökkent szúnyogok ismét lélekre kapnak, gyülekeznek, zúgnak. Sőt a legbátrabbja már újult rohamra trombitál.

Ám itt a csodaszer s még futja belőle. Az ember tehát megint bedörzsöli véle a képét. Csipős, hanem a szúnyogok apránként megszokják. Az arcbőr viszont egyre jobban unja. Eleintén tüzel csak. Aztán ég. Aztán fájni kezd cudarul, minthogy a pókhálók is felmarták már.

Szúnyog ellen hasznos százféle ilyes csodaszereket árulnak a patikusok. De egyik sem ér semmit.

Mi hát a védekezés legcélszerűbb módja? A támadó sereget Isten szabad ege alatt a puszta két kézzel leöldösni.

Közben meg-megcsípik ugyan, de annyi baj legyen! Ne vessze türelmét! Üldögélhet kényelmesen, nem kell már a lába alá ügyelnie, dohányozhat, ráér : öldössön csak, öldössön serényen, rendszeresen és zajtalanúl. S meglátja majd, időnként ritkúl mégis az ellenség özöne, — míg erősítést kaphat, addig a vadász sípolhat, leskelhet, elnézelődhetik.

Ámbár azt is megmondom én becsülettel, hogy sok látnivalója most nincsen. Csak a csend, csak a rekkenő forróság s benne egynehány mozdulatlan tövisszúró gébics. Galagonyabokrokkal van teleszórva a tisztás s valahány bokor, mindenik-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

nek a hegyén fehérlik egy-egy magányos tövisszúró. Valahonnan csetteg nékik valamit apjuk, vagy anyjuk, de a fiatalok mintha nem is hallanák. Kamaszok, pállottszájúak és felfuvalkodottak. Olyikuk lecsap néha szöcskét fogni a gyepbe.

Kedveszegetten hát elhallgat az anyjuk is. Akkor megint nincs más nesz, mint vizek távoli zúgása, szúnyogok közeli döngése. Mígnem egyszer csak elbrekegi magát harsányan egy zöldbéka éppen a les felett. Felel neki tíz másik s karban jósolják az esőt, innen is, onnan is. De hamarosan elrestellik magukat s megnémulnak egyszerre valamennyien. Égen a megváltó felhőnek nyoma sem látszik.

Halálos csend lesz ismét. Mintha minden élet kihalt volna az erdőn. Falevél sem rezdül.

Az őzcsaló sípot bízvást el lehet tenni nyugovóra. Ha eddig nem ugrott rá bak, ezután bizonyosan nem fog már. Sípolásnak elmúlt az ideje mára.

De bak azért jöhetne még. Elől a suta, nyomában a bak — legelészhetnének. Ennek meg most van az ideje éppen.

Azonban árva szőrszála sem látszik semmiféle őznek. Döngenek a szúnyogok, zúgnak a vizek, s telik, telik az idő.

Nagysokára búgni kezd mégis egy vadgerlice. Szárnyát is megcsattogtatja s kerül egyet a tisztás felett. Aranyosan ragyog már tollán a napsugár. A Krokodilus-tó nádasában lubickolnak a fiatal vadrécék, hápogva inti őket jóra az anyjuk. Alkonyodik.

Aztán a gerlice is elhallgat egyszer s a bozótban fel-felsírnak a rigók. Gyulladoznak a csillagok sorra.

Leszállt az este.

5.

Mit csinálhatnak vajjon az őzek ilyenkor?

Nekik nincs zöld hálójuk, sem patikai csodaszerük. Még csak puszta kezük sincsen, hogy azzal a szúnyogok ellen hadakozhassanak.

Azonfelül a vadász otthon is maradhat, ha az itteni világ nem tetszik neki. Éjszakára pedig mindenképpen hazamehet. Ha ellenben úgy tartja úri kedve, hogy kint éjjelezzen mégis, akkor meg becsukódik a kunyhójába, elfüggönyöz sürgősen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ajtót-ablakot s ami párszáz szúnyog bévülrekedt, azt mindenekelőtt agyoncsapja.

Mikor ezzel megvan, vacsorázhatik békességgel. Azután elfújja a gyertyát s az orv sötétségben fülét hegyezi.

Reszkető s kósza szólamok kezdenek most abban fel s alá kísérteni. Egyszerre muzsikálni kezd az a tíz-húsz láthatatlan szúnyog, amely az előbbeni nagy gyilkolást mégis csak túlélte. Bánatos zengedezésük hol lehalkul, hol ismét megerősödik s mihelyt éppen a fülébe cifrázza valamelyikük, az ember vaktában odavág neki.

Vagy eltalálta, vagy nem. Ha el, a többi zenészekre acsarkodik tovább. Hang után így agyonveri a banda felét megint, mire elaluszik. Akkor persze a másik felebanda majd jóllakik vadászvéren, — de mit tesz már az a kevés? Semmit.

Csakhogy az őzeknek kunyhója sincsen ám, ahová éjszaka becsukódhatnának! Éjszakázni pedig leginkább napközben kell nekik, mivel az éjjel náluk nem az alvásnak ideje, hanem éppen a szorgoskodásé. Nappal nem igen juthatnak ők semmihez, olyankor talpon van a veszedelmek veszedelme, az ember. A szarvast csaknem teljesen kiszorította már a napsütésből, az őzet is egyre jobban szorongatja.

Azt szokás mondani, hogy éjjeli tíz órára valamennyi szúnyog ágyba bújik. Ez azonban nem mindig igaz. Ilyen fülledt és mozdulatlan éjszakákon, mint ezek a mostaniak is, le nem fekszenek ők egész reggelig. A sötéttől ugyanis cseppet sem félnek, csak a hideg elől bújnak dunyha alá. Mert vérszegény létükre fázósak nagyon.

Továbbá a széltől is félnek még. De mástól aztán senkitől az égvilágon, csupán e kettőtől. No, legfeljebb még a füsttől valamicskét. Hanem ezt akár ne is mondjam, mert az őzek amúgy sem tudnak pipázni, sem tüzet rakni.

A vadász ellenben dohányozhatik. Alig is győzi kivárni, hogy a lesfára felkapaszkodhassék. Ott rágyujt menten. Pfü! De legalább idejére felérkezett. Az égen most kezd csak derengeni a hajnal.

Meleg van mégis és a szürkület csupa szúnyogdöngés köröskörül. A vadász fújja belé a füstöt mérgesen, hogy az talán majd használ. Azonban dehogy használ! Semmit. A vadász megtörli homlokát s haragszik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Hát virradat az ilyen? Ez a szúnyogos, izzadságos, szennyes? Fülledt mocsári párák gőzölögnek, forró a világ teste és lázas még az ég is : betegség rózsái pirkadnak halotthalavány arcán. Egyre több s egyre tüzesebb rózsák.

Hanem a hűvös illatuk hová lett? Hol a tisztaság, üdeség, ifjúság? Hol van a hajnal?

És hol lehetnek az őzek?

Ég tetején rőtarany gémek szállnak magasan, magasan, hosszú lábukat elnyujtják. Krokodilus-tó rózsaszín ködében népes vadrécefalkák csillámlanak elő, fordulnak, kavarognak, szárnyuk új csodájával nem bírnak betelni a fiatalok, vízre csapni alig is akarnak. Öreg Duna felett kárókatonák mennek halászni szótlanul s feketén. Erdőn nyávogva rikoltoznak a héjják, rétben fácáncsibék moszatolnak és az ágakon csirregnek, tornásznak és bukfenceket hánynak a cinkék.

Hanem az őzeket mintha csak elnyelte volna a föld szőröstől, bőrőstül,

Imitt-amott tapsolásba fognak a nyárfalevelek, mert szellő támadt s éppen közöttük bújkál. Lehelletnyi csupán, halk hajnali szellő. De a nyárfalevelek lám szívesen bókolnak előtte mégis s a vadász szintén megörül neki.

Azután fák ormát bearanyozza a Nap. Ekkor odareppen csattogva a tegnapi gerle s búgni kezd megint.

A tegnapi gébicseket azonban semerre sem látni. A galagonyákon máma egy fészekalja repülős sárgarigó kapja a leckét. Oktató apjuknak untalan felhangzik a füttye, megmegvillanik régimódi fekete-sárga selyemruhája. Kéne dió, fiú? Huncut a bíró!

Szóról szóra azt mondogatja ő, amit tavasszal szokott. K. u. k. ruhájának fényes selyme is azóta semmit meg nem kopott, sehol meg nem törött. Hanem a legénykedő, régi hegyes kedve odalett. Próbálgatja váltig, erőltetné, — de nem az igazi fütty ez már, nem az igazi. Tompább lett, halkabb s valahogyan sietősebb. Hiába, no : kifakult belőle a szerelem. Sok a dolog is nagyon, szárnyukra kell bocsátani a fiakat. Múlik a nyár.

Múlik bizony. Csak mióta a sárgarigókat figyelgeti a vadász, azóta is elmúlt belőle megint vagy egy óra. Volta-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

képpen szedelődzködhetnék az ember hazafelé. Sípolni korai még az idő, legelésző őzet várni kései. Reggelizni viszont éppen jó lenne.

Jó lenne, jó lenne, hanem az a kicsinyke szellőgyerek nem nyugodott ám el a nyárfa lombjában: vállacskáját a megfeneklett kánikulának neki-nekivette. A kánikula megmozdításához persze micsodácska az ő ereje? De arra elég, hogy a szúnyogok hadirendjét megzavarja.

Most pedig kapja magát a Nap, átkukkant az erdő felett s bele egyenest a les kalitkájába. A szúnyogsereg erre megfújja a takarodót.

Le lehet húzni zubbonyt, inget s lehet örülni a létnek. Elégedetten nézegeti el saját meztelen karját s mellét az ember. Addig-addig nézegeti, míg csakugyan felfedez rajta egy mákszemnyi kis fekete kullancsot. Azt megöli.

De a gyanú benne már, tovább kutat és szorgos vizsgálat folyamán talál ismét kettőt. Mert most még nem olyan semmi ám a kullancs vadászata! A mákszem felénél is picurkábbak s meglátszani majd csak holnap, holnapután fognak, mikor fészkük körül már piros gyulladásban viszket a bőr. Azonban késő már akkor. Hiába emeled ki a kullancsot: hétszám viszket utána s hétszám tüzel az üres fészke.

De ilyenkor még vándorlásban vannak, fészkük helyét keresgetik. Ilyenkor szinte élvezet még a kullancsfogás. Sport. Nap süt, szellő legyez, a szúnyogok meg végképpen eltakarodtak. Egyszeriben más lett a világ.

Hanem az őzek csak nem mutatkoznak most sem. Mi lesz nászukkal az idén? És mi lesz a gidákkal jövőre? Mert a szülők nem és nem. Hogy vajjon hol lehetnek? De mozogni nem mozognak.

Nyujtózkodik, ásit a vadász. Sütkérezik. Ellenben szegény őzikének sütkéreznie sem szabad: neki nappal a sűrűségben kell lappangnia. Halálbüntetés terhe alatt.

Már pedig a sűrűségben mit ér az a lökdösödő szellőgyerek is? Ott ő nem érvényesülhet. Árnyas lombok és szúnyognevelő szederindák szövevényében fekszik naphosszat szegény őzike s nincsen rajta sem buggyos nadrág, sem cipzáras zubbony. Bármennyi volna is benne a tüzes vér s legénykedő hajlam: a szúnyogok kiszívják mindet. Haj, haj. Ásit a vadász.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

És akkor olyat lát, hogy tüstént elszáll szeméből az álom. Őzet lát. Bakot.

Villás agancsú, ifjú bakocska inal át a tisztáson. Orra a fűben: kamaszos áhítattal szimatolja benne szerelemszagú kisasszonynak láthatatlan lábanyomát. És lobogó vágyódással követi.

No, a jövő év gidáin nem kell hát aggodalmaskodnunk. Ezt az egyet lám mégis csak szívükön viselik az őzikék. A lényeget. S ha az idén nincsen is lakodalmas tánc, boszorkánygyűrű, füttyögetés, parádé, de aminek a jövendő érdekében meg kell történnie, az alattomban mégis megtörténik.

Ennyiben persze örvendetes a látvány, amely a vadász álmát elverte. De máskülönben!

Az ember szíve elfacsarodik ezen a buzgó bakocskán. Úgy iszkol nyomorúlt a réten keresztül, akár a megvert kutya. Farkát behúzza, fülét rázza, fejét kapkodja. Menekül. Közben meg-megtorpannék olykor, szimatolna, ábrándoznék, — hiszen szerelmes. De menten belevágja a sarkanytyút valaki s ő ugrik odébb, pillanatnyi megállása sem lehet. És menekülni is hasztalan menekül, mert véle száll mindenüvé a fullánkos Erynnisek üldöző serege. A legbizalmasabb helyzetekben sem hagyja békén.

Hát vőlegény az ilyen? Üdvösség az ilyen? Legfeljebb kölyökkorában vállalhatja az ember. De éretteszű, vén bak? Azt ugyan hiába lenne várni.

Nagyot ásit a vadász. És most már csakugyan kászolódik lefelé a kalitkájából.

6.

Csak pókok, meg csigák. És szúnyog, töméntelen szúnyog. De őz? Semerre.

Ördög vinné ezt a Józsefet is, hogy micsoda tökéletes igazsága volt ennek a vén kuviknak: csakugyan meg kellett volna lőni azt a kikötői bakot mindjárt. Most bezzeg keresheti már az ember, csalogathatja. Nincs.

Csak pók és csiga és szúnyog. Hasztalan itt sípolás, minden. Nem ugranak a bakok.

Dél van, tikkasztó meleg és a vadász dúltan siet hazafelé.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Úgy iszkol éppen, mint reggel az a szerencsétlen bakocska. Még a fejét is rázogatja és a szíve merő keserűség fenékig.

A másik két vadász már sütné ebédre a halat kunyhó előtt a parton. Tűz rájuk a Nap veszekedetten, de szúnyog aztán nincsen is itt. Fiatal vadrucát is sütnek majd nyárson. Pucérak, fürödtek, s ahogy a harmadik most teljes vértezetben elébük csörtet, harsányan kezdenek hahotázni rajta. Az meg csak áll előttük s gőzölög. De szólni egyikük sem szól.

Ám ruhásan lehetetlen kibírni ezt a lobogó Napot. A haragos vadász tehát fűbe fekteti karabélyát, melléje ereszti a messzelátót, felrántja izzadt mellén a cipzárt és a zubbonyával kezd dulakodni. Húzza, cibálja. És mint valami zsák szájából, úgy vicsorogja vissza belőle :

— Csigákat taposni, szúnyogokkal magamat etetni . . .

Legyint és borzas fejére ráhúzza hirtelen a zsákot. Derékban előrehajlik, bal karja az égnek. S még borzasabb a feje, mikor a zsákból imét előkerül.

Földhözvágja dühösen a zubbonyt. Előrehajlik megint, rántja le az ingét. Facsaró víz az ing, csapja földhöz azt is.

— Ha soha ez életben bakot nem lőhetek másutt, akkor sem megyek én ide ki még egyszer!

Úgy mondja, mint nagy és szent esküvést.

A másik kettőt erre újból csak rázni kezdi a kacagás. Ők tudniillik szintén átestek előbb ezen a haragon és esküvésen. Egymás vállára ráborúlnak és időnként ennyit szólnak : juj, juj. Többet nem bírnak.

Ekkorára már a harmadik vadász is levetkőzött. Ennélfogva elneveti magát szintén.

— Ivóvizet legalább hagytatok-e?

— Bent van a kunyhóban.

Megy érte a vadász, fordúl is már vissza :

— Hol van? Nem találom.

— A kicsi kulacsban.

— Az a félpohárra való?

— Több nem jutott. Meg öt szem körte.

— De azt is már megettem.

— Hát akkor . . . fürödjél.

— Fürödjél! És József? Hol csavarog megint?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

— Majd ebéd után kell csak megjönnie. Te parancsoltad így neki.

— En?

— Te.

— Akkor is megebédelhetett volna azóta! Vén tekergő!

Legyint egyet, mivel kár is itten a szóért. Inkább hát beleereszkedik a Dunába csakugyan.

A másik kettő rakosgatja a nyársakat, kezdené a sütést. De merje-e már? Itt lesz-e az ivóvíz akkorra, mire a hal megsül? Mert annak nem kell sok idő. Ellenben korty ital nélkül csak úgy szárazon lenyelni nem lehet. A délutánért viszont kár. Augusztus elseje van éppen, jó lenne foglyászni pár órát. És elmenni mentül hamarább innen. Ez a fő.

Ekkor csendesen rájuk köszönti a napot József. Kezében a Kacsadi Emlék és a fejét szánakozva rázogatja.

— Semmi?

Ezt kérdezi, de választ rá nem is vár. Nem is kap. Egy-egy szemrehányó pillantást csupán.

Baj van, az látnivaló. De mit tehet a szegény ember? Vagy eztán még a szúnyogokért is ő tehessen?

Álldogál.

— Körtét is hoztam, — mondja.

Csak biccentenek arra is.

Elballag. Visszatér. Nézi a parazsat. Kórság ezekbe a büdös őzikékbe.!

— Ejnye, hejnye, — kezdi megint. Pedig szoktak ám itt lenni mindig.

— Hol?

— Hát . . . erre mindenfelé. Bakok.

— No, most nincsenek.

— Dehogy sincsenek, kérem! Vannak. Csak hát . . . elbújnak. A szúnyogok folytán.

— Ahá! Belebújnak előlük a vízbe.

— Nem a vízbe, de a bokorba. Egész nap ott hevernek.

— Mert ott nincs ám szúnyog! Ott aztán nincsen!

— Van kérem, ajaj! Hanem ezek az őzek úgy el tudnak bújni ágak alá, szederinda közé: szinte betakaródznak velük. Hátukhoz különben sem férhet a szúnyog, olyan rajta a szőr. Hasukhoz sem férhet, mivel azon fekszenek. Mi marad még

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

őrzeni való? Az orruk? Erre az egyre csak vigyázhatnak! A fülük? Azt meg úgyis rázzák örökké. Á, — ki van ez találva finoman! Csak hát éppen mozogni nem lehet nekik.

Figyelnek szavára a vadászurak, József tehát szívesen magyaráz. Egészen más az mindjárt, ha kibeszélheti magát a szegény ember. Egyszerre kisebb a baj.

Kimászott a fürdöző vadász is. Csorog róla a víz, úgy hallgatja az erdőst. De közben egyre a saját balkarját vizsgálgatja. Oda is áll aztán az erdős elé:

— Micsoda féreg marja így össze az embert? Hangya?

És mutatja a karját, mutatja a vállát.

— Mintha tűz égette volna meg. Nézze csak. És tíz nap mulva is ilyen csúnya lesz ez. Fáj.

Pipázik már József. Komótosan pöfékeli a szót:

— Á, nem hangya. Nem csípés.

— Hát?

— Pók. Olyan mérges pók. Megmászta.

— Pók?

— Alighanem az lesz. Mi más lehetne?

— No, hallja! Féreg van itt éppen elegendő!

— Hát . . . vannak sokfélék.

És már mosolyog József.

A hal megsült ezenközben. Nekiülnek az urak. József hozza a körtét, tárogatja a szatyrot, mindenik úrnak külön megmutatja.

— Szép körte. Alig bírtam ám kapni. Egész falut bejártam érte. De ilyen egy szép körtét nem is lehet látni az idén!

Az urak ráfelelik: csakugyan. És hogy derék dolog. Az erdős hadarint egyet a kezével gőgösen.

És most már szent a béke megint.

7.

Ereszkedik lefelé a ladik, orrában köpönyegek és hátizsákok garmadája. Végig a parton levél sem libben. Forróan tűz a Nap.

A víz síma, miként az olaj. A ladik viteti magát vele. Evezőjét olykor-olykor lustán megbillenti, hogy part menté-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

ben megmaradhasson : ennyi az összes dolga, ez a semmi kis kormányzás. Utána elereszti fülét, farkát megint. És viszi sebesen a víz.

Csend van, meleg van. Borzas fűzbokrok a folyóba lógatják lebontott hajukat, mossák, áztatják. A ladik nesztelenül csúszik el mellettük, akár futó felhő árnyéka ezüst folyó tükrén. Evezőnek most megcsobbannia sem szabad s még a hangos szó is tilos. Parti bokrok hajának sátorában vadrécék szunnyadhatnak, idő előtt fel ne serkedjenek. Vadászok ölében töltve a puska.

Csendesen csúszik a csónak. Nyári melegben, délutáni csendben elálmosodnak a vadrécék is. Parti bokrok alatt jó hűvös az árnyék : itt is, ott is elbóbiskol egy-egy magányos réce, egy-egy könnyelmű kacsapár. Mint felhő árnyéka a síma vízen, suhan feléjük a végzet.

Hápoghatnak akkor, verdeshet a szárnyuk : eldördül a puska, majd loccsanik egyet és gyűrűzik a víz. Hullámgyűrűk kellős közepében véres kácsa ringatódzik. A csónak megragadja, magába nyeli, — tágulnak, símulnak a hullámkarikák, tiszta ismét a tükör. Csak nehány pehely maradt a lapján.

A csónak pedig csúszik tovább.

Egyszer aztán ismét dördül a puska és a dördülésére csak feltápászkodik ám a messze túlsó parton egy váratlan őzike. Néz körül. Távol van még nagyon, azonban süti a Nap. Sásos sűrűségből úgy virít ki, mint barázdából a pipacs. És már nem is egy, de kettő. Nagy érdeklődéssel nézik a csónakot.

Mifélék lehetnek? Suta a bakjával? Suta gidájával? Elárvult ikrek-é, melyeket özvegyi anyjuk az új szerelem útjából elzavart?

Két vadász sörétes puskát tartogat az ölében, harmadik azonban csodaváró konok hittel golyós karabélyt. Erős bakra tartogatja. És nyakában ott a messzelátó üveg.

Ez a harmadik most kipirul örömében, mert az igazmondó üveg megmutatja neki, hogy igenis : agancs van az egyik őzike fején! Hogy milyen? Azt ennyiről a messzelátó sem bírja megmondani. De bak.

Most hát mi legyen vele?

Forralja a hadicselt a ladik, egy-kettőre ki is főzi. És

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

megcsobbanik nyomban az evezőlapát, csikordul a gúzs, feszülnek az izmok: fordul a ladik vissza, halad szemközt az árnak. Gyorsan persze nem bír így felfelé, sem zajtalanul. De távolodik. A két őzike nézi rendületlenül.

Azután nem is kettő nézi, csak egy. Meleg van, csend van, — a másik lefeküdt. Hogy melyik hát? Csikorog a gúzs, rángatja az evező, imbolyog a csónak: ilyenkor nem segítség a messzelátó. Aki azonban ismeri a férfitempót, messzelátó nélkül is tudhatja, hogy melyikük únta el hamarabb a strázsálást. Alkalmasint a bak.

Pedig ez a rosszabbik eset. Szerelmesek az őzek, mézeshetüket élik, — most a bak semmi áron el nem hagyja a párját. Lefeküdt, jól van, mivel ilyenkor a férfi a lustább, könnyelműbb, fáradtabb. Hanem a suta még vigyáz. Csak egyet is lépjen, a bak szalad tüstént piros szoknyája után.

Sziget farkán ligetes a bozót, most a télen vágták le az erdőt rajta. Sarjában imitt-amott akadnak még füves foltocskák. Azokat süti a nap, azokat nem járja a szúnyog. És sehonnan sem láthatja az ember, észrevétlen semerről meg nem közelítheti. De különben is elfele tart a gyanus csónak s talán nem is akart az semmi rosszat. A mézeshetes menyecske utánapillant még egy utolsót és lefekszik megfáradott párja mellé. Valahol a messzeségben álmosan kolompol a gulya.

Most már úgy látszik, hogy csakugyan sikerül majd a csel. A csónak azonban még nem meri biztosra venni. Mert vannak ám kitanult s ravasz őzek is, minden hájjal megkent fondorlatos bakok. Ó, lefeküsznek ők, ha csak az kell, megnyugszanak színleg: így hitetik el a jámbor ellenséggel, hogy felesleges tovább is alakoskodnia. De azután kaján pofával felállanak megint, hogy lássák, miben mesterkedik. Ilyen őzek is vannak.

A csónak tudja ezt a fortélyukat, tehát biztonság kedvéért jó darabot evez még fölfelé. Bigecsek közt látatlanul kanyarog. Mielőtt elő merne bújni közülük, előbb óvatosan körülnéz. Iszapszegélyen magányos kárókatona legyezi magát, — hát Istenem, azt legfeljebb majd felijeszti! De nekivág az őzek szigetének.

Siet. A kikötői bak úgyis megmenekült, amelyet mindjárt az első órában kínált a jószerencse. Most az utolsó órában

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ereszkedik lefelé a ladik...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

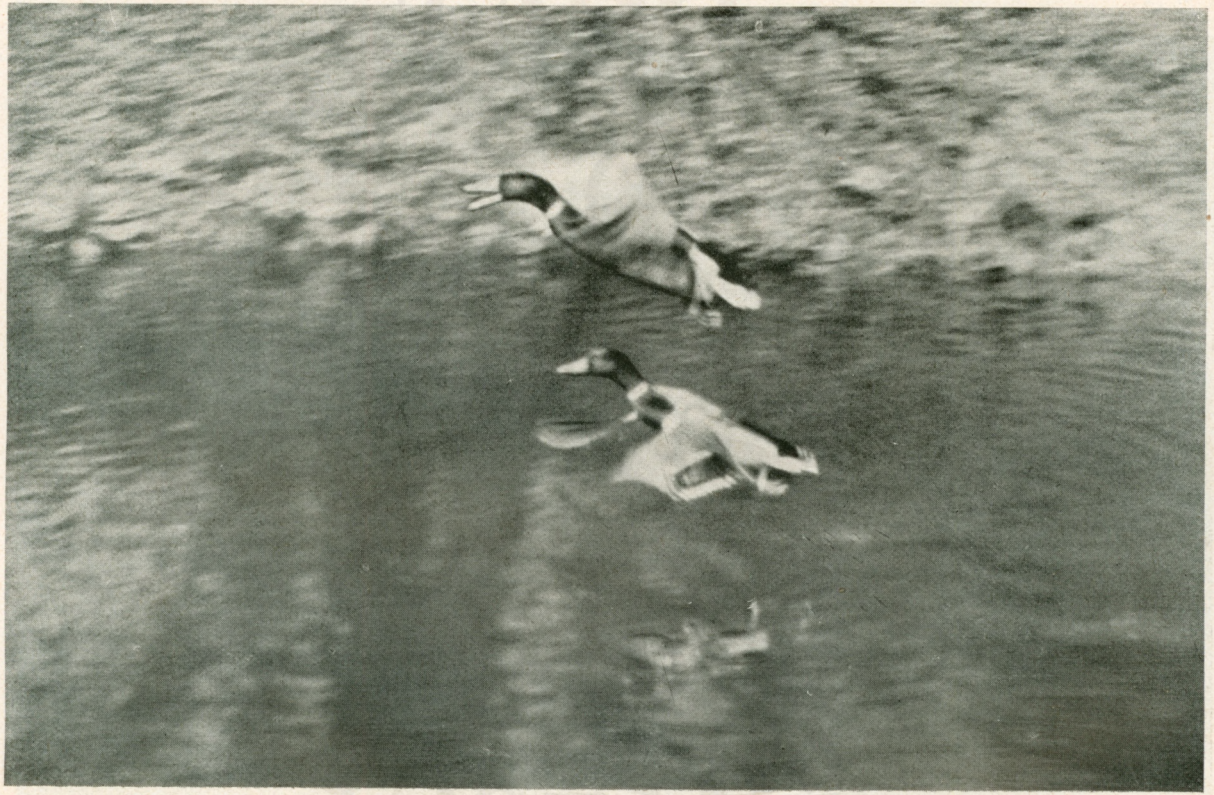

Hápoghatnak akkor...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

csodák csodájára kínálja ezt a másodikat. Ezt nem szabad elszalasztani.

Sziget farkán feküdt el a bak, a csónak meg dereka táján érné a szigetet. De nem köt ki rajta, mivel abban az úttalanságban senki emberfia őzeket be nem lophat. A csónak tehát nem köt ki, part mentében ereszkedik alá. Siklik simán, akár felhő árnyéka a ragyogó vizen.

Felrebben előtte olykor egy-egy vadkacsa, — repüljön Isten hírével! Azzal nem törődik a csónak. Azonban némelyik réce hápog is s az ilyennek örömest kitekerné a nyakát. Mit óbégatnak az ostobák? Még utóbb fellármázzák az őzeket! Mit ijedeznek? Hiszen nem bántja őket senki, hallgatnak a sörétes puskák. Most majd csak a karabélyt illeti a szó.

Hozzájut-e vajjon, hogy ki is mondhassa? Nagyon szűkszavú egy legény az ilyen karabély. A sörétes puskák bezzeg mások egészen.

Csakhogy az ő idejük kitellett. Lobogó Nap sütésében, dobogó szívek reménykedésében feltündöklött pirosan a bak s azóta a vadászok csak a karabélyukat becézgetik. Mind a három. De partra csupán a csodaváró szállhat ki vele. Övé a diadal s az elsőbbség.

Kúszik hát fel a partra, furakodik be a sűrűségbe. Halkan jár a szellő, de neki még halkabban kell járnia. Minden lépésének helyét gondosan megkeresi előbb. És közben törülgeti arcáról a szúnyogokat.

Keserves az útja, de szerencsére nem hosszú. Itt alul keskeny a sziget. Innen már csak olyan háromszáz lépésnyire lehet a legvége. Kétszáz lépésnyire fekhetnek az őzek. Hanem a vadásznak van annyi magához való esze, hogy nem hozzájuk iparkodik. Hiába lenne.

Úgy sincsen azoknak más menekvésük, csak erre visszafelé. Ez az egy. Nagy a víz, széles is, sebes is : szorongató szükség nélkül annak fényes nappal nem vágnak neki. Pláne, hogy a vízen ott lesz majd ijesztőnek a csónak. Tudniillik az a terv, hogy éppen a csónaktól kell nékik felijedniök. Álmos fővel akkor nem is fognak ők sokat töprenkedni, elindulnak majd rendes útjukon felfelé, sziget farkán végig.

Ennek a szigetnek kettős a farka, mint a csehek oroszlánjáé. Duna felől keskeny öböl nyúlik belé hosszan, az osztja ketté.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Öböl körül ritkás a part, iszapos, zátonyos. Tocsogók vannak benne, sok égszínkék nefelejcsvirág és kopasz homokpadok. Rajtuk sűrű kacsanyomok, góliát gémek rettentő lépése, valamint rengeteg őzcsapa.

Ezen visz az őzek rendes útja. Ezt állja el a csodaváró.

A csónak pedig a másik két vadásszal tovább kezd ereszkedni lefele. Találomra indul s tán hamarabb is valamivel, mint kellene. De a csodaváró felverte álmukból a szúnyogokat s azok part árnyékában a ladikot is menten megtalálták. Ej, a csodaváró helybe érhetett már régen! Türelmetlen a ladik, akár a megkötött paripa. Eloldja magát s menekül.

Mindenekelőtt part alól ki az üdvözítő napsütésbe. Eleinte ügyel még a csendre, de nem sok ideig. Összenéz a legénység, bólint s erre a csónak megbokrosodik; evezni kezd, csobog, tüntetőn beszélget. Jöttét hadd hallják meg az őzek. Ez a cél. Serkenjenek, lóduljanak!

Csobog a csónak, vizsgálja végig a partot. Negyven lépésnyire, ha lehet tőle. Csobog a csónak, suhan a part. Ellenben az őzeket nem látni rajta.

No, ladik zajára elszöktek nyilván észrevétlenül. Ezóta mennek: elől a suta, mögötte a bak. Léptetnek, ügetnek, meg-megállnak. Nem is nagyon félnek. Elől a suta, nyomában a bak. Megy a leskelődő halál elébe.

De jó bak-e vajjon? De lövésre megy-e csakugyan?

Az erdős azt mondja, hogy oda muszáj neki.

De helyben van-e már a csodaváró?

Az erdős azt mondja, hogy ott muszáj lennie.

Mindenki várja a lövést és mindenki haragszik. Suhan a csónak, szalad a part.

Ekkor a suta nagy álmosan talpra áll rajta. Néz. Esze ágában sincsen elugrani.

Tapsolnak neki a vadászok, hanem ő attól sem ijed meg. No, egyszer a fejét oldalt kapja mégis, de azt is csak egy pillantásra csupán. És néz vissza a ladikra megint, amelyet most éppen előtte sodor lefelé a folyó. Kíváncsian még szinte fel is ágaskodik. Hahó! Hó!

Erre ott oldalt, ahova a suta pislantott, most végre feláll a bak is. Csupa ősz a pofája. Ő is a ladikot nézi, de igen szigorúan. Tisztán áll s legfeljebb ötven lépésnyire. Jó hatos bak.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

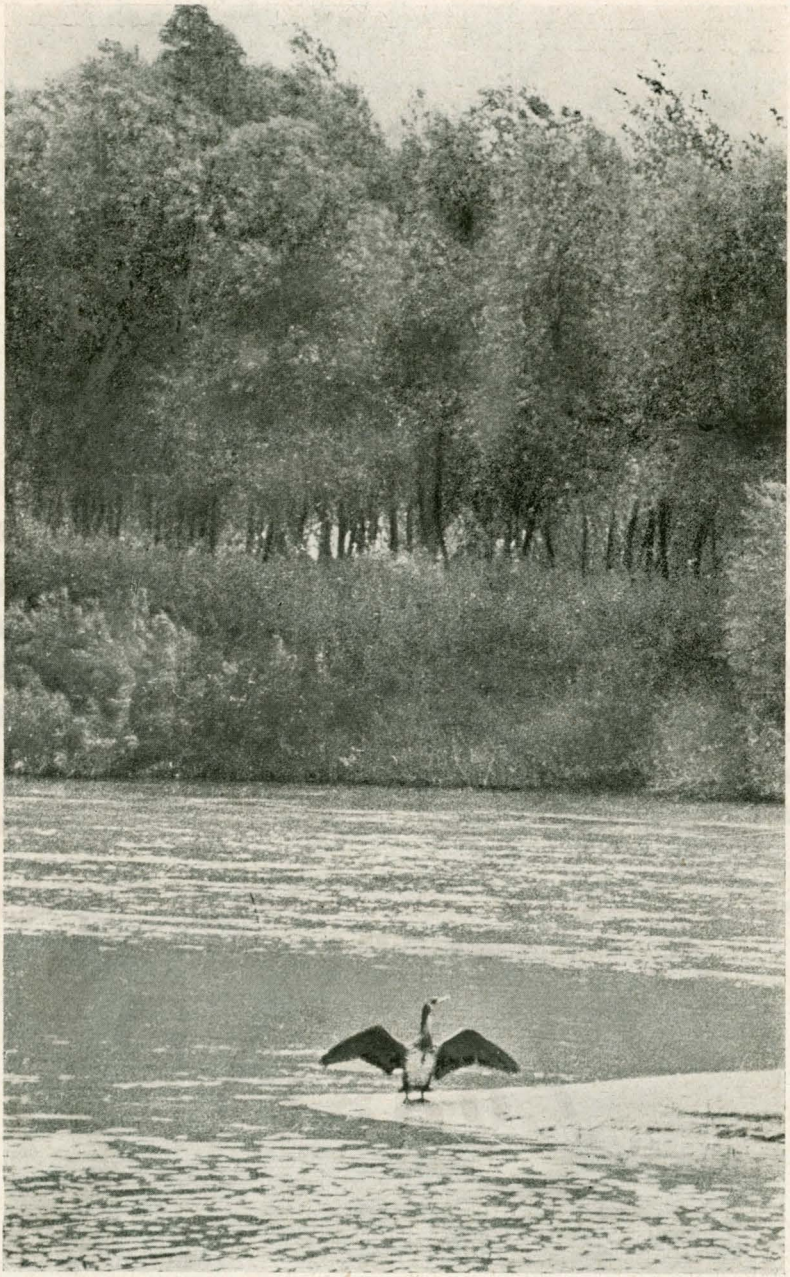

Iszapszegélyen magános karókatona legyezi magát...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

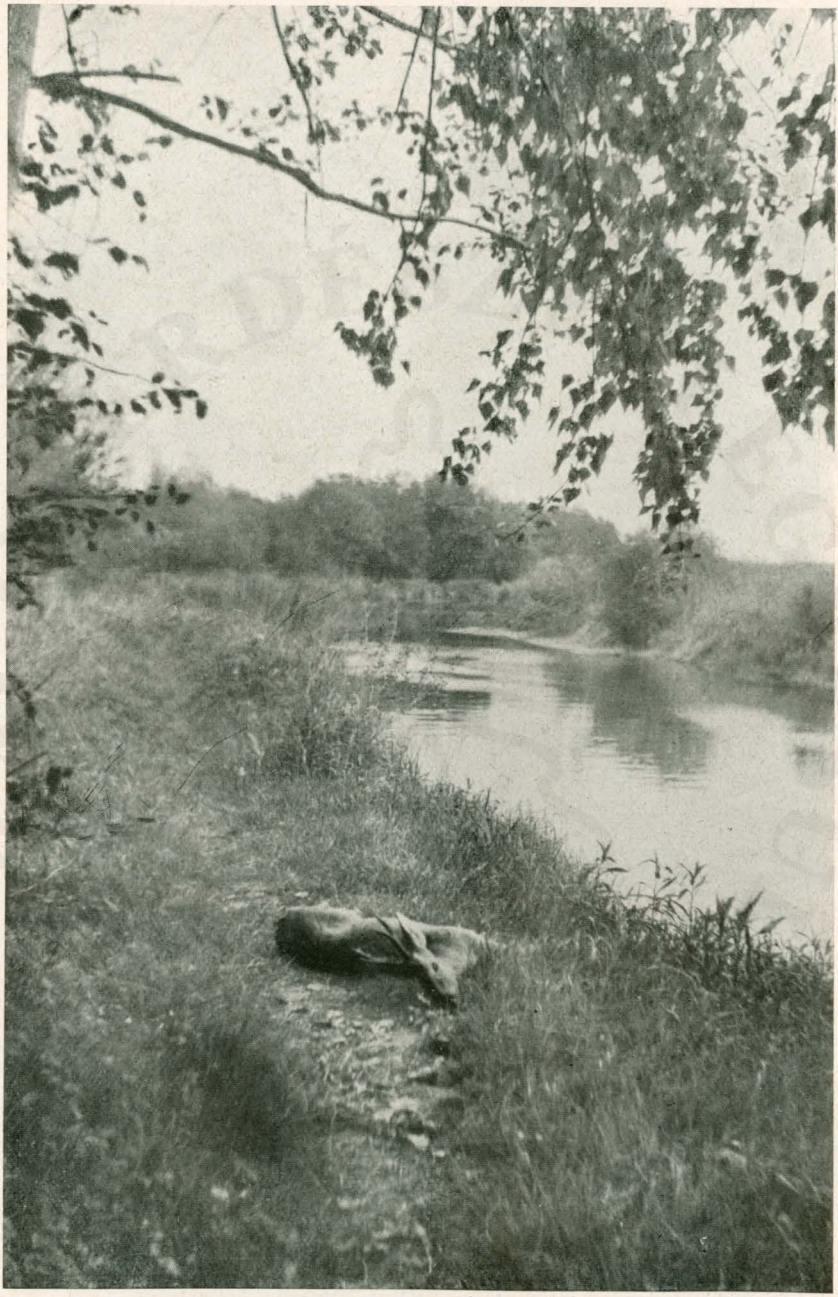

...akkorra szelíd már a szigorú bak szeme.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ellőni azonban mégsem szabad a csodaváró orra elől. De nem is lehet lőni, mert visszafelé kellene és be a szigetre. Már pedig szegény csodaváró éppen ott ólálkodik valahol, éteti magát a szúnyogokkal, — hadd menjen a bak neki. Megérdemelte.

Csakhogy ez a szigorú bak nem akar. Áll, mint a cövek és néz, mint az igézet.

Még most sem volna nagy mesterség oldalba lőni. A ladikot meg egyre messzebb sodorja a folyó lefelé.

Feláll benne a két ijedt kacsavadász, lengeti a kalapját feléje. Hujángat is neki. Hasztalan. A bak meg nem mozdúl a szentnek sem. Csak néz. Pedig ezt a bakot aztán nem szabad elszalasztani. Maga a csodaváró is haragudnék érte. Maflaság lenne, nem ám becsület.

— Lőjek?

József fordítja vissza a ladikot, hanem erre mégis elugrik a suta. A bak persze utána tüstént. Amerre a suta, arra ő is, árkon át s bokron. Követi.

Az meg szegény akaratlan egyenest a halálba vezeti szerelmes párját. Két-három páros szökellésüket látni még, azután a zörgésük is elhal. Csend lesz, lélekzet eláll. És felcsattan végre a karabély diadalmas szava.

Mire a csónak népe lelkendezve odacsörtet, akkorra szelíd már a bak szigorú szeme. Az a szelíd zöld rejtelem dereng benne, mint pirkadat előtt az égen. Ugyanaz a mérhetetlen messzeség és mérhetetlen nyugodalom. A szigorú bak halott.

Körülállják valamennyien, mustrálják, dicsérik, gyászolják. Mert gyász ez, bár vídám gyász. Győzelmesen örvendenek rajta, mert öröm is egyben. De valami furcsa szomorkás egy öröm. Szép. Akár hiszik, akár nem: szeretet.

Azonban sietni kell. A szúnyogok nem tisztelik a kegyeletet és nem tűrnek ábrándozást. Élni akarnak, de mi szintén élni akarunk. Gyerünk hát, gyerünk!

Csobban az evező, indul a csónak. Viszi a vadászokat hazafelé. Utánuk millió éhes szúnyog rázza rimánkodva a szárnyát, a parton millió kárvallott spekuláns eseng és káromkodik. A vadászok ellenben boldogan nevetnek.

Mivel vadászatra jönni nagyon jó. Mindig. Hanem azért vadászatról megtérni sem éppen rossz néha.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

TAVASZ AKAR LENNI.

Öreg Dunán északsarki madarak úszkálnak, szigetek között pedig keményen és szilárdan áll a jég. Noha jégtörő Mátyás napja is elmúlott. Hanem a tavasz még a jég alatt bujkál. Rohanó és sötét mélységekben most a mogorva csukákat kermelgeti ottan s lágy cirógatásokkal szerelemre bujtogatja.

Jaj, nagy mester ő! Olyan komédiákat rendez s olyan szerepeket osztogat, hogy az mindenki másnak kész nevetség. Azonban maguk a szereplők mindig és újra halálos komolyan veszik. Ő pedig sorjában tótágast állatja így évről-évre az egész teremtett világot.

Avaron a fácánkakas hiába surranna tovább is észrevétlenül: ő dróton rángatja s naphosszat dürögteti, táncoltatja. Földhözragadt szalonkákat az esti égboltozaton cibál végig, mint imbolygó, bukdácsoló árnyképeket. Gőgös tekintetű héja madarakkal szédületes bukfenceket vettet a magasságok láthatatlan kötélhintáján. Ellenben a galambsneffeket meg akkora harci kedvre tüzeli, hogy azok pajzsot szereznek s lovagi vértezetet, — azután óraszám döfködnek egymásra vérszomjasan és vívnak, dobognak, miként a valóságos gladiátorok.

Mintha csak mást akarna mindenáron, eddigi szokásnál s életnél egyebet, köznapi rend helyébe ünnepi parádét. És keveri, keveri a kártyát.

A fogolycsapat hétpróbás rokoni összetartását magányos párokra szaggatja. A csukákat viszont, amelyek társtalanul jártak mindenkoron, egymásban is zsákmányt láttak csupán és atyafiságos érzelmekre mit sem adtak: hát ezeket a magányos haramiákat meg békés társaságokba tömöríti! Így kever össze és bódít meg mindeneket. Hanem a legeslegnagyobb bolondot tán mégis a halakkal járatja.

Most éppen a csukák vannak soron. E falánk ábrázatú

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

utonállók egyszerre csak felejteni kezdik titkos mesterségüket, sekélyebb vizekbe eveznek, vágyódva keresik egymás közelségét. Lágy áramlások egybe terelik őket, mint pulik a birkanyájat. Olyan jámborok is mostan a csukák. Sem féltékenység, sem harag nincsen szívükben, férfiak és nők szent egyetakarással összeverődnek, keveregnek, lubickolnak, gyengéden összedörgölődznek.

Ez az ártatlan pergelődés az ő nászuk. S a vad csukanőknek elegendő most ilyen szelíd csiklandozás, elegendő ennyicske unszolás is : lerakják ikrájukat engedelmesen. Ívnak. Elszórják jövendő csukanemzedékek temérdek magvát, Duna oltalmára s hullámok dajkaságára bízzák.

A férfiak pedig úgy lebegnek a friss magvetés felett, mint ezüstös fellegecskék, amelyekből áldás gomolyog és élet permetezik alá. Mert az ikra e megöntözés nélkül ki nem csírázhatik. Előbb össze kell találkoznia a tejfehér áldás felhőjének egy-egy pirinyó ködszemecskéjével. Attól megtermékenyül.

Hanem ez a találkozás is nagyrészben a véletlen dolga lesz már s a halnevelő fürge vizeké. Halak társadalmában egyet sem gondolnak ivadékuk sorsával az anyák. Még az apák csak gondozzák valamelyest némelyik fajtánál, de a csukák nemzete bizony nem tartozik e ritka kivételek közé. Mihelyt véget ér az ívásuk, mihelyt lefolyt az ünnepi szertartás, ők tüstént visszazökkennek majd régi köznapi életükbe s legszívesebben azonmód felfalnák egymást. Tulajdon ikrájukat azonban mindenesetre telt szájjal fogják habzsolni. Apák és anyák egyaránt.

De mindez odébb lesz még valamivel. Egyelőre velük játszik és jég alatt bujkál a tavasz. Ők tehát nyájasan sürögnek, forgolódnak egymás körül, mint táncosok teszik báli sokadalomban.

Ez történik most a sima jég alatt. Ha azonban lék nyilásának hasalva valaki a vizek tartományába kémlelne alá, hát akkor sem látna belőle semmit. Jég felett meg pláne híre sincs, nyoma sincs tavaszi lágyulásnak. Borzas pipiskék szaladoznak a fagyon, útmentén aranybegyü sármányok dideregnek és vacogó füzágakon tarka cinegék némán kutatnak a mindennapi kenyér után. Mert télen nekik szintén igen gyér

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

a keresetük. S itt fent, a földi világban tél van még, rendületlen és szigorú tél.

De az emberek most úgy vélekednek, hogy télnek kitartásán csodálkozni igazság szerint nem is lehet. Eleget piszmogott és sokáig késlekedett az idei tél, — bírhatja. Hozna bár inkább havat is még, hogy szegény vetések meg ne fázzanak s maradhat akkor Isten nevében, egy árva panaszszó nem esik reá.

Ugyanis munka bőven volna még a szigeteken. Úgy esett végre, hogy vágást ezidén szépen engedélyeztek az erdőmérnök urak. Igen ám, csakhogy most meg az időjárás nem akarta engedni a vágást. Egyszer vizet hozott rá, egyszer havat, — elolvadt hiszen, elolvadt mindjárt, de utána megjött ismét az ár. Hol fagyosra fordult az idő, hol kiengedett megint s ebben az összevisszaságban a jég sem tudta magát mihez tartani: az embert még nem bírta meg, ellenben ladikkal bajos lett volna már áttöretni.

Az erdőlléssel így maradtak el a népek. Pedig jutna belőle most a szegénységnek is elég, a gazdák egyedül dehogy győzhetik! Csupán a legjavát vágják le ők maguk, a szálerdőt. Hanem a tisztogatást kiadják felében. Ami ágfa s rőzse abból kikerül: fele a közbirtokosságé, fele a tisztogatóé. Kivétel csak a galagonya, minthogy a galagonyát mindében vágják. Abból a közbirtokosságot semmiféle rész nem illeti.

Igaz, hogy a galagonyabokor kemény, akár a vas és szúr, akár a veszedelem. Ellenben a fája meg olyan, hogy tűzre nincsen különb fa, mint éppen a galagonyáé. Dolog hiszen van vele s vérnek hullatása nélkül nem eshetik meg ez a dolog, de öléért meg lehetne kapni tán harminc-harmincöt pengőt is. Hozzáértő dunai népek a galagonyát ennyire megbecsülik. Persze, egy ölre való tüskebokrot kivagdosni? Nehéz. Mert karvastagságnál vékonyabb galy viszont nem igen lehet az ölben.

No, akinek nem tetszik, nem muszáj annak éppen az egy galagonyával vesződnie! Ott a sok kényelmes vágású puhafa. Iparkodó ember azzal szintén megkeresheti a tüzelőjét, sőt valamicskét tán eladásra is szerezhet. Reggel tehát vállára akasztja madzagon a fejszét, miként a vadászpuskát szokás, keze urasan a nadrágzsebben s így ballag fagyon és jégen át

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

erdőlleni. Sem ladik nem kell neki most, sem egyéb bajmolódása nincsen. A jég terhes szekereket is megbírna vígan.

A lovak pedig ráérnek. Jó lenne hát a fát szép apránként mindjárt hazafuvarozni, vásárba bevinni. Ennyit a bolond is tudhat. És mégsem akad gazda a faluban, aki most rá merne hajtani a Duna jegére. Egy óra legfeljebb, csakhogy e kurta időre se bízza rá a lovát. Más megint az, ami a saját személyét illeti: azzal majd mindig csak lesz valahogyan. Hanem a ló, — a lovat nem szabad kockáztatni!

Különben is, hogy az ilyen szigeti faüzletnek a számvetése miként alakul? Én meg nem mondhatom.

Elsőbben is ki kell vágni a fát. Továbbá felaprózni, széthasogatni. Kihordani vállon a partra, ott szép ölekbe összerakni. Ez a legelső. Amikor ez megvan, akkor egyelőre csak várni kell.

Mindenekelőtt arra, hogy ugyan baj nélkül takarodik-é el a jég, patról nem sodorja-é le az ölfát? Azután meg arra, hogy mikor is következik be olyan állása a folyónak, amely a vízi fuvarra éppen megfelelő. Kicsi vízzel ugyanis felakad a ladik a zátonyokon, nagy vízzel oldalba kaphatja alattomos sodrók rohama s menten felborítja. A Duna pedig majd viszi diadallal az egészet és szertecibálja. Örülhet az ember, ha legalább az üres ladikot visszaistenkedheti tőle, valahol a harmadik határban azt is.

Az alkalmas vízállásra tehát folyton-folyvást ügyelni kell. És egyre csak azon imádkozni, hogy mielőtt a fa át nem ladikázhatott a szigetről, meg ne jőjjön addig a tavaszi árvíz. Mert ez szintén megtörténhetik. Ésszel él az okos és a legpartosabb helyen rakja fel a fáját, — de mit ér a nagy ész, ha a víz mégis nagyobb nála? Elöntheti a szigetet teljesen s a fát elúsztatja.

Mondjuk azonban, hogy jól imádkozott a gazda és semmi efféle kára nem esett. Akkor bekövetkezik a fával való munkák második része. Vagyis a hasábokat ladikba kell rakni: keveset se, mert az örökös vízi forgalomra nincs idő, — sokat se, mert belecsap a hullám s felbillenti. Most aztán evezővel, csáklyával, tudománnyal partra kell kormányozni a ladikot, folyókon, sodrókon, száz veszedelmeken át. Parton a fahasábokat megint csak ölekbe rendezni, egyébként csavargó vízmenti tolvajok

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

egy-kettő széthurcolják. Ha ölben van, tán mégsem mernek annyira hozzányúlni.

Tudniillik jó pár hét eltelik majd, mire a lovak a fáért eljöhetnek : közben kinyílik az idő s ilyenkor fontosabb dolguk van a mezőn. Hanem egyszer mégis csak megáll parton a szekér, a hasábokat feladogatják rá, hazaviszik, udvaron ledobálják és újból ölekbe rakják. Ezúttal harmadszor. Ebben a harmadik ölben azután elvannak őszig, száradnak csendesen és semmi nevezetes ott velük nem történik. Tyúkok ugrálnak hegyettük s verebek. Ősszel szekérre kerülnek ismét és a gazda behajt a városba. Tizennyolc kilométer a város, rossz az út, de behajt mégis, minthogy egyebet a fával nem tehet. Behajt.

Estére érkezik vissza s a fuvar fáért nem kapott többet tiz pengőnél, úgy lehet. A puhafát nem igen szeretik a városiak, — hogy micsoda gond, baj s munka árán jutott be hozzájuk, azt ők nem kérdezik.

Hát ilyen ez a szigeti faüzlet.

Mindegy, azért a parti magyarok csak vállra akasztják a fejszét reggelenként s mennek a Dunára. Hanem este, mikor hazaindulnának, víz van a jég szélében. Kevéske víz, jobbára felitta azt is a jég, keskeny, sárgás szegély rá a bizonyság. De kásás ez a sárga. A fejszés emberek csizmájuk sarkával ütögetik, összevárják egymást, tanakodnak. Azonban hiába, egyszer haza kell keveredniök mégis. Indulnak hát ritkás libasorban. És alattuk lám meg sem roppanik a jég.

De reggel a parton ismét nagy a tipródás, tanácskozás. S hát tél van, jég van, sem égen, sem földön változás nem tapasztalható. Ám az emberek gyanakodnak mégis, fülelnek a távolba és fel az égre szimatolnak. De semmi. A világnak télszaga van.

Bizalmatlanul így álldogálnak jó ideig, szigetek erdejébe átsóvárganak. Azután csak megfordulnak végül és zúgolódó fekete foltokban húznak vissza a falu felé. Az öreg Duna mesterkedik valamiben. Aki nem akar fogságába esni, ne menjen a szigetekre máma.

És déltájban a folyam valóban kapja magát s megemeli a jeget. Holott hetek óta szem eső sem esett. Azonban a vizek dagadnak mégis, langyos históriákat és pajzán titkokat sugdos

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...a tisztogatást, botolást kiadják felében...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Addigra azonban félarasznyi hó van a földeken...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

odalent a tavasz s erre a vén Duna is lélekzik egy nagyot. És reccsennek a bilincsek és leszakad a páncél.

Leszakad, leszakad, de nem mozdul odább: dunaágak csupasz mellén libegve elfekszik. Alóla ifjú és fürge vizek surrannak elő, játszódnak a parttal, csicseregnek néki valami igen vídámat. Annak azonban idekint még semmi nyoma nincsen s a vizecskék tréfájára nem ad méltó feleletet senki. Kócos, koldus madárkák hallgatagon merednek a holnappal szembe s a földre mintha végképpen ráfagyott volna a némaság.

Hanem a fejszés emberek morognak. A Duna megemelte előttük a csapóhidat. Most aztán igazán nem lehet átalmenni rajta, — sem ladikon, sem gázolva, sem gyalog. Sehogyan.

Ködös a világ köröskörül s még az ég is merő egy szomorú reménytelenség. Fákon és bokrokon reszketnek, szepegnek a vesszők, rügyeiket szánják-bánják, hitüket titkolják s eltagadják. Mert bizonytalanok most az idők s mert vallatók és fürkészők járnak közöttük, kérdeznek, kutatnak, osonnak itt is, ott is, mérges kígyók sziszegnek, egyszerre száz helyen tekereg a szellő. Gazdája a tél és hegyes és hideg a fullánkja.

Oda alá, vizek birodalmában történik-e valami, vagy sem: ahhoz itt fenn senkinek semmi köze. Szurokfekete az éjszaka és járnak a titkos poroszlók. Idefent még a tél az úr.

*

Hanem éjfélkor csak megmarkolja jégnek szélét a tavasz és kikukkant alóla. Csukák dolgát elintézte jól, vízből most előbujik. És mindjárt ott a jég hátán hivatalba lép.

Bevezetőnek fuj rögtön egy akkorát, hogy arra egyszeriben elülnek mind a beretvaéles kis téli sziszegések — gyi-hó, itt a tavaszi szélvész! Gyi-hó, kész a táltosparipa, fuj és prüszköl és hátán már a tavasz. Hú, suhog a korbács és aztán híjj! neki gorombán ennek a lusta világnak! Korbácsot félelemnek és csüggedésnek, hi-íjj! De korbácsot bizodalomnak is és hitnek: korbácsot és sarkantyut és ösztökét! Hahó, mi lesz már? Hajrá, gyerünk! Ébredés, indulás! Héjj!

Suhog az ostor és nyögnek, jajgatnak, visítanak az erdők. A tavasz pedig száguld felettük, tépi üstöküket, üvölt és kacag,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

szórja a tavalyi lombot, söpri útjából a szemetet, szélnek ereszti az ócskát, követeli helyébe az ujat. Erőszakosan és türelmetlenül, mivel nem azért küldetett ő, hogy békét és nyugodalmat hozzon a világra, de munkát és harcot. Életet.

Hi-íjj! Megforgatja megint az ostort, perdül véle maga is és onnan a magasból a folyamra alázuhog. Csapja a vizeket, üti, vágja, tajtékosra veri, meztelen hátukat hullámosra csíkozza. Hogy kínjukban a jég ellen forduljanak, marják, tördeljék, hajnalra mindet elusztassák.

Ő maga akkor már súlyos fellegeket görget az égen, dübörgésüket is szinte hallani. Olykor szemergeni próbálna az eső, olykor kisüt a Nap. De pillanatra csak és utána nyomban akkora hópelyhek záporoznak, mint egy-egy fehér szekfűvirág. Olyan sűrűen, hogy nincs az a kövér felleg, amely ezt a virághullást sokáig bírhassa. Addigra azonban félarasztnyi hó van a földeken, fehérek a galyak és verőfényben szikrázik a világ. Azután ismét elsötétül az ég, olvad a hó, robog egyik felhő a másik után, — vajjon mennyi lehet még belőlük? És zúg, süvít a szél szakadatlanul.

Így megy ez három éjjel, három nap. Harmadikon elfogynak végre a fellegek és akkor egyszerre tündöklő jókedvben kacag az égbolt. Rákopog a vadászra is, ablakán nagy vígan bekiabálja, hogy rég elúszott a jég, szigetekre szabad megint azt út. A vadász visszamosolyog rá, köszöni a szép hírt, húzza ködmenjét, puskáját akasztja. Vizslája pedig ezenközben a lába közt keringel, nyakába ugrándozik és úgy bőg, mint valamely megidvezült oroszlán.

De maga a napsütés még nem elég az üdvösséghez és odakint más az idő, mint amit a szobában igért. Hiába fogytak el a fellegek, a szél csak nem enged. Neki-nekirugtat a világnak, feszegeti egyre, nyomja, lökdösi. Hogy ugyan mit akarhat még vele? Hisz megfordította már tökéletesen, eldőlt a csata, tavasz úr megnyerte, látton látja azt mind az egész határ. Fújhat a szél, azonban immárom be nem csaphat senkit. És aki szemfüles, át is pártolt az már a győzedelmes urasághoz. Zsoldján él, ruházatát hordja, parancsát követi.

Legelsőnek a nyulak. Ha naphosszat lapultak eddig s tulajdon árnyékuktól is reszkettek, most annál hányavetibbek s kötekedők. Kergetődznek, pajzánkodnak, nyilvánosan pofoz-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

kodnak. Hát a sármánylegénykék? Lompos koldusokból egyetlen szóra délceg királyúrfiakká lettek. Sárarany a dolmányuk, ezüstcsengésű a hangjuk s amit harmadnapja meghallgatni se mertek, maguk csicsergik máma közhírré azt az ujságot. És fűnek-fának váltig elismétlik.

Holott a fű tele van már százszorszép virággal és a fák szintén tudnak a titokról legalább is annyit, mint a jámbor kis sármány. Ezer ágacskájuk csupa-csupa duzzadó önérzet végtűl-végig. Érdem a rügy ismét, nem kell rejtegetni. Büszkeség a bimbó és fakadnak a barkák.

De még a tar vesszők is szinüket váltják, miként a szerelmes menyasszony. Kipirulnak a füzek, megsápadnak a nyárak, az égerek pedig fürtjeiket is lebontották már engedelmesen. Kurjongatnak a cinegék, mint holmi ügyes vőfélyek. Mert ők szintén híres legények lettek most egyszerre. És a harkályok? Csak rikkant egy éleset a tarka, telegráfpóznára rászáll s azt a pirossapkás, bolond fejét olyan szapora virtussal verdesi a fának, mint a valóságos dobpergés. A zöld meg akkorákat vihog örömében, ákár az eszelős.

Három nap kellett csak hozzá, három nap szigorú szél s rá nehány korty híg verőfény: megkótyagosodott tőle máris a fél világ. Hanem a tavasznak ennyi nem elég, a másik fele királyságot szintén akarja. Nyög és fújtat és erőlködik tovább. És a vadásszal ugyancsak gorombáskodik. Kabátját cibálja, kalapját fejéből kiüti, mindenképpen kötözködik. Azután meg a ladikját lökdösi, lógázza.

A vadász mosolyog mindezeken, mivel jómaga szintén pityókos. Hogy miként juthatott idáig? Szintelen egy italt mér a Nap még, sem ereje annak, sem tüze és különben is: mit ivott ő belőle? Semmit.

Azonban Duna felett bíbic csapong libegős-lobogós szárnyalással. A legelső. Part szélében meg barázdabillegető sétál hegyesen, begyesen. Lánykamadár. A vadász arra is rámosolyog. Megjöttek hát ezek is. Jön már az egész! Tavasz akar lenni.

Ellenben a vadrécék dandárját ugyan megritkította öreg Duna hátán a harmadnapos orkán. És legkivált a tőkéskacsákét.

Ezek szintén csak afféle jött-ment népség, Dunához semmi igaz jussuk, csupán telelni járnak ide, miként a többi idegen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

réce. Nem csoda voltaképpen, hogy tavasz első kacsintására tüstént felkerekedtek s elindultak északnak. Hazafelé.

Az idevalósiaknak azonban nem ilyen sürgős. Jól érzik magukat délszaki tájakon s indultak-e, nem-e? De annyi bizonyos, hogy haza még nem érkeztek. Öreg Dunán elfogyott a tőkeruca. Úsztat belőlük itt-ott, úsztat nehányat most is az ár, — de mennyi az? Kevés.

És a kercerucáknak szintén megapadt a számuk. Táborhelyük kevesebb és a had is gyérebb az egyes táborokban. Ami itt maradt, regruta csak többnyire, továbbá asszonynép. Barnafejűek. Húsz ilyen közrangú kercére ha jut most egy-egy parádés, fehértarka gácsér. Elmentek az előhaddal kvártélycsinálónak.

Hanem, hogy az aprórécékkel mi van, erre ki felelhet? Az aprórécékkel tisztába jönni bajos. Költ belőlük itt is valamelyes, az erdős esküszik rá, több fészküket meglelte. De a túlnyomó rész messze északi rokonság. Telente megjönnek atyafilátásra s ezidőszerint még tart a nagy vendégség. Legalább az erdős azt mondja, itt vannak.

Itt ám, de hol? Mert látni belőlük egyet sem lehet.

Mindegy, no. Ha akar, majd elősuhog valahonnan civakodó csapatuk. Vadászatnak most amúgy is az a módja, hogy az ember nagy Duna szélében lest áll. Elrejtőzik. Előtte a széles víz viszi a kacsákat sebesen, hanem a világból ki mégsem viheti, — csak szárnyra kelnek ők egyszer s repülnek felfelé. Különösen, ha gőzös talál jönni. Ilyenkor nagyméha a part fölé is kikanyarodnak, elvétik a számítást, lövésre kerülnek. Egyikük-másikuk aláhull. Van úgy, hogy a partra, de leginkább mégis a folyamba. Víz elkapja tüstént s lefelé sodorja.

Igen ám, de lejjebb szigetnek ver a folyó sodra. Az erdős pedig éppen ott áll s a lövött récéket a vizslával kihordatja.

Azonban többnyire csak a tőkéseket. Egyszer-egyszer, nem mondom, kercerucát is, hanem ehhez a kercét előbb agyon kell lőni tökéletesen. Különben lebukik, különben elúszik, — amíg élet van benne, ki nem hozza azt addig semmiféle kutya. Amelyiket ellenben kihozhatja, hát az meg nem mindig kacsa ám! Kis bukó is lehet. Az ilyen fogascsőrű sárkányivadékkal ugyanis a kerce-népség egy húron pendül. És

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

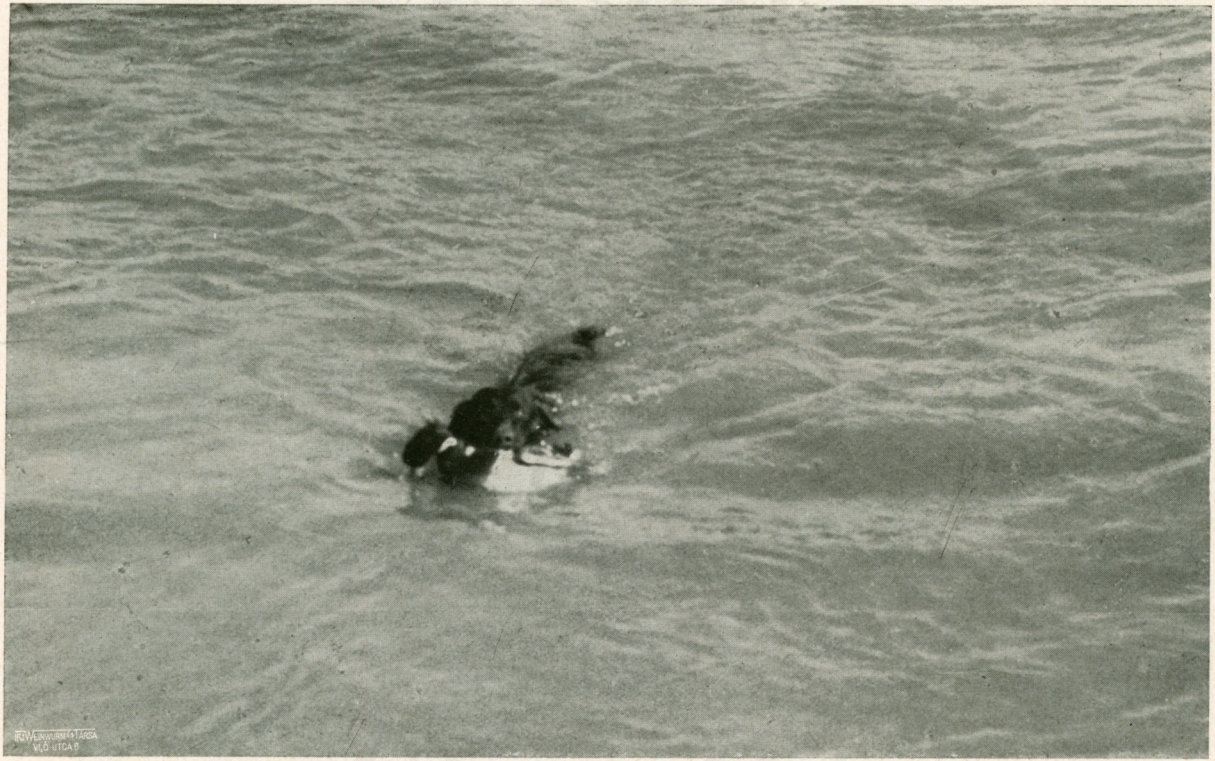

...a lövött récéket a vizslával kihordatja.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

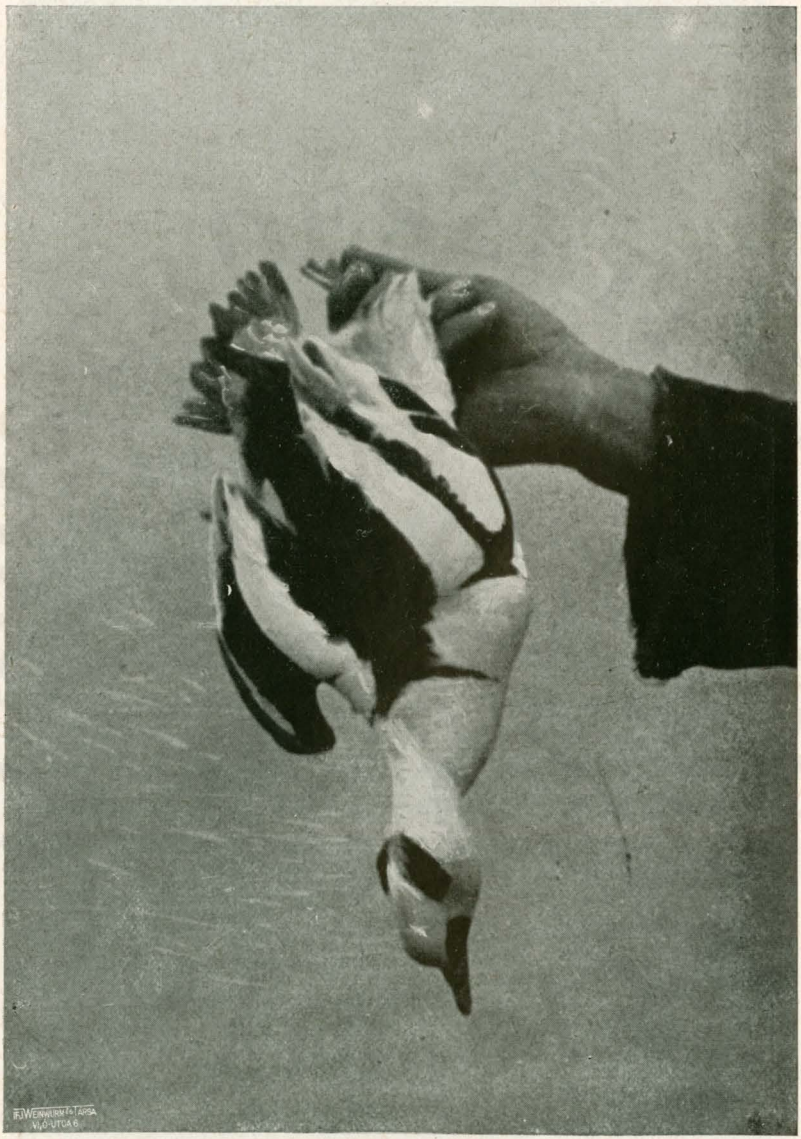

...szinte tetőtől talpig vakító patyolatfehérbe öltözik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

nem csupán szokásuk, gusztusuk, tudományuk: még ruhájuknak színe és szabása is közös. Kivétel csak a kis bukó gácsérja, amely öreg korára szinte tetőtől-talpig vakító patyolatfehérbe öltözik.

Süt a Nap, valósággal szikrát vetne sugarában az ilyen hótollú levente. Akár a csillámló tükör. De nagyító üvegen sem látni csak egyet is belőlük. Hullámok hátán ami fehér olykor megvillanik, tajték az csupán. Fúj a tavaszi szél, harmadnapja fúj, Dunának habját azóta felverte. Fel a kis patyolatlegények téli nyugodalmát is. Veri őket a szerelem elébe, veri fel, Szibériába. Kis bukóknak a nászágyat ott vetik.

Ott a nagy bukókét szintén, a fűrészorrú récékét. Hanem ők itt vannak azért még valamennyien, legfeljebb, hogy mostanában többet szállonganak. Hol egyedül, hol párban, hol négyes, ötös libasorban, fűrészorrú dámák s gavallérok. Testre? Lúdnál kisebbek, récénél nagyobbak. Mint a kis lilik, akkorák lehetnek. De karcsúbbak nála.

Némelyikük szép világos palaszürke, csak a feje rozsdavörös, csak a kontyos feje, selymes bóbitája. Ezek az asszonyok. Ellenben a meglett férfiak egészen mások: ők a «zöldfejű búvárok». Ez a nevük nékik, minthogy fejük, válluk, bóbitájuk acélosfekete, akár csendőr csákóján a kakastoll. De még annál is sokkalta gyönyörűbb. Nyakuk, begyük, hasuk pedig olyan rózsaszínű éppen, mint a halovány hajnal hasadása. Csőrük, lábuk vérpiros. És suhog a szárnyuk, amikor szorosan a víznek tükre felett egyenletes, szép csapásokkal éppen, hogy elúsznak.

Máskor meg ugyancsak magasan repülnek. Most is ez a három. Röptük ütemesen zihál, miként a kovács fujtatója: erről veszi őket észre a vadász. Felugrik, megperdül. Azután kettőt dörren a puska, azután kettőt loccsan a víz. És már viszi is a két nagy madarat.

Egyiküknek fekete az üstöke, másikuknak vörös a kontya és hosszabb is jóval. Asszonynak náluk is így dukál. Hanem ez az asszony halott. Cibálja, sodorja a Duna, akár valami rongyot.

Antul elevenebb a férfi. Kihívóan forog s tegintget szerte, rajta félelemnek nyoma sem látszik. De még csak zavarnak sem. Nyakát nyujtogatja, kiemelkedik a rohanó vízből, folyam

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

hátán szinte felágaskodik, — verdesne szárnyával, miként tollászkodás közben szoktak a kacsák. Azonban néki szót csupán a bal szárnya fogad, a jobbat hasztalan próbálja. A jobbnak eltörött a csontja.

Más hiba aztán nem is esett a zöldfejű búváron. És az a furcsa éppen, hogy ahhoz a nevezetes búvártudományához most egyáltalán nem folyamodik. A kis bukó? Az elmerült volna tüstént s hol lenne már ezóta! De még a kacsák is így cselekednének valamennyien. Még a tőkések is. Később majd kigyalogolnának a partra, de egyelőre a víz alá rejtőznének.

A nagy bukónak ilyesmi meg sem fordul abban a fekete fejében. Ki tudná megmondani, miért? Hiszen bukdácsolásban túltesz ő az egész dunai madárnépen. Főtanár. Életének jó részét nedves és sötét mélységekben tölti. Most ellenben tanácstalanul a víz színén forog. Erre siet, arra tart és csak bizonytalankodik.

Holott a vizsla megszökött az erdős rabságából, part mentén lohol éppen felfelé. Tiszta sor, hogy az izgatott, tarka madarat rögtön észreveszi s már ugrik is a Dunába. A zöldfejű búvár pedig sem víz alá nem merül előle, sem el nem úszik. Szemközt fordul neki. Olyan most a tekergő nyaka, mint valami kígyó. A csőre: fullánk.

De ezzel a vizsla mind nem törődik. Uszik, közeleg, szenvedelmében olykor nyüszít halkan. Egyszer-egyszer csúnyán felüvölt. Széles füle elfekszik a vizen, csak az orra van ki belőle, meg a szeme. Hanem a szeme, az szikrázik. Veti a páros sárga tüzeket és közeledik.

Ennek fele sem tréfa. A szárnyazott bukó szinte tiblából a Duna tetején, hogy mittévő legyen? Jobbra tekint, balra néz, akár a diákgyerek, ha nem tudja a leckét. De nem súg neki senki. Megpenderül tehát mégis és elúszik sebesen, barázdát von s hullámot ver a sietése. Mert úszni, azt szintén tud ő! Kutya be nem érné soha.

Azonban most megfordul ismét szelesen és szemközt a vizslával lehorgonyoz. Vajjon mit akar vele? Becsalni folyamnak örvényes közepébe? Horgos az ő csőre, a vizslának meg lobog a két szeme: annak sárga világát akarná tán orvul kioltani? Bár nem így viselkedik. Helyzetét komolyba nem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

igen veszi. Noha másrészt meg izgatott szörnyen. De félni azért nem fél. Sedre egy jószág.

Ej, — gondol egy mérgeset a vadász és a sedre madarat ott az úszó vizslának orra előtt agyonlövi. Ami biztos, biztos.

Hanem most aztán hosszas ordítozás következik. A vizsla rendben kihozza a kígyófejű két madarat egymásután s mikor ezzel megvan, a vadász küldené őt az erdőshöz vissza. Duna felett valami nyulánk vadrécék serege száll, olyasformán ver a szárnya, mint a vadlibáké. Fordulnának egyenest a vadásznak. Azonban kint toporog parton a vizsla, meglátják persze s elkanyarodnak.

— Treff, no eredj szépen kis kutyám! Treff: nem mégy rögtön? Takarodj, Treff!

Vadász küldené, erdős kézzel-lábbal hívná, a kutya ellenben egyelőre nem akar. Farkát behúzza és rossz nézni, kettőjük között hogyan tökéletlenkedik. Pofáját konokul lesunyja. Elvégezte magában, hogy a parancsoló szót nem megérteni: meghallani sem fogja!

Végül azonban csak muszáj neki mégis. Egyre közelebb ér az erdős, üvölt és hadonász és nincs segítség. Megállj ronda, mert most majd megkötlek én téged, — ezt mondja a kutyának. Többi zokszavait nem hallani .Vág erősen a szél, elkapkodja.

A vadász egymagában szereti várni a jószerencsét. Szélárnyékban ül, langyos helye van ott neki. Némi kis meleget ád már a Nap, azt élvezgeti.

Egyszer, mikor rágyujtana éppen, valami karcsú és magányos réce feléje csap. De már fordulna is vissza, emelkednék a magasba, tarka szárnya látszik s hogy vele rémülten és szaporán verdes, — azután dördül a puska, szárnyak zsibbadnak, tollak borzolódnak, maga a folyóba holtan alálhanyatlik.

Megkésett s rendben van. Ringatja, forgatja, fitogtatja a víz. De miféle hát?

És az igazmondó üveg jelenti, hogy csakugyan kendermagos gácsér, selymes tavaszi nászruhában. Nevezetes dolog ez. Kendermagos récék voltak tehát, amelyeket Treff az imént elijesztett. A kendermagosak szintén itt vannak már. De hogy milyen korán!

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

A vadász megkeresi elejtett cigarettáját s lám, ég az is még. Jóízűt szippant belőle. Ez hát sikerült.

Hanem utána aztán nem akar sikerülni, de semmi. A kacsák valahol nagyszerű nyugodalomra lelhettek, onnan nem mozdulnak. Ellenben sziget sűrűjében egyszer csak igen kezdenek csörögni a szarkák. Ugyan mi ügyük lehet ezeknek egymással? A vadász ráhatározza magát, hogy köztük ő mindjárt igazságot tesz.

Sziget mélyén azonban nagy tóságok fodrozódnak mostan. Azokat kerülgetni kell. Tóságok szélében pedig boszorkák gyülekezete veszi a lábvizet : gémek társasága. Púpos hátukon szürke nagykendő, ösztövér vállukat felhúzzák, sovány nyakukat be, kaján szemük éber is, éles is. Bokrok fedezetje mögött csúszik a vadász, meglátják mégis a kalapkarimáját. Többre belőle nem kíváncsiak, felszedelődzködnek azonnal. Seprünyél a lábuk, arra ráhasalnak, csúf vasorrú bábák, lomhán felrepülnek. Hanem, mihelyt szállnak, megszépülnek menten.

A szarkák sem estek éppen fejük lágyára. Gémek kalimpáló mozgósítását amint észre veszik, felkerekednek szintén. Lent bokorról-bokorra a kotnyeles szarkák, cserregve, billegve. Fent a magas égben némán s méltóságban a gémek.

Hercegek. Amikor repülnek, lehullik róluk a varázslat. Karcsúak, gyönyörűek.

*

Mesék országa ez itt köröskörül, Tündér Ilonának hajdani híres birodalma. Zöld selyem pázsitján könnyűlábú tündérkisasszonykák lépegettek, ruhájuk csupa csipke, csupa fátyol, — úgy lépegettek finoman, kényesen, akár a patyolatfehér kócsagok.

Régen volt. Azóta a tündérek kiköltözködtek és manap már kócsag sem vetődik erre el soha. Sőt kanalas gém is ritka esztendőben s csak nyáron mindig. Térül, fordul a szigetek felett pár napig, pár hétig, s megy azután tovább. Költeni itt a nagy gémek közül csupán kettő szokott : a szürke, meg a vörös.

A szürke valóban szürke is. A vörös nevére már nem ily egyszerű a magyarázat, mivel igazság szerint ő szintén csak

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

olyan szürkés forma. Bibor? Hát erről szó sincs. Legfeljebb a lebukó Nap fényében, — az a vörös gémet hamarább vonja pirosba, mint a többi madarakat. A nyakán tudniillik mégis van neki nehány rőtes pelyhe s itt-ott egyéb részeken is egy-két rozsdával beszegett tollacskája. De annyira semmi az egész, hogy húsz lépésről már alig látni.

Igen, ha röptében olykor napsugár érheti éppen a hóna alját, akkor ott egyszerre tüzesen izzik fel ökölnyi eleven parázs. De mikor van ez? Különben pedig a vörös gém szürke. Így tavasszal. Mert nyáron, meg kölyökkorában: barna.

Termetre pláne szakasztott egyforma a két nemzetség: vékonybélű, keszegvállú, nyakigláb. A vörösök valami csekéllyel tán kisebbek, ám ez a különbség sem ér sokat, minthogy szürkében is akad azért apróbb, vörösben is akad nagyobb. Azonfelül micsoda szem mérheti le pontosan az efféle hajszálnyi különbséget, ha csak egymás mellé nem állnak ők ketten? Már pedig nem állanak egymás mellé.

Hát akkor talán meg sem igen lehetne mondani, hogy ugyan miféle gémek is szállanak ottan, szürkék-e, vörösök? No, nem. Azt azért meg lehet mondani.

Először is: itt a Dunán vörösgém nem repül csapatban. Csak szürke. Idáig tehát könnyű a felelet. Ha ellenben magányos gémet kérdeznének, én azt szintén megmondhatnám. Hogy miből?

Hát a vörösnek valamelyest gyorsabban ver a szárnya. Ez a legfőbb. Továbbá kissé feketébbet mutat. Nyakát mintha mégis másképpen húzná be. Röptében tán rövidebb is. Gondolatnyival talán zömökebb.

Ilyes különbségek vannak azért köztük. És aki zátonyon álldogál, vagy csupasz dunaágban: majd mindig szürke az. Még ha magányosan álldogálna ottan, akkor is szürke. Fogadni lehet rá. Amelyik viszont nádi sűrűségből kalimpál föl, az leginkább vörös. A vörös ugyanis nád nélkül egyáltalán nem élhet. A szürke, — tudja Isten! Nem köti magát hozzá.

Közeli a rokonságuk, hasonló a viseletük, közös a formájuk, egy a mesterségük és még a halászó szerszámuk is ugyanaz a szigony. Természetre azonban sehogyse egyezik ez a kettő. Kerülik is egymást gondosan. Illetőleg, hogy ne hazudjak, a vörösök kerülik el a szürkéket.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Holott a szürkékkel igazán meg lehet férni. Látszatra ugyan mogorvák ők is, szárazak, szótalanok és a kedveskedéshez bizony cseppet sem értenek. De csupán a modoruk ilyen szerencsétlen. Valójában nagyon is szeretik a társaságot és atyafi, nem atyafi: ők ebben sem válogatósak. Közös halászbokorba bárkivel szívesen összeállnak és fészkelni is szívesen fészkelnének egy faluban velük, mint tették hajdanán s mint teszik ma is, valahol csak lehet. Hanem itt a szigeteken végleg elmulott már az a régi, jó világ.

De lám, azért megjöttek ismét! Alattuk sziget, szigeten szálerdő, szálerdőben fészkük. Lassan és úri méltósággal repülnek. Noha fészkük alatt most vágják a fákat. Fejszés emberek éppen az ő falujukat dúlják, recsegve most vész kárba egyetlen ingatlanuk. Ők meg szótalanul húznak el a romok felett, közömbösen s előkelőn. Magasan húznak, de hát az ilyen rettentő nagy kár az égbe kiált fel! Úgy tesznek mégis, mintha nem hallanák.

Jóllehet holtig hűségesen ragaszkodnának szülőfaluhoz, családi házhoz, — jaj, dehogy költöznének ki saját jószántukból belőle! Tataroznák, toldanák, gyarapítanák. Örökké csak abban az egy régiben szeretnének gyereket nevelni, megszokott szomszédok között, megszokott helyen. Hiszen szürke gémek. Új ház nem kell nekik.

De ha egyszer muszáj, építenek mégis. Mit tehetnének egyebet? Feladják tán az ősi jussot tökéletesen, — telket, rétet, halászó helyeket? Mindent? Világgá bujdossanak?

No, van azért köztük olyan is elég, aki így cselekszik. Nem mindenki bírja türelemmel ezt az évről-évre ismétlődő fejszés tatárjárást. Hisz bizonyos egészen, hogy a tavasszal megépülő fészkek alól télen megint csak kidöntik majd a fundamentumot. Amiként kidöntötték tavaly, meg tavalyelőtt is, — miként minden évben jó ideje már. Feldarabolják, ölekbe rakják. Hát akkor minek tovább a hasztalan vesződség? Elátkozott vidék ez, okosabb innen kivándorolni. S inkább ma, mint holnap.

Efféle nekibúsult gémek a szürkék nemzetségében fölösen akadnak. Mások ellenben kitartanak. A lerontott fészkek helyett ismét újat raknak. És megint csak fára és megint

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

csak egy csomóban. A tanyarendszer magányosságát ugyanis nem veszi be a természetük.

A vörösek maguknak valóbbak. Fára meg a világért nem építkeznének, inkább új fészket raknak minden esztendőben. De mindig csak nádra. Ott szívesen alapítanak falvakat is, azonban idegennek abban építési engedélyt nem igen adnak, boldoggal-boldogtalannal bizony nem közösködnek.

Szemérmesek-e, gőgösek-é, vagy mi egyéb okuk lehet rá? De nem szeretik, ha fazekukba a szomszédasszony beleláthat. És ha akár a tulajdon édes testvérük is az a szomszéd! Falujok talán azért nincs erdőben soha. Nádkerítés övez minden egyes fészket és seperjen csak ki-ki a saját portája előtt! Ezt tartják a vörösek és a maguk szempontjából nyilván igazuk is van nekik.

Csakhogy az ő falujokhoz széles nádrengetegek szükségesek, ezek pedig rég elfogytak errefelé. Ennek folytán a vörös gém szintén kevés, dehogy futná falura belőlük! Külön-külön ver tehát magának magányos tanyaházat mindegyik. A szürkék ellenben családi életüket teljes nyilvánossággal élik. Egymás hegyén-hátán, emeletes fűzfák tetején.

Nem mindenütt van ez így. Másutt szabad nádtorzsra is fészkelniök, vagy öles reketyebokorra. Hanem itt más a rend, a szigetekre külön építkezési szabályzat érvényes. Hogy az miképpen szól, én persze nem tudhatom. Annyi azonban látnivaló, hogy szigorúan tilos alacsonyabb fára építkezniök annál, amekkorára itt tizenhárom éves korára növekszik meg a fűzfa.

Tekintélyes magasság ez, mivel a Dunán úgy nő az erdő, mintha húznák. Ebben nincsen is hiba. Hanem az a baj, hogy az erdőt tizennégyéves korában okvetlen levágják a fejszés emberek, minthogy nekik viszont ilyen a szabályzatuk. Nagy ritkaság, ha olykor tizenötéves koráig meghagyják.

A szürke gémek falva tehát évről évre vándorol. Letarolt szigetről arra a másik szigetre, amelyen épp most lett tizenhárom esztendős az erdő. Mert ilyen azért mindig találkozik. De legfeljebb ha 8—10 kócos fészek kerül össze benne, — nem is falu igazában, szerény telep csupán s felvirágozni nem bír. A gazdagsághoz nyugalom szükséges és hosszú béke.

Ezek a csúnyahangú madarak azonban a szegénységgel

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

is megelégszenek. Ismét csak megjöttek. Ámbár, hogy éppen ők lesznek-é majd az idevalósiak? Tudja az Isten. Rejtelmes riadót fúj a tavaszi szél, szavára mindenféle madarak mozgolódnak. Ott is az a magányos fekete. Ugyan mi lehet? Vadlúd?

Nem, nem: kárókatona! A legelső. Bevonultak hát már a katonák is!

Csúnya egy teremtés az ilyen katona. És haszontalan is. De ez a legelső. A vadász tehát úgy megörvend neki, úgy utánafeledkezik, hogy ezenközben bántatlanul suhan el felette az aprórécék perlekedő csapata. Kapná a puskáját, azután mégsem kapja, mert hol van addigra a peres társaság!

Hogy ezeknek mi bajuk egymással mindig? Folyton-folyvást csak együtt járnak és halk szapora szóval mégis egyre veszekszenek. Lefojtott, s konok hangon, akár a gyűlölködő házastársak idegen emberek füle hallatára. Hanem ki előtt szégyenlik magukat ezek a mérges kis kacsák? Vagy utóbb nem is haragszanak? Csak a beszédjük módja ilyen ingerültforma? Lehet. Talán afféle a csevegésük, mint az olaszoké.

Áll a vadász a tó szélében. Kék annak a víze, de olyan gyönyörű sötétkék, amilyenek csak tavasszal tudnak lenni a szélfodrozta vadvizek, máskor sohasem. Áll tehát és nézi. Boldogan. És akkor látja ám, hogy arról, amerről a kárókatona szállt, amerről az aprórécék is elősuhogtak, hogy onnan ismét érkezik egy sereg vadréce.

Érkezik s mintha éppen erre iparkodnék. Bokor mögé behúzódik a vadász, sandítani is csak alig mer onnan az égre. Hanem a kacsák nincsenek magasan. Jönnek ám, jönnek és hátha csakugyan lövésre jönnek? Nagy sereg pedig. Félkaréjban az eleje, sűrűen, mint a rohamra vágtató lovaskatonák.

Tőkések. Dolmányuk sötét, nadrágjuk világos, — a félkaréjos első sorban nem is lovagol más, csak csupa hajszálig egyforma, válogatott gácsér. Karéjon belül a többi össze-vissza nép. Van egy északi festő, Liljenforsnak hívják: annak a képein repülnek szakasztott ilyen szép hadirendben a récék.

Ez a Liljenfors jár a vadász fejében, mikor most hirtelenül felemelkedik. Előtte suhog el a rejtelmes csapat, gácsérok fekete vértezetű karéja ragyog, távolosan vannak, de: Isten segíts! És odalő az északi hadnak elébe.

Lövésére két páncélos a raj éléből kifordul, a vadász

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

meg úgy elálmélkodik, hogy második lövését a puskában felejti. Hiszen nem tőkések ezek a fekete vértesek! Kercék talán? E, dehogy is kercék!

Egyikük a földre zuppanik le, másikuk a tóra loccsan. A vadász pedig szalad, akár a lelkendező gyerek. Hogy ugyan mit is lőtt hát?

Amelyik kácsa a víz színén hever, az halottnak látszik. Másik eleven a parton, fejét emelgeti s úgy tesz, mint aki menten futásnak ered. Hanem a vadász elkapja, — huj, de gyönyörű vagy! Gyengéd szeretettel nézegeti s olyanforma büszkén, mintha szépségében neki magának is része s érdeme lenne.

Hát ami igaz, igaz: a kácsa valóban gyönyörű. Pompás és mélytüzű feketeség az egész, pusztán az egy hasa hófehér. Csakhogy a koromfekete bársony sűrűjében egyéb titkos színek is lappanganak és mint a cserjésben bujkáló katonaság, megmegcsillannak ércesen: zöld a vállán, viola a feje búbján, szeme körül zománcos sötétkék. Maga a szeme fényes citromsárga és elevenen pillog. Szögletes, széles csőre ellenben világoskék és a két lába szintén olyan, akár a levendulavirág. De ez még mind semmi, mert bóbitája is van neki, hosszú és finom selyemszálakból ívelt bóbitája, mint a bíbiceknek. Mint a régi görögök sisaktaréja. És ez a fekete bóbita is kékesen, meg ibolyásan villódzik.

Vagyis kontyos réce. Ennyi immáron kétségtelen. Hát Tavasz úr ezeknek is megfújta már a kürtöt?

Megfújta, ők mozgósítottak, mennek, — Norvégiába-e, Szibériába? De valahol odafönt nagy s fontos hivataluk van nekik, — ők tudják, hol. Azt el kell foglalniok idején. Oda mennek.

Az idén korábban, mint más esztendőkben szoktak. Hanem ez az egyikük, amelyet a vadász becézget, ő hiába indult el korábban. Citromszínű szeme egyre ritkábban pislant, bársonyos teste egyre gyakrabban megreszket. Hetyke taréját bevonta, mint kikötőben vitorláját a hajó. Elnehezült fejével nehány komolyat bólint: bizony, bizony. Korán indult, megérkezni mégsem fog soha. Ezt így nem tudhatja persze, de hogy valami igen nagyba most végképpen belenyugodott, az látnivaló. Egyszer megdidereg még, aztán elnyúlik szelíden. És meg sem mozdul többé.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

No, jól van. Ez az egyik. De hol a másik? A halott? Tán partnak verte a szél? Mert a helyén nincsen.

Nem is lehet ott, mithogy a tó túlsó szélében úszkál. Feléledt. Az eleven viszont meghalt. Ilyen bolond dolgok történnek itten. Szóval ezt a récét most meg kell majd fogni. Kutya ugyanis nincsen, a kutyát az erdős őrzi.

Nem baj azonban, mert a kácsa semerre meg nem szökhetik. Kerek a tó, lefolyása sehol és csupasz a partja körös-körül. A feneke szintén síma, mert igazság szerint legelő ez a hely, nem is ám tófenék. Réce itt elbújni nem bír. A vize sem lehet mély. A vadász lábán gummicsizma, tehát nagy vígan belegázol. Ragyog a Nap és csupa aranyfodor a lazurszínű víz. A réce sem látszik valami fürgének.

Két lépésnyire meg is várja ő a vadászt, hanem azután csak odább úszik. Beljebb. A vadász utána. A kacsa megint beljebb.

Hogy vajjon hol élt ez idáig, vajjon mely ártatlan tájakon? De emberrel dolga még aligha lehetett. Eleintén bizodalmas igen. Hanem aztán mégis gyanakodni kezd. Csak három lépésig engedi a vadászt. Majd ötre csupán. Tízre. Azonfelül percről-percre elevenebb is. Bóbitáját kipeckeli legényesen, a szél pedig lobogtatja, lengeti, miként a pántlikát. Dehogy is pántlikát: miként hajó árbocán a lobogót! Nézd csak, nézd! A fekete kis naszád befűtötte a kazánt, teljes gőz alatt áll és hadi készenlétbe helyezkedett.

Gácsér ez is, tarkóján azért ilyen hosszú a lobogó. Öreg gácsér. Kontyoséknál tudniillik az a fordított divat járja, hogy nagy kontyot náluk csak a férfiak köthetnek, asszonyoknak kicsi dukál. Hát ahány ház, annyi szokás. De ebben a szokásban is olyan megint a további rend, hogy mentül nagyobb legény a legény, antul nagyobb a kontya. Ez a szárnyazott tehát híres legény lehet a falujában s mivel a vadász szintén tartja magát valamire, megfogadja szentül, hogy csak azért is elfogja! Sajátkezűleg.

Újfent megindul a hajsza. No, azért nem éppen túlságos szilajsággal: vízben az ember hebehurgyán mégsem szaladozhat. Sőt inkább nagyon is óvatosan kell lépdelnie, mert a tó nem is olyan sekély ám. Félszáron egy-kettőre felül ér. Továbbá fröcsög is és benne a vigyázatlan lépés hullámot ver, csizma-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Hanem mihelyt szállnak, megszépülnek menten.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

...tövében meghúzódik.

© QEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

száron könnyen becsaphat. Már pedig az borzasztó, a vízzel megtelt valóságos vízhatlan csizma. Ennélfogva többet ésszel, mint erővel.

Csakhogy a kontyos szintén úgyanígy vélekedik. És hogyan tud úszni a nyavalyás! Kutya baja ennek. Hogy a szárnya? Navigáláshoz mit kell neki a szárnya? Perdül, fordul, mikor meg határozott irányt vesz, úgy hasítja akkor a vizet, mint holmi kis fekete torpedónaszád. Leng a lobogója s a cudar szél is vele tart: harmadszor kapja le a vadász kalapját! Eredjen tán utána harmadszor is?

Azt mondják, hogy elszabadult kalapot nem lehet méltóságosan kergetni. Itt másként van. Itt csakis méltóságosan lehet. Tekintélyesen, ahogy réten lépeget a gólya. Elmélyedve, mint kolostor udvarán az áhítatos barát. Ellenben a kalapot hajtja a szél szaporán.

Hadd hajtsa, valahol majd csak partraveri! Első a réce, azt kell megfogni minden áron.

A vadásznak különben is tüzel már a két orcája és verejtékes a homloka. Hanem a lába meg jéghideg, akárha mezítláb gázolná a vizet. Mert ez a tulajdonsága szintén megvan a híres gumicsizmának.

Haragszik a vadász. A kacsa már kétszer megjáratta vele a tavat keresztül-kasul. Jaj, nagy mester ez a kontyos és az árbocán nem hiába leng fekete kalózlobogó!

Előbb próbálgatta itt is, ott is: lebukdosott. De ázott fűszálak lógtak a fején, valahányszor újból előkerült. Ősszel loboncosra nőtt meg a pázsit, a víz pedig sekély, alatta úszni lehetetlen. Megbújni sem szabad a fenekén, hisz kristálytiszta felette a tó. Víz alatt tehát nincs menekvés. A kontyos ezt kitapasztalta s azóta le nem merül. Egyetlen egyszer sem. Uszkál fel s alá és önérzetesen tekintget.

Hogyne haragudnék hát a vadász! Partnak szorította a kacsát kínkeservesen, végre sikerült, — hanem most aztán? Most mi legyen?

Pillanatig habozik csupán, a kácsa azonban máris átvette a kezdeményezést. Erre lódul, arra lódul és szinte cikázik a vizen. Cselez. A vadásznak ennélfogva szintén hol jobbra kell lépnie egyet, hol balra. Csalogatják egymást, mint két labdarugó: melyik fogja hát kidriblizni a másikat?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Eb a vadász kutya nélkül és ebül is érzi magát hajadonfőt az aranyfodros kék víz közepén. Ezzel a sárgaszemű fekete ördöggel ő nem bír. Elordítja magát torkaszakadtából: Treff! De utána mindjárt csüggedten legyint. Alulról fúj a szél, elkapja a hangot.

És ekkor a réce a blokádot áttöri, vadász mellett vakmerőn elúszik. Fejét féloldalt hajtja, gunyorosan az ellenséget így nézi. Olyan a csőre, mint a kékszakállú herceg szakálla. És úsztában diadallal riszálja a farát.

— Treff! Treff! Ho-hó! Küldje a ku-tyáát! Treeeff!

Mintha segítségért és nagy bajában kiáltozna. De az erdős csak nem küldi. Treeeff! Megsüketült ez az ember? Szél, nem szél: a vizsla akkor is biztosan meghallaná! A vizsla régesrég itt lehetne, hanem ő megkötötte. Szabad ilyet tenni? Megkötötte, mint a házőrző ebet!

Kár itt minden szóért. Nem küldi. Mindebben pedig az a legbosszantóbb, hogy a vadász igenis számolt a széllel, kis réztrombitáját előrelátóan az induláskor zsebredugta. Kicsike a trombita, de antul nagyobb a hangja, — azt az erdős bezzeg le nem tagadhatná!

Csakhogy a trombita a bundazsebben maradt, öreg Duna partján. Pár száz lépés az egész, de elmenni érte mégsem lehet, mivel a kontyos felügyelet nélkül pillanatra sem hagyható. Isten tudja, közben mit eszelhetne ki ez a betyár. Ettől minden kitelik, Még utóbb tán el is repülne.

Egyedül csak a ravaszság, más itt már nem segíthet. Ez okból a vadász kilábal a szárazra s ott alkalmas vigyázó helyet keres. Leül és vár. Hogy talán megnyugszik majd egyszer a réce. Kigyalogol a partra, vagy mit tudom én? Valami csak lesz. Mert amíg ilyen felgerjedt állapotban van, a szent sem bírhat el addig vele!

Tóból egy-egy bokor s tavalyi kóró imitt-amott kimered. Ahhoz a kis fekete jószág tüstént odaevez, tövében meghúzódik. De a nyakát nyujtogatja és citromsárga szemét az ellenségről le nem veszi.

Mire azonban a második cigaretta is elfüstölög, nem látszik már a pici sárga lámpás fényessége. Sőt maga a kácsa sem. Noha nyilván a bokorban lapul, másutt nem lehet. Azt hiszi, hogy senki nem tud róla, sem búvóhelyéről. Tó körül

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

fenyőrigók szálldosnak, cvicsaláznak, talán már ők is hazafelé gondolnak. Kettő belőlük odatelepszik arra a vízi bokorra, éppen a kékszakállú kácsa rejteke fölé.

Ekkor a vadász ültéből feláll. Csacsogva repdesnek előle a cvicsalák cserjéről-cserjére, ő pedig a vizbe ismét belegázol. Lődörög benne hol arra, hol erre. Oldalog jámbor békességgel és tétován össze-vissza tekereg. Holott ártó a szándéka és nyílegyenesen irányul arra az egy bizonyos bokorra. Oda tart ő maga is, bár zegzugos, álnok utakon. Hadd higyje a kontyos, hogy tán nem is ellene tör.

Csakugyan: bokor tövében egyelőre semmi sem látszik, semmi sem mozdul. Noha a récének régesrég észre kellett a vadászt vennie. Vagyis a réce szintén spekulál. Abban van, hogy őt a mozdulatlanság láthatatlanná teszi, akár mesebeli királyfit a csodaköntös varázsereje. A feje bubjáig beleburkolódzik.

Csakhogy a vadász megleste ám, mikor a kékszakállú herceg a mozdulatlanság köntösét felöltötte. Már pedig az ilyenen nincs foganatja a varázslatnak. A kékszakállú ne tudná ezt?

Úgy látszik, nem tudja. Még csak a nyakát sem nyujtja ki, fejét sem emeli, szemét sem rebbenti. Lapul. De vajjon hol lapul?

A vadász bárhogyan nézi, hiába nézi. Nincsen a réce. Noha már csak négy lépésről nézi. Nincs és nincs. Csupasz galyak sötét csomója s maroknyi kuszált sáslevél.

Eddig hát rendben van. Ez egyszer hát mégis elvétette számítását a kontyos fityfiritty. Be fogja ő várni a vadászt egészen, a vadász pedig majd hirtelenül lenyúl érte s megragadja. Sikerült a csel. Az a fő most, hogy olyan hamarsággal vágjon hozzá, mint gém csőre a böklehalhoz. Hanem azt már tessék csak rábízni!

Egyet lép még közelébb, azután megint egy felet. Többet nem mer, mivel éppen itt a bokor körül elmélyül a víz. Előrehajlik inkább, úgy kémlel a bokorba. Jobbra hajlik, balra hajlik. De a réce nincs.

No fene, no fene. Itt kell annak lennie valahol, tulajdon két szemével látta. Lebukott volna a víz alá? Ej, hisz a fenéken minden fűszálat meglátni! El meg tán mégsem párologhatott?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ekkor a bokor átellenes oldalán csak előpenderül a kácsa. Hogy honnan?

Ördög ez, valóságos eleven ördög. Most meg nem akar többé a bokor mellől távozni. Ha a vadász átkerül a túlsó oldalra, ő ideevez az innensőre. Lobogtathatja felé a kalapját, ijesztgethet, döfködheti a puskát: bokortól a réce nem tágít.

A vadász végül is azzal a bősz indulattal csobog kifelé, hogy a kontyost most mindjárt agyonlövi. Mert ennek hasztalan a szép szó. Hát majd agyonlövi és kész. Ilyen átkozott egy férget! Agyonlövi. Visszavonul illendő távolságra s onnan beledurrant.

Hanem akkor kurjant egyet valaki. Az erdős. Megtorpanik a vadász. No, ezt az Isten küldte. És bömböli a választ: Treff! Ide!

Percbe sem telik, nyakában a vizsla.

— Hozd ide, Trefo. Hozd ide szépen!

Ugrik a kutya, bele a tóba. Hármat ugrik benne, azután hirtelen csak megáll. Noha csupa szíves készség, csupa engedelem. De a réce bevonult a bokorba megint, lövés sem történt mostanában és a tavon semmi gyanúsat nem lát. Ki ellen szól hát a parancs?

Farka hol szaporázza a rezgést, hol lelassítja, kedélyének hullámzását időről időre megmutatja. Feje idegesen rándul: hol van hát az a hoznivaló? Hozná ő örömest, hozná azonnal! Izmos teste feszül, mint a felvont íjj.

A vadász elpendíti.

— Ott a kacsa. Hozd ide!

Bokor tövében valami megrebben. A vizsla leüti fejét és nekizúdul, miként a förgeteg. A kacsa utoljára is alábukik. Vízből emeli ki őt a vizsla. Hozza boldogan. Szinte táncol vele.

Ekkorra az erdős is odaért. Elveszi a zsákmányt, nézi, vigyorog.

— Nyughass, te! Bevizezi az embert.

Nevet a vadász is.

— Kontyos. Megjöttek. Egész sereg.

A kutya leül gazdájával szemközt. Nézi, nézi rendületlenül. Ráncos pofája olyan igen komoly, hogy annál már komolyabb nem lehet. De a szeme neki is nevet.

Hármuk örömére lenevet az ég is.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Kontyos.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Ég kékjére sötét felleg tolul...

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Azután karikába csavarodik a kutya és igaza van benne. A két ember tehát elfekszik szintén. Szélárnyékban, verőfényben jól esik sütkérezni. Kezd már ereje lenni a Napnak.

*

Egyszer csak megborzong a vadász. Az erdős pedig azt mondja neki:

— Elhozom én a köpönyeget. Hideg lett.

Az bizony. Hideg. Mennyi idő telhetett el így, félóra-e, vagy öt perc csupán? De nem vigyázott senki rá s elromlott közben az idő. Holott a szél elállott teljesen. Igen ám, de a Nap meg elbújt s ilyenkor még a Napon fordul minden.

Ég kékjére sötét felleg tolul, déli felét már eltakarta, föld peremétől föld pereméig ér. Nem is felhő, de szoros födél, — a kerek mennyei derűre símán rátolja valaki, mint skatulyára a nesztelen födelet. És kész a ború.

Elcsügged egyszeriben az égerfák rojtja, megfakulnak a barkák megint s pisszenni sem mernek a cinkék. Előbb pillangó éledezett itt a verőfényen, bágyadt szárnyát nyitogatta, tárogatta, tavasz elé próbálgatta, hamarjában most hova bújhatott el ez a sárga pille? Visszafordult a tél váratlanul, egyetlen sötét pillantásával megdermesztette az egész handabandázó forradalmat. Vacog és szepeg az erdő. Hideg van.

A hirtelen csendességben hallani lehet a Duna folyását s hogy odaát a gémek szigetjén csattognak a fejszék, recsegve dőlnek a szálfák. Sietnek a favágó emberek. Felnéznek a borulatra s a készülődő esőnek egy-egy cseppecskéje az arcukba hull. Pedig munka lenne még az erdőn jócskán, favágó téli munka. Azonban úgy látszik, hogy most majd várni kell vele. Délről mintha csendes súgás közelednék. Előbb súgás, aztán igen-igen halk dobolás. Aztán itt az eső.

Az emberek mosolyognak mégis. Szedik a cókmókot, mert mindenki tudja, hogy ez az eső el nem áll. A némaságban titkos hurok pendülnek sűrűen és halkan: fákra, fürészekre szaporán hullanak az apró cseppek. Dobolnak szakadatlanul és végig a parton és mindenütt a szigeteken pereg, pereg a riadó. De ezt már nem a tél vereti. Csupa lágy borzongás a folyam háta is.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

Esik az eső. A favágók iparkodnak benne hazafelé. De most nem morog egy sem, nem zúgolódik. Szinte vídámak. Micsoda langyos ez az eső!

Új gondok kerülnek elő, új tervek, más beszédek. Tavaszi ügyek és bajok. Az evezőlapát nagyobbakat húz egyszeriben és hangosabb a szó. Mert a napsütésnek egy szavára csak az oktondi sármány hiszi el a tavaszt, meg a kis százszorszép virág. Hanem az emberek tudton-tudják, hogy déli verőn hiába izzad meg a part, alatta csupa kőkemény fagy még a föld, csupa tél. De ez a langyos eső, ez igen. Ez majd kiáztatja. Rendbe kell hozni ekét, boronát. Maholnap szántani lehet s vetni.

Esik eső szép csendesen. Tavasz akar lenni.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

TARTALOM.

	Lap
Dunárul fúj a szél	3
I. János	3
II. Az úrfi	10
III. Rókahajtás	16
IV. Betlehemesek	27
Fácánok a Dunán	34
Tündérek bálján	68
Vadludak kórháza	79
Szólnak a madarak	91
Napkelte	91
Csigák	96
Tőzikék	100
Ladikázás	107
Kárókatonák	116
A kőhíd	126
Napáldozat	137
Treff	145
Az apróréce feltámadása	160
A Krokodílus-tó	170
Rozsdafarkék	199
A zöld zsalugáter	199
A kígyó	205
Hitszegő madarak	209
A kakukfi	215
Őszi bogarászás	224
Esik a hó	236
Nyulak	246
A páratlan csónak	267
A bika el van hibázva	275
Bajok a jéggel	288
Szúnyogok	299
Tavasz akar lenni	328

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2020. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/68-1/2020.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
1831
1866

ORSZÁGOS ÉRDÉSZETI EGYESÜLET
1851
/1866/

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
1851
1866